

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

INHOUDSOPGAVE VAN HET EERSTE BOEKDEEL.

Gedrukt stuk

- No. 1. Geleidebrief.
" 2. Ontwerp van besluit tot vaststelling van hoofdstuk I der uitgaven (**uitgaven in Nederland**).
" 3. Ontwerp van besluit tot vaststelling van hoofdstuk II der uitgaven (**uitgaven in Nederlandsch-Indië**).
" 4. Ontwerp van besluit tot aanwijzing der **middelen in Nederland**.
" 5. Ontwerp van besluit tot aanwijzing der **middelen in Nederlandsch-Indië**.
" 5A. Ontwerp van besluit | Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven van Neder-
" 5B. Memorie van Toelichting | landsch-Indië ten behoeve van den **aanleg van tramwegen**.
" 6. **Memorie van Toelichting** met 4 bijlagen.

INHOUDSOPGAVE VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

	BLADZIJDE:				
	Algemeene opmerkingen.	Uitgaven in Nederland.	Uitgaven in Indië.	Middelen in Nederland.	Middelen in Indië.
§ 1. Uitkomsten 1917 en 1918 en verwachtingen 1919	1				
§ 2. Ontwerp 1920 vergeleken met 1919					
§ 3. Overzichten	14				
§ 4. Toelichting ramingen voor 1920:					122
I. Regeering en Hooge Colleges	22		22		122
II. Justitie	25	25	25		
III. Financiën	50	50	51		122
IV. Binnenlandsch Bestuur	55		56		131
V. Onderwijs en Eeredienst	45	47	50		
VI. Landbouw, Nijverheid en Handel	79		79	121	135
VII. Burgerlijke Openbare Werken	88		89		135
VIII. Gouvernementsbedrijven		99	96		
IX. Oorlog	110		111		
X. Marine	115	116	117		154
XI. Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur	120		120		

BIJLAGEN DER MEMORIE VAN TOELICHTING:

Gedrukt stuk

- No. 6A. Overzicht van de ontvangsten en uitgaven in het tijdvak 1867—1911.
" 6B. Berekening van de sloten der begrootingsrekeningen na 1911.
" 6C. Overzicht van de gedane buitengewone uitgaven 1867—1918.
" 6D. Overzicht geraamde en uitgegeven gelden B. O. W. 1915—1918.

Tz. b
9390
T

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
NOVIOMAGENSIS

VOLKSRAAD.
1e GEWONE ZITTING 1919.
ONDERWERP 1— STUK 1.



Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 ten behoeve van den aanleg van tramwegen in Noord-Cheribon, van Tjiteureup naar Madjalaja en van Sibolga over Batang-Taroe naar Padang-Sidempoean.

GELEIDEBRIEF.

Mijne Heeren!

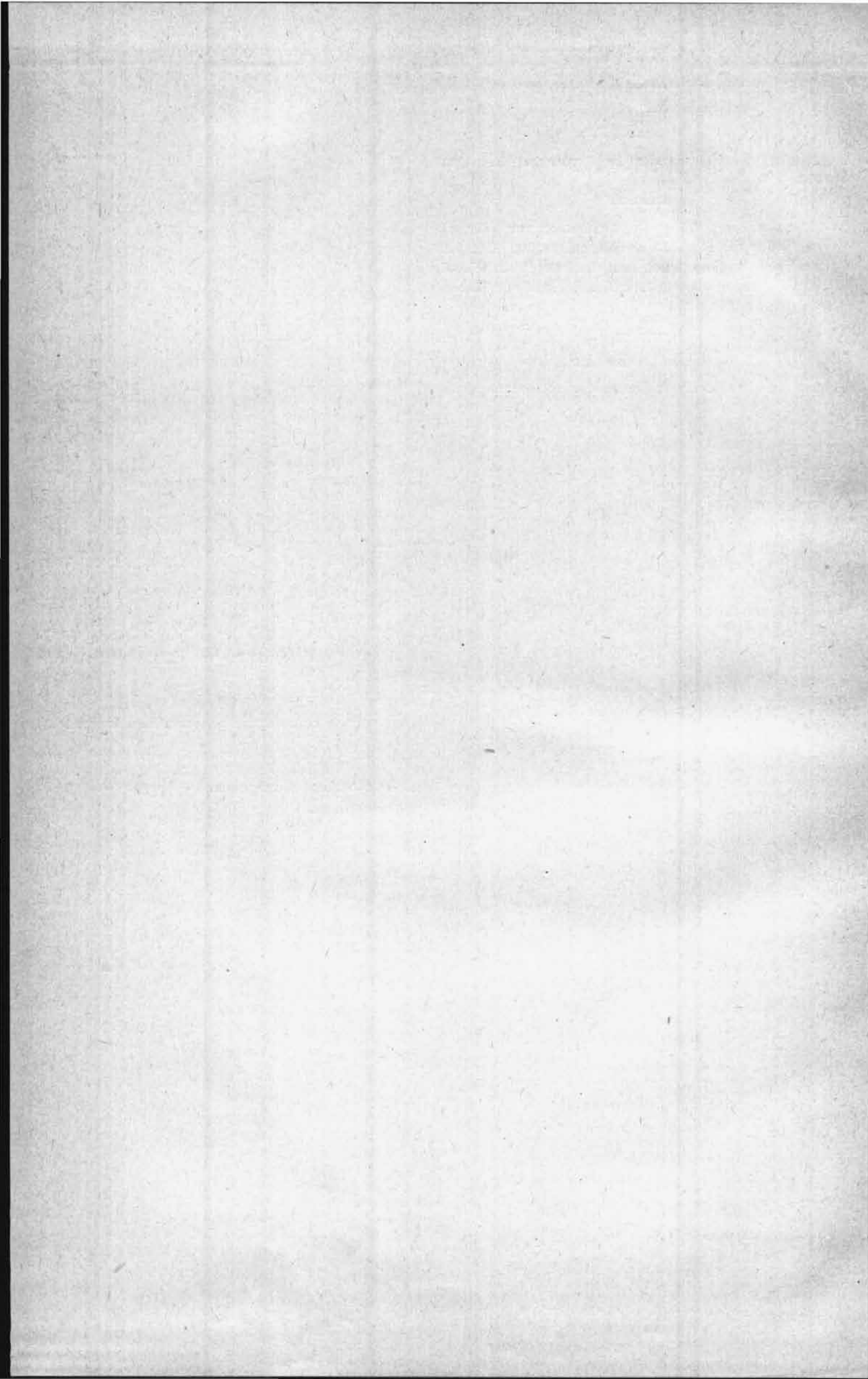
Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden vier ontwerpen van besluit tot voorloopige vaststelling van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 en een ontwerp van besluit tot wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 ten behoeve van den aanleg van tramwegen in Noord-Cheribon, van Tjiteureup naar Madjalaja en van Sibolga over Batang-Taroe naar Padang-Sidempoean.

De toelichtende memorie (met bijlagen), die deze ontwerpen vergezelt, bevat de gronden waarop zij rusten.

BATAVIA, den 20 Mei 1919.

De Gouverneur-Generaal,
J. v. LIMBURG STIRUM.

Aan
den Volksraad.



VOLKSRAAD.
1e GEWONE ZITTING 1919.
ONDERWERP I — STUK 2.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

HOOFDSTUK I DER UITGAVEN.
(Uitgaven in Nederland).

ONTWERP VAN BESLUIT.

Overwegende, dat volgens artikel 4 der Indische Comptabiliteitswet (Indisch Staatsblad 1917 II^e 521) de begrooting van Nederlandsch-Indië jaarlijks, voor elk hoofdstuk afzonderlijk, voorloopig door den Gouverneur-Generaal wordt vastgesteld;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Artikel 1.

Het I^{ste} hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920, betreffende de **uitgaven in Nederland**, wordt voorloopig vastgesteld als volgt:

I^{ste} AFDEELING.

Regeering en Hooge Colleges.

<i>Onderafdeeling</i> 1. Gouverneur-Generaal	f	12 000	
<i>Onderafdeeling</i> 2. Algemeene Secretarie en Secretarie van den Raad van Nederlandsch-Indië		30 000	
<i>Onderafdeeling</i> 3. Onvoorzienne uitgaven		1 000	
			f 43 000

II^{de} AFDEELING.

Departement van Justitie.

<i>Onderafdeeling</i> 4. Rechtswezen	f	100 800	
<i>Onderafdeeling</i> 5. Weeskamers.		2 200	
<i>Onderafdeeling</i> 6. Gevangenen en veroordeelden		333 200	
<i>Onderafdeeling</i> 7. Aandeel van Nederlandsch-Indië in de bijdrage van Nederland in de kosten van het bureau van het Internationaal Verbond tot bescherming van letterkundigen kunstwerken		600	
<i>Onderafdeeling</i> 8. Onvoorzienne uitgaven		1 000	
			f 437 800

III^{de} AFDEELING.

Departement van Financiën.

<i>Onderafdeeling</i> 9. Algemeene kassep.	f	46 000
<i>Onderafdeeling</i> 10. Kosten van het muntwezen, daaronder begrepen die van den aankoop van Nationale Schuld en van bewijzen van Nederlandsch-Indische schuld voor het Fonds uit de zuivere winsten, verkregen uit aanmuntingen voor rekening van Nederlandsch-Indië		10 850 000
<i>Onderafdeeling</i> 11. Uitgaven ter zake van opgenomen gelden.		31 216 450
<i>Onderafdeeling</i> 12. Opiumverkoop.		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 13. Pandhuizen in eigen beheer		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 14. In- en uitvoerrechten en accijnzen		32 500
<i>Onderafdeeling</i> 15. Zegelrecht.		13 500
<i>Onderafdeeling</i> 16. Bezoldigingen tijdens verlof of afwezigheid uit Nederlandsch-Indië om andere redenen, nonactiviteitsbezoldigingen, wachtgelden, alsmede onderstanden bij ontslag uit de betrekking, een en ander voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken		1 850 000
<i>Onderafdeeling</i> 17. Duurtebijslag voor met verlof, op wachtgeld of op nonactiviteit in Nederland vertoevende burgerlijke landsdienaren van Nederlandsch-Indië.		300 000
<i>Onderafdeeling</i> 18. Pensioenen en gagementen, onderstanden niet elders genoemd, toelagen, belooningen en tegemoetkomingen, alsmede met een en ander verband houdende uitgaven.		9 999 250
<i>Onderafdeeling</i> 19. Uitkeeringen aan pensioenfondsen voor de koloniale landsdienaren		2 110 400
<i>Onderafdeeling</i> 20. Bijdrage aan het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië ..		400 000
<i>Onderafdeeling</i> 21. Geneeskundig onderzoek van aan den Indischen dienst verbonden of daarvoor bestemd personeel ..		24 050
<i>Onderafdeeling</i> 22. Verpleging van en andere uitgaven voor gepensioneerden, gegaardeerden en gepasporteerden ..		173 000
<i>Onderafdeeling</i> 23. Eeretekenen.		23 700
<i>Onderafdeeling</i> 24. Uitrusting, voorloopige bezoldiging, belooningen en andere uitgaven in verband met de uitzending van burgerlijke ambtenaren ..		850 000



<i>Onderafdeeling 25.</i> Kosten in verband met de aanwerving van personeel voor den Indischen dienst.	33 000
<i>Onderafdeeling 26.</i> Terugbetaling aan het Rijk van bij de Arbeidsbeurs voor den Indischen dienst werkzaam gesteld personeel van het Departement van Koloniën	1 200
<i>Onderafdeeling 27.</i> Kosten van een algemeen toezicht op hen, die onder het genot van eene studietoelage zich voor den Indischen dienst voorbereiden, en van raad en bijstand voor tijdelijk in Nederland verblijf houdende inlanders en andere personen van Indische afkomst.	5 800
<i>Onderafdeeling 28.</i> Zorg voor Indische studenten in Nederland	3 000
<i>Onderafdeeling 29.</i> Toelagen, reis-, verblijf- en andere kosten van tijdelijk in Europa vertoevende en gepensioneerde koloniale landsdienaren of voor den Indischen dienst bestemde personen, die met dienstverrichtingen worden belast, waarvan de kosten niet op een van de andere begrootingsposten kunnen worden aangewezen	25 000
<i>Onderafdeeling 30.</i> Studietoelagen aan jongelieden, die aan de Technische Hoogeschool te Delft voor civiel-ingenieur of bouwkundig ingenieur studeeren en bestemd zijn om na volbrachte studie in den Indischen dienst te treden, benevens andere met de opleiding in verband staande uitgaven	103 000
<i>Onderafdeeling 31.</i> Keuring, aankoop en vervoer van uit te zenden en kosten van te ontvangen verschillende goederen.	591 925
<i>Onderafdeeling 32.</i> Uitgaven in verband met de Ongevallenwet 1901	2 500
<i>Onderafdeeling 33.</i> Voldoening aan het Rijk van hetgeen aan kanselarijrechten verschuldigd is wegens het afteekenen van reispassen van Mekkagangers door den consul te Djeddah.	Memorie
<i>Onderafdeeling 34.</i> Onvoorzienne uitgaven	100 000

f 58 754 275

IV^{de} AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

<i>Onderafdeeling 35.</i> Kosten der hoogere vorming van Nederlandsch-Indische bestuursambtenaren	f 39 900
<i>Onderafdeeling 36.</i> Studietoelagen aan candidaat-Indische ambtenaren, alsmede andere met de opleiding in verband staande uitgaven	180 000

<i>Onderafdeeling 37.</i> Onderwijs in het paardrijden aan candidaat-Indische ambtenaren en daarmede in verband staande uitgaven	4 000
<i>Onderafdeeling 38.</i> Opleiding van candidaat-ambtenaren voor Chineesche zaken en daarmede in verband staande uitgaven.	5 250
<i>Onderafdeeling 39.</i> Bijdrage aan de vereeniging „Het Christelijk Comité voor Indië”	1 500
<i>Onderafdeeling 40.</i> Opleiding van candidaat-tolken voor de Japansche taal	9 000
<i>Onderafdeeling 41.</i> Politie ..	275 000
<i>Onderafdeeling 42.</i> Kadaster.	2 200
<i>Onderafdeeling 43.</i> Paketvaart en andere stoomvaartdiensten..	150 000
<i>Onderafdeeling 44.</i> Vervoerkosten uit en naar Nederlandsch-Indië.	1 500 000
<i>Onderafdeeling 45.</i> Tehuis voor inlanders	10 500
<i>Onderafdeeling 46.</i> Onvoorziene uitgaven	15 000
	f 2 192 350

V^{de} AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

<i>Onderafdeeling 47.</i> Onderwijs. f	743 800
<i>Onderafdeeling 48.</i> Tegemoetkoming aan de te 's Gravenhage gevestigde studiecommissie van de vereeniging „Oost en West”.	3 000
<i>Onderafdeeling 49.</i> Bevordering van de studie voor de middelbare akte	20 000
<i>Onderafdeeling 50.</i> Beschikbaarstelling van beurzen voor de universitaire studie van onbemiddelde Indische jongelieden	9 600
<i>Onderafdeeling 51.</i> Oprichting van openbare en ondersteuning van bijzondere kweekscholen voor de opleiding van onderwijzend personeel ten behoeve van den Indischen dienst.	250 000
<i>Onderafdeeling 52.</i> Kosten van leergangen over Indische onderwerpen ten behoeve van onderwijzers en onderwijzeressen bij het lager onderwijs ..	2 500
<i>Onderafdeeling 53.</i> Kunsten en wetenschappen, uitgezonderd natuurwetenschappen	23 000
<i>Onderafdeeling 54.</i> Ambtenaarsexamens	7 500
<i>Onderafdeeling 55.</i> Bijdrage aan de vereeniging „Oost en West”	3 000
<i>Onderafdeeling 56.</i> Bijdrage aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam	50 000
<i>Onderafdeeling 57.</i> Eeredienst	44 200
<i>Onderafdeeling 58.</i> Geneeskundige dienst	692 500
<i>Onderafdeeling 59.</i> Onvoorziene uitgaven	10 000
	f 1 859 100

<i>Onderafdeeling</i> 103. Verrekening met het departement van Oorlog in Nederland van de uitgaven, voortvloeiende uit het aangaan van eene vrijwillige verbintenis op korten termijn bij het leger in Nederland door jongelieden, die voornemens zijn zich in Nederlandsch-Indië te vestigen	Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 104. Bijdrage in de kosten van de te Nijmegen gevestigde „Arbeidsbeurs voor den oud-Indischen militair” ...	1 500
<i>Onderafdeeling</i> 105. Tegemoetkoming aan het permanent comité ten dienste van den oud-Indischen militair	1 500
<i>Onderafdeeling</i> 106. Tegemoetkoming aan de vereeniging „Generaal van Heutzfonds” ...	2 000
<i>Onderafdeeling</i> 107. Tegemoetkoming aan de vereeniging van gegageerde en gepensioneerde oud-militairen beneden den rang van officier uit de koloniën, land- en zeemacht „Prinses Juliana”	150
<i>Onderafdeeling</i> 108. Militaire veroordeelden	7 000
<i>Onderafdeeling</i> 109. Bijdrage aan het weduwen- en weezenfonds van de Europeesche officieren van het Nederlandsch-Indisch leger.	300 000
<i>Onderafdeeling</i> 110. Bijdrage aan het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen	215 800
<i>Onderafdeeling</i> 111. Materieel	3 907 800
<i>Onderafdeeling</i> 112. Onvoorziene uitgaven	50 000
	————— f 8 433 948

X^{de} AFDEELING.

Departement der Marine.

<i>Onderafdeeling</i> 113. Uitgaven ten behoeve van het personeel voor het departement en den algemeenen dienst	f 193 416
<i>Onderafdeeling</i> 114. Verdere uitgaven ten behoeve van het departement en den algemeenen dienst	4 725
<i>Onderafdeeling</i> 115. Oprichting van twee marine-kuststations voor draadlooze telegraphie, waarvan een voor Oost- en een voor West-Java	30 000
<i>Onderafdeeling</i> 116. Aandeel in de kosten van aanbouw van kruisers en onderzeebooten ten behoeve van de Koninklijke marine ten bedrage van de helft dier kosten.	3 646 590

<i>Onderafdeeling</i> 117. Verrekening met het Departement van Marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine in Nederlandsch-Indië, niet behoorende tot de rol van eenig schip en niet te werk gesteld bij het departement aldaar of bij het marine-etablisement te Soerabaja	225 000
<i>Onderafdeeling</i> 118. Verdere algemeene kosten der zeemacht.	339 200
<i>Onderafdeeling</i> 119. Personeel van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië.	2 296 800
<i>Onderafdeeling</i> 120. Verdere uitgaven ten behoeve van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië.	5 400
<i>Onderafdeeling</i> 121. Personeel van de Indische militaire marine	1 380 400
<i>Onderafdeeling</i> 122. Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine	1 844 000
<i>Onderafdeeling</i> 123. Personeel van den hydrographischen dienst in Nederlandsch-Indië.	346 300
<i>Onderafdeeling</i> 124. Verdere uitgaven voor den hydrographischen dienst in Nederlandsch-Indië	38 500
<i>Onderafdeeling</i> 125. Uitgaven voor het personeel ten behoeve van „Scheepvaart”	25 000
<i>Onderafdeeling</i> 126. Verdere uitgaven ten behoeve van „Scheepvaart”	602 950
<i>Onderafdeeling</i> 127. Magnetische en weerkundige waarnemingen	1 205
<i>Onderafdeeling</i> 128. Marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen	1 111 400
<i>Onderafdeeling</i> 129. Verrekening met het Departement van Marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel bij den Marine luchtvaartdienst	287 000
<i>Onderafdeeling</i> 130. Aanschaffing en uitzending van levensbehoefden en andere goederen ter aanvulling van den magazijnvoorraad buiten dien van het marine-etablisement te Soerabaja, voor zoover de kosten niet ten laste van een anderen post kunnen worden gebracht	98 000
<i>Onderafdeeling</i> 131. Onvoorziene uitgaven	50 000
	<hr/> f 12 525 886
	<hr/> f 110 183 086

Een honderd tien miljoen een honderd drie en tachtig duizend zes en tachtig gulden.

Artikel 2.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij eene der onderafdeelingen 2, 9, 10, 11, 14 tot en met 19, 21 tot en met 32, 35 tot en met 38, 40 tot en met 45, 50 tot en met 54, 57, 58, 60, 62 tot en met 71, 73, 74, 76 tot en met 78, 81 tot en met 95, 97 tot en met 102, 108, 111, 113 tot en met 130 van het bij dit besluit voorloopig vastgestelde hoofdstuk ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van artikel 6 der Indische Comptabiliteitswet, verhoogd worden door overschrijving uit de sommen, bij de betrokken afdeelingen voor onvoorziene uitgaven toegestaan.

Uit die sommen kan ook worden overgeschreven op de onderafdeelingen 12, 13, 33, 72, 79 en 103.

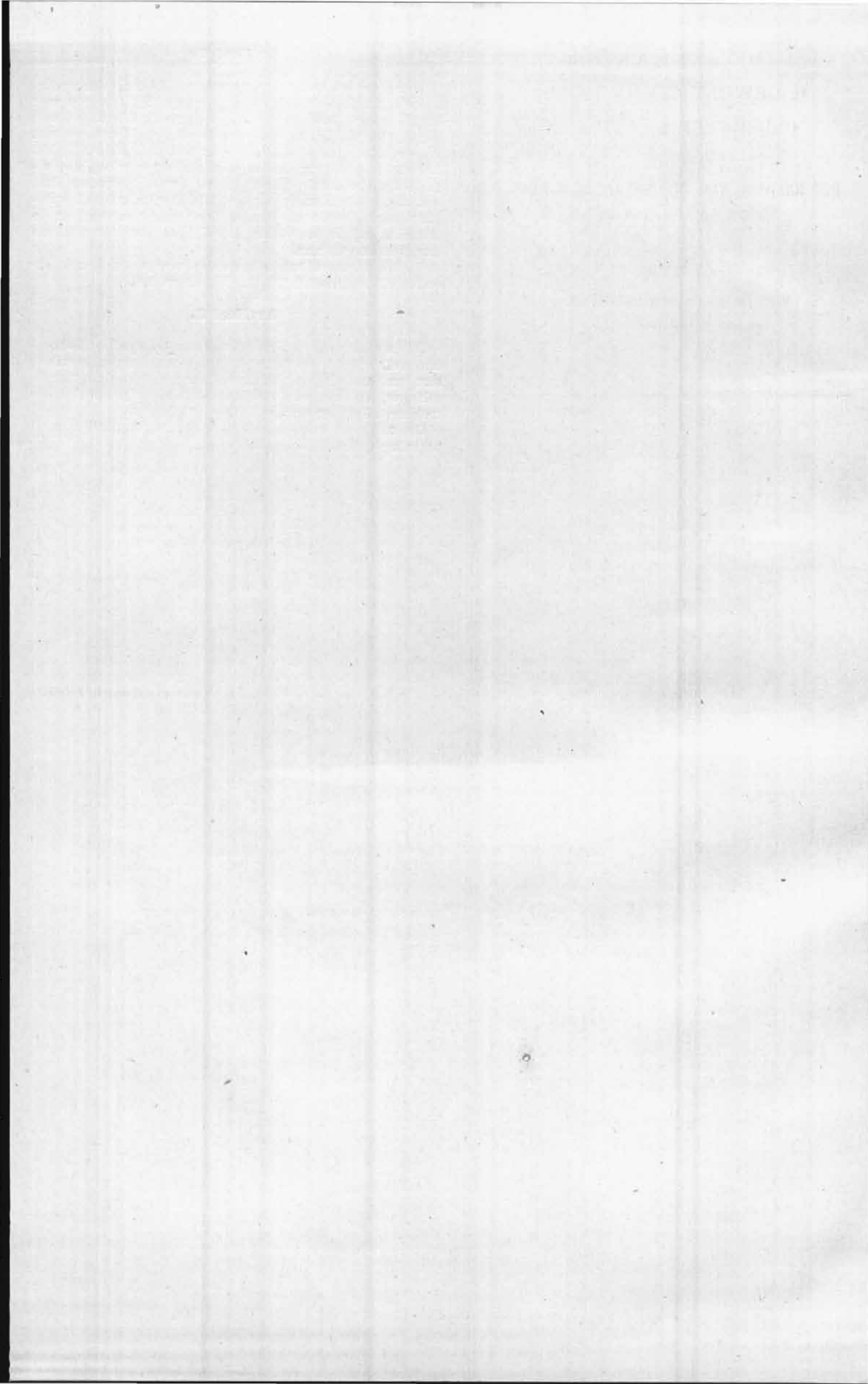
Artikel 3.

De in den loop van het dienstjaar opkomende behoeften, welke niet in de begrooting zijn omschreven, worden, met inachtneming van artikel 9 der Indische Comptabiliteitswet, op den post voor onvoorziene uitgaven der betrokken afdeeling aangewezen.

Die uitgaven worden voor elke soort afzonderlijk in de rekening gebracht en omschreven.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal
van Nederlandsch-Indië,

De Algemeene Secretaris,



VOLKSRAAD.

1e GEWONE ZITTING 1919.

ONDERWERP 1 — STUK 3.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIE
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

HOOFDSTUK II DER UITGAVEN.

(Uitgaven in Nederlandsch-Indië).

ONTWERP VAN BESLUIT.

Overwegende, dat volgens artikel 4 der Indische Comptabiliteitswet (Indisch Staatsblad 1917 No. 521) de begrooting van Nederlandsch-Indië jaarlijks, voor elk hoofdstuk afzonderlijk, voorloopig door den Gouverneur-Generaal wordt vastgesteld;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord,

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Artikel 1.

Het II^{de} hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920, betreffende de **uitgaven in Nederlandsch-Indië**, wordt voorloopig vastgesteld als volgt:

1^{ste} AFDEELING.

Regeering en Hooge Colleges.

<i>Onderafdeeling 1.</i> Jaarwedde van den Gouverneur-Generaal. f	132 000
<i>Onderafdeeling 2.</i> Staf van den Gouverneur-Generaal	21 600
<i>Onderafdeeling 3.</i> Verdere uitgaven voor den Staf van den Gouverneur-Generaal	7 690
<i>Onderafdeeling 4.</i> Verblijven van den Gouverneur-Generaal.	23 500
<i>Onderafdeeling 5.</i> Buitengewone vernieuwing van de meubelen van de paleizen te Weltevreden en Buitenzorg en het buitenverblijf te Tjipanas.	31 000
<i>Onderafdeeling 6.</i> Installatiën voor elektrische verlichting van de paleizen te Weltevreden en Buitenzorg	10 000
<i>Onderafdeeling 7.</i> Raad van Nederlandsch-Indië	151 200
<i>Onderafdeeling 8.</i> Personeel van den Volksraad	132 352
<i>Onderafdeeling 9.</i> Verdere uitgaven van den Volksraad	40 900

<i>Onderafdeeling</i> 10. Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad	f	22 260
<i>Onderafdeeling</i> 11. Personeel van de Algemeene Secretarie en van de Secretarie van den Raad van Nederlandsch-Indië.		430 910
<i>Onderafdeeling</i> 12. Verdere uitgaven van de Algemeene Secretarie en van de Secretarie van den Raad van Nederlandsch-Indië		73 760
<i>Onderafdeeling</i> 13. Personeel van de Algemeene Rekenkamer.		605 340
<i>Onderafdeeling</i> 14. Verdere uitgaven van de Algemeene Rekenkamer		7 140
<i>Onderafdeeling</i> 15. Reis- en verblijfkosten en zittinggelden		87 000
<i>Onderafdeeling</i> 16. Verrekening van diensttelegrammen ..		29 500
<i>Onderafdeeling</i> 17. Onvoorziene uitgaven		8 000
	f	1 814 152

II^{de} AFDEELING.

Departement van Justitie.

<i>Onderafdeeling</i> 18. Personeel van het Departement	f	329 331
<i>Onderafdeeling</i> 19. Verdere uitgaven van het Departement.		8 120
<i>Onderafdeeling</i> 20. Personeel van het Hoog Gerechtshof en van het Hoog Militair Gerechtshof		369 655
<i>Onderafdeeling</i> 21. Verdere uitgaven van het Hoog Gerechtshof en van het Hoog Militair Gerechtshof		4 020
<i>Onderafdeeling</i> 22. Personeel van de raden van justitie		859 645
<i>Onderafdeeling</i> 23. Verdere uitgaven van de raden van justitie		19 364
<i>Onderafdeeling</i> 24. Personeel van de landgerechten		389 780
<i>Onderafdeeling</i> 25. Kosten der uitbreiding van de landgerechten in de bezittingen buiten Java en Madoera		70 000
<i>Onderafdeeling</i> 26. Verdere uitgaven van de landgerechten.		20 444
<i>Onderafdeeling</i> 27. Personeel van inlandsche en inheemsche rechtbanken		2 352 450
<i>Onderafdeeling</i> 28. Verbetering van de bezoldiging der		

inlandsche officieren van justitie in de gewesten Tapanoeli, Sumatra's Westkust, Benkoelen, Lampongsche Districten, Palembang en Djambi..... f	39 200
<i>Onderafdeeling 29.</i> Verdere uitgaven van inlandsche en inheemsche rechtbanken	33 010
<i>Onderafdeeling 30.</i> Rechtskundigen voor den kantoor-dienst en verder personeel van het rechtswezen	80 790
<i>Onderafdeeling 31.</i> Verdere uitgaven van het rechtswezen.	370 100
<i>Onderafdeeling 32.</i> Kosten van verbetering van de bezoldiging der rechterlijke ambtenaren	157 000
<i>Onderafdeeling 33.</i> Bezoldigingen en toelagen van de hulpschrijvers op de kantoren onder het departement van justitie behoorende	104 388
<i>Onderafdeeling 34.</i> Toelagen wegens dure levenswijze en uit hoofde van dienstbelang, zoodat vergoeding voor vervoerkosten	13 594
<i>Onderafdeeling 35.</i> Personeel van de wees- en boedelkamers.	582 569
<i>Onderafdeeling 36.</i> Verdere uitgaven van de wees- en boedelkamers	17 360
<i>Onderafdeeling 37.</i> Burgerlijke stand voor de Chineezen	44 535
<i>Onderafdeeling 38.</i> Personeel van den burgerlijken stand voor bepaalde groepen van inlanders.	21 600
<i>Onderafdeeling 39.</i> Verdere uitgaven van den burgerlijken stand voor bepaalde groepen van inlanders	1 200
<i>Onderafdeeling 40.</i> Personeel van het gevangeniswezen	1 519 005
<i>Onderafdeeling 41.</i> Verdere uitgaven van het gevangeniswezen	5 038 023
<i>Onderafdeeling 42.</i> Bijdrage aan de te Semarang gevestigde vereeniging tot het verleenen van hulp aan ontslagen Europeesche veroordeelden	4 200
<i>Onderafdeeling 43.</i> Bijdrage aan de te Batavia en te Medan gevestigde vereenigingen „Pro Juventute”	9 600
<i>Onderafdeeling 44.</i> Gedeel-lijke vergoeding aan de vereenigingen „Pro Juventute” te Batavia en te Medan van de kosten van verpleging van hare pupillen	1 500

<i>Onderafdeeling</i> 45. Bijdrage aan het te Soekaboemi gevestigde opvoedingsgesticht voor Europeesche jongens van het Genootschap van In- en Uitwendige Zending te Batavia .. <i>f</i>	12 600
<i>Onderafdeeling</i> 46. Personeel van het tucht- en opvoedingswezen	38 040
<i>Onderafdeeling</i> 47. Verdere uitgaven van het tucht- en opvoedingswezen	33 780
<i>Onderafdeeling</i> 48. Personeel van de arbeidsinspectie en koeliewerving	235 480
<i>Onderafdeeling</i> 49. Verdere uitgaven van de arbeidsinspectie en koeliewerving	13 368
<i>Onderafdeeling</i> 50. Bezoldigingen van het personeel van het Regeeringskantoor ter bestrijding van den zoogenaamden handel in vrouwen en meisjes	6 300
<i>Onderafdeeling</i> 51. Verdere uitgaven van het Regeeringskantoor ter bestrijding van den zoogenaamden handel in vrouwen en meisjes	3 080
<i>Onderafdeeling</i> 52. Personeel bij het centraalkantoor voor dactyloscopie	45 110
<i>Onderafdeeling</i> 53. Verdere uitgaven van het centraalkantoor voor dactyloscopie	1 110
<i>Onderafdeeling</i> 54. Personeel van den immigratiedienst	226 340
<i>Onderafdeeling</i> 55. Verdere uitgaven van den immigratiedienst	133 710
<i>Onderafdeeling</i> 56. Notariaat.	3 600
<i>Onderafdeeling</i> 57. Maatregelen tot volledige uitvoering van de afschaffing der slavernij in de buitengewesten	Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 58. Verrekening van diensttelgrammen ..	36 000
<i>Onderafdeeling</i> 59. Onvoorziene uitgaven	100 000
	<hr/> <i>f</i> 13 349 33

III^{de} AFDEELING.

Departement van Financiën.

<i>Onderafdeeling</i> 60. Personeel van het Departement	<i>f</i> 445 856
<i>Onderafdeeling</i> 61. Verdere uitgaven van het Departement.	16 000
<i>Onderafdeeling</i> 62. Verrekening van diensttelegrammen ..	27 000

<i>Onderafdeeling 63.</i> Personeel van de algemeene kassen f	685 817
<i>Onderafdeeling 64.</i> Verdere uitgaven voor de algemeene kassen	104 000
<i>Onderafdeeling 65.</i> Muntwezen	1 500
<i>Onderafdeeling 66.</i> Renten	600 000
<i>Onderafdeeling 67.</i> Personeel voor de belastingen en voor het toezicht op het kas- en vendubeheer, een en ander voor zooveel niet afzonderlijk uitgetrokken	453 260
<i>Onderafdeeling 68.</i> Verdere uitgaven voor de belastingen en voor het toezicht op het kas- en vendubeheer, een en ander voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken	1 684 700
<i>Onderafdeeling 69.</i> Verpachte middelen	1 000
<i>Onderafdeeling 70.</i> Personeel van de in- en uitvoerrechten en accijnzen	2 680 000
<i>Onderafdeeling 71.</i> Verdere uitgaven voor de in- en uitvoerrechten en accijnzen	330 300
<i>Onderafdeeling 72.</i> Verponding	40 000
<i>Onderafdeeling 73.</i> Personeel voor de openbare verkooping.	166 536
<i>Onderafdeeling 74.</i> Verdere uitgaven voor de openbare verkooping	25 000
<i>Onderafdeeling 75.</i> Zegelrecht.	88 500
<i>Onderafdeeling 76.</i> Opiumverkoop	8 120 405
<i>Onderafdeeling 77.</i> Pandhuizen in eigen beheer	8 287 000
<i>Onderafdeeling 78.</i> Nieuwe maatregelen met betrekking tot den dienst der pandhuizen in eigen beheer, voor zoover niet elders opgenomen	584 500
<i>Onderafdeeling 79.</i> Verlofs- en non-activiteit- en bezoldigingen, wachtgelden, voorloopige bezoldigingen en onderstanden bij ontslag uit de betrekking, een en ander voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken	316 350
<i>Onderafdeeling 80.</i> Pensioenen en gagementen, alsmede onderstanden bij ontslag uit 's Lands dienst en onderstanden aan niet-landsdienaren	9 226 000

<i>Onderafdeeling</i> 81. Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten	f 3 000 000
<i>Onderafdeeling</i> 82. Soldijen en toelagen aan eere teekenen verbonden	36 400
<i>Onderafdeeling</i> 83. Bezoldiging van den commissaris van het gouvernement bij de Java'sche Bank	3 000
<i>Onderafdeeling</i> 84. Personeel van den gouvernements-accountantsdienst	112 780
<i>Onderafdeeling</i> 85. Verdere uitgaven van den gouvernements-accountantsdienst	7 800
<i>Onderafdeeling</i> 86. Personeel van het weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië	51 497
<i>Onderafdeeling</i> 87. Aanschaffing en uitzending van boeken, kaarten en gedrukte stukken voor den algemeenen dienst, voor zoover een en ander niet geschiedt door het departement van oorlog	5 000
<i>Onderafdeeling</i> 88. Tegemoetkomingen wegens duurte van levensmiddelen	5 500 000
<i>Onderafdeeling</i> 89. Onvoorziene uitgaven	150 000
	f 42 750 201

IV^{de} AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

<i>Onderafdeeling</i> 90. Personeel van het Departement	f 788 762
<i>Onderafdeeling</i> 91. Verdere uitgaven voor het Departement	41 000
<i>Onderafdeeling</i> 92. Personeel van het Europeesch bestuur ..	7 783 000
<i>Onderafdeeling</i> 93. Verbetering van de vooruitzichten der commiezen op de gewestelijke en plaatselijke kantoren.	40 000
<i>Onderafdeeling</i> 94. Verdere uitgaven voor het Europeesch bestuur	219 544
<i>Onderafdeeling</i> 95. Uitgaven in verband met de uitbreiding van de bestuursmiddelen in de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea, (residentie Ternate en Onderhoorigheden)	44 000
<i>Onderafdeeling</i> 96. Vorming van een afzonderlijk gewest Nieuw-Guinea	36 000

<i>Onderafdeeling 97. Personeel van de bestuurschool te Batavia</i>	256 387
<i>Onderafdeeling 98. Verdere uitgaven voor de bestuurschool te Batavia</i>	5 400
<i>Onderafdeeling 99. Uitgaven in verband met de opleiding van personeel voor de Japansche zaken en de Japansche taal</i>	50 400
<i>Onderafdeeling 100. Personeel voor de Chineesche zaken</i>	75 740
<i>Onderafdeeling 101. Verdere uitgaven voor de Chineesche zaken</i>	2 200
<i>Onderafdeeling 102. Personeel van het inlandsch bestuur</i>	6 869 215
<i>Onderafdeeling 103. Verbetering van de bezoldiging der gediplomeerde ambtenaren van den inlandschen bestuursdienst in de gewesten buiten Java en Madoera</i>	14 700
<i>Onderafdeeling 104. Verbetering van de inkomsten der districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten buiten Java en Madoera</i>	213 000
<i>Onderafdeeling 105. Verbetering van de bezoldiging der schrijvers bij de districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten op Sumatra</i>	22 650
<i>Onderafdeeling 106. Verdere uitgaven voor het inlandsch bestuur</i>	52 318
<i>Onderafdeeling 107. Instelling van een bezoldigd wijkbestuur te Batavia en Meester-Cornelis.</i>	74 460
<i>Onderafdeeling 108. Hervorming van het bestuur ter hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja</i>	127 500
<i>Onderafdeeling 109. Ontvoogding van het inlandsch bestuur in een aantal afdeelingen op Java en Madoera</i>	90 000
<i>Onderafdeeling 110. Kantoorkosten, drukwerk, advertentiekosten, kosten van gedeeltelijke inrichting van woningen, kantoren en vergaderplaatsen van bestuursambtenaren en andere kleine uitgaven voor het Europeesch en inlandsch bestuur</i>	336 000
<i>Onderafdeeling 111. Hervorming van het inlandsch bestuur in de residentien Benkoelen en Palembang</i>	224 380
<i>Onderafdeeling 112. Hervorming van het inlandsch bestuur in de residentie Tapanoeli</i>	34 140

<i>Onderafdeeling</i> 113. Hervorming van het districtsbestuur in het rechtstreeks bestuurd gebied der residentie Westerafdeeling van Borneo	f	16 560
<i>Onderafdeeling</i> 114. Hervorming van het districtsbestuur in de Minahassa afdeeling en residentie Menado		68 000
<i>Onderafdeeling</i> 115. Hervorming van het districtsbestuur in de residentie Banka en Onderhoorigheden		19 800
<i>Onderafdeeling</i> 116. Hervorming van het districtsbestuur in de afdeeling Gorontalo der residentie Menado		14 700
<i>Onderafdeeling</i> 117. Invoering van het daadwerkelijk rechtstreeksch bestuur in het „gouvernementslandschap” Karangasem (residentie Bali en Lombok)		1 113
<i>Onderafdeeling</i> 118. Bezoldigingen en toelagen van de hulpschrijvers op de kantoren onder het departement van binnenlandsch bestuur behorende.		706 420
<i>Onderafdeeling</i> 119. Algemeene regeling der toekenning van toelagen wegens duurte aan eenige groepen van landsdienaren in de gewesten buiten Java en Madoera en daarmede verband houdende verhooging van de voor dienstbelang-toelagen uitgetrokken fondsen		300 000
<i>Onderafdeeling</i> 120. Volkstelling en kantoor voor de bevolkingsstatistiek		400 000
<i>Onderafdeeling</i> 121. Vorsten, grooten en gezanten		3 326 382.
<i>Onderafdeeling</i> 122. Uitgaven voor staatsgevangenen en dergelijken		76 000
<i>Onderafdeeling</i> 123. Uitgaven voor ter beschikking van zelfbesturende landschappen gesteld personeel voor aanslag in en invordering van belastingen dier landschappen		30 570
<i>Onderafdeeling</i> 124. Verstreking van gelden (bij wijze van voorloopige hulp) aan eenige zelfbesturende landschappen op het eiland Timor (residentie Timor en Onderhoorigheden), voor den aanleg en voortzetting van den z.g. Midden-Timorweg, loopende van Koe-pang naar Atapoepoe		200 000
<i>Onderafdeeling</i> 125. Publieke feesten		12 375
<i>Onderafdeeling</i> 126. Personeel der politie		7 474 842

<i>Onderafdeeling</i> 127. Hervorming van de algemeene politie op de drie groote hoofdplaatsen van Java	f 1 952 880
<i>Onderafdeeling</i> 128. Verdere uitgaven voor de politie	4 200 200
<i>Onderafdeeling</i> 129. Andere uitgaven in het belang van het bestuur en van de openbare orde en veiligheid	169 586
<i>Onderafdeeling</i> 130. Telephonische gemeenschap voor bestuursdoeleinden	782 180
<i>Onderafdeeling</i> 131. Personeel voor de landelijke inkomsten ..	690 184
<i>Onderafdeeling</i> 132. Verdere uitgaven voor de landelijke inkomsten	1 995 520
<i>Onderafdeeling</i> 133. Herziening van de inrichting van den dienst der landelijke inkomsten	59 000
<i>Onderafdeeling</i> 134. Voorbereiding van de invoering van eene landrenteregeling in de afdeeling Oeloe Soengei der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	9 740
<i>Onderafdeeling</i> 135. Personeel voor de agrarische zaken en verplichte diensten	67 344
<i>Onderafdeeling</i> 136. Verdere uitgaven voor de agrarische zaken en verplichte diensten ..	13 000
<i>Onderafdeeling</i> 137. Uitgaven in verband met de terugbrenging van particuliere landen op Java tot het Landsdomein	Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 138. Ambtenaar voor een onderzoek naar de toestanden en verhoudingen op de particuliere landerijen in het gewest Batavia en naar hetgeen, afgescheiden van de terugbrenging tot het Landsdomein, al dadelijk tot verbetering kan worden gedaan, o.m. op politioneel gebied en op het gebied van de diensten ten behoeve van den landbouw	Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 139. Voorbereiding van de hervorming van de maatschappelijke en agrarische toestanden in de Vorstenlanden op Java	224 000
<i>Onderafdeeling</i> 140. Aanslag in en invordering van het hoofdgeld	779 000
<i>Onderafdeeling</i> 141. Uitgaven in verband met den afkoop van heerdiensten in de gewesten buiten Java en Madoera	208 000

<i>Onderafdeeling</i> 142. Landverhuizing	f 74 500
<i>Onderafdeeling</i> 143. Personeel voor het kredietwezen, met uitzondering van dat voor de centrale kas	351 704
<i>Onderafdeeling</i> 144. Verdere uitgaven voor het kredietwezen, met uitzondering van die ten behoeve van de centrale kas	125 950
<i>Onderafdeeling</i> 145. Personeel van de centrale kas voor het volkscredietwezen	102 550
<i>Onderafdeeling</i> 146. Kapitaalverstrekking aan de centrale kas	Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 147. Verschaffing van landbouwkrediet ten behoeve van de oprichting van tuinbouwhoeven	9 000
<i>Onderafdeeling</i> 148. Voorschotten aan inlandsche gemeenten op Java en Madoera voor den aankoop van ambtsvelden voor de desabesturen	5 300
<i>Onderafdeeling</i> 149. Uitgaven in verband met de voorgenomen geleidelijke opheffing van perdikanprivileges der daarvoor in aanmerking komende desa's van de gouvernementslanden op Java en Madoera ..	30 000
<i>Onderafdeeling</i> 150. Personeel van het kadaster	602 750
<i>Onderafdeeling</i> 151. Verdere uitgaven voor het kadaster ..	116 996
<i>Onderafdeeling</i> 152. Personeel van den opleidingsleergang van het kadaster	25 990
<i>Onderafdeeling</i> 153. Verdere uitgaven voor den opleidingsleergang van het kadaster ...	960
<i>Onderafdeeling</i> 154. Paketvaartdienst	550 000
<i>Onderafdeeling</i> 155. Overtochtskosten naar en uit Indië, alsmede reis- en verblijfkosten in Indië	10 110 800
<i>Onderafdeeling</i> 156. Vergoeding aan het departement der marine van de kosten voor het gebruik ten behoeve van de departementen van algemeen burgerlijk bestuur van vaartuigen, behoorende tot onder het beheer van eerstgenoemd departement staande diensten	630 200
<i>Onderafdeeling</i> 157. Verrekening van diensttelegrammen ..	56 000
<i>Onderafdeeling</i> 158. Onvoorzienne uitgaven	150 000

Vde AFDEELING.

Departement van
Onderwijs en Eeredienst.

<i>Onderafdeeling</i> 159. Personeel van het Departement	f	397 950
<i>Onderafdeeling</i> 160. Verdere uitgaven voor het Departement.		7 500
<i>Onderafdeeling</i> 161. Instelling van een onderwijsraad		10 000
<i>Onderafdeeling</i> 162. Personeel van de inspectie van het middelbaar onderwijs en het vakonderwijs		14 400
<i>Onderafdeeling</i> 163. Verdere uitgaven voor de inspectie van het middelbaar onderwijs en het vakonderwijs		720
<i>Onderafdeeling</i> 164. Personeel van het openbaar middelbaar onderwijs		1 180 180
<i>Onderafdeeling</i> 165. Kosten van een algemeene middelbare school te Djokjakarta		109 000
<i>Onderafdeeling</i> 166. Kosten van een Oostersch-literaire en een Westersch-klassieke afdeling van de algemeene middelbare school		45 550
<i>Onderafdeeling</i> 167. Kosten van een leergang in de stenografie bij de Prins-Hendrikschool.	Memorie	
<i>Onderafdeeling</i> 168. Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van middelbaar onderwijs		97 200
<i>Onderafdeeling</i> 169. Verdere uitgaven voor het middelbaar onderwijs		41 300
<i>Onderafdeeling</i> 170. Maatregelen ter voorbereiding van de oprichting van een school voor hooger technisch onderwijs...	Memorie	
<i>Onderafdeeling</i> 171. Personeel van het openbaar Europeesch vakonderwijs		589 735
<i>Onderafdeeling</i> 172. Kosten van een hoogereren technischen leergang aan de Koningin-Wilhelminaschool te Batavia		350
<i>Onderafdeeling</i> 173. Kosten van een tweeden ambachtsleergang	Memorie	
<i>Onderafdeeling</i> 174. Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van Europeesch vakonderwijs		14 000
<i>Onderafdeeling</i> 175. Verdere uitgaven voor het openbaar Europeesch vakonderwijs		109 000

<i>Onderafdeeling 176.</i> Personeel voor de scholen tot opleiding van artsen	f	265 520
<i>Onderafdeeling 177.</i> Verdere uitgaven voor de scholen tot opleiding van artsen		199 640
<i>Onderafdeeling 178.</i> Kosten van een leergang voor de opleiding van apothekersbedienden.		17 860
<i>Onderafdeeling 179.</i> Kosten van een leergang voor de opleiding van analisten en controleurs voor de volksgezondheid.		21 160
<i>Onderafdeeling 180.</i> Personeel van de inspectie van het Europeesch lager en het Hollandsch-inlandsch onderwijs		115 210
<i>Onderafdeeling 181.</i> Verdere uitgaven voor de inspectie van het Europeesch lager en het Hollandsch-inlandsch onderwijs		3 720
<i>Onderafdeeling 182.</i> Personeel voor openbare inrichtingen tot opleiding van leerkrachten voor het Europeesch lager, voortgezet en meer uitgebreid lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-inlandsch onderwijs ..		114 560
<i>Onderafdeeling 183.</i> Oprichting van een vijfde normaalschool, opleidend tot het examen voor hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres		1 810
<i>Onderafdeeling 184.</i> Bijdragen aan bijzondere inrichtingen en voor personen, welke onderwijzers (essen) opleiden		29 000
<i>Onderafdeeling 185.</i> Kosten van een leergang toegevoegd aan de Tondanosche Mulo-school en van namiddagleergangen verbonden aan de speciale scholen in de gewesten Amboina en Menado		15 600
<i>Onderafdeeling 186.</i> Verdere uitgaven voor opleiding van leerkrachten voor het Europeesch lager en voortgezet en meer uitgebreid lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-inlandsch onderwijs ..		206 212
<i>Onderafdeeling 187.</i> Kosten van een tweede Hoogere Kweekschool voor inlandsche onderwijzers		15 000
<i>Onderafdeeling 188.</i> Instelling ter bevordering van de studie van Inlandsche talen en van de Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië		15 000
<i>Onderafdeeling 189.</i> Personeel voor de inspectie van het openbaar Europeesch voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs		20 400

<i>Onderafdeeling 190.</i> Verdere uitgaven voor de inspectie van het openbaar Europeesch voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs	f 600
<i>Onderafdeeling 191.</i> Personeel van het openbaar Europeesch voorgezet en meer uitgebreid lager onderwijs	668 934
<i>Onderafdeeling 192.</i> Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs	63 000
<i>Onderafdeeling 193.</i> Verdere uitgaven voor het openbaar Europeesch voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs	85 075
<i>Onderafdeeling 194.</i> Uitgaven voor de inspectie van het onderwijs in huishoudelijke vakken.	6 300
<i>Onderafdeeling 195.</i> Personeel van het openbaar Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-inlandsch onderwijs.	6 852 982
<i>Onderafdeeling 196.</i> Kosten van huishoudcursussen bij de openbare Europeesche lagere scholen	10 650
<i>Onderafdeeling 197.</i> Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-inlandsch onderwijs	1 407 160
<i>Onderafdeeling 198.</i> Verdere uitgaven voor het openbaar Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-inlandsch onderwijs	408 350
<i>Onderafdeeling 199.</i> Uitgaven voor het openbaar fröbelonderwijs	44 100
<i>Onderafdeeling 200.</i> Bijdragen aan bijzondere fröbelkweekscholen	Memorie
<i>Onderafdeeling 201.</i> Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van voorbereidend (fröbel)onderwijs	74 000
<i>Onderafdeeling 202.</i> Bijdragen aan fröbelscholen voor inlanders en met dezen gelijkgestelden	Memorie
<i>Onderafdeeling 203.</i> Voorlopige bezoldigingen en beloningen van het onderwijzend personeel uit Nederland gezonden om in Indië te worden aangesteld bij het openbaar onderwijs	60 000
<i>Onderafdeeling 204.</i> Personeel van de inspectie van het inlandsch onderwijs	250 500
<i>Onderafdeeling 205.</i> Verdere uitgaven voor de inspectie van het inlandsch onderwijs	7 500

<i>Onderafdeeling</i> 206. Personeel van het openbaar voortgezet- en vakonderwijs voor inlanders .. f	925 355
<i>Onderafdeeling</i> 207. Belooningen voor het behalen van bevoegdheden ten behoeve van het inlandsch voortgezet onderwijs.	12 000
<i>Onderafdeeling</i> 208. Oprichting van drie kweekscholen en vier normaalscholen voor inlandsche onderwijzers en hulp-onderwijzers	76 300
<i>Onderafdeeling</i> 209. Kosten van een leergang ter opleiding tot inlandsche ambtenaren te Batavia	16 300
<i>Onderafdeeling</i> 210. Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van voortgezet inlandsch onderwijs.	309 000
<i>Onderafdeeling</i> 211. Wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen aan bijzondere kweekscholen voor inlandsche onderwijzers ..	Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 212. Verdere uitgaven voor het openbaar voortgezet en vakonderwijs voor inlanders	445 071
<i>Onderafdeeling</i> 213. Opleiding van vrouwelijke inlandsche leerkrachten	101 720
<i>Onderafdeeling</i> 214. Opening van twee normaalscholen voor inlandsche hulponderwijzers- sen	25 400
<i>Onderafdeeling</i> 215. Kosten van een kweekschool tot opleiding van meisjes van inheemschen landaard	38 280
<i>Onderafdeeling</i> 216. Personeel van het openbaar inlandsch lager onderwijs	3 684 000
<i>Onderafdeeling</i> 217. Herziening van de lagere rangen van het inlandsch onderwijzend personeel	50 000
<i>Onderafdeeling</i> 218. Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van inlandsch lager onderwijs	850 000
<i>Onderafdeeling</i> 219. Tegemoetkomingen voor bijzondere huishoudleergangen aan inrichtingen van inlandsch lager onderwijs	16 000
<i>Onderafdeeling</i> 220. Verdere uitgaven van het openbaar inlandsch lager onderwijs	457 200
<i>Onderafdeeling</i> 221. Depôt van boeken en leermiddelen, vervaardiging en verspreiding van gedrukten ten behoeve van het inlandsch onderwijs	40 652

<i>Onderafdeeling</i> 222. Personeel van de inspectie van het inlandsch gemeenteonderwijs... f	393 880
<i>Onderafdeeling</i> 223. Verdere uitgaven voor de inspectie van het inlandsch gemeenteonderwijs	4 000
<i>Onderafdeeling</i> 224. Tegemoetkomingen en andere uitgaven voor het inlandsch gemeenteonderwijs	2 500 000
<i>Onderafdeeling</i> 225. Verbetering van de dienstvoorwaarden voor volksonderwijzers	840 000
<i>Onderafdeeling</i> 226. Bezoldigingen van onderwijzers bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, gesteld ter beschikking van derden	15 600
<i>Onderafdeeling</i> 227. Bijdragen aan het Rijsche Zendinggenootschap ter bestrijding van of tegemoetkoming in de uitgaven van het genootschap voor zijnen arbeid in het belang van de ontwikkeling der inheemsche bevolking van de Mentawai-eilanden en van het eiland Enggano	10 500
<i>Onderafdeeling</i> 228. Bijdrage aan de Groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond	2 000
<i>Onderafdeeling</i> 229. Volksboekeringen	355 240
<i>Onderafdeeling</i> 230. Oprichting van volksscholen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden	300 000
<i>Onderafdeeling</i> 231. Bevordering van de lichamelijke opvoeding van de jeugd	28 100
<i>Onderafdeeling</i> 232. Toezicht op de opvoeding van inlandsche jongelieden	8 760
<i>Onderafdeeling</i> 233. Huisvesting en opvoeding van studeerende jongelieden	9 600
<i>Onderafdeeling</i> 234. Uitgaven van persoonlijken aard voor kunsten en wetenschappen, uitgezonderd natuurwetenschappen	89 288
<i>Onderafdeeling</i> 235. Verdere uitgaven voor kunsten en wetenschappen, uitgezonderd natuurwetenschappen.	63 660
<i>Onderafdeeling</i> 236. Examens.	40 000
<i>Onderafdeeling</i> 237. Personeel van den eeredienst	873 275
<i>Onderafdeeling</i> 238. Verdere uitgaven voor den eeredienst.	94 285

<i>Onderafdeeling 239.</i> Inrichting voor opleiding van inlandsche leeraren, zonen van inlandsche hoofden en volksonderwijzers in een gedeelte van de residentie Timor en Onderhoorigheden	f 9 620
<i>Onderafdeeling 240.</i> Armwezen	341 580
<i>Onderafdeeling 241.</i> Uitkering aan de locale raden en aan de als algemeene armbesturen optredende kerkelijke armbesturen buiten het gebied van de locale raden van de helft der opbrengst van de belasting op het houden van loterijen	50 000
<i>Onderafdeeling 242.</i> Personeel voor de hoofd- en gewestelijke kantoren der inspectie van den burgerlijken geneeskundigen dienst.	214 748
<i>Onderafdeeling 243.</i> Verdere uitgaven voor de inspectie van den burgerlijken geneeskundigen dienst	4 800
<i>Onderafdeeling 244.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in het algemeen ..	1 914 153
<i>Onderafdeeling 245.</i> Verdere uitgaven voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in het algemeen,	1 264 198
<i>Onderafdeeling 246.</i> Maatregelen ter bestrijding van pest (voor zoover niet elders uitgetrokken), cholera, gele koorts, typhus, pokken, diphtheritis en bacilaire dysenterie	565 988
<i>Onderafdeeling 247.</i> Maatregelen ter bestrijding van malaria, tuberculose, mijnwormziekte, dysenterie en melaatschheid ..	280 400
<i>Onderafdeeling 248.</i> Personeel van de centrale burgerlijke en inlandsche ziekeninrichtingen, krankzinnigengestichten en andere geneeskundige instellingen.	677 262
<i>Onderafdeeling 249.</i> Herziening van de bezoldiging van de portiers bij de krankzinnigengestichten	1 380
<i>Onderafdeeling 250.</i> Kosten van doorgangshuizen voor krankzinnigen op Java en Madoera	35 044
<i>Onderafdeeling 251.</i> Indienststelling van personeel voor de inspectie van het krankzinnigenwezen en van een derden geneesheer-directeur voor een krankzinnigengesticht	32 100

<i>Onderafdeeling 252.</i> Verdere uitgaven ten behoeve van de centrale burgerlijke en inlandsche ziekeninrichtingen, krankzinnigengestichten en andere geneeskundige instellingen en instituten	f 2 078 705
<i>Onderafdeeling 253.</i> Personeel ter bestrijding en voorkoming van de pest	1 429 356
<i>Onderafdeeling 254.</i> Voorschotten voor de woningverbetering in verband met de pestbestrijding	2 225 000
<i>Onderafdeeling 255.</i> Verdere uitgaven ter bestrijding en voorkoming van de pest	1 249 693
<i>Onderafdeeling 256.</i> Ondersteuning van bijzondere ziekenzorg	630 000
<i>Onderafdeeling 257.</i> Vaststelling van regelen voor het verleenen van voorschotten voor de oprichting van bijzondere ziekeninrichtingen	Memorie
<i>Onderafdeeling 258.</i> Verrekening van diensttelegrammen ..	30 000
<i>Onderafdeeling 259.</i> Onvoorziene uitgaven	75 000
	<hr/> f 39 381 221

 VI^{de} AFDEELING.

 Departement van
 Landbouw, Nijverheid en Handel.

<i>Onderafdeeling 260.</i> Personeel van het Departement	f 266 402
<i>Onderafdeeling 261.</i> Verdere uitgaven van het Departement.	39 390
<i>Onderafdeeling 262.</i> Verrekening van diensttelegrammen ..	25 000
<i>Onderafdeeling 263.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de natuurwetenschappelijke zaken.	187 860
<i>Onderafdeeling 264.</i> Verdere uitgaven voor de natuurwetenschappelijke zaken	143 605
<i>Onderafdeeling 265.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor het instituut voor plantenziekten.	68 535
<i>Onderafdeeling 266.</i> Verdere uitgaven voor het instituut voor plantenziekten	20 120
<i>Onderafdeeling 267.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor het algemeen proefstation voor den landbouw	86 375
<i>Onderafdeeling 268.</i> Verdere uitgaven voor het algemeen proefstation voor den landbouw	14 700

<i>Onderafdeeling 269.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de afdeeling voor landbouweconomie	f	36 570
<i>Onderafdeeling 270.</i> Verdere uitgaven voor de afdeeling voor landbouweconomie		5 500
<i>Onderafdeeling 271.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de afdeeling zaadteelt van overjarige gewassen		44 070
<i>Onderafdeeling 272.</i> Verdere uitgaven voor de afdeeling zaadteelt van overjarige gewassen.		121 270
<i>Onderafdeeling 273.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor het veeartsenijkundig onderzoek en onderwijs		68 058
<i>Onderafdeeling 274.</i> Verdere uitgaven voor het veeartsenijkundig onderzoek en onderwijs.		62 279
<i>Onderafdeeling 275.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de opleiding voor land- en tuinbouw		204 990
<i>Onderafdeeling 276.</i> Verdere uitgaven voor de opleiding voor land- en tuinbouw		164 315
<i>Onderafdeeling 277.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de afdeeling landbouw		554 495
<i>Onderafdeeling 278.</i> Verdere uitgaven voor de afdeeling landbouw		430 889
<i>Onderafdeeling 279.</i> Personeel voor de koffieteelt		78 480
<i>Onderafdeeling 280.</i> Verdere uitgaven voor de koffieteelt ..		342 850
<i>Onderafdeeling 281.</i> Bezoldigingen en toelagen van het personeel bij 's Lands kina-onderneming, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden		26 545
<i>Onderafdeeling 282.</i> Verdere uitgaven voor 's Lands kina-onderneming		307 640
<i>Onderafdeeling 283.</i> Bezoldigingen van het personeel voor het aan 's Lands kina-onderneming verbonden kina-proefstation		17 100
<i>Onderafdeeling 284.</i> Verdere uitgaven voor het aan 's Lands kina-onderneming verbonden kina-proefstation		6 750
<i>Onderafdeeling 285.</i> Bezoldigingen en toelagen van het personeel bij 's Lands getahpertja-onderneming		29 100
<i>Onderafdeeling 286.</i> Verdere uitgaven van 's Lands getahpertja-onderneming		366 170

<i>Onderafdeeling 287.</i> Bezoldigingen en toelagen van het personeel bij 's Lands caoutchoucondernehmung, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden	Memorie
<i>Onderafdeeling 288.</i> Verdere uitgaven voor 's Lands caoutchoucondernehmung	Memorie
<i>Onderafdeeling 289.</i> Bezoldigingen en toelagen van het personeel van het caoutchoucdrijf	f 59 900
<i>Onderafdeeling 290.</i> Uitgaven voor de caoutchoucondernehmungen Tjikoempaj, Tjipinang, Merboeh, Kalitelo, Balong, Banjoemanis, Vada, Boewaran, Blimbing, Toebah, Kaliwringin, Tretes en Kroempoet	2 594 614
<i>Onderafdeeling 291.</i> Personeel van het boschwezen met uitzondering van het kantoorpersoneel op het hoofdkantoor ..	2 906 445
<i>Onderafdeeling 292.</i> Kantoorpersoneel op het hoofdkantoor van den dienst van het boschwezen	64 671
<i>Onderafdeeling 293.</i> Verdere uitgaven voor het boschwezen.	8 246 615
<i>Onderafdeeling 294.</i> Personeel voor de afdeeling visscherij ..	62 884
<i>Onderafdeeling 295.</i> Verdere uitgaven voor de afdeeling visscherij, zoomede uitgaven in het belang van de visscherijnijverheid	398 820
<i>Onderafdeeling 296.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst	556 374
<i>Onderafdeeling 297.</i> Verdere uitgaven voor den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst	659 995
<i>Onderafdeeling 298.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de afdeeling nijverheid	95 075
<i>Onderafdeeling 299.</i> Verdere uitgaven voor de afdeeling nijverheid	15 500
<i>Onderafdeeling 300.</i> Ondersteuning van nijverheidsundernehmungen	600 000
<i>Onderafdeeling 301.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor het inlandsch ambachts- en nijverheidsonderwijs	158 310
<i>Onderafdeeling 302.</i> Verdere uitgaven voor het inlandsch ambachts- en nijverheidsonderwijs	149 840

<i>Onderafdeeling 303.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor handel	f	156 623
<i>Onderafdeeling 304.</i> Verdere uitgaven voor handel		93 690
<i>Onderafdeeling 305.</i> Onvoorzienne uitgaven		100 000
	f	20 638 414

VII^{de} AFDEELING.Departement der
Burgerlijke Openbare Werken.

<i>Onderafdeeling 306.</i> Personeel van het Departement	f	342 922
<i>Onderafdeeling 307.</i> Verdere uitgaven van het Departement.		57 000
<i>Onderafdeeling 308.</i> Personeel van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken		5 283 870
<i>Onderafdeeling 309.</i> Gebouwen voor den burgerlijken dienst voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken		13 957 100
<i>Onderafdeeling 310.</i> Gebouwen en werken ten behoeve van den post-, telegraaf- en telefoondienst		907 000
<i>Onderafdeeling 311.</i> Gebouwen en werken ten behoeve van den dienst van het zout		247 400
<i>Onderafdeeling 312.</i> Gebouwen en werken ten behoeve van de Landsdrukkerij		1 000
<i>Onderafdeeling 313.</i> Gebouwen en andere werken behorende tot het departement der marine		394 700
<i>Onderafdeeling 314.</i> Bruggen, wegen en daarmede verbandhoudende waterstaatswerken..		8 567 500
<i>Onderafdeeling 315.</i> Bevloeiings-, afwaterings- en waterkeeringswerken		11 539 000
<i>Onderafdeeling 316.</i> Werken in het belang der volksgezondheid		3 324 100
<i>Onderafdeeling 317.</i> Aankoop herstelling, onderhoud en vervoer van grondstoffen voor den algemeenen voorraad en daarmede in verband staande uitgaven, vervoerkosten van grondstoffen voor de uitvoering van bouwwerken en kosten van opruiming van onbruikbaar geworden en overtollige gebouwen en grondstoffen		1 400 000
<i>Onderafdeeling 318.</i> Verdere uitgaven van den dienst van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken		194 754

<i>Onderafdeeling 319.</i> Haven- bedrijf te Tandjong Priok	f 2 725 200
<i>Onderafdeeling 320.</i> Haven- bedrijf te Soerabaja	4 454 436
<i>Onderafdeeling 321.</i> Haven- bedrijf te Makasser	1 823 050
<i>Onderafdeeling 322.</i> Haven- bedrijf te Belawan	3 447 250
<i>Onderafdeeling 323.</i> Haven- bedrijf te Emmahaven	1 060 873
<i>Onderafdeeling 324.</i> Bezoldi- gingen en toelagen van het per- soneel voor het bedrijf der ha- vens alsmede schrijffloonen ten behoefte van die bedrijven met uitzondering van die bedoeld bij de onderafdeelingen 319, 320, 321, 322 en 323	184 984
<i>Onderafdeeling 325.</i> Werken behoorende tot het havenwezen (daaronder begrepen gebouwen)	4 633 800
<i>Onderafdeeling 326.</i> Verdere uitgaven voor het havenbedrijf met uitzondering van die be- doeld bij de onderafdeelingen 319, 320, 321, 322 en 323	14 700
<i>Onderafdeeling 327.</i> Bagger- dienst	3 602 000
<i>Onderafdeeling 328.</i> Tegemoet- koming aan de te Batavia ge- vestigde vereeniging „Algemeen Ingenieurscongres” ten behoe- ve van het in 1920 aldaar te houden algemeen ingenieurs- congres	10 000
<i>Onderafdeeling 329.</i> Huishuur- vergoeding en lokaalhuur, als- mede uitgaven voor grondhuur en verhuur van gebouwen	1 207 000
<i>Onderafdeeling 330.</i> Uitgaven voor de instandhouding van herbergen	6 840
<i>Onderafdeeling 331.</i> Personeel van het stoomwezen	168 291
<i>Onderafdeeling 332.</i> Verdere uitgaven voor het stoomwezen.	16 260
<i>Onderafdeeling 333.</i> Personeel bij 's Lands burgerlijke pak- huizen	90 944
<i>Onderafdeeling 334.</i> Verdere uitgaven voor 's Lands burger- lijke pakhuizen	135 190
<i>Onderafdeeling 335.</i> Verreke- ning van diensttelegrammen . .	13 500
<i>Onderafdeeling 336.</i> Onvoor- ziene uitgaven	75 000
	_____ f 69 886 564

VIII^{ste} AFDEELING.Departement van
Gouvernementsbedrijven.

<i>Onderafdeeling 337.</i> Personeel van het departement	f 790 045
<i>Onderafdeeling 338.</i> Herziening van de wedderegeling van den archivaris bij het departement	600
<i>Onderafdeeling 339.</i> Verdere uitgaven van het departement.	15 300
<i>Onderafdeeling 340.</i> Personeel van het mijnwezen in het algemeen	777 119
<i>Onderafdeeling 341.</i> Verdere uitgaven van het mijnwezen in het algemeen	1 062 400
<i>Onderafdeeling 342.</i> Personeel van de postspaarbank	124 400
<i>Onderafdeeling 343.</i> Verdere uitgaven van de postspaarbank	22 500
<i>Onderafdeeling 344.</i> Dienst voor waterkracht en electriciteit	3 099 325
<i>Onderafdeeling 345.</i> Personeel van den dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen ..	152 025
<i>Onderafdeeling 346.</i> Verdere uitgaven van den dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen	3 600
<i>Onderafdeeling 347.</i> Opiumbereiding	5 178 971
<i>Onderafdeeling 348.</i> Landsdrukkerij	398 140
<i>Onderafdeeling 349.</i> Goudontginning in Benkoelen	744 000
<i>Onderafdeeling 350.</i> Tin	10 545 400
<i>Onderafdeeling 351.</i> Ombilinsteenkolenontginning	6 411 000
<i>Onderafdeeling 352.</i> Poeloe-Laoetsteenkolenontginning ..	2 560 000
<i>Onderafdeeling 353.</i> Boekit-Asemsteenkolenontginning ...	3 350 000
<i>Onderafdeeling 354.</i> Zout.....	6 725 600
<i>Onderafdeeling 355.</i> Vervoeren te water	329 080
<i>Onderafdeeling 356.</i> Post-, telegraaf- en telefoondienst..	15 466 780
<i>Onderafdeeling 357.</i> Staatspoor- en tramwegen alsmede automobiëldiensten	58 964 500
<i>Onderafdeeling 358.</i> Onvoorziene uitgaven	100 000

f 116 820 785

IX^{de} AFDEELING.

Departement van Oorlog.

<i>Onderafdeeling 359.</i> Bezoldigingen, toelagen, loonen, werk- gelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede be- looningen voor buitengewone werkzaamheden van het departe- ment van oorlog	f 759 326
<i>Onderafdeeling 360.</i> Verdere uitgaven van het departement van oorlog	22 640
<i>Onderafdeeling 361.</i> Bezoldi- gingen, soldijen, toelagen, loo- nen, dag- en werkgelden en andere uitgaven van persoon- lijken aard, alsmede beloonin- gen voor buitengewone werk- zaamheden van den topogra- fischen dienst	1 383 585
<i>Onderafdeeling 362.</i> Verdere uitgaven voor den topografi- schen dienst	38 550
<i>Onderafdeeling 363.</i> Bezoldi- gingen, soldijen, toelagen en loonen, dag- en werkgelden en andere uitgaven van persoonlij- ken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaam- heden van het personeel der intendance	271 229
<i>Onderafdeeling 364.</i> Bezoldi- gingen, toelagen en andere uit- gaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor bui- tengewone werkzaamheden van het personeel der militaire ad- ministratie	378 468
<i>Onderafdeeling 365.</i> Bezoldi- gingen van de commiezen en de burgerlijke schrijvers op de kantoren van het leger, zoo- mede soldijen en andere uit- gaven van persoonlijken aard van het militair schrijversper- soneel, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaam- heden	482 557
<i>Onderafdeeling 366.</i> Bezoldi- gingen, soldijen, toelagen, loo- nen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede be- looningen voor buitengewone werkzaamheden van den mili- tairen trein	103 604
<i>Onderafdeeling 367.</i> Verdere uitgaven voor den militairen trein	9 449
<i>Onderafdeeling 368.</i> Bezoldi- gingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede be- looningen voor buitengewone werkzaamheden van den gene- ralen staf	34 700
<i>Onderafdeeling 369.</i> Bezoldi- gingen, toelagen en andere uit-	

gaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van de gewestelijke staven	f 128 000
<i>Onderafdeeling 370.</i> Bezoldigingen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van de plaatselijke staven	107 040
<i>Onderafdeeling 371.</i> Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, daggelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der infanterie	7 791 587
<i>Onderafdeeling 372.</i> Verdere uitgaven voor het wapen der infanterie	104 542
<i>Onderafdeeling 373.</i> Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, daggelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der cavalerie	367 775
<i>Onderafdeeling 374.</i> Verdere uitgaven voor het wapen der cavalerie	20 814
<i>Onderafdeeling 375.</i> Bezoldigingen, soldijen, toelagen, dagen werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der artillerie	2 105 811
<i>Onderafdeeling 376.</i> Verdere uitgaven voor het wapen der artillerie	25 646
<i>Onderafdeeling 377.</i> Omvorming van de indeeling van het personeel en het materieel van het wapen der artillerie	44 000
<i>Onderafdeeling 378.</i> Uitgaven van persoonlijken aard voor de afzonderlijke inlandsche korpsen	385 829
<i>Onderafdeeling 379.</i> Verdere uitgaven voor de inlandsche korpsen	122 000
<i>Onderafdeeling 380.</i> Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard van het remonte-depot in de Preanger-Regentschappen	14 775
<i>Onderafdeeling 381.</i> Verdere uitgaven voor de remonte	179 074
<i>Onderafdeeling 382.</i> Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor bui-	

tengewone werkzaamheden voor
het wapen der genie f 700 817

Onderafdeeling 383. Verdere
uitgaven voor het wapen der
genie 1 170

Onderafdeeling 384. Genie-
werken 5 707 500

Onderafdeeling 385. Huis-,
kantoor- en magazijnhuur en
inhuur van gebouwen 800 000

Onderafdeeling 386. Bezoldi-
gingen, soldijen, toelagen, loo-
nen, daggelden en andere uit-
gaven van persoonlijken aard,
alsmede belooningen voor bui-
tengewone werkzaamheden van
den geneeskundigen dienst en
den hospitaaldienst 1 982 907

Onderafdeeling 387. Verdere
uitgaven voor den geneeskundi-
gen dienst en den hospitaal-
dienst 27 647

Onderafdeeling 388. Bezoldi-
gingen, soldijen, toelagen, loo-
nen en andere uitgaven van
persoonlijken aard voor de mi-
litaire gevangenen en krijgs-
raden, zoomede wegens gevan-
genen in voorloopige opsluiting 52 194

Onderafdeeling 389. Verdere
uitgaven voor de militaire ge-
vangenen en krijgsraden,
zoomede wegens gevangenen in
voorloopige opsluiting 17 315

Onderafdeeling 390. Bezoldi-
gingen, soldijen, toelagen, loo-
nen en andere uitgaven van
persoonlijken aard voor bij-
zondere inrichtingen 76 116

Onderafdeeling 391. Verdere
uitgaven voor bijzondere in-
richtingen 3 785

Onderafdeeling 392. Bijdragen
aan vereenigingen, die zich ten
doel stellen het zedelijk welzijn
der militairen te bevorderen .. 22 000

Onderafdeeling 393. Aanbreng-
gelden en handgelden bij dienst-
neming en dienstverlenging
voor alle wapens en diensten
van het leger 1 000 000

Onderafdeeling 394. Soldij
verbonden aan de Militaire
Willemsorde en aan het eere-
teeken voor moed en trouw,
alsmede belooningen bij de
gouden, zilveren en bronzen
medailles voor trouwen dienst. 46 000

Onderafdeeling 395. Levens-
middelen en brandstoffen ten
behoefte van alle personen voor
wie van Landswege ten laste
van de oorlogsbegroeting in de
voeding enz. wordt voorzien,
voeding voor de troepenpaar-

den en andere dieren bij het leger in gebruik, uitgaven voor het aanhouden van officiersdienstrijpaarden en de verpleging van zieke dieren, kosten voortvloeiende uit duurdere levenswijze, uitgaven voor de verlichting voor zoover deze niet plaats vindt door middel van gas, electriciteit of gasoline onder druk en kosten met de voornoemde voorzieningen verband houdende f 12 916 000

Onderafdeeling 396. Voorzieningen van materieelen aard in het algemeen en kosten hiermede verband houdende voor zoover deze niet vallen onder andere begrootingsposten 9 201 000

Onderafdeeling 397. Uitgaven voor de aanschaffing en uitzending door het departement van oorlog van goederen, drukwerken en dergelijke voor den algemeenen dienst, alsmede voor telegrammen langs internationale lijnen overgebracht en briefwisseling met het buitenland 10 000

Onderafdeeling 398. Vervoer te water en te land van personen, goederen, paarden en vee 3 424 500

Onderafdeeling 399. Bezoldigingen en paardenvoedergelden van officieren op non-activiteit, non-activiteitsbezoldigingen en wachtgelden van tot het departement van oorlog behoorende burgerlijke landsdienaren en onderstanden 15 000

Onderafdeeling 400. Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten, verlofsbezoldigingen, uitgaven voor kleeding van adjudant-onderofficieren en scheepssoldij voor de reis van en naar Nederland, zoomede toelagen voor het geleiden van militaire veroordeelden 537 000

Onderafdeeling 401. Belooningen bij het verlaten van den dienst aan gegageerde militairen beneden den rang van officier en belooningen aan in Nederland aangenomen militaire schrijvers bij het eindigen van hun aldaar aangegaan dienstverband of vroeger 75 000

Onderafdeeling 402. Voor het houden van troepenoefeningen en oefeningen met het geschut, zoomede practische oefeningen bij het wapen der genie 77 585

Onderafdeeling 403. Buitengewone persoonlijke uitgaven ten behoeve van de in Atjeh gelegerde troepen 18 000

Onderafdeeling 404. Buitengewone materieele uitgaven ten

behoefte van de in Atjeh gelegerde troepen	f	660 000
<i>Onderafdeeling 405. Toelagen en leermiddelen voor den leer- gang in de Javaansche taal ..</i>		
		7 700
<i>Onderafdeeling 406. Toelagen en leermiddelen voor den leer- gang in de Soendaneesche taal.</i>		
		6 800
<i>Onderafdeeling 407. Kosten van het toelatingsonderzoek voor de Koninklijke Militaire Academie en de Cadettenschool, evertochtsgelden voor de jongelieden die tot deze inrichtingen worden toegelaten, alsmede be- looningen aan leeraren van het middelbaar onderwijs voor het beoordeelen van het door de candidaten voor de Hoogere Krijgsschool geleverd schrifte- lijk werk in de Fransche, Duit- sche, Engelsche en Maleische talen</i>		
		3 000
<i>Onderafdeeling 408. Uitgaven voor expeditiën, troepen te velde, excursiën, patrouilles, machtsvertoon en tijdelijke gar- nizoenen, die hare omschrijving niet vinden in andere posten der begrooting</i>		
		520 000
<i>Onderafdeeling 409. Voor tij- delijke uitbreiding van de vast- gestelde legersterkte en niet tot het leger behoorende inlandsche korpsen</i>		
		2 000 000
<i>Onderafdeeling 410. Bezoldi- gingen, soldijen en andere kos- ten van het personeel behooren- de tot de legerreserve in Neder- landsch-Indië</i>		
		98 400
<i>Onderafdeeling 411. Uitgaven voor het vrijwillig automobiel- korps op Java en Madoera</i>		
		13 400
<i>Onderafdeeling 412. Uitgaven voor het vrijwillig motorbe- richrijderskorps op Java en Madoera</i>		
		1 800
<i>Onderafdeeling 413. Schade- loosstelling aan gepensioneer- de officieren, bestemd om in oorlogstijd als étape-comman- danten op te treden, gedurende den tijd dat zij voor die taak geoefend worden</i>		
		20
<i>Onderafdeeling 414. Bijdrage in de kosten van de Indische afdeeling van „Het Nederland- sche Roode kruis”</i>		
		3 000
<i>Onderafdeeling 415. Uitgaven voor graslanden in eigen beheer</i>		
		44 660
<i>Onderafdeeling 416. Renteloos voorschot aan de Naamlooze Vennootschap „Veeteeltonder- neming Djampit” voor het fokken van legerpaarden</i>		
		35 000

<i>Onderafdeeling 417.</i> Kosten verbonden aan de invoering van den dienstplicht voor de Europeesche Nederlandsche onderdanen	f	550 000
<i>Onderafdeeling 418.</i> Tegemoetkoming aan den algemeenen Javaschen Postduivenbond....		1 000
<i>Onderafdeeling 419.</i> Uitgaven ten behoeve van het personeel op de kantoren der militaire weduwen- en weezenfondsen ..		14 799
<i>Onderafdeeling 420.</i> Verrekening van diensttelegrammen ..		22 500
<i>Onderafdeeling 421.</i> Vergoeding aan het departement der marine van de kosten voor het gebruik van vaartuigen, behoorende tot onder het beheer van dat departement staande diensten		79 800
<i>Onderafdeeling 422.</i> Uitgaven voor de oprichting van een vliegkamp nabij Bandoeng		Memorie
<i>Onderafdeeling 423.</i> Verschillende uitgaven voor de vrijwilligerskorpsen		32 000
<i>Onderafdeeling 424.</i> Uitbreiding der vastgestelde legersterkte met het personeel benodigd voor de bij het Departement van Oorlog op te richten „Afdeling dienstplicht en reserve personeel”		40 000
<i>Onderafdeeling 425.</i> Herziening van de opleiding tot officier bij de korpsen barisan en het legioen van Mangkoe Nagoro		3 000
<i>Onderafdeeling 426.</i> Het verleen van een renteloos voorschot voor de oprichting van een fabriek voor het vervaardigen van geperste veevoederkoeken		60 000
<i>Onderafdeeling 427.</i> Uitgaven in verband met het schrikkeljaar		20 000
<i>Onderafdeeling 428.</i> Onvoorziene uitgaven		50 000
		f 55 859 407

X^{de} AFDEELING.

Departement der Marine.

<i>Onderafdeeling 429.</i> Personeel van het Departement	f	159 300
<i>Onderafdeeling 430.</i> Verdere uitgaven van het departement en den algemeenen dienst		46 700
<i>Onderafdeeling 431.</i> Toelagen voor het personeel der Koninklijke marine geplaatst bij		

het station voor draadlooze telegraphie te Weltevreden .. f	1 500
<i>Onderafdeeling 432.</i> Verdere uitgaven voor het station voor draadlooze telegraphie te Weltevreden	
	2 000
<i>Onderafdeeling 433.</i> Oprichting van twee marine-kuststations voor draadlooze telegraphie, waarvan één voor Oost- en één voor West-Java...	
	100 000
<i>Onderafdeeling 434.</i> Marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen	
	5 493 100
<i>Onderafdeeling 435.</i> Personeel bij de steenkolenopslagplaatsen en pakhuizen, met uitzondering van de marine-magazijnen te Soerabaja	
	1 440
<i>Onderafdeeling 436.</i> Verdere uitgaven voor de steenkolenopslagplaatsen en pakhuizen, uitgezonderd de marine-magazijnen te Soerabaja	
	1 685 700
<i>Onderafdeeling 437.</i> Personeel voor de magnetische en weerkundige waarnemingen	
	88 900
<i>Onderafdeeling 438.</i> Verdere uitgaven voor de magnetische en weerkundige waarnemingen.	
	25 100
<i>Onderafdeeling 439.</i> Personeel van den hydrographischen dienst	
	128 500
<i>Onderafdeeling 440.</i> Verdere uitgaven voor den hydrographischen dienst	
	479 700
<i>Onderafdeeling 441.</i> Personeel van de inspectie en het hoofdkantoor van scheepvaart	
	140 500
<i>Onderafdeeling 442.</i> Herziening van de bezoldiging van den teekenaar bij het hoofdkantoor van scheepvaart en indienststelling van meerdere teekenaars bij dat kantoor ...	
	465
<i>Onderafdeeling 443.</i> Verdere uitgaven voor het hoofdkantoor van scheepvaart en algemeene kosten	
	79 400
<i>Onderafdeeling 444.</i> Werktuigkundigen en opzichters bij den dienst van scheepvaart ..	
	81 000
<i>Onderafdeeling 445.</i> Personeel van de gouvernementsmarine..	
	745 000
<i>Onderafdeeling 446.</i> Herziening van de bezoldiging van het Europeesch personeel der gouvernements-marine	
	135 000
<i>Onderafdeeling 447.</i> Verdere uitgaven voor de gouvernements-marine	
	1 470 600

<i>Onderafdeeling</i> 448. Tijdelijke verhooging van de vergoedingen voor voeding aan de ambtenaren en beambten der gou-nements-marine	f	24 100
<i>Onderafdeeling</i> 449. Bezoldi-gingen en toelagen van het personeel der gewestelijke vaartuigen		260 800
<i>Onderafdeeling</i> 450. Verdere uitgaven voor de gewestelijke vaartuigen		1 543 900
<i>Onderafdeeling</i> 451. Personeel van de bebakening en kustver-lichting		354 600
<i>Onderafdeeling</i> 452. Verdere uitgaven voor de bebakening en kustverlichting alsmede voor de verlichting van haventer-reinen en de daarop staande gebouwen		1 006 100
<i>Onderafdeeling</i> 453. Personeel van den haven- en loodsdienst.		631 500
<i>Onderafdeeling</i> 454. Verdere uitgaven voor den haven- en loodsdienst		345 900
<i>Onderafdeeling</i> 455. Invoering van een loodsdienst te Belawan.		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 456. Verbete-ring van vaarwaters		292 200
<i>Onderafdeeling</i> 457. Soldijen, belooningen, toelagen enz. voor zoover die behooren tot de al-gemeene kosten der zeemacht.		54 400
<i>Onderafdeeling</i> 458. Verdere algemeene kosten der zeemacht.		853 375
<i>Onderafdeeling</i> 459. Personeel bij de kweekschool voor inland-sche schepelingen te Makasser.		45 000
<i>Onderafdeeling</i> 460. Verdere uitgaven voor de kweekschool voor inlandsche schepelingen te Makasser		177 300
<i>Onderafdeeling</i> 461. Uitgaven voor opleiding tot inlandsch machinedrijver te Soerabaja ..		1 400
<i>Onderafdeeling</i> 462. Soldijen en toelagen der inlandsche schepelingen van het Neder-landsch eskader		246 100
<i>Onderafdeeling</i> 463. Verdere uitgaven voor het Nederlandsch eskader		3 453 200
<i>Onderafdeeling</i> 464. Personeel van de Indische militaire mari-ne (met uitzondering van den hydrographischen dienst en de kweekschool te Makasser)		92 200
<i>Onderafdeeling</i> 465. Verdere uitgaven voor de Indische mi-litaire marine (met nitzonde-		

ring van den hydrographischen dienst en de kweekschool te Makasser) f 1 400 000

Onderafdeeling 466. Uitgaven voor de opleiding van vliegeniers voor de zeemacht bij de luchtvaartafdeeling van het leger in Nederlandsch-Indië en daarmede in verband staande uitgaven Memorie.

Onderafdeeling 467. Verrekening van diensttelegrammen .. 19 500

Onderafdeeling 468. Bijdrage aan de Nederlandsch-Indische vereeniging „Michiel Adriaanszoon de Ruyter” 3 600

Onderafdeeling 469. Voor-schotten op bezoldiging of andere inkomsten 17 000

Onderafdeeling 470. Onvoorziene uitgaven 150 000

f 21 836 080

XI^{de} AFDEELING.

Plaatselijken gewestelijk zelfbestuur.

Onderafdeeling 471. Afzonde-ring van gelden voor vaste uitkeeringen aan gewesten of gedeelten van gewesten op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement f 5 737 204

Onderafdeeling 472. Afzonde-ring van gelden voor gewesten of gedeelten van gewesten, op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement, wegens uitkeeringen naar reden van het aantal hoofdgeldplich-tigen 4 933 214

Onderafdeeling 473. Tege-moetkoming aan het gewest Se-marang in verband met de te laag gebleken berekening van het afgezonderd bedrag wegens uitkeering naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen 170 450

Onderafdeeling 474. Uitkeeringen aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen wegens hef-fing van locale belastingen ge-durende 1918 2 146 765

Onderafdeeling 475. Tegemoet-koming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in verband met de overdracht van de over-vaarten 80 000

Onderafdeeling 476. Onder-steuning van buitengewoon kostbare locale werken voor zoo-veel elders niet in het bijzon-der omschreven 700 000

Onderafdeeling 477. Tegemoet-koming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in de kosten van artesische boringen 330 000

<i>Onderafdeeling</i> 478. Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen voor de op- en inrichting alsmede de inhuur van gebouwen voor den lokalen dienst	f	45 000
<i>Onderafdeeling</i> 479. Tegemoetkomingen en voorschotten aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 480. Tegemoetkoming aan gemeenten in de kosten van werken, verband houdende met de opheffing der inlandsche gemeenten binnen hare grenzen gelegen		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 481. Tegemoetkoming aan het gewest Preanger-Regentschappen in de kosten van verschillende werken aan wegen, bruggen en duikers		20 000
<i>Onderafdeeling</i> 482. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen		1 435 000
<i>Onderafdeeling</i> 483. Tegemoetkoming aan het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra in de kosten van de verbetering en doortrekking van den z.g. asweg		500 060
<i>Onderafdeeling</i> 484. Tegemoetkoming aan de gemeente Buitenzorg in de kosten van aanleg van een nieuwen hoofdverkeersweg met inbegrip van de uitgaven voor de aan dien weg aansluitende overbrugging op 2 plaatsen van de Tjiliwoeng		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 485. Tegemoetkoming aan de gemeente Cheribon voor de verbetering van het wegennet		20 000
<i>Onderafdeeling</i> 486. Tegemoetkoming aan de gemeente Makasser voor de verbetering van het wegennet		40 000
<i>Onderafdeeling</i> 487. Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia voor den ombouw van het wegennet		200 000
<i>Onderafdeeling</i> 488. Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia in verband met den aanleg eener bronwaterleiding		Memorie
<i>Onderafdeeling</i> 489. Uitkeering aan de gemeente Makasser van 20 pct. van de onzuivere opbrengst te Makasser van de belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en tamme varkens, voor zoover die belasting wordt verkregen uit de slacht van runderen, buffels en paarden		3 500

<i>Onderafdeeling</i> 490. Kosten van de indienststelling van burgemeesters	f	149 600
<i>Onderafdeeling</i> 491. Personeel voor de invoering van decentralisatie van bestuur		39 000
<i>Onderafdeeling</i> 492. Verdere uitgaven in het belang van de invoering van decentralisatie van bestuur		6 200
<i>Onderafdeeling</i> 493. Verrekening van diensttelegrammen ..		1 000
<i>Onderafdeeling</i> 494. Onvoorzienne uitgaven		40 000
		f 16 596 933

Artikel 2.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij eene der onderafdeelingen 3 tot en 6, 9, 12, 14 tot en met 16, 19, 21, 23, 26, 29 tot en met 31, 34, 36, 37, 39 tot en met 41, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 56, 58, 61, 62, 64 tot en met 66, 68, 69, 71, 72, 74 tot en met 77, 79 tot en met 82, 85 tot en met 88, 91, 94, 98, 99, 101, 106, 110, 120 tot en met 125, 128 tot en met 130, 132, 134, 136, 139 tot en met 142, 144, 147 tot en met 149, 151, 153 tot en met 157, 160, 161, 163, 165, 166, 168, 169, 171 tot en met 179, 181 tot en met 188, 190 tot en met 199, 201, 203, 205 tot en met 210, 212 tot en met 216, 218 tot en met 221, 223, 224, 226, 229 tot en met 233, 235 tot en met 248, 250, 252, 253 tot en met 256, 258, 261, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278 tot en met 280, 282, 284, 286, 290, 291, 293, 295 tot en met 297, 299, 300, 302, 304, 307 tot en met 332, 334, 335, 339, 341, 343, 344, 346 tot en met 357, 359 tot en met 367, 370 tot en met 376, 379 tot en met 408, 410 tot en met 413, 415, 416, 423, 430, 432 tot en met 434, 436, 439, 440, 442 tot en met 446, 448, 450 tot en met 467, 469, 472 tot en met 478, 481 tot en met 483, 485 tot en met 487, 489, 492 en 493 van het bij dit besluit voorloopig vastgestelde hoofdstuk ontoreikend wordt bevonden, kan hen, met inachtneming van artikel 6 der Indische Comptabiliteitswet, verhoogd worden door overschrijving uit de sommen, bij de betrokken afdeelingen voor onvoorzienne uitgaven toegestaan.

Uit die sommen kan ook worden overgeschreven op de onderafdeelingen 44, 57, 137, 138, 146, 167, 170, 200, 202, 211, 257, 287, 288, 422, 455, 479, 480, 484 en 488.

Uit de onderafdeelingen 25, 28, 32, 78, 88, 93, 95, 96, 103 tot en met 105, 108, 109, 111 tot en met 117, 119, 127, 133, 211, 217, 225, 249, 377, 409, 417, 424, 425, 427, 442 en 446 kan worden overgeschreven op andere onderafdeelingen, waarvan het bedrag onvoldoende blijkt tot uitvoering van de in de genoemde onderafdeelingen beoelde maatregelen.

Artikel 3.

De in den loop van het dienstjaar opkomende behoeften, welke niet in de begrooting zijn omschreven, worden, met inachtneming van artikel 9 der Indische Comptabiliteitswet, op den post voor onvoorzienne uitgaven der betrokken afdeeling aangewezen.

Die uitgaven worden voor elke soort afzonderlijk in de rekening gebracht en omschreven.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

De Algemeene Secretaris.



VOLKSRAAD.
1e GEWONE ZITTING 1919.
ONDERWERP 1 — STUK 4.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

HOOFDSTUK I DER MIDDELEN.

(Middelen in Nederland).

ONTWERP VAN BESLUIT.

Overwegende, dat volgens artikel 4 der Indische Comptabiliteitswet (Indisch Staatsblad 1917 If 521) de begrooting van Nederlandsch-Indië jaarlijks, voor elk hoofdstuk afzonderlijk, voorloopig door den Gouverneur-Generaal wordt vastgesteld;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Artikel I.

Tot goedmaking van de uitgaven, begrepen in de beide hoofdstukken der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920, worden voor dat jaar voorloopig aangewezen de na te noemen in **Nederland** te ontvangen **middelen**, te weten:

1. Nominale waarde van de door 's Rijks Munt voor rekening van den Lande vervaardigde munten.
2. Rente van de kapitalen, in de Grootboeken der Nationale Schuld ingeschreven ten name van het „Fonds uit de zuivere winsten, verkregen uit aannemingen voor rekening van Nederlandsch-Indië”, alsmede van de aan dat fonds toebehorende bewijzen van Nederlandsch-Indische schuld.
3. Uitkeering aan de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië uit de opbrengst der Nederlandsche Oorlogswinstbelasting.
4. Verkoop van koffie.
5. Verkoop van kinabast.
6. Verkoop van getah-pertja.
7. Verkoop van caoutchouc.
8. Verkoop van coca.
9. Afstand in erfpacht aan de naamlooze vennootschap „Zeehaven en kolenstation Sabang” van de bezittingen op het eiland Wé (Atjeh en Onderhoorigheden), alsmede aandeel in de winst van die vennootschap.
10. Huur, verschuldigd door de Droogdok-Maatschappij „Tandjong Priok” ingevolge de wet van 31 Juli 1915 (Staatsblad If 354).
11. Verkoop van Banka-tin.
12. Aandeel in de winst van de Billiton-Maatschappij.

13. Aandeel in de ontvangsten wegens kabeltaksen uit de bij de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij in bedrijf zijnde lijnen.
14. Aandeel in de winst van den bij de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij in bedrijf zijnden spoorweg Semarang—Vorstenlanden.
15. Ontvangsten in betrekking tot het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië:
 - a. terugbetaling van reis- en kostgelden;
 - b. terugbetaling van studiekosten;
 - c. bijdragen voor de koloniën Suriname en Curaçao in de kosten van de Koloniale Reserve;
 - d. aandeel van het departement van Buitenlandsche Zaken in de kosten der bezoldiging van den militair attaché bij de gezantschappen te Tokio en te Peking;
 - e. verschillende.
16. Ontvangsten in betrekking tot het departement der marine in Nederlandsch-Indië:
 - a. terugbetaling der kosten van herstelling bij de marine-inrichtingen in Indië van bodems, behoorend tot het Nederlandsch eskader, en van verstrekkingen aan naar Nederland terugkeerende schepen;
 - b. verschillende.
17. Ontvangsten van burgerlijken of algemeenen aard:
 - a. gagementen, welke door de invaliden in het Koninklijk koloniaal militair invalidenhuis op Bronbeek aan dat gesticht worden afgeestaan en terugbetaling van bij de opnemingskosten die inrichting genoten voorschotten;
 - b. bijdrage in de kosten van het Koninklijk koloniaal militair invalidenhuis op Bronbeek voor gegageerden uit de koloniën Suriname en Curaçao;
 - c. bijdragen voor de pensioenen van weduwen en weezen van beambten, bedienden en werklieden van het koloniaal etablissement, het koninklijk koloniaal invalidenhuis op Bronbeek, de koloniale reserve en de commissariaten van afmonstering;
 - d. bijdragen voor de pensioenen van den huismeester en de gediplomeerde verplegers en verpleegsters van het koninklijk koloniaal militair invalidenhuis op Bronbeek en voor die van hunne weduwen en weezen;
 - e. verkoop van kaarten en boekwerken;
 - f. vergoeding voor keuring van teekeningen van stoomketels bestemd voor Nederlandsch-Indië;
 - g. verschillende.

Artikel 2.

In het bedrag, dat aan de in Nederland en in Nederlandsch-Indië te ontvangen middelen tot goedmaking der in artikel 1 van dit besluit bedoelde uitgaven ontbreekt, wordt zoo noodig voorzien door een geldleening op den voet van het eerste lid van artikel 15 der Indische Comptabiliteitswet.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal
van Nederlandsch-Indië,

De Algemeene Secretaris,

De raming der middelen in Nederland is opgenomen in stuk 25.

24. Zegelrecht.
25. Vervoersbelasting.
26. Recht van overschrijving van vaste goederen.
27. Rechten van successie en van overgang bij overlijden.
28. Vergunningen tot het houden van Chineesche speel- of dobbel tafels.
29. Belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en veulens.
30. Belasting op het slachten van varkens.
31. Ontvangsten ter zake van de opgeheven belastingen op de bedrijfs- en andere inkomsten.
32. Bijzondere belastingen in de gewesten buiten Java en Madoera:
 - a. belasting voor het aanleggen en onderhouden van wegen ter hoofdplaats Benkoelen;
 - b. belasting van uitvoerproducten van het eiland Wé (Atjeh en Onderhoorigheden);
 - c. vertieningsbelasting in de afdeeling Oeloe Soengei van de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo;
 - d. vergunningen tot het graven naar diamant in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo;
 - e. belasting op boschproducten, afkomstig uit het stroomgebied van de Boven-Mahakam (residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo);
 - f. belasting van heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Makasser;
 - g. belasting van heerendienstplichtigen op de Spermonde- en Dewakangeilanden (Celebes en Onderhoorigheden).
33. Voorloopig gehandhaafde pachten en belastingen in het landschap Lingga (Riouw en Onderhoorigheden).
34. Kortingen ten behoeve van de burgerlijke pensioenen.
35. Bijdragen van Europeesch personeel bij het bijzonder lager onderwijs ten behoeve van de pensioenen.
36. Bijdragen van Europeesch personeel bij het bijzonder middelbaar onderwijs ten behoeve van de pensioenen.
37. Aandeel in de winst van de Javasche Bank over het boekjaar 1919—1920.
38. Ontvangsten in verband met muntzuivering.
39. Terugbetaling van voorschotten vóór dit dienstjaar aan Europeesche burgerlijke personen verstrekt.
40. Terugbetaling van voorschotten vóór dit dienstjaar aan inlandsche burgerlijke personen verstrekt.
41. Verrekening ten laste van het weduwen- en wezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren van ten behoeve van dat fonds gedane uitgaven en van door het fonds verschuldigde vergoedingen.

Departement van Binnenlandsch
Bestuur.

42. Bijdragen aan de landsmiddelen uit niet onder rechtstreeksch bestuur gebrachte landschappen.

43. Bijdragen in de kosten, verbonden aan de indienststelling van politiepersoneel in het belang van bijzondere ondernemingen.
44. Verstrekking tegen betaling van kleeding aan personeel der politie:
 - a. algemeene politie;
 - b. gewapende politie.
45. Bijdragen van het personeel der gewapende politie in de voeding.
46. Boeten en vergoedingen, opgelegd aan personeel der politie:
 - a. algemeene politie;
 - b. gewapende politie.
47. Hoofdgeld.
48. Invoering van een hoofdgeld op het eiland Billiton.
49. Afkoop van heerendiensten in de gewesten buiten Java en Madoera.
50. Kadaster.
51. Landelijke inkomsten en andere grondlasten:
 - a. landrente;
 - b. inlandsche verponding;
 - c. belasting op de sawahs en de tegalvelden en tuinen in de residentie Bali en Lombok;
 - d. belasting op de vischvijvers;
 - e. een tiende van het rijstgewas in het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden;
 - f. inkomsten uit tot het landsdomein teruggebrachte particuliere landen gedurende het jaar, waarin de terugbrenging plaats vindt.
52. Afstand van grond in eigendom, dan wel met recht van opstal, in huur en in erfpacht:
 - a. in eigendom, dan wel met recht van opstal;
 - b. in huur;
 - c. in erfpacht.
53. Landbouwconcessies in de gewesten buiten Java en Madoera.
54. Vergunningen tot landonderzoek in de gewesten buiten Java en Madoera.
55. Verhuur van vischvijvers.
56. Aflossing en rente ter zake van voor de oprichting van tuinbouwhoeven verleend landbouwkrediet.
57. Aflossing en rente voor kapitaalverstrekking en terugbetaling van uitgaven voor de aanstelling van personeel ten behoeve van bijzondere kredietbanken en desakredietinstellingen:
 - a. rente in 's Lands kas te storten over verleende voorschotten aan volkskredietinstellingen;
 - b. terugbetaling aan 's Lands kas van niet meer benoodigde voorschotten aan afdeelingbanken;
 - c. terugbetaling van voorschotten verstrekt aan desaloemboengs, desabanken en negaribanken;
 - d. storting in 's Lands kas uit de fondsen der desaloemboengs en desabankjes als terugbetaling van een deel der uitgaven, gedaan in het belang van het toezicht.
58. Centrale kas voor het volkskredietwezen:
 - a. terugbetaling der uitgaven ten behoeve van deze kas;
 - b. rente over het aan de kas verstrekte grondkapitaal;
 - c. huur van aan de kas in gebruik gegeven lokalen.
59. Terugbetaling van aan inlandsche gemeenten op Java en Madoera verstrekte voorschotten voor den aankoop van ambtsvelden voor de desabesturen.
60. Inkomsten uit bestuurstelefoonnetten.

61. Kantoor voor Chineesche zaken.
62. Encyclopaedisch kantoor.
63. Terugbetaling van aan inlandsche zelfbesturen, vorsten, grooten en dergelijken verstrekte voorschotten.
64. Terugbetaling van verplegingskosten in de ziekeninrichting te Soekaboemi door het personeel van de gewapende politie bij het centraal depôt der politie aldaar.
65. Bijdrage van den post-, telegraaf- en telefoon-dienst in de uitgaven voor het doen onderhouden eener geregelde stoompaketvaart in den Indischen Archipel.

Departement van Onderwijs en
Eeredienst.

66. Onderwijs:
 - a. schoolgelden van de hogere burgerscholen met vijfjarigen leergang;
 - b. schoolgelden van de Prins-Hendrik-school;
 - c. schoolgelden van den handelskursus te Soerabaja;
 - d. schoolgelden van de middelbare technische scholen;
 - e. schoolgelden van den leergang tot opleiding van apothekersbedienden;
 - f. schoolgelden van den normaalkursus te Batavia;
 - g. schoolgelden van de scholen voor voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs;
 - h. schoolgelden van de openbare Europeesche lagere, Hollandsch-Chineesche en Hollandsch-inlandsche scholen;
 - i. betaling voor het afleggen van examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs;
 - j. schoolgelden van de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren;
 - k. schoolgelden van de inlandsche scholen;
 - l. verkoop van boekwerken bij het depôt van leermiddelen voor het inlandsch onderwijs, zoomede van niet in het bijzonder tot de leermiddelen behoorende boeken, kaarten en drukwerken, voor zoover ze bij dat depôt zijn verkrijgbaar gesteld, benevens verkoop van boekwerken door de debitanten van inlandsche schoolboeken;
 - m. terugbetaling van het aan de ambachtsschool te Semarang verleend renteloos voorschot;
 - n. schoolgelden van de opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen.
67. Toegangsgelden voor de bezichtiging van Hindoe-monumenten.
68. Vergoeding voor de verpleging en begrafenis van lijders in de krankzinnigengestichten en burgerlijke ziekeninrichtingen.
69. Vergoeding voor het geneeskundig onderzoek van reizigers van pelgrimsschepen.
70. Landskoopkinrichting te Batavia en gelegenheid tot inenting te Semarang en Soerabaja.
71. Geneeskundig laboratorium.
72. Belasting op het houden van loterijen.
73. Ontvangsten uit den verkoop van kinine-tabletten.
74. Terugbetaling van verleende voorschotten voor woningverbetering in het belang van de pestbestrijding en aankoop van materialen voor de woningverbetering.

75. Terugbetaling van voorgeschoten kosten voor den overvoer van Nederlandsch-Indische onderdanen van Djeddah naar Nederlandsch-Indië in 1915.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

76. Inkomsten van de reproductie-ateliers en opbrengst van den verkoop van uitgaven van het departement.
77. Schoolgelden van de middelbare landbouwschool.
78. Inkomsten van de cultuurscholen.
79. Verkoop van de voortbrengselen van den cultuur-tuin te Buitenzorg.
80. Verkoop van de voortbrengselen van de proefvel-den en van de zaadtuinen voor rijst en tweede ge-wassen.
81. Verkoop van de voortbrengselen van den zaadtuin voor koffie te Bangelan.
82. Verkoop van de voortbrengselen van den proef- en zaadtuin voor overjarige gewassen in de Lam-pongsche Districten.
83. Koffie:
a. verkoop op Java;
b. andere ontvangsten met betrekking tot koffie.
84. Kina:
a. verkoop van kina-enten en zaad en andere ont-vangsten met uitzondering van die voor kina-bast;
b. afstand van 's Lands kinabast aan de Bandoeng-sche kininefabriek ter verwerking tot zwavel-zure kinine en verkoop daarvan;
c. inkomsten van het kinaproefstation.
85. Opbrengst van 's Lands getahpertia-onderneming.
86. Opbrengst van 's Lands caoutchouc-onderneming.
87. Opbrengst van voortbrengselen van het caoutchouc-bedrijf.
88. Boschwezen:
a. opbrengst van boschperceelen niet in eigen bedrijf;
b. opbrengst van hout, kinabast en andere bosch-producten door bedrijf in eigen beheer;
c. afstand van houtgewas op erfpachtsgronden en op huurlanden in Soerakarta, zoomede jaar-lijksch recht en cijns verschuldigd voor in de gewesten buiten Java en Madoera verleende concessies tot houtaankap;
d. verstrekking van hout ten behoeve van den openbaren dienst;
e. vergunningen voor het kappen van hout;
f. verdere ontvangsten van het boschwezen.
89. Inkomsten uit den verkoop van vischbroed.
90. Verkoop van zout ten behoeve van vischzouterijen.
91. Inkomsten uit de parelvisscherij.
92. Inkomsten met betrekking tot de zeevischvangst.
93. Inkomsten voortvloeiende uit de heffing van dek-gelden.
94. Inkomsten van den leergang voor hoefbeslag te Bandoeng.

95. Inkomsten van de Nederlandsch-Indische veeartsenschool en van den leergang tot opleiding van mantri's voor den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst en van keurmeesters van slachtvee en vleesch te Buitenzorg.
96. Inkomsten voortvloeiende uit het keuren van slachtvee en vleesch.
97. Terugbetaling van de waarde van aan de inlandsche bevolking verstrekte paarden en fokvee.
98. Belasting op honden.
99. Verhuur van vogelnest- en meststofgrotten.
100. Vergunningen tot het jagen met vuurwapens op paradijs- en aanverwante vogels en kroonduiven in de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea der residentie Amboina.
101. Vergunning tot inzameling van schildpadeieren.
102. Opbrengst der uitgaven van de afdeeling Handel.
103. Inkomsten van het analyselaboratorium.
104. Ijk van maten en gewichten.
105. Ontvangsten van het hulpkantoor voor den industrielen eigendom.
106. Schoolgelden van de ambachtsscholen voor inlanders.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

107. Verkoop en verhuur van huizen en andere gebouwen, zoomede inhoudingen op bezoldiging bij aanwijzing van eene ambtswoning.
108. Ontvangsten voortvloeiende uit waterleiding en overvaarten.
109. Schut- of doorvaartgelden bij enkele Landssluzen in de residentien Batavia, Semarang en Soerabaja.
110. Vergoedingen door ondernemingen van landbouw en nijverheid van de uitgaven voor het toezicht op de waterverdeeling tusschen de daarbij belanghebbenden.
111. Vergoeding der kosten van onderzoek en beproeving van stoomtoestellen en van vernieuwde akten van vergunning tot gebruik dier toestellen.
112. Terugbetaling door de gemeente Soerabaja van de kosten van den aanleg der drinkwaterleiding aldaar en van verschuldigde rente.
113. Terugbetaling door de locale raden van de uitgaven voor ter beschikking van die raden gesteld personeel.
114. Ontvangsten, voortvloeiende uit het bedrijf der haveninrichtingen in Nederlandsch-Indië t.w.:
 - a. Tandjong-Priok;
 - b. Soerabaja;
 - c. Makasser;
 - d. Belawan;
 - e. Emmahaven;
 - f. overige havens.
115. Opbrengst van ten behoeve van andere diensttakken en van particulieren verrichte werkzaamheden in de laboratoria voor materiaal-onderzoek.
116. Bijdragen in de kosten van aanleg, vernieuwing, verbetering, uitbreiding en onderhoud van bevoeiings- en andere waterstaatswerken.

117. Verrekeningen ten bate van den baggerdienst.
118. Verrekeningen wegens uitgaven voor onderhoud en herstelling van- en vernieuwing en nieuwe werken aan gebouwen en werken ten behoeve van den post-, telegraaf- en telefoondienst.
119. Verrekeningen wegens uitgaven voor onderhoud en herstelling van- en vernieuwing en nieuwe werken aan gebouwen en werken ten behoeve van het zout-middel.
120. Verrekeningen wegens uitgaven voor onderhoud en herstelling van- en vernieuwing en nieuwe werken aan gebouwen en werken ten behoeve van de Landsdrukkerij.

Departement van Gouvernements-
bedrijven.

121. Dienst van het mijnwezen:
a. vast recht en cijns van mijnconcessiën en van vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen, alsmede retributiën van andere vergunningen tot het winnen van gesteenten en grondsoorten;
b. vergoeding voor door het grondpeilwezen verrichte diensten;
c. andere ontvangsten van den dienst van het mijnwezen.
122. Postspaarbank.
 Teruggaaf door de postspaarbank van de te haren behoeve gedane uitgaven en verrekening van de door die instelling verschuldigde vergoedingen, zoover niet elders omschreven.
123. Dienst voor waterkracht en electriciteit:
a. inkomsten van het electrisch bedrijf op de Bandaengsche hoogvlakte;
b. andere ontvangsten.
124. Dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen.
125. Opiumbereiding:
a. vergoeding door het departement van financiën voor verstrekt opium;
b. andere ontvangsten.
126. Landsdrukkerij:
a. afgeleverd druk- en bindwerk;
b. andere ontvangsten.
127. Goudontginning in Benkoelen:
a. opbrengst van het erts;
b. andere ontvangsten.
128. Tin:
a. verkoop van tin;
b. verstrekking van rijst aan de mijnwerkers à *f* per pikol;
c. verstrekking van gereedschappen enz. aan de mijnwerkers;
d. andere ontvangsten.
129. Steenkolen:
 Ombilinsteenkolenontginning:
a. afgeleverde kolen;
b. verschillende ontvangsten.
 Poeloe Laoetsteenkolenontginning:
c. afgeleverde kolen;
d. verschillende ontvangsten.
 Boekit Asemsteenkolenontginning:
e. afgeleverde kolen;
f. verschillende ontvangsten.

- 130. Zout:
 - a. opbrengst van los- en briketzout;
 - b. andere ontvangsten.
- 131. Vervoeren te water.
- 132. Post-, telegraaf- en telefoondienst:
 - a. brieven- en pakketpost;
 - b. telegrafie;
 - c. telefonie;
 - d. andere ontvangsten.
- 133. Staatsspoor- en tramwegen, alsmede automobieldiensten:
 - a. Staatsspoorwegen op Java;
 - b. restauratiebedrijf;
 - c. Zuid-Sumatra Staatsspoorwegen;
 - d. Atjehtram;
 - e. Staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust;
 - f. automobieldiensten.

Departement van Oorlog.

- 134. Boeten en andere ontvangsten, voortspuitende uit de overeenkomsten van aanneming en uit leveringen.
- 135. Terugbetaling van verplegings- en begrafeniskosten in de hospitalen.
- 136. Artillerie-constructiewinkel.
- 137. Topographisch bureau en lithographisch etablissement.
- 138. Verrekening ten laste van de militaire weduwen- en weezenfondsen van ten behoeve van die fondsen gedane uitgaven en van door die fondsen verschuldigde vergoedingen.
- 139. Verkoop van bruikbare goederen.
- 140. Verkoop van bier aan de militaire cantines.
- 141. Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen.
- 142. Verstrekking van water tegen betaling uit waterleidingen van den Lande.
- 143. Terugbetaling van voorschotten, vóór dit dienstjaar aan militairen en tot het departement van oorlog behoorende burgerlijke landsdienaren verstrekt.
- 144. Terugbetaling van het voor den bouw van een militaire sociëteit voor onderofficieren te Tjimahi verleend renteloos voorschot.
- 145. Andere ontvangsten.

Departement der Marine.

- 146. Bakengelden.
- 147. Kapoeasgeld.
- 148. Loodsgelden.
- 149. Vergoeding voor keuring van stoomschepen.
- 150. Scheepsmeting.
- 151. Scheepsverklaringen.

152. Verrekening met het departement van onderwijs en eeredienst ter zake van de keuring van reizigers op pelgrimsschepen.
153. Vergoeding voor het gebruik van 's Lands Clayton toestellen en andere voor het ontsmetten van vaartuigen aangewezen ontsmettingstoestellen.
154. Verkoop van zeekaarten en boekwerken uit het depôt en de onderdepôts van kaarten en gidsen.
155. Verkoop van voor 's Lands dienst bestemde bruikbare goederen niet afkomstig uit den voorraad der marine-magazijnen te Soerabaja.
156. Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen, blijvende of tijdelijke werken, zoomede schepen en vaartuigen en hun inventaris, een en ander voor zoover niet afkomstig van het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen en van de diensten behooren onder Scheepvaart.
157. Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen, blijvende of tijdelijke werken, zoomede schepen en vaartuigen en hun inventaris, een en ander afkomstig van de diensten behoorende onder Scheepvaart.
158. Ontvangsten en verrekeningen ten bate van het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen.
159. Verrekening ten laste van het marine-etablisement van het geldswaardig bedrag van door andere diensten, behoorende onder het departement der marine, aan de marine-magazijnen afgegeven goederen.
160. Vergoeding door andere departementen van de kosten voor het gebruik van vaartuigen en andere goederen behoorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten.
161. Door andere departementen terug te betalen kosten voor het gebruik van de ter beschikking van die departementen gestelde vaartuigen, behoorend tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten.
162. Vergoedingen door particulieren van de kosten voor het gebruik van vaartuigen en andere goederen behoorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten.
163. Ontvangsten in verband met het, op verzoek van belanghebbenden, verrichten van sommige werkzaamheden door havenmeesters of als zoodanig dienstdoende ambtenaren op Zon- en feestdagen.
164. Ontvangsten met betrekking tot het station voor draadlooze telegraphie te Weltevreden.
165. Verrekening der geldswaarde van de uit den voorraad der opslagplaatsen, uitgezonderd de marine-magazijnen te Soerabaja, aan de onder het departement der marine behoorende diensten verstrekte steenkolen.
166. Verrekening der geldswaarde van de uit den magazijnsvoorraad buiten dien der marine-magazijnen te Soerabaja aan de onder het departement der marine behoorende diensten verstrekte verduurzaamde levensmiddelen en andere goederen.

- 167. Inhoudingen op de soldijen van de inlandsche schepelingen der zeemacht wegens verstrekte kleeding, zoomede wegens andere voorloopig door den Lande gedane betalingen, welke met de soldij worden verrekend.
- 168. Inhoudingen op de soldijen van de inlandsche schepelingen der gouvernements-marine wegens verstrekte kleeding, zoomede wegens andere voorloopig door den Lande gedane betalingen, welke met de soldij worden verrekend.
- 169. Terugbetaling van voorschotten vóór dit dienstjaar aan landsdienaren verstrekt.

170. Andere ontvangsten.

Plaatselijk en gewestelijk
zelfbestuur.

- 171. Rente en terugbetaling van geldleeningen door plaatselijke en gewestelijke zelfbesturen.
- 172. Terugbetaling door de betrokken gemeenten van de helft van de kosten van indienststelling van burgemeesters.

Ontvangsten van gemengden aard
en toevallige baten.

- 173. Verkoop van voor 's Lands dienst bestemde bruikbare goederen uit den voorraad van:
 - a. het departement der burgerlijke openbare werken;
 - b. de overige departementen van burgerlijk bestuur.
- 174. Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen van den burgerlijken dienst.
- 175. Alle andere ontvangsten.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal
van Nederlandsch-Indië,

De Algemeene Secretaris,

De raming der middelen in Nederlandsch-Indië is opgenomen in stuk 28.

1000

VOLKSRAAD.

1e GEWONE ZITTING 1919.

ONDERWERP 1 — STUK 5 A.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 ten behoeve van den aanleg van tramwegen in Noord-Cheribon, van Tjiteureup naar Madjalaja en van Sibolga over Batang-Taroe naar Padang-Sidempoean.

ONTWERP VAN BESLUIT.

Overwegende, dat het wenschelijk is de begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 te wijzigen en te verhoogen ten behoeve van den aanleg van tramwegen in Noord-Cheribon, van Tjiteureup naar Madjalaja en van Sibolga over Batang-Taroe naar Padang-Sidempoean;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Artikel 1.

In het Iste Hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 wordt:

Onderafdeeling 95. Staatsspoor- en Tramwegen alsmede automobiëldiensten, verhoogd met f 50 000.

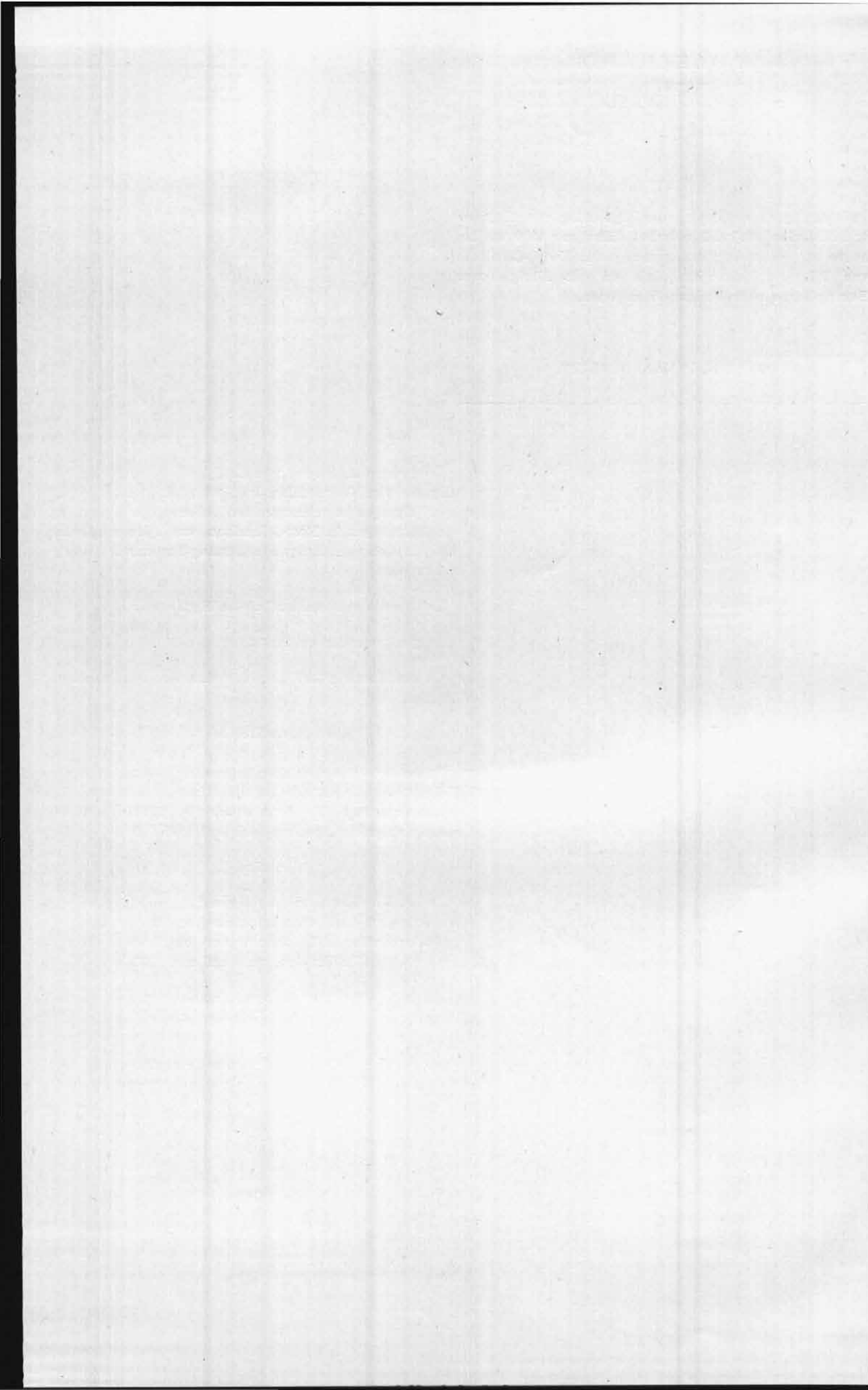
Artikel 2.

In het IIde Hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 wordt:

Onderafdeeling 357. Staatsspoor- en Tramwegen alsmede automobiëldiensten, verhoogd met f 950 000.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

De Algemeene Secretaris,



Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1920 ten behoeve van den aanleg van tramwegen in Noord-Cheribon, van Tjiteureup naar Madjalaja en van Sibolga over Batang-Taroe naar Padang-Sidempoean.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Aanleg van twee tramlijnen in Noord-Cheribon.

De ontwikkeling van den economischen toestand in de laagvlakte van Indramajoe sedert den aankoop van de voormalige particuliere landerijen Indramajoe-West en Kandanghauer en sedert den aanleg van den spoorweg Tjikampek—Cheribon en van de tramlijn Djatibarang—Indramajoe heeft meer en meer de wenschelijkheid doen uitkomen in de locale verkeerstoestanden van deze streken nog meer verbetering aan te brengen.

Bevrediging van de locale verkeersbehoefden, nijpend geworden door het schrijnend gebrek aan karren en trekvee in deze streken, kan worden gegeven door tramaanleg.

Bij de keuze van het aansluitingspunt van tramlijnen aan het bestaande spoor- en tramwegnet in Noord-Cheribon, die het locale verkeer in deze streken zullen hebben te bedienen, zoowel naar het westen met Losarang en Eretan als naar het oosten met Karangampel vooreerst, valt onmiddellijk de groote belangrijkheid van Djatibarang op, als knooppunt van rij-, tram- en spoorwegen naar de voor de geheele streek aangewezen havens Indramajoe en Cheribon. In verband met deze gunstige centrale ligging van Djatibarang en waar bovendien de hoofdrichting van het vervoer van en naar de doorsneden landstreken door die beide havens wordt beheerscht, verdient een tracé, dat naar Djatibarang gericht is, uit een oogpunt van algemeene verkeerseconomie de voorkeur boven eene aansluiting met Indramajoe. Ook is technisch Djatibarang het aangewezen aansluitingspunt voor eene railverbinding naar het noordwesten met Losarang en Eretan, door de mogelijkheid van het in medegebruik nemen van de Waterstaatsbrug over de Tji Manoeek bij Djatibarang, terwijl van Djatibarang ook eene verbinding naar het zuidwesten door het vruchtbare Tjimanoeekdal naar Djatitoedjoeh later mogelijk zal blijken te zijn.

Het economisch meest wenschelijke tracé der tramlijn, die de verbinding zal tot stand brengen van Djatibarang met de landstreek bewesten de Tji Manoeek, zal langs de volkrijke dessa's Lelea, Losarang, Kandanghauer, Karanganmar en Eretan moeten voeren.

Ook met het oog op het te verwachten goederenvervoer, verdient het gekozen tracé aanbeveling, daar de tramlijn zoowel gelegd is langs de bestaande rijstschuren te Oedjoenggaris, Lelea, Kandanghauer, Eretan en Legok, alsook langs de groote rijstschifferijen te Losarang.

De keuze van het eindpunt Legok houdt verband met de niet onbelangrijke padi- en rijstophrengst van ± 100000 picol uit het onderdistrict Andjatan.

In de landstreek tusschen Djatibarang en Karangampel steken geen bepaalde centra van den Inlandschen handel sterk boven anderen uit. Behalve Karangampel, dat naar verhouding de drukste pasar en de meeste opslagplaatsen bezit, treden als zoodanig nog op den voorgrond Segeran en het zuidelijker gelegen Kedokan Boender. Door Djatibarang te verbinden met Karangampel zullen ook de ten Noorden en ten Zuiden van deze plaats langs

den grooten postweg van Cheribon naar Indramajoe gelegen groote dessa's binnen het invloedsgebied der nieuwe verbinding worden getrokken. Karangampel schijnt, voorloopig althans, het aangewezen eindpunt. Voor de lijn Djatibarang—Karangampel, die over de geheele lengte zal loopen door een vruchtbare landstreek met groote bevolkingsdichtheid, is het tracé gekozen langs de dessa's Tambi, Slyég en Segeran, welke alle in het bezit zijn van kleine pasars.

Hier wordt inderdaad niet, zooals bewesten de Tji Manoek het geval was, de ligging van het tracé als vanzelve aangewezen door de grootere concentratie van bevolking en verkeer, doch is men meer tot deze keuze gekomen in verband met de waarschijnlijkheid, dat in de toekomst toch deze tramlijn naar het zuiden zal worden uitgebreid, zoodat het rationeel is, de thans ontworpen lijn wat noordelijk te houden.

De aanlegkosten van de beide lijnen, lang: rond 60 K.M., zijn te zamen geraamd op f 1 950 000 of rond f 32 500 per K.M.

De jaarlijksche exploitatiekosten der nieuwe tramlijnen samen worden geraamd op f 89 200 of ruim f 4 per D.K.M., terwijl voor de vermeerdering der jaarlijksche uitgaven op de bestaande aansluitende lijnen tengevolge van het daarop bijgebrachte vervoer noodig is f 28 400, zoodat het totaal der uitgaven bedraagt f 117 600.

De samengestelde inkomstenberekening wijst voor de bruto-ontvangsten op de tramlijnen zelve op een eindcijfer van f 139 300, terwijl de opbrengst op de aansluitende lijnen door het bijgebrachte vervoer bedraagt f 96 000, aldus gevende aan bruto-ontvangsten in totaal f 235 300.

De te verwachten bruto-winst gedurende de eerste jaren nadat de tramlijnen in exploitatie zijn genomen, is derhalve te stellen op rond f 117 700, overeenkomende met een bruto-rendement van ongeveer 6% van het benodigde aanlegkapitaal.

Na afzondering der fondsen, welke in de toekomst noodig zullen zijn voor vernieuwing en afschrijving, welke op $1\frac{1}{2}\%$ van het aanlegkapitaal of f 29 200 kunnen worden gesteld, is derhalve voor de hier ontworpen tramlijnen te rekenen op een netto-winst van rond f 88 500 gelijkstaande aan ruim $4\frac{1}{2}\%$ van het aanlegkapitaal.

Bij de beoordeeling van dit winstcijfer is in aanmerking te nemen, dat het steunt op een aanlegbegroting waarin gerekend is op de overname van gebruikt bovenbouw- en rollend materieel der bestaande S.S. lijnen en waarin voorts de prijzen van het ijzerwerk der bruggen 20% hooger zijn aangenomen dan de normale prijzen van vóór den oorlog. Verhoogt men daarentegen in verband met de abnormale tijden, waarin de prijzen van gebruikt ijzerwerken veelal hooger zijn dan de vroegere inkoopsprijzen van nieuw materieel, den geschatten prijs van het bovenbouw- en rollend materieel met 100% en voorts de posten voor den aankoop van de ijzeren bruggen eveneens met 100%, dan daalt het winstcijfer tot ruim $3\frac{1}{2}\%$. De aanleg van de ontworpen tramlijnen kan onder die omstandigheden dan toch nog eene winstgevende onderneming worden genoemd, wijl evenals overal elders ook hier het verkeer ongetwijfeld nog eenige jaren sterk zal toenemen, vooral ook omdat de bouw der ontworpen tramlijnen de verdere economische ontwikkeling van de vruchtbare en dichtbevolkte vlakte van Indramajoe krachtig zal helpen bevorderen.

Om in 1920 met de voorbereidende werkzaamheden een aanvang te kunnen maken wordt voor dat jaar noodig geacht een bedrag van f 100 000, ten laste van Hoofdstuk II.

Aanleg tramlijn Tjiteureup—Madjalaja.

De door deze lijn te doorsnijden streek en het aangrenzende achterland verkeer in een zoodanigen toestand van ontwikkeling, dat de voorgenomen railverbinding in eene wezenlijke behoefte zal voorzien.

Het onderzoek naar de rentegevende gesteldheid deze lijn heeft uitgewezen, dat de aanleg en exploitatie ervan als tramlijn eene voor de schatkist winstgevende onderneming belooft te zijn.

De lijn, ontworpen als eenvoudige tramlijn van 17,4 K.M. lengte, zal een voedingslijn zijn van de in aanbouw zijnde tramlijn Bandoeng—Bandjaran—Koppo.

Het aansluitingspunt Tjiteureup is in economisch opzicht niet onbeduidend. In technisch opzicht ligt de keuze daarvan voor de hand, aangezien de bouw van eene tweede brug over de Tji Taroem daardoor wordt vermeden.

Dank zij het gemakkelijke terrein kan de ligging van het verdere gedeelte der lijn vrijwel geheel in overeenstemming met de economische eischen gekozen worden: de economische centra Tjiparai en Madjalaja worden langs korten weg aangesloten.

Het vervoersgebied omvat het welvarend district Tjiparai, dat eene oppervlakte heeft van 483 K.M.² en zich uitstrekt tot ver in het bergland, dat de hoogvlakte van Bandoeng aan de zuidzijde begrenst.

De sterkte der bevolking van het district Tjiparai beliep in April 1918 rond 113000 zielen.

Een beteekenend reizigersvervoer is te verwachten, niet alleen van en naar het groote economische centrum Bandoeng, maar ook tusschen de halten en stopplaatsen der lijn onderling. Eveneens is te rekenen op een belangrijk pasar-verkeer. Vooral de pasars te Madjalaja en Tjiparai zijn zeer druk bezocht. Zij nemen voortdurend in betekenis toe. Ook de pasar te Tjangkring.

Een drietal kina-ondernemingen en één theeland zullen dan hunne producten te Tjiparai per tram kunnen verzenden en via die halte opvoeren, hetgeen zij noodig hebben.

Een aanzienlijk vervoer naar Bandoeng is te verwachten van aardappelen en cassavemeel; eveneens van rijst, bamboe, brandhout en bouwmaterialen in beteekenende hoeveelheid, terwijl ten slotte nog te rekenen valt op vervoer ten behoeve van de Inlandsche bevolking der doorsneden streek, hetwelk op 1 ton per 15 inwoners geschat wordt.

Door den aanleg der lijn zullen de ontvangsten der lijn Bandoeng—Koppo merkbaar vermeerderen. Er wordt vervoer door gewonnen, dat anders aan laatstgenoemde lijn zou ontgaan.

Voor de 17,4 K.M. lange lijn zullen de volledige aanleg- en uitrustingskosten bedragen f 732 000, overeenkomend met f 42 069 per K.M. Na aftrek van de kosten van rollend materieel wordt dit bedrag kilometrisch rond f 37 000.

De te verwachten opbrengst is geraamd op f 80 000, terwijl de jaarlijksche lasten f 44 000 zullen bedragen, zoodat de jaarlijksche netto-winst is te stellen op f 36 000, overeenkomend met 4,7% van het geraamde aanlegkapitaal.

Bij de beoordeeling van dit winstcijfer is in aanmerking te nemen, dat het steunt op eene begrooting, waarin gerekend is op de toepassing van gebruikte bovenbouwmaterialen en waarin voorts de prijzen van den ijzeren bovenbouw der kunstwerken en van het rollend materieel 20% hooger zijn aangenomen dan de normale prijzen van vóór den oorlog.

Verhoogt men met het oog op de abnormale tijden, waarin de prijzen van gebruikte ijzerwerken veelal hooger zijn dan de vroegere inkooprijzen voor nieuw materiaal, den geschatten prijs van het gebruikte bovenbouwmaterieel met 100% en voorts de kosten voor den aankoop van rollend materieel en ijzeren bruggen tot een cijfer, dat 100% hooger is dan de normale prijzen van vóór den oorlog, dan daalt het winstpercentage tot circa 4%.

Daar als gevolg van de te verwachten opleving der doorsneden streek en van het achterland der nieuwe lijn het winstcijfer binnenkort nog zal stijgen, mag de aanleg van de lijn een zeer winstgevende onderneming genoemd worden, ten volle gerechtvaardigd door den toestand van ontwikkeling, waarin die streek thans verkeert.

Om in 1920 alle voorbereidende werkzaamheden te kunnen beëindigen en een begin met den aanleg te kunnen maken, wordt voor dat jaar noodig geacht een bedrag van f 300 000, waarvan f 50 000 ten laste van Hoofdstuk I en f 250 000 ten laste van Hoofdstuk II.

Aanleg van de lijn Sibolga—Batang Toroe—Padang—Sidempoean.

De steeds sneller voortschrijdende ontwikkeling der Buitengewesten heeft de gebiedende noodzakelijkheid eener verbeterde voorziening in de verkeersbehoeften dier gewesten sterk op den voorgrond doen treden. Ten aanzien van verschillende streken kan reeds thans met zekerheid worden gezegd, dat binnen enkele jaren met gewone wegen niet meer zal kunnen worden volstaan en de behoefte aan spoor- en tramwegen zich dringend zal doen gevoelen. Bij de overweging van de vraag, op welke wijze het snelst en doelmatigst in die behoefte zal kunnen worden voorzien, is van het standpunt uitgegaan, dat de spoor- en tramlijnen weliswaar in den regel aanvankelijk slechts van betrekkelijk geringen omvang en buitendien van eenvoudigen aard zullen behoeven te zijn, en derhalve als tramweg zullen kunnen worden geëxploiteerd, doch dat zij in de toekomst eene meer omvattende taak zullen hebben te vervullen. Dit doel zal slechts bereikt kunnen worden, indien de geleidelijke uitbreiding der eerste aan te leggen lijnen, naarmate de behoefte daaraan zal blijken, verzekerd is en voorts de mogelijkheid wordt voorzien, om later het bedrijf zich tijdig aan de stijgende verkeersbehoeften te doen aanpassen. Oorspronkelijk werd gemeend dat door samenwerking van het Land met het particuliere kapitaal krachtige vervoersondernemingen in de Buitengewesten in het leven zouden kunnen worden geroepen, op zoodanigen grondslag, dat het Land zoowel in het Bestuur als in de gestie daarvan een geheel overwegenden invloed bezat. Pogingen om op bovenbedoelden voet medewerking van particulier kapitaal te krijgen, leidden evenwel tot dusverre niet tot resultaat, waarom zoolang de pogingen in die richting geen betere uitkomsten opleveren, die lijnen althans de stam- en openingslijnen door den Staat zullen zijn aan te leggen en te exploiteeren.

In verband met het stadium van voorbereiding, waarin de verschillende te entameeren lijnen verkeerren, komt thans in de eerste plaats voor staatsaanslag in aanmerking eene lijn in de residentie Tapanoeli, welke lijn zal loopen van Sibolga (de hoofdplaats der residentie, tevens de haven voor deze landstreek) over Batang-Toroe naar Padang-Sidempoean, ter lengte van 88 K.M., welke lijn is te beschouwen als het eerste gedeelte van een zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen verbinding tusschen Tapanoeli en Sumatra's Oostkust.

Voor het grootste deel der Afdeeling Padang-Sidempoean van de residentie Tapanoeli, althans voor een gebied met rond 150000 inwoners, is Sibolga de afvoerhaven. Bij Batang Toroe bevindt zich de eenige poort in de Westelijke Barisanketen, waardoorheen dan ook het geheele vervoer gedwongen wordt te gaan. Bovendien zijn aan of nabij den grooten weg van Padang-Sidempoean naar Sibolga reeds 13 Europeesche rubber- en koffieondernemingen gelegen, terwijl eene groote uitbreiding dier cultures is te verwachten. Het verkeersstelsel behoeft thans dringend verbetering. Dit werd reeds lang door particulieren gevoeld, hetgeen zich uitte in eene reeks van aanvragen voor concessie tot den aanleg van een tramweg. Ook van ambtelijke zijde werd reeds in het „Rapport betreffende Terreinverkenningen” en een spoorwegplan voor Midden-Sumatra — ingevolge Gouvernementsbesluit van 14 Juni 1907 — en sedert herhaaldelijk op spoorwegaanleg aangedrongen. De hierboven bedoelde weg maakt deel uit van den binnenkort gereedkomenden intergwestelijken verkeersweg Padang—Medan. Hoewel de tramlijn in de eerste jaren naar den tegenwoordigen rentestandaard niet direct rendabel kan worden geacht, mag toch worden aangenomen, dat in het achterland van Padang-Sidempoean, waartoe de vruchtbare vallei van Angkola en Groot-Mandailing behooren, door het goedkoopere transport zich een intensievere bevolkingscultuur zal ontwikkelen. Tevens wordt het gebied, waarin Europeesche ondernemingen zich kunnen vestigen, belangrijk vergroot. Aangezien deze in een streek komen te liggen, waar reeds met cultuurondernemingen gunstige resultaten worden bereikt, mag zeker worden aangenomen, dat van de geboden gelegenheid tot uitbreiding gretig gebruik zal worden gemaakt.

VOLKSRAAD.

1e GEWONE ZITTING 1919.

ONDERWERP 1 — STUK 6.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. UITKOMSTEN VAN DE JAREN 1917 EN 1918
EN VERWACHTINGEN VOOR HET JAAR 1919.

UITKOMSTEN 1917. Voor zoover thans bekend bedragen de eindcijfers:

Geheele dienst	Uitgaven	f	419 274 751
	Ontvangsten		360 758 065
Buitengewone Vlootuitbreiding (1). Slot	Slot	nadeelig	f 58 516 086
	uitgaven	f	51 452 096
	Slot	nadeelig	1 870 800
			f 53 322 896
Gewone dienst. Slot		nadeelig	f 5 193 190

UITKOMSTEN 1918. Volgens voorloopige opgaven bedragen de uitkomsten in vergelijking met de ramingen:

	Uitgaven	Uitkomsten	Ramingen
Geheele dienst	Uitgaven	f 490 859 021	f 498 756 587
	Ontvangsten	384 694 066	386 077 849
Buitengewone Vlootuitbreiding. Slot	Slot	nadeelig f 106 164 955	nadeelig f 72 678 738
	uitgaven	f 64 505 015	f 53 447 591
	Slot	2 430 436	(nadeelig) 3 295 450
		62 074 579	56 743 041
Gewone dienst. Slot		nadeelig f 44 090 376	nadeelig f 15 935 697

Verschillen tusschen uitkomsten en ramingen 1918.

De uitkomsten zijn derhalve voor den **geheelen** dienst ongeveer f 33 500 000 en voor den **gewonen** dienst ongeveer f 28 000 000 ongunstiger dan geraamd.

In het tekort is begrepen eene som van f 17 000 000, besteed aan den inkoop van levensmiddelen in verband met het rijsttekort, welk bedrag geleidelijk in 's Landskas zal terugvloeien. Feitelijk bedraagt dus het tekort op den gewonen dienst 44—17 of 27 millioen gulden, dat is f 11 000 000 ongunstiger dan geraamd.

Gewone dienst 1918.

De ontvangsten en de gewone uitgaven splitsende in de gebruikelijke vijf hoofdgroepen, worden de volgende cijfers verkregen, waarnaast ter vergelijking de overeenkomstige ramingen zijn vermeld.

(1) In de begrooting van 1918 is medegedeeld, dat in verband met het voornemen tot instelling van een vlootfonds de uitgaven en ontvangsten, welke t. z. t. naar dat fonds moeten worden overgeboekt, in de geldelijke overzichten van de memorie van toelichting afzonderlijk gehouden worden en dat kortheidshalve deze uitgaven en ontvangsten zijn vermeld onder het hoofd „Vlootuitbreiding“.

II. GEWONE DIENST 1918.

Cijfers voor de gebruikelijke groepen.

Ontvangsten:	Uitkomsten.	Ramingen.
Belastingen	f 123 104 287	f 133 888 040
Monopolies	78 683 242	69 092 900
Producten	67 078 240	57 788 018
Bedrijven	63 975 560	63 359 060
Allerlei	12 753 190	10 510 060
Ontvangsten rechtstreeks tegenover uitgaven staande ..	36 099 547	48 439 771
	f 381 694 066	f 383 077 849
Uitgaven:		
Monopolies	f 23 886 309	f 22 760 999
Producten	30 432 927	28 472 723
Bedrijven	43 434 885	40 398 380
Landsuitgaven	328 030 321	307 381 444
	f 425 784 442	f 399 013 546

Nadat de uitgaven zooveel mogelijk van de ontvangsten afgetrokken zijn, worden de cijfers:

Inkomsten:		
Belastingen	f 123 104 287	f 133 888 040
Overschot monopolies	54 796 933	46 331 901
„ producten	36 645 313	29 315 295
„ bedrijven	20 540 675	22 960 680
Allerlei	12 753 190	10 510 060
	f 247 840 398	f 243 005 976

Gewone zuivere Landsuitgaven (dat zijn alle uitgaven, uitgezonderd de buitengewone en die voor monopolies, producten en bedrijven, na vermindering met het bedrag der rechtstreeks tegenover uitgaven staande inkomsten)

291 930 774

258 941 673

Slot **gewonen** dienst

nadeelig

f 44 090 376

nadeelig

f 15 935 697

Verschillen tusschen uitkomsten en ramingen 1918.

	De uitkomst is	
	gunstiger	ongunstiger
Belastingen		f 10 783 753
Overschot monopolies	f 8 465 032	
„ producten	7 330 018	
„ bedrijven		2 420 005
Allerlei middelen	2 243 130	
	f 18 038 180	f 13 203 758
De som der inkomsten is dus gunstiger	4 834 422	
De zuivere Landsuitgaven zijn ongunstiger		32 989 101
Het overschot op den gewonen dienst is ongunstiger	f 28 154 679	

Belastingen 1918. De opbrengst is ongeveer f 10 783 000 tegengevallen, voornamelijk doordat in dat jaar slechts f 4 709 000 is ontvangen aan oorlogswinstbelasting, waarvoor f 15 000 000 in de raming begrepen was, en doordat beneden de raming bleven:

zoutpacht met	f 290 000
invoerrecht met	2 271 000
uitvoerrecht met	1 521 000
accijnzen met	220 000
verponding met	424 000
bedrijfsbelasting met	788 000

Daarentegen brachten de na te noemen belastingen meer op:

personeele belasting	240 000
inkomstenbelasting	1 058 000
recht op de openbare verkooping	185 000
zegelrecht	944 000
overschrijvingsrecht	1 010 000
rechten van successie	283 000
vergunningen dobbel tafels	104 000
slachtbelasting	262 000
hoofdgeld van heerdienstplichtigen	253 000
landelijke inkomsten	649 000

Monopolies 1918. De overschotten van de monopolies overtreffen de ramingen met:

voor opium	f 4 238 000
„ pandhuizen	4 000 000
„ zout	227 000
te zamen	f 8 465 000

Ten aanzien van het opiummonopolie wordt aange- teekend, dat onder het hoofd opiumverkoop f 4 749 000 meer is ontvangen en f 489 000 minder uitgegeven, terwijl het slot van de ontvangsten en uitgaven onder het hoofd Opiumbereiding f 1 000 000 ongunstiger is dan dat in de begrootingscijfers aangegeven, doordat bij de begrootingsbehandeling de uitgaafpost is verlaagd, doch de daartegenover staande verrekenpost onder de middelen ongewijzigd is gebleven.

Produkten 1918. De overschotten voor de produkten zijn gunstiger voor:

getah pertja	f 79 000
boschwezen	2 039 000
goud	50 000
tin	11 645 000

en ongunstiger voor:

koffie	1 044 000
kina	275 000
caoutchouc	3 120 000
coca	12 000
steenkolen	2 029 000

ten slotte gunstiger f 7 330 000

De gunstige cijfers zijn over het algemeen te danken aan de gemaakte hoge prijzen, terwijl de ongunstige uitkomsten voor steenkolen zijn toe te schrijven aan buitengewoon hoge uitgaven, voor caoutchouc aan daling van de rubberprijzen en verkoop van een kleiner hoeveelheid, voor kina aan belemmering in het vervoer van bast naar Nederland en voor koffie aan het onverkocht blijven van het produkt, doordat in verband met de tijdsomstandigheden geen koffieveilingen zijn gehouden. Voor goud werden ten laste van den gewonen dienst geen uitgaven gedaan.

Ten aanzien van het tin wordt aangeteekend, dat de verkochte hoeveelheid 66 058 pikol minder is geweest dan de raming. De middenprijs was in Nederland voor 1 360 pikol f 180 per pikol en in Indië voor ruim 182 500 pikol ongeveer f 205 per pikol, terwijl geraamd was een verkoop van 250 000 pikol tegen ongeveer f 110 per pikol. Voorts bedroeg het aandeel in de winst van de Billiton-Maatschappij f 927 000 meer dan geraamd was en is de raming van de gewone uitgaven overschreden met f 325 000.

Bedrijven 1918. De post-, telegraaf- en telefoondienst toont in plaats van een geraamd tekort van f 884 000 een overschot van f 1 467 000 (f 1 068 000 meer ontvangsten, f 1 283 000 minder uitgaven).

Het overschot op de spoor- en tramwegen alsmede automobiendiensten is f 4 809 000 lager dan geraamd, doordat bij meerdere uitgaven van f 4 131 000 de ontvangsten f 678 000 lager waren.

In het geheel is voor de bedrijven het overschot f 2 420 000 ongunstiger dan geraamd.

Allerlei middelen 1918. De ontvangsten zijn f 2 243 000 meegevalen als gevolg van de volgende verschillen:

meer is ontvangen voor:

afstand van grond	f 21 000
haveninkomsten	88 000
aandeel winst Javasche Bank	101 000
toevallige baten	2 643 000

minder is ontvangen voor:

mijncijns	611 000
-----------------	---------

De hoge opbrengst van de toevallige baten houdt verband met ontvangsten wegens verkoop van kleurstoffen voor het batikbedrijf, terwijl ook in Nederland de gemengde baten een hoog totaalcijfer aanwijzen.

Landsuitgaven 1918. Ondervolgend overzicht vermeldt de uitgaven voor verschillende groepen met de afwijkingen van de geraamde bedragen.

OVERZICHT VAN DE ZUIVERE GEWONE LANDSUITGAVEN 1918.

UITGAVEN uitgezonderd de buitengewone, zoomede die voor monopolies, producten en bedrijven en na aftrek van het bedrag der rechtstreeks tegenover uitgaven staande inkomsten.	Uitkomsten.	Ramingen.	De uitkomst is	
			Meer.	Minder.
Algemeen bestuur (Regeering, Hooge Colleges en departemen- ten van burgerlijk algemeen bestuur).....	f 5 166 698	f 4 813 040	f 353 658	—
Binnenlandsch Bestuur.....	15 159 934	15 150 345	9 589	—
Vorsten, grooten, gezanten enz.....	3 228 188	3 300 357	—	f 72 169
Andere bestuursuitgaven.....	3 083 942	3 489 387	—	405 445
Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur.....	12 571 522	13 204 351	—	632 829
Rechtswezen.....	4 030 302	3 841 055	189 247	—
Gevangeniswezen.....	4 330 076	3 138 520	1 191 556	—
Politie.....	12 404 232	13 547 591	—	1 143 359
Andere uitgaven voor Justitie, politie enz.....	1 169 373	1 260 255	—	90 882
Rente en aflossing.....	22 073 405	20 764 050	1 309 355	—
Belastinginning.....	7 552 444	7 814 066	—	261 622
Wachtgelden, verlofsbezoedigingen en onderstanden (burger- lijke ambtenaren).....	1 423 905	2 273 350	—	849 445
Pensioenen (burgerlijke ambtenaren).....	7 154 427	7 524 700	—	370 273
Voorschotten („ „).....	356 882	—	356 882	—
Muntwezen.....	— 97 208	47 500	—	144 708
Kredietwezen.....	461 247	595 490	—	134 243
Vervoerkosten van-, naar- en in N.-L. (burgerlijke ambtenaren)	5 820 212	2 505 800	3 314 412	—
Onderwijs.....	24 046 431	19 532 268	4 514 163	—
Eeredienst.....	1 089 995	1 184 160	—	94 165
Burgerlijke geneeskundige dienst.....	11 249 139	10 860 552	388 587	—
Landbouw, veeteelt, visscherij, nijverheid en handel.....	3 816 476	3 730 874	85 602	—
Burgerlijke Openbare Werken, uitgezonderd havenwezen sedert 1914 en baggerdienst sedert 1917.....	31 977 850	27 664 631	4 313 219	—
Havenwezen.....	3 342 872	2 682 321	660 551	—
Baggerdienst.....	— 96 050	— 1 253 000	1 156 950	—
Wijnwezen, uitgezonderd mijnconcessies.....	1 467 904	1 390 160	77 744	—
Waterkrachts- en electriciteitswezen.....	307 410	233 900	73 510	—
Oorlog.....	66 629 959	63 577 816	3 052 143	—
Marine.....	11 559 863	14 997 845	—	3 437 982
Allerlei.....	30 649 344	11 070 289	19 579 055	—
Te zamen.....	f 291 930 774	f 258 941 673	f 40 626 223	f 7 637 122
Meer.....	f 32 989 101		f 32 989 101	

De belangrijke overschrijding van Oorlog houdt verband met bijzondere voorzieningen in verband met den Europeeschen oorlog en met de buitengewone prijsstijging van grondstoffen voor uitrusting en van levensmiddelen, die voor burgerlijke openbare werken met de krachtige voortzetting van werkzaamheden aan bruggen, wegen en bevoeiingswerken, die voor vervoerkosten enz. met de uitzending van het convooi, die voor onderwijs met scholenbouw en prijsstijging van schoolbehoeften, die voor gevangeniswezen met de prijsstijging van grondstoffen en die voor den baggerdienst met prijsstijging van het materieel (onderhoud, steenkolen), terwijl onder „allerlei” zijn geboekt de uitgaven voor aankoop van levensmiddelen tot een bedrag van f 17 000 000, dat nagenoeg geheel in 's lands kas zal terugvloeien en de betaling van f 1 400 000 voor de in 1916 uitgezonden kleurstoffen.

Met betrekking tot de politie blijkt de raming als gevolg van onvoldoende gegevens te hoog gesteld te zijn, terwijl bij het departement der Marine de uitgaven voor aanbouw van materieel beneden de raming bleven.

Buitengewone uitgaven 1918. Voor buitengewone uitgaven is rond f 11 000 000 meer uitgegeven dan geraamd was.

Meer werd uitgegeven voor:

monopolies.....	f 4 670 000
(toeneming kapitaal pandhuizen voor beleenings- sommen meer f 4 655 000, voor zoutbriketteering meer f 15 000).	
produkten.....	f 13 000
(steenkolen meer f 445 000, doch goud minder f 183 000 en tin minder f 248 000).	
bedrijven.....	f 2 068 000
(meer voor spoor- en tramwegen alsmede automobi- el-diensten f 3 459 000 en voor vervoerdiensten f 392 000, doch minder voor den post-, telegraaf- en telefoon- dienst f 1 770 000, landsdrukkerij f 13 000).	
landsuitgaven.....	f 4 305 000

(meer: terugbrenging van particuliere landerijen tot het landsdomein *f* 8 126 000, mijnwezen *f* 33 000, verbetering van vaarwaters door het departement der Marine *f* 100 000, bevoeiingswerken *f* 214 000, doch minder: opheffing van perdikanprivileges *f* 46 000, voorschotten voor woningverbetering in het belang van de pestbestrijding *f* 237 000, havens *f* 2 524 000, waterleidingen en andere werken in het belang der gezondheid *f* 275 000, baggerdienst *f* 383 000, midden-Timorweg *f* 215 000, waterkrachts- en electriciteitswezen *f* 487 000).

Vlootuitbreiding 1918. Voor de vlootuitbreiding is *f* 569 564 uitgegeven (waarvan *f* 71 200 rente), alzoo *f* 5 725 886 minder dan geraamd was, waardoor het slot van deze rekening in stede van nadeelig *f* 3 295 450 is geworden voordeelig *f* 2 430 436.

VERWACHTINGEN 1919. Rekening houdend met verschillende reeds tot stand gekomen en in voorbereiding zijnde aanvullingen, bedragen de eindcijfers van het begrotingsontwerp:

Eindcijfers 1919.

Ontvangsten:

Gewone dienst	<i>f</i> 392 577 584	
Vlootuitbreiding	5 100 000	
		<i>f</i> 397 677 584

Uitgaven:

Gewone dienst	<i>f</i> 456 747 766	
Buitengewoon	67 148 738	
Vlootuitbreiding	7 377 440	
		531 273 944

Slot:

Gewone dienst nadeelig	<i>f</i> 64 170 182	
Geheele dienst nadeelig		133 596 360

Verwachte afwijkingen 1919. Voor zoover het zich thans laat aanzien, zal het slot voor den **gewonen** dienst ongeveer *f* 36 188 000 gunstiger zijn, zooals hieronder wordt uiteengezet.

Gewone dienst 1919. 1. Inkomsten:

Verwacht wordt, dat zal meevallen de zuivere opbrengst van:

Belastingen	<i>f</i> 26 000 000	
Monopolies.		
opium	<i>f</i> 2 100 000	
pandhuisdienst	2 100 000	
		4 200 000
Producten.		
koffie	<i>f</i> 1 853 000	
steenkolen	365 000	
tin	5 750 000	
	<i>f</i> 7 968 000	
goud (minder)	300 000	
		7 668 000
Bedrijven.		
post-, telegraaf- en telefoon-		
dienst	<i>f</i> 300 000	
staatsspoor- en tramwegen ..	300 000	
		600 000
Allerlei middelen.		
ontvangsten uit het bedrijf der		
haveninrichtingen	<i>f</i> 1 000 000	
andere ontvangsten	220 000	
		1 220 000

Tezamen *f* 39 688 000

2. Gewone uitgaven:

Overschreden zullen worden de uitgaven voor:

gevangeniswezen	<i>f</i> 500 000	
burgerlijke verlofstraktementen		
en kosten van uitrusting ..	450 000	
departement van binnenlandsch		
bestuur	870 000	
bruggen, wegen, bevoeiingswer-		
ken, enz.	2 130 000	
		<i>f</i> 3 950 000

Minder zal worden uitgegeven voor:

goudontginning in Benkoelen .	<i>f</i> 250 000	
departement van marine	200 000	
		450 000

ten slotte eene overschrijding van *f* 3 500 000

3. Het slot van den **gewonen** dienst zal derhalve gunstiger zijn f 39 688 000 — f 3 500 000 = f 36 188 000 en worden **nadeelig** f 64 170 182 — f 36 188 000 = f 27 982 182.

Buitengewone uitgaven 1919.

De raming zal worden overschreden:
 voor pandhuizen met f 5 450 000
 voor terugbrenging van particuliere landerijen op Java tot het landsdomein met 600 000
 voor gouvernementsbedrijven met 270 000

 f 6 320 000

Daarentegen zal minder worden uitgegeven voor:
 voorschotten voor woningverbetering in het belang van de pestbestrijding 450 000
 ten slotte meer f 5 870 000

4. Het bedrag van de buitengewone uitgaven zal dus stijgen met f 5 870 000 en worden f 73 018 738.

Vlootuitbreiding 1919.

Daar de heffing van een uitvoerrecht van aardolie en bijproducten eerst met 1 Juli 1919 zal ingaan, zal f 1 000 000 minder worden ontvangen dan is geraamd.

5. De inkomsten zijn dus nader te stellen op f 4 100 000. Het **nadeelig** saldo wordt dientengevolge f 3 277 440.

Geheele dienst 1919.

Het vorenstaande samenvattende is het slot **nadeelig** voor:
 den **gewonen** dienst f 27 982 182
 buitengewone uitgaven 73 018 738
 vlootuitbreiding 3 277 440

 alzoo voor den **geheelen** dienst f 104 278 360

Slot van rekening voor de oorlogsjaren 1914 tot en met 1919.

Het slot van rekening over de zes oorlogsjaren bijeen genomen wordt aan de hand van de thans bekende gegevens en verwachte uitkomsten berekend als volgt:

	Gewone dienst.	Geheele dienst.
UITKOMSTEN 1914.	— f 13 919 652	— f 62 539 333
1915.	+ 3 399 546	— 38 152 955
1916.	+ 12 346 603	— 30 230 931
1917.	— 5 193 190	— 58 516 086
1918.	— 44 090 376	— 106 164 955
	<hr/>	<hr/>
VERWACHTINGEN 1919.	— f 47 457 069	— f 295 604 260
	— 27 982 182	— 104 278 360
	<hr/>	<hr/>
te zamen	— f 75 439 251	— f 399 882 620

Hierbij moet rekening worden gehouden met de onstandigheid, dat in dit tekort begrepen is een uitgaaf van f 17 miljoen voor aankoop van levensmiddelen, welk bedrag nagenoeg geheel in 's Lands kas zal terugvloeien.

Overigens is het tekort op den gewonen dienst grooten deels toe te schrijven aan de oorlogsomstandigheden, terwijl de buitengewone inkomsten uit oorlogswinstbelasting en de hoogere opbrengst van de inkomstenbelasting nog slechts voor een zeer klein gedeelte in deze cijfers tot uiting zijn gekomen. Beantwoordt de opbrengst van de oorlogswinstbelasting aan de verwachtingen, dan zal het vermoedelijk niet noodig wezen tot dekking van het restant tekort eene leening aan te gaan.

§ 2. ONTWERP-BEGROOTING VOOR 1920.

EINDCIJFERS 1920. De ontwerp-begrooting wijst voor de vier hoofdstukken de volgende eindcijfers aan:

Uitgaven in Nederland	f	110 183 086	
„ „ Indië		453 073 995	
Aanvullende begrooting			
(spoorwegaanleg):			
Uitgaven in Nederland	f	50 000	
„ „ Indië		950 000	
			1 000 000
			f 564 257 081
Middelen in Nederland	f	21 682 140	
„ „ Indië		463 713 975	
			485 396 115
			f 78 860 966

I. SLOTCIJFERS 1920. Hieronder volgt eene vergelijking van de in hoofdgroepen gesplitste ramingen voor den gewonen dienst, voor den buitengewonen dienst en voor dien der vlootuitbreiding voor 1920 met die voor het loopende jaar. Voor wat het jaar 1919 betreft, is daarbij uitgegaan van het ministerieel ontwerp van de begrooting voor dat jaar met de daarbij behoorende 2 nota's van wijzigingen, waarvan de inhoud bekend is, en werd voorts rekening gehouden met het Indisch ontwerp van de algemeene aanvullende begrooting voor het genoemde jaar, zooals die bij het Gouvernements besluit van 10 December 1918 No. 1 (Javasche Courant van denzelfden dag No. 99) voorloopig vastgesteld is.

Ontvangsten:	1920.	1919.
Gewone dienst	f 480 296 115	f 392 577 584
Vlootuitbreiding	5 100 000	5 100 000
	f 485 396 115	f 397 677 584
Gewone uitgaven	f 479 784 189	f 456 747 766
Buitengewone uitgaven ..	78 506 202	67 148 738
Vlootuitbreiding	5 966 690	7 377 440
Slot:	564 257 081	531 273 944
voor den geheelen dienst	nadeelig 78 860 966	nadeelig 133 596 360
„ „ gewonen „	voordeelig 511 926	nadeelig 64 170 182

II. GEWONE DIENST 1920.

Cijfers voor de gebruikelijke groepen.

Ontvangsten:	1920.	1919.
Belastingen	f 187 847 032	f 121 624 630
Monopolies	79 415 500	76 014 800
Producten	72 641 550	68 515 190
Bedrijven	78 158 100	68 661 970
Allerlei	13 236 288	10 388 287
Ontvangsten rechtstreeks tegenover uitgaven staande ..	48 997 645	47 372 707
	f 480 296 115	f 392 577 584
Uitgaven:		
Monopolies	f 25 738 405	f 24 389 074
Producten	36 199 648	32 705 846
Bedrijven	51 380 805	44 791 310
Landsuitgaven	366 465 331	354 861 536
	479 784 189	456 747 766
Nadat de uitgaven zooveel mogelijk van de ontvangsten afgetrokken zijn, worden de cijfers:		
Inkomsten:		
Belastingen	f 187 847 032	f 121 624 630
Overschot monopolies	53 677 095	51 625 726
„ producten	36 441 902	35 809 344
„ bedrijven	26 777 295	23 870 660
Allerlei	13 236 288	10 388 287
	317 979 612	243 318 647
Gewone zuivere Landsuitgaven (dat zijn alle uitgaven, uitgezonderd de buitengewone en die voor monopolies, producten en bedrijven, na vermindering met het bedrag der rechtstreeks tegenover uitgaven staande inkomsten)	317 467 686	307 488 829
Slot gewonen dienst	voordeelig f 511 926	nadeelig f 64 170 182

Het begrotingsontwerp voor 1920 sluit aldus met een klein batig slot van den gewonen dienst tegenover een nadeelig slot van ruim f 64 000 000 voor den gewonen dienst 1919.

Daarmede is voor het oogenblik voldaan aan den noodzakelijk te stellen eisch van een sluitenden gewonen dienst. Dit doel is echter slechts bereikt door de stijging der uitgaven binnen zekere grenzen te houden, den gewonen dienst te verlichten door het overbrengen van uitgaven naar buitengewoon en de middelen aanzienlijk op te voeren.

Tot versterking van de middelen is gerekend op:

1. uitvoerrechten van stapelproducten..	f 30	miljoen.
2. verhooging van den accijns van kerozine en benzine	4.2	„
3. verhooging accijns en uitvoerrecht van gedistilleerd	1	„
4. verhooging lucifersaccijns	4	„
5. verhooging invoerrechten (met inbegrip van die op manufacturen, garens en aardewerk)	6.8	„
6. vervoersbelasting	3	„
7. petroleumbelasting	2	„
8. tijdelijke suiker- en kinabelastingen..	10	„
(tot dekking van crisisuitgaven).		

f 61 miljoen.

De gewone dienst is verlicht door de uitgaven voor niet rechtstreeks rentegevende bevoeiingswerken tot een bedrag van f 4 100 000 als buitengewoon te beschouwen.

Dat al deze maatregelen te zamen noodig zijn om den gewonen dienst te doen sluiten, bewijst, dat dit alles zoo goed als uitsluitend dient om een bestaanden achterstand in te halen.

Het schijnt vrijwel uitgesloten, dat de toeneming van de uitgaven in de eerstvolgende jaren zal kunnen worden gehouden binnen den natuurlijken aanwas van de bestaande en de voorgestelde middelen. Voor 1920 is de hoogere raming van de bestaande belastingen en van het overschot voor de groepen producten en bedrijven slechts voldoende om van de hoogere raming van de zuivere landsuitgaven die voor de groepen Onderwijs en Burgerlijke geneeskundige dienst te dekken. Reeds nu staat dus vast, dat een verdere versterking van 's Lands inkomsten niet zal kunnen uitblijven.

Het geringe batig slot van den gewonen dienst volgens de thans ingediende ontwerpen zal geheel onvoldoende zijn tot dekking van de uitgaven, waarvoor nog bij nota's van wijzigingen en aanvullende begrootingen gelden zullen worden aangevraagd.

Te wachten zijn o. a. nog voorstellen tot reorganisatie van de politie en tot herziening van de wedden van verschillende groepen van onderwijzend personeel, met welke maatregelen verscheidene millioenen zullen zijn gemoeid. Het ligt in het voornemen deze en verdere uitgaven te bestrijden door de oorlogswinstbelasting nog voor 1920 te bestendigen, dan wel eene daarmede overeenkomende belasting te heffen.

In verband hiermede is in de opsomming van de middelen de oorlogswinstbelasting gehandhaafd, doch voorloopig slechts voor „Memorie” geraamd.

Verschillen 1920—1919.

Voor de zuivere Landsuitgaven is in 1920	
meer uitgetrokken	f 9 978 857
terwijl voor 1919 hooger geraamd zijn:	
Belastingen	f 66 222 402
Overschot monopolies	2 051 369
„ produkten	632 558
„ bedrijven	2 906 635
Allerlei	2 848 001

zoodat de middelen eene stijging toonen van 74 660 965

Het gunstig verschil voor 1920 wordt dus f 64 682 108

Belangrijke ramingsverschillen in de groepen.

Belastingen.	Nieuw opgenomen zijn:	
	petroleumbelasting	f 2 000 000
	tijdelijke suikerbelasting	9 500 000
	tijdelijke kinabelasting	500 000
	vervoersbelasting	3 000 000
	Hooger zijn geraamd o.a.:	
	invoerrecht	13 300 000
	uitvoerrecht	30 000 000
	accijnzen	8 840 000
	recht op de openbare verkooping	100 000
	zegelrecht	350 000
	hoofdgeld	119 000
	landelijke inkomsten en andere grondlasten.	592 000
	Lager zijn geraamd o.a.:	
	personeele belasting	150 000
	inkomstenbelasting	1 654 000
	slachtbelastingen	200 000
	bijzondere belastingen in de buitengewesten.	130 000

Monopolies.	Het overschot is hooger geraamd voor:	
	opium	f 2 138 000
	zout	531 000
	doch lager voor:	
	pandhuizen	618 000
	Voor het opium zijn de ontvangsten f 2 879 000 en de gewone uitgaven f 741 000 hooger geraamd.	
	Voor de pandhuizen zijn de ontvangsten f 282 000 en de gewone uitgaven f 900 000 hooger geraamd.	
	Voor het zout zijn de ontvangsten f 240 000 hooger en de gewone uitgaven f 291 000 lager geraamd.	

Producten.	Het overschot is hooger geraamd voor:	
	kina	f 30 000
	getah pertja	31 000
	boschwezen	716 000
	goud	280 000
	steenkolen	1 185 000
	doch lager voor:	
	koffie	1 422 000
	caoutchouc	53 000
	coca	11 000
	tin	124 000

Bedrijven.	Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst zijn de ontvangsten f 1 845 000 en de bedrijfsuitgaven f 1 554 000 hooger geraamd, zoodat het overschot f 291 000 hooger is.
	Voor de staatsspoor- en tramwegen alsmede automobioldiensten zijn de ontvangsten f 7 313 000 en de bedrijfsuitgaven f 4 799 000 hooger geraamd, zoodat het overschot f 2 514 000 hooger is.
	Voor de Landsdrukkerij is het geraamd overschot f 14 000 hooger en voor de vervoerdiensten te water f 88 000 hooger.

Allerlei ontvangsten.	Hooger zijn geraamd:	
	aandeel winst Javasche Bank	f 49 000
	afstand van grond	70 000
	inkomsten van het havenwezen	2 901 000
	allerlei middelen	280 000
	Lager is de raming van:	
	mijnconcessies	452 000

Zuivere Landsuitgaven. De verschillen blijken uit het ondervolgend overzicht

OVERZICHT VAN DE ZUIVERE GEWONE LANDSUITGAVEN.

UITGAVEN uitgezonderd de buitengewone, zoomede die voor monopolies, producten en bedrijven en na aftrek van het bedrag der rechtstreeks tegenover uitgaven staande inkomsten.	1920.	1919.	1920 is	
			Meer.	Minder.
Algemeen Bestuur (Regeering en Hooge Colleges en de de- partementen van burgerlijk algemeen bestuur).....	f 5 393 130	f 5 085 213	f 308 917	—
Binnenlandsch Bestuur.....	15 233 321	14 540 902	692 419	—
Vorsten, grooten, gezanten enz.....	3 302 242	3 281 982	20 260	—
Andere bestuursuitgaven.....	3 396 883	3 188 184	208 699	—
Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur.....	16 512 203	14 801 293	1 710 910	—
Rechtswezen.....	4 280 540	4 033 540	247 000	—
Gevangeniswezen.....	4 299 328	3 873 275	426 053	—
Politie.....	14 360 950	13 971 978	388 972	—
Andere uitgaven voor Justitie, politie enz.....	1 552 458	1 618 807	—	f 66 349
Rente en aflossing.....	31 980 850	24 218 425	7 762 425	—
Belastinginning.....	8 368 380	8 066 574	301 806	—
Wachtgelden, verlofsbezoldigingen en onderstanden (burger- lijke ambtenaren).....	2 166 350	1 718 350	448 000	—
Pensioenen (burgerlijke ambtenaren).....	8 615 200	7 994 800	620 400	—
Voorschotten (" ").....	—	—	—	—
Muntwezen.....	47 500	247 500	—	200 000
Kredietwezen.....	443 854	435 840	8 014	—
Vervoerkosten, van-, naar- en in N.-I. (burgerlijke ambtenaren)	11 610 800	11 075 729	535 071	—
Onderwijs.....	29 002 086	22 353 717	6 648 369	—
Eeredienst.....	1 021 380	1 016 260	5 120	—
Burgerlijke geneeskundige dienst.....	13 852 553	11 627 338	2 225 215	—
Landbouw, veeteelt, visscherij, nijverheid en handel.....	4 596 832	4 138 653	458 179	—
Burgerlijke Openbare Werken, uitgezonderd havenwezen en baggerdienst.....	28 632 429	30 511 574	—	1 879 145
Havenwezen.....	5 447 793	4 229 245	1 218 548	—
Baggerdienst.....	(*)— 841 000	(*)— 1 277 000	436 000	—
Mijnwezen, uitgezonderd mijnconcessies.....	1 591 519	1 564 645	26 874	—
Waterkrachts- en electriciteitswezen.....	332 250	296 055	35 195	—
Oorlog.....	74 186 835	82 308 438	—	8 121 653
Marine.....	17 339 496	16 798 577	540 919	—
Allerlei.....	10 741 524	15 768 885	—	5 027 361
Te zamen.....	f 317 467 686	f 307 488 829	f 25 278 365	f 15 294 508
Meer.....	f 9 978 857		f 9 978 857	

(*) Overschot aan ontvangsten.

Vergelijking van de ramingen met de Eene vergelijking van de ramingen voor 1920 en 1919 uitkomsten van voorafgaande jaren. met de uitkomsten van voorafgaande jaren is opgenomen in § 3 dezer Memorie.

III. BUITENGEWONE UITGAVEN 1920.

Hieronder volgt eene opsomming van de buitengewone uitgaven voor 1920 vergeleken met die voor 1919.

1920		1919		OMSCHRIJVING.	1920	1919	1920	1919
Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.	Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.					
Onderafdel.		Onderafdel.						
13	77	13	77	Monopolies.				
93	354	88	340	Landspandhuizen	f 2 638 000	f 1 808 000		
				zoutbriketteering	1 085 000	1 070 000	f 3 678 000	f 2 878 000
				Producten.				
	289 en		282 en	caoutchouconderingen ..	f 955 000	f 638 500		
	290		284					
88	349	84	336	goudwinning	349 000	420 000		
89	350	85	337	tinwinning	1 400 000	1 434 600		
90	351	86	338					
91	352	87	339	steenkolenontginning	2 861 000	2 871 000		
92	353	87A	339A				5 565 000	5 364 100
				Bedrijven.				
	348	83	335	landsdrukkerij	f 8 000	f 96 250		
	355		341	vervoeren te water	Memorie.	15 000		
94	356	89	342	post-, telegraaf- en telefoon-				
				dienst	7 448 000	10 174 450		
95	357	90	343	spoor- en tramwegen alsme-				
			343A	de automobioldiensten	36 162 000	26 775 000	43 618 000	37 060 700
				Bestuursuitgaven.				
	124		113A	voorloopige verstrekking van				
				gelden aan zelfbesturen				
				voor wegeaanleg op Ti-	f 200 000	f 150 000		
	137		129	mor				
				terugbrenging van particu-				
				liere landen tot het lands-	Memorie.	Memorie.		
				domein				
			129A	aankoop van de particuliere				
				landerijen Torbaja en Ge-				
				moelak	—	2 850 000		
	144 en		135 en	kapitaalverstrekking aan de				
	146		188	centrale kas en aan particu-				
				liere banken	Memorie.	Memorie.		
	149		141	opheffing van perdikan-pri-				
				vileges	30 000	50 000		
	254		246	voorschotten voor woning-				
				verbetering in het belang				
				der pestbestrijding	1 193 827	926 138		
	800		290A	ondersteuning van nijver-				
				heidsondernemingen	500 000	500 000		
	915		306	bevoeiingswerken	4 392 000	230 000		
	916		307	aanleg van waterleidingen ..	800 000	800 000		
	316		307	ophooging moerasgronden				
				bewesten Soerabaja	804 000	750 000		
				Havenbedrijven:				
	319		311	Tandjong Priok	1 717 000	1 839 000		
	320	73	311	Soerabaja	3 143 000	3 579 000		
	321		311	Makassar	1 497 500	1 450 000		
	322		311	Belawan	3 250 000	2 067 000		
	323		311	Emmahaven	870 000	430 000		
	325		311	verbetering haventoestanden				
				te Semarang	649 800	400 000		
			311	haven Pantai Timorbaai				
				(Bali)	—	15 000		
	325		311	verbetering en uitbreiding				
				van de havenwerken te				
				Tjilatjap	1 040 000	670 000		

1920		1919		OMSCHRIJVING.	1920	1919	1920	1919
Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.	Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.					
Onderafd.		Onderafd.						
	325		311	zeehaven en kolenstation Sabang	f 310 000	f 340 000		
	325		311	aanleg van een visschershaven te Pasongsongan (Madoera)	50 000	50 000		
76	325	73	311	verbetering van vaarwaters en kleine havens	370 000	370 000		
76	327	73	313	aanschaffing van baggermaterieel	500 000	465 000		
84	344	78	330	mijnwezen	1 100 000	1 300 000		
	456	80	330	dienst van het waterkrachten en electriciteitswezen	—	118 000		
			449	uitdieping van de Kapoeasgeul	3 083 075	2 346 800		
					150 000	150 000		
							f 25 650 202	f 21 845 938
							f 78 506 202	f 67 148 738

IV. VLOOTUITBREIDING 1920. Hieronder volgt eene opsomming van de uitgaven en de ontvangsten voor de vlootuitbreiding voor 1920 vergeleken met die voor 1919.

1920		1919		OMSCHRIJVING.	1920	1919	1920	1919
Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.	Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.					
Onderafd.		Onderafd.						
116		110		aandeel in de kosten van aanbouw van kruisers en onderzeeboten ten behoeve van de Koninklijke marine	f 3 646 590	f 3 646 590		
122		116		depôtschip voor onderzeeboten	1 000 000	1 000 000		
	465			mijnenleggers	200 000	—		
	434		427	inrichtingen van het marine-etablisement	984 100	1 654 400		
	313			inrichting vlieggkamp te Soerabaja	Memorie.	—		
		458		versterking Soerabaja	—	800 000		
11		11		rente van opgenomen gelden ten behoeve van de uitbreiding der vloot	136 000	276 450		
							f 5 966 690	f 7 377 440

Ter gedeeltelijke dekking van deze uitgaven dienen de volgende onder de middelen in Indië begrepen sommen:

begrepen onder Uitvoerrecht	f 2 100 000	f 2 100 000		
„ „ Inkomstenbelasting	3 000 000	3 000 000		
			5 100 000	5 100 000
			f 866 690	f 2 277 440
				Tekort

V. SLOT VAN REKENING.

1867 tot en met 1911.

Eene opgave van de ontvangsten en uitgaven over het tijdvak 1867 tot en met 1911 is opgenomen in bijlage A dezer Memorie.

Gewone dienst 1912 tot en met 1920.

Het slot van den gewonen dienst voor het tijdvak 1912 tot en met 1920 bedraagt:

	Voordeelig.	Nadeelig.
1912 en 1913 (zie bijlage B dezer Memorie)	f 46 272 960	
1914 tot en met 1918 (zie bladz. 6 hiervoren)		f 47 457 069
1919 naar verwachting		27 982 182
1920 volgens de ontwerpen		511 926
	<hr/> f 46 784 886	<hr/> f 75 439 251
Voor het tijdvak 1912 tot en met 1920 nadeelig		f 28 654 365
Buitengewone uitgaven 1912 tot en met 1920.	Verwerkt in de jaren 1912 tot en met	
	1918	f 308 272 431
	1919 verwachting	73 018 738
	1920 raming	78 506 202
		<hr/>

te zamen voor het tijdvak 1912/1920 f 459 797 371

Voor het laatst afgesloten tienjarig tijdvak 1902/1911 bedroegen de buitengewone uitgaven f 106 254 696.

Vlootuitbreiding 1916—1920.

De uitgaven voor de vlootuitbreiding en de daartegenover staande inkomsten blijken uit ondervolgend overzicht:

	Uitgaven.	Ontvangsten.
1916 aanbouw	f 880 000	
rente	19 800	
	<hr/> f 899 800	
1917 aanbouw	f 1 608 000	
marine-etablis- ment	182 000	
rente	80 800	
	<hr/>	1 870 800
1918 marine-etablis- ment	f 498 364	
rente	71 200	
	<hr/>	569 564 f 3 000 000
verwachting 1919 aanbouw	f 4 646 590	
marine-etablis- ment en hulp- steunpunten .	2 454 400	
rente	276 450	
	<hr/>	7 377 440 4 100 000
raming 1920 aanbouw	f 4 846 590	
marine-etablis- ment	984 100	
rente	136 000	
	<hr/>	5 966 690 5 100 000
	<hr/>	f 16 684 294 f 12 200 000
		12 200 000

Nadeelig slot einde 1920 .. f 4 484 294

Geheele dienst 1912/1920.

Het slot van rekening voor den **geheelen** dienst is **nadeelig** voor:

1912/13 (zie bijlage B)	f 14 192 444
1914/18 (zie bladz. 6)	295 604 260
1919 (verwachting)	104 278 360
1920 (raming)	78 860 966
	<hr/>

te zamen f 492 936 030

Tot dekking is aanwezig:

a. het overschot van de geld- leening 1905	f 1 514 042
b. de opbrengst van de Indi- sche leening 1915	59 375 000
c. de opbrengst van de Indi- sche leening 1916	79 600 000
d. de opbrengst van de Indi- sche leening 1917	49 500 000
	<hr/>
	189 989 042

Geleend zal derhalve moeten worden tot een bedrag van f 302 946 988 of in een rond bedrag 303 000 000

Samenvatting tijdvak 1912/1920.	
Buitengewone uitgaven	f 459 797 371
Vlootuitbreiding (uitgaven hooger dan ontvangsten) ..	4 484 294
	<hr/>
Nadeelig slot gewonen dienst	f 464 281 665
	28 654 365
	<hr/>
	f 492 936 030
Beschikbaar:	
uit leeningen	189 989 042
	<hr/>
Op te nemen	f 302 946 988
of in een rond bedrag	303 000 000

Waarschijnlijk zal dit bedrag beduidend meevallen, omdat nog belangrijke sommen zijn te verwachten uit de oorlogswinstbelasting over de jaren 1914 tot en met 1919, waarvan de aanslag nog slechts voor een klein deel is vastgesteld, nog een groote achterstand in te vorderen valt van inkomsten- en verpondingsbelasting en voorts, als reeds vaker opgemerkt, nog f 17 millioen in 's Lands kas zal terugvloeien bij verkoop van de ingekochte levensmiddelen.

Het bedrag van de opgenomen gelden is reeds dermate opgelopen, dat in 1919 eene nieuwe Indische leening zal moeten worden uitgegeven.

§ 3. OVERZICHTEN.

Hieronder volgen vergelijkende overzichten, die alle betrekking hebben op den **gewonen dienst** (alleen de buitengewone uitgaven en de uitgaven en ontvangsten onder het hoofd „Vlootuitbreiding” zijn uitgeschakeld) en berusten wat betreft de jaren

- 1912/1916 op de begrootingsrekeningen;
 - 1917 op de voorloopige begrootingsrekening;
 - 1918 op de voorloopige uitkomsten;
 - 1919 op de begrooting;
 - 1920 op het huidig ontwerp;
- } volgens de cijfers vermeld bij den aauvang van § 2.

Herhaald moge worden, dat de slotcijfers van de „monopolies”, „produkten” en „bedrijven” weergeven de verschillen van ontvangsten en uitgaven volgens de begrootingsboekhouding, derhalve niet te beschouwen zijn als uitkomsten der bedrijfsboekhouding.

Achtereenvolgens zijn opgenomen:

- I. een algemeen overzicht van de ontvangsten en zuivere uitgaven;
- II. ontvangsten ter zake van belastingen;
- III. ontvangsten en uitgaven ter zake van monopolies;
- IV. ontvangsten en uitgaven ter zake van producten;
- V. ontvangsten en uitgaven ter zake van bedrijven;
- VI. een overzicht van allerlei middelen;
- VII. een overzicht van de landsuitgaven;
- VIII. een overzicht van ontvangsten rechtstreeks tegenover de landsuitgaven staande;
- IX. een overzicht van de zuivere landsuitgaven.

I. OVERZICHT VAN ONTVANGSTEN (GEWONEN DIENST) EN ZUIVERE GEWONE UITGAVEN.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

	UITKOMSTEN.						RAMINGEN	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
Ontvangsten.								
Belastingen.....	102 893 433	100 185 808	112 194 425	116 502 757	115 940 036	123 104 287	121 624 630	187 847 032
Overschot monopolies.....	35 540 247	42 014 743	40 968 251	45 470 171	49 813 115	54 796 933	51 625 726	53 677 095
„ producten.....	33 822 895	13 276 213	26 795 434	43 369 302	38 020 231	36 645 313	35 809 344	36 441 902
„ bedrijven.....	11 068 151	12 144 249	16 376 895	19 042 911	18 801 640	20 540 675	23 870 660	26 777 295
Allerlei middelen.....	6 809 665	7 916 682	7 982 673	8 475 578	12 362 525	12 753 190	10 388 287	13 236 288
Te zamen.....	190 134 391	175 537 695	204 317 678	232 860 719	234 937 547	247 840 398	243 318 647	317 979 612
Uitgaven.								
Alle gewone uitgaven, uitgezonderd die voor monopolies, producten en bedrijven, en na aftrek van het bedrag der rechtstreeks tegenover uitgaven staande ontvangsten.....	166 615 862	189 457 347	200 918 132	220 514 116	240 130 737	291 930 774	307 488 829	317 467 686
Verschil voordeelig....	23 518 529	—	3 399 546	12 346 603	—	—	—	511 926
nadeelig.....	—	13 919 652	—	—	5 193 190	44 090 376	64 170 182	—

II. ONTVANGSTEN TER ZAKE VAN DE BELASTINGEN (GEWONEN DIENST).

BELASTINGEN.	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
Pachten uitgezonderd opium en pandhuizen....	2 580 251	2 301 993	1 898 098	1 732 162	1 795 689	735 977	286 080	301 992
Invoerrecht.....	25 188 509	23 229 157	22 705 489	24 837 726	23 859 581	25 504 889	27 700 000	41 000 000
„ Landsgoederen....	—	—	—	71 334	307 645	173 809	270 000	270 000
Uitvoerrecht.....	2 743 949	1 999 961	2 698 725	3 094 675	2 015 598	1 578 578	3 100 000	33 100 000
Accijnzen.....	11 797 384	11 239 475	12 290 479	12 141 076	12 460 086	12 079 726	12 500 000	21 340 000
Andere ontvangsten in verband met de in- en uitvoerrechten en accijnzen.....	187 260	102 172	106 076	133 689	110 187	124 673	120 000	120 000
Personeele belasting.....	1 527 576	1 667 858	1 856 446	2 005 845	2 064 094	2 240 800	2 150 000	2 000 000
Inkomstenbelasting.....	10 997 877	9 738 707	13 910 869	15 060 069	15 412 064	16 558 890	16 000 000	28 000 000
Uitkeering uit de Nederlandsche bedrijfsbelasting.....	1 030 928	1 433 074	1 186 418	—	—	—	Memorie.	Memorie.
Oorlogswinstbelasting.....	—	—	—	—	—	4 709 110	Memorie.	Memorie.
Uitkeering uit de Nederlandsche Oorlogswinstbelasting.....	—	—	—	—	—	—	Memorie.	Memorie.
Petroleumbelasting.....	—	—	—	—	—	—	—	2 000 000
Tijdelijke suikerbelasting.....	—	—	—	—	—	—	—	9 500 000
Tijdelijke kinabelasting.....	—	—	—	—	—	—	—	500 000
Verponding.....	3 167 745	3 590 158	3 596 032	3 248 288	3 123 341	2 775 686	3 400 000	3 400 000
Recht openbare verkooping....	971 914	1 061 144	1 226 253	1 281 168	1 371 043	1 485 754	1 400 000	1 500 000
Zegelrecht.....	2 460 809	2 448 254	2 262 138	2 607 603	2 727 701	3 494 306	3 150 000	3 500 000
Vervoersbelasting.....	—	—	—	—	—	—	—	3 000 000
Overschrijving van vaste goederen	1 058 431	1 035 054	972 961	1 319 658	1 893 087	2 159 933	1 600 000	1 600 000
Recht van successie en overgang bij overlijden.....	249 561	177 248	171 698	167 499	243 564	458 598	200 000	200 000
Vergunningen Chineesche speel- of dobbel tafels.....	78 350	120 617	127 604	93 539	100 065	377 507	338 000	338 000
Belastingen op het slachten....	2 311 370	2 354 271	2 550 298	2 981 995	3 327 034	3 062 525	3 325 000	3 125 000
Belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten.....	7 357 442	9 999 970	14 373 189	14 235 982	12 946 843	12 911 615	13 650 000	Memorie.
Bijzondere belastingen in de Buitenbezittingen.....	3 864 083	340 784	269 289	306 283	220 731	250 218	337 100	205 600
Hoofdgeld.....	3 900 847	5 677 684	7 969 944	9 266 941	9 415 470	9 535 591	9 446 500	9 565 500
Landelijke inkomsten en andere grondlasten.....	21 375 333	21 466 877	21 792 401	21 724 036	22 411 033	22 610 376	22 439 000	23 031 000
Belasting op loterijen.....	43 814	41 660	44 594	73 987	15 355	96 655	73 000	100 000
Allerlei.....	—	159 690	185 424	119 202	119 765	179 571	140 000	150 000
	102 893 433	100 185 808	112 194 425	116 502 757	115 940 036	123 104 287	121 624 630	187 847 032

III. ONTVANGSTEN EN GEWONE UITGAVEN TER ZAKE VAN DE MONOPOLIES.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
Ontvangsten.								
1. Opium.....	41 542 261	40 495 409	37 055 817	39 335 233	42 913 358	44 170 746	42 774 800	45 653 500
2. Pandhuizen.....	7 517 585	10 887 666	10 926 947	12 520 332	14 455 603	17 016 996	15 925 000	16 207 000
3. Zout.....	12 699 786	12 778 009	14 064 167	15 076 246	17 465 205	17 495 500	17 315 000	17 555 000
	61 759 632	64 161 084	62 046 931	66 931 811	74 834 166	78 683 242	76 014 800	79 415 500
Gewone uitgaven.								
1. Opium.....	16 738 674	11 680 772	10 918 302	11 170 223	12 826 466	12 736 285	12 710 827	13 451 805
2. Pandhuizen.....	3 670 160	4 304 796	4 579 015	5 343 048	4 786 879	4 985 033	5 334 000	6 233 500
3. Zout.....	5 810 551	6 160 773	5 581 363	4 948 389	7 407 706	6 164 991	6 344 247	6 053 100
	26 219 385	22 146 341	21 078 630	21 461 640	25 021 051	23 886 309	24 389 074	25 738 405
Overschot.								
1. Opium.....	24 803 587	28 814 637	26 137 515	28 165 010	30 086 892	31 434 461	30 063 978	32 201 695
2. Pandhuizen.....	3 847 425	6 582 870	6 347 932	7 177 284	9 668 724	12 031 963	10 591 000	9 973 500
3. Zout.....	6 889 235	6 617 236	8 482 804	10 127 877	10 067 499	11 330 509	10 970 753	11 501 900
	35 540 247	42 014 743	40 968 251	45 470 171	49 813 115	54 796 933	51 625 726	53 677 095

IV. ONTVANGSTEN EN GEWONE UITGAVEN TER ZAKE VAN DE PRODUCTEN.

	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
Ontvangsten.								
1. Koffie.....	3 384 311	2 239 454	3 860 133	8 272 284	560 165	777 372	2 500 150	942 050
2. Kina.....	393 456	564 216	601 997	1 370 879	1 200 983	544 892	701 050	719 450
3. Getah pertja.....	219 615	34 535	32 846	129 210	1 033 091	448 463	424 000	449 900
4. Caoutchouc.....	482 793	367 472	647 067	1 334 158	1 735 691	754 910	3 542 990	3 499 450
5. Coca.....	33 738	18 964	5 626	21 223	32 789	—	22 300	10 200
6. Boschwezen.....	8 078 510	7 556 325	7 450 566	9 014 183	13 741 366	12 725 392	14 596 200	16 011 900
7. Goud.....	—	—	—	—	—	—	300 000	825 000
8. Tin.....	41 202 014	21 270 155	32 106 314	41 880 833	38 473 867	43 364 252	34 651 000	34 662 000
9. Steenkolen.....	4 036 010	5 186 760	5 426 787	6 472 556	7 054 046	8 462 959	11 777 500	15 521 600
	57 830 447	37 237 881	50 131 336	68 495 326	63 831 998	67 078 240	68 515 190	72 641 550
Gewone uitgaven.								
1. Koffie.....	1 357 076	1 322 289	1 407 196	1 423 809	698 111	965 780	611 595	474 960
2. Kina.....	325 534	338 173	325 081	368 498	406 833	342 357	437 862	426 140
3. Getah pertja.....	257 752	249 801	286 762	357 837	396 454	379 647	415 497	410 450
4. Caoutchouc.....	701 782	264 519	637 664	598 151	1 008 751	1 429 378	1 912 818	1 921 950
5. Coca.....	3 961	2 374	881	3 409	4 707	—	2 422	1 390
6. Boschwezen.....	5 951 851	5 896 096	5 558 961	6 447 533	7 727 220	8 454 823	10 590 932	11 290 330
7. Goud.....	—	—	—	78 716	—	—	850 000	595 000
8. Tin.....	12 011 066	11 347 371	10 192 189	10 301 283	9 598 863	10 867 859	9 710 220	9 845 400
9. Steenkolen.....	3 398 530	4 541 135	4 927 168	5 546 788	5 970 828	7 993 083	8 674 500	11 234 000
	24 007 552	23 961 668	23 335 902	25 126 024	25 811 767	30 432 927	32 705 846	36 199 640
Overschot.								
1. Koffie.....	2 027 235	917 165	2 452 937	6 848 475	— 137 946	— 188 408	1 888 555	467 090
2. Kina.....	67 922	226 043	276 916	1 002 381	794 150	202 535	263 188	298 300
3. Getah pertja.....	— 38 137	— 215 266	— 253 916	— 228 627	636 637	63 816	8 503	39 440
4. Caoutchouc.....	— 218 989	102 953	9 403	796 007	726 940	— 674 468	1 630 172	1 577 400
5. Coca.....	29 777	16 590	4 745	17 814	23 082	—	19 873	8 800
6. Boschwezen.....	2 126 659	1 660 319	1 891 605	2 567 650	6 014 146	4 270 569	4 005 268	4 721 500
7. Goud.....	—	—	—	— 78 716	—	—	— 50 000	230 000
8. Tin.....	29 190 948	9 922 784	21 914 125	31 578 550	28 875 004	32 496 393	24 940 780	24 816 600
9. Steenkolen.....	637 480	645 625	499 619	925 768	1 083 218	469 876	3 103 000	4 237 600
	33 822 895	13 276 213	26 795 434	43 369 302	38 020 231	36 645 313	35 809 344	36 441 900

V. ONTVANGSTEN EN GEWONE UITGAVEN TER ZAKE VAN DE BEDRIJVEN.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
Ontvangsten.								
1. Landsdrukkerij.....	474 618	591 511	681 773	684 855	498 128	830 269	741 900	760 900
2. Vervoeren te water.....	—	—	—	—	131 440	152 000	112 070	430 700
3. Post-, telegraaf- en telefoon- dienst.....	6 854 735	7 371 745	8 458 286	9 574 008	10 859 291	13 029 869	13 324 000	15 169 500
4. Spoor- en tramwegen alsmede automobiëldiensten.....	32 619 959	34 641 725	38 366 259	41 948 018	46 132 147	49 963 422	54 484 000	61 797 000
	39 949 312	43 104 981	47 506 318	52 206 881	57 621 006	63 975 560	68 661 970	78 158 100
Gewone uitgaven.								
1. Landsdrukkerij.....	518 286	477 179	499 531	580 914	1 267 213	720 797	633 980	639 320
2. Vervoeren te water.....	—	—	—	—	31 750	129 680	98 200	329 080
3. Post-, telegraaf- en telefoon- dienst.....	8 971 407	9 049 307	10 414 148	9 734 604	10 537 089	11 562 697	12 916 780	14 471 080
4. Spoor- en tramwegen alsmede automobiëldiensten.....	19 391 468	21 434 246	20 215 744	22 848 452	26 983 314	31 021 711	31 142 350	35 941 325
	28 881 161	30 960 732	31 129 423	33 163 970	38 819 366	43 434 885	44 791 310	51 80 805
Overschot.								
1. Landsdrukkerij.....	— 43 668	114 332	182 242	103 941	— 769 085	109 472	107 920	121 580
2. Vervoeren te water.....	—	—	—	—	99 690	22 320	13 870	101 620
3. Post-, telegraaf- en telefoon- dienst.....	— 2 116 672	— 1 177 562	— 1 955 862	— 160 596	322 202	1 467 172	407 220	698 420
4. Spoor- en tramwegen alsmede automobiëldiensten.....	13 228 491	13 207 479	18 150 515	19 099 566	19 148 833	18 941 711	23 341 650	25 855 675
	11 068 151	12 144 249	16 376 895	19 042 911	18 801 640	20 540 675	23 370 660	26 777 295

VI. OVERZICHT VAN ALLERLEI MIDDELEN.

ALLERLEI MIDDELEN.	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
Aandeel in de winst van de Javasche Bank.....	659 014	753 521	820 802	819 633	957 954	967 327	866 000	915 000
Afstand van grond.....	2 294 219	1 991 562	2 611 421	2 525 352	2 842 195	2 558 365	2 823 000	2 893 000
Ontvangsten met betrekking tot het havenwezen.....	—	1 057 810	1 744 190	1 713 521	2 410 455	3 706 056	3 668 370	6 569 870
Mijnconcessies.....	2 273 493	1 303 693	748 648	169 977	1 836 990	1 388 866	1 310 000	1 357 500
Allerlei.....	1 582 939	2 810 096	2 057 612	3 247 095	4 314 931	4 132 576	1 220 917	1 500 918
	6 809 665	7 916 682	7 982 673	8 475 578	12 362 525	12 753 190	10 388 287	13 236 288

VII. OVERZICHT VAN DE GEWONE LANDSUITGAVEN.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

GEWONE UITGAVEN uitgezonderd die voor monopolies, producten en bedrijven.	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
1. Algemeen bestuur (Regeering, Hooge Colleges en departementen van burgerlijk algemeen bestuur).....	3 788 765	4 121 596	4 102 095	4 309 531	4 485 604	5 170 738	5 089 413	5 403 330
2. Binnenlandsch bestuur.....	13 012 361	14 448 481	14 675 335	14 920 520	16 963 124	17 064 618	17 223 783	18 001 221
3. Vorsten, grooten, afgezanten enz.....	3 630 748	3 356 948	3 322 310	3 291 943	3 243 006	3 275 678	3 309 422	3 402 382
4. Andere bestuursuitgaven.....	2 738 585	2 922 437	2 965 466	3 404 321	3 445 070	3 183 942	3 288 184	3 496 883
5. Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.....	5 256 694	5 904 174	7 123 773	10 097 965	12 164 461	12 573 276	14 878 543	16 596 933
6. Rechtswezen.....	3 464 544	3 602 879	3 945 685	4 143 145	4 328 914	4 729 153	4 787 240	4 984 240
7. Gevangeniswezen.....	5 402 164	5 853 565	6 455 073	6 080 218	7 914 729	8 310 651	7 944 575	8 330 228
8. Politie.....	7 689 345	9 392 020	9 983 805	10 530 843	12 379 963	12 432 480	14 364 200	14 753 173
9. Andere uitgaven voor justitie, politie enz.....	1 032 386	1 135 546	1 235 360	1 336 476	1 473 128	1 843 837	2 227 707	2 236 653
10. Rente en aflossing.....	4 430 966	6 341 565	9 136 032	13 152 558	15 137 603	22 197 511	24 258 025	32 020 450
11. Belastinginning.....	6 011 510	6 284 118	7 029 552	7 272 747	7 453 323	7 552 444	8 066 574	8 368 380
12. Wachtgelden, verlofsbezoldigingen en onderstanden (burgerlijke ambtenaren).....	7 911 909	8 317 372	8 201 189	8 343 310	1 495 891	1 423 905	1 718 350	2 166 350
13. Pensioenen (burgerlijke ambtenaren).....	—	—	—	—	6 818 200	8 082 563	8 963 000	9 633 400
14. Voorschotten (burgerlijke ambtenaren).....	2 022 592	2 304 218	2 388 962	2 508 744	2 639 410	2 891 754	2 610 000	3 000 000
15. Muntwezen.....	18 412 033	3 703 293	5 097 546	1 331 314	5 154 892	2 538 621	10 547 500	10 897 500
16. Kredietwezen.....	962 745	585 795	574 972	565 452	610 359	627 782	601 190	589 204
17. Vervoerkosten van-, naar- en in Ned.-Indië (burgerlijke ambtenaren).....	2 706 203	2 898 659	2 589 411	2 198 458	1 510 533	5 820 212	11 075 729	11 610 800
18. Onderwijs.....	13 342 617	14 634 473	16 543 941	19 181 923	21 790 103	26 148 788	24 457 317	31 232 680
19. Eeredienst.....	839 656	922 140	1 431 623	1 081 661	957 610	1 093 011	1 016 260	1 021 380
20. Burgerlijke geneeskundige dienst.....	6 332 063	7 971 990	10 972 609	13 475 837	11 188 679	12 592 735	13 370 258	15 073 600
21. Landbouw, veeteelt en vischerij, nijverheid en handel..	2 203 771	2 288 966	2 540 311	3 209 915	3 628 051	4 058 267	4 390 113	4 892 990
22. Burgerlijke openbare werken, uitgezonderd havenwezen sedert 1914 en baggerdienst sedert 1917.....	33 460 857	26 032 295	24 952 460	27 331 585	32 543 636	34 464 166	33 240 974	31 308 820
23. Havenwezen.....	—	2 050 738	1 424 077	2 142 766	1 785 945	3 342 872	4 229 245	5 447 790
24. Baggerdienst.....	—	—	—	—	2 926 340	3 403 950	3 510 000	3 502 000
25. Mijnwezen, uitgezonderd mijnconcessies.....	1 316 358	1 437 415	1 333 687	1 399 033	1 703 736	1 631 561	1 864 645	1 891 510
26. Waterkrachts- en electriciteitswezen.....	—	—	—	—	130 550	307 410	371 055	407 250
27. Vervoerdiensten.....	451 231	564 660	746 292	918 875	—	—	—	—
28. Oorlog.....	50 693 721	55 024 844	57 073 970	61 826 102	67 925 725	68 165 887	84 115 558	76 157 900
29. Marine.....	18 201 531	19 935 580	20 245 414	22 852 695	21 603 442	22 022 551	27 070 991	28 852 290
30. Allerlei.....	3 899 056	6 218 575	4 699 433	3 961 718	2 897 644	31 029 958	16 181 685	11 185 950
	219 214 411	218 254 342	230 790 433	250 869 655	276 299 671	328 030 321	354 861 536	366 465 330

VIII. ONTVANGSTEN RECHTSTREEKS TEGENOVER GEWONE LANDSUITGAVEN STAANDE.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

De ontvangsten staan rechtstreeks tegenover de ondervolgende groepen van gewone landsuitgaven.	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
1. Algemeen bestuur (Regeering, Hooge Colleges en departementen van burgerlijk algemeen bestuur).....	2 340	2 673	4 051	3 510	5 161	4 040	4 200	10 200
2. Binnenlandsch bestuur.....	2 260 145	1 459 823	2 417 304	3 295 710	2 330 290	1 904 684	2 682 881	2 767 900
3. Vorsten, grooten, afgezanten enz.....	26 250	45 130	65 280	74 744	41 624	47 490	117 440	100 140
4. Andere bestuursuitgaven.....	—	—	—	—	100 000	100 000	100 000	100 000
5. Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.....	1 723	1 691	1 759	1 724	18 139	1 754	77 250	84 730
6. Rechtswezen.....	682 900	716 237	768 646	781 325	782 360	698 851	753 700	703 700
7. Gevangeniswezen.....	3 036 268	3 505 171	3 674 921	3 805 822	4 506 462	3 980 575	4 071 300	4 030 900
8. Politie.....	—	—	—	29 656	25 064	28 248	392 222	392 222
9. Andere uitgaven voor justitie, politie enz.....	464 112	389 305	366 281	555 708	612 645	674 464	608 900	684 200
10. Rente en aflossing.....	23 128	87 666	112 793	122 616	45 010	124 106	39 600	39 600
11. Belastinginning.....	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Wachtgelden, verlofsbezoldigingen en onderstanden (burgerlijke ambtenaren).....	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Pensioenen (burgerlijke ambtenaren).....	619 251	691 902	759 899	803 685	863 326	928 136	968 200	1 018 200
14. Voorschotten (burgerlijke ambtenaren).....	1 503 855	1 757 108	1 986 305	2 214 015	2 285 660	2 534 872	2 610 000	3 000 000
15. Muntwezen.....	18 300 000	5 075 349	4 300 955	1 987 979	5 946 279	2 635 829	10 300 000	10 850 000
16. Kredietwezen.....	37 827	41 129	63 134	75 578	13 408	166 535	165 350	145 350
17. Vervoerkosten van, naar en in Ned.-Indië (burgerlijke ambtenaren).....	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Onderwijs.....	1 321 369	1 415 561	1 585 292	1 830 193	2 028 087	2 102 357	2 103 600	2 230 600
19. Eeredienst.....	—	—	—	—	—	3 016	Memorie.	Memorie.
20. Burgerlijke geneeskundige dienst.....	186 119	156 074	146 190	1 319 054	1 647 625	1 343 596	1 742 920	1 221 047
21. Landbouw, veeteelt en vischerij, nijverheid en handel.	89 494	75 247	199 402	186 596	202 637	241 791	251 460	296 160
22. Burgerlijke openbare werken, uitgezonderd havenwezen sedert 1914 en baggerdienst sedert 1917.....	646 414	493 867	808 409	691 196	2 262 503	2 486 316	2 729 400	2 676 400
23. Havenwezen.....	—	—	—	—	—	—	—	—
24. Baggerdienst.....	—	—	—	—	1 315 695	3 500 000	4 787 000	4 343 000
25. Mijnwezen, uitgezonderd mijnconcessies.....	123 008	203 829	257 683	222 309	230 321	213 657	300 000	300 000
26. Waterkrachts- en electriciteitswezen.....	—	—	—	—	—	—	75 000	75 000
27. Vervoerdiensten.....	428 784	573 251	661 084	839 588	—	—	—	—
28. Oorlog.....	2 379 791	2 550 388	2 428 796	1 672 732	1 869 775	1 535 928	1 807 070	1 971 070
29. Marine.....	7 882 434	8 758 318	8 949 735	9 493 752	8 717 400	10 462 688	10 272 414	11 512 800
30. Allerlei.....	2 096 499	757 276	314 382	348 097	319 463	380 614	412 800	444 426
Te zamen.....	42 111 711	28 796 995	29 872 301	30 355 539	36 168 934	36 099 547	47 372 707	48 997 645

IX. OVERZICHT VAN DE ZUIVERE GEWONE LANDSUITGAVEN.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

Gewone uitgaven (uitgezonderd die voor monopolies, producten en bedrijven), na aftrek van het bedrag der rechtstreeks tegenover uitgaven staande ontvangsten.	UITKOMSTEN.						RAMINGEN.	
	1918.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
1. Algemeen bestuur (Regeering, Hooge Colleges en departementen van burgerlijk algemeen bestuur).....	3 786 425	4 118 923	4 098 044	4 306 021	4 480 443	5 166 698	5 085 213	5 393 130
2. Binnenlandsch bestuur.....	10 752 216	12 088 658	12 258 031	11 624 810	14 632 834	15 150 934	14 540 902	15 233 321
3. Vorsten, grooten, afgezanten enz.....	3 604 498	3 311 818	3 257 030	3 217 199	3 201 382	3 228 188	3 281 982	3 302 242
4. Andere bestuursuitgaven.....	2 738 585	2 922 437	2 965 466	3 404 321	3 345 070	3 083 942	3 188 184	3 396 883
5. Plaatselijk en gewes'elijk zelfbestuur.....	5 254 971	5 902 483	7 122 014	10 096 241	12 146 322	12 571 522	14 801 293	16 512 203
6. Rechtswezen.....	2 781 644	2 886 642	3 177 039	3 361 820	3 546 554	4 030 302	4 033 540	4 280 540
7. Gevangeniswezen.....	2 365 896	2 348 394	2 780 152	2 274 396	3 408 267	4 330 076	3 873 275	4 299 328
8. Politie.....	7 689 345	9 392 020	9 983 805	10 501 187	12 354 899	12 404 232	13 971 978	14 360 950
9. Andere uitgaven voor justitie, politie enz.....	568 274	746 241	869 079	780 768	860 483	1 169 373	1 615 807	1 552 458
10. Rente en aflossing.....	4 407 838	6 253 899	9 023 239	13 029 942	15 092 593	22 073 405	24 218 425	31 980 850
11. Belastinginning.....	6 011 510	6 284 118	7 029 552	7 272 747	7 453 323	7 552 444	8 066 574	8 368 380
12. Wachtgelden, verlofsbezoldigingen en onderstanden (burgerlijke ambtenaren).....					1 495 891	1 423 905	1 718 350	2 166 350
13. Pensioenen (burgerlijke ambtenaren).....					5 954 874	7 154 427	7 994 800	8 615 200
14. Voorschotten (burgerlijke ambtenaren).....	518 737	547 110	402 657	294 729	353 750	356 882	—	—
15. Muntwezen.....	112 033	(*) 1 372 056	796 591	(*) 656 665	(*) 791 387	(*) 97 208	247 500	47 500
16. Kredietwezen.....	476 852	544 666	511 838	489 874	596 951	461 247	435 840	443 854
17. Vervoerkosten van, naar- en in Ned.-Indië (burgerlijke ambtenaren).....	2 706 203	2 898 659	2 589 411	2 198 458	1 510 533	5 820 212	11 075 729	11 610 800
18. Onderwijs.....	12 021 248	13 218 912	14 958 649	17 351 730	19 762 016	24 046 431	22 353 717	29 002 086
19. Eeredienst.....	839 656	922 140	1 431 623	1 081 661	957 610	1 089 995	1 016 260	1 021 380
20. Burgerlijke geneeskundige dienst.....	6 145 944	7 775 916	10 826 419	12 156 783	9 541 054	11 249 139	11 627 338	13 852 553
21. Landbouw, veeteelt en vischerij, nijverheid en handel.	2 114 277	2 213 719	2 340 909	3 023 319	3 425 414	3 816 476	4 138 653	4 596 832
22. Burgerlijke openbare werken, uitgezonderd havenwezen sedert 1914 en baggerdienst sedert 1917.....	24 803 207	25 538 428	24 144 051	26 640 389	30 281 133	31 977 850	30 511 574	28 632 423
23. Havenwezen.....	—	2 050 738	1 424 077	2 142 766	1 785 945	3 342 872	4 229 245	5 447 791
24. Baggerdienst.....	—	—	—	—	1 610 645	96 050	— 1 277 000	— 841 000
25. Mijnwezen, uitgezonderd mijnconcessies.....	1 193 350	1 233 586	1 076 004	1 176 724	1 473 415	1 467 904	1 564 645	1 591 511
26. Waterkrachts- en electriciteitswezen.....	—	—	—	—	130 550	307 410	296 055	332 250
27. Vervoerdiensten.....	(*) — 48 252	(*) — 8 591	85 208	79 337	—	—	—	—
28. Oorlog.....	47 427 924	52 474 456	54 645 174	60 153 370	66 055 950	66 629 959	82 308 488	74 186 831
29. Marine.....	9 248 266	11 177 262	11 295 679	13 358 943	12 886 042	11 559 863	16 798 577	17 339 491
30. Allerlei.....	1 802 557	5 461 299	4 385 101	3 613 621	2 578 181	30 649 344	15 768 885	10 741 521
Te zamen.....	166 615 862	189 457 347	200 918 132	220 514 116	240 130 737	291 930 774	307 488 829	317 467 639

(*) Overschot aan ontvangsten.

§ 4. TOELICHTINGEN.

UITGAVEN.

VERGELIJKING PER BEGROOTINGS-AFDEELING (DE HOOFDSTUKKEN I EN II TE ZAMEN GENOMEN) VAN DE UITGAVEN VOOR 1920 MET DE OVEREENKOMSTIGE UITGAVEN VOOR 1919.

	1920.		1919.		1920 (gewoon) is	
	Gewoon.	Buitengewoon en Vlootuitbreiding.	Gewoon.	Buitengewoon en Vlootuitbreiding.	Meer.	Minder.
I. Regeering en Hooge Colleges.....	f 1 857 152	—	f 1 679 521	—	f 177 631	—
II. Justitie.....	13 787 131	—	13 225 056	—	562 075	—
III. Financiën.....	98 730 476	f 2 774 000	92 898 041	f 2 084 450	5 832 435	—
IV. Binnenlandsch Bestuur	56 103 257	230 000	53 809 549	3 050 000	2 293 708	—
V. Onderwijs en Eeredienst.....	40 046 494	1 193 827	34 522 031	926 138	5 524 463	—
VI. Landbouw, Nijverheid en Handel.....	19 704 882	1 455 000	18 625 139	1 138 500	1 079 743	—
VII. Burgerlijke Openbare Werken.....	52 260 564	20 493 300	50 185 390	14 755 000	2 075 174	—
VIII. Gouvernementsbedrijven.....	87 022 660	52 346 075	78 390 262	45 321 100	8 682 407	—
IX. Oorlog.....	64 293 355	—	72 301 308	—	—	f 8 007 953
X. Marine.....	28 381 276	5 980 690	26 232 926	7 250 990	2 148 350	—
XI. Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur....	16 596 933	—	14 878 543	—	1 718 390	—
Te zamen.....	f 478 784 189	f 84 472 892	f 456 747 766	f 74 526 178	f 30 044 376	f 8 007 953
					f 22 036 423	

ALGEMEENE TOELICHTINGEN.

HOOFDSTUK I.

OPGAAF VAN DE AANVRAGEN VOOR UITZENDING VAN GOEDEREN NAAR INDIË, VERGELEKEN MET DE VOOR 1919 TOEGESTANE SOMMEN.

	1920	1919
Benoodigdheden voor het onderhoud en den arbeid van gevangenen en veroordeelden..	f 333 200	f 321 500
Grondstoffen voor de kleeding der oppassers bij de inlandsche officieren van justitie ..	800	Memorie
Papier en andere benoodigdheden voor de zegelkantoren	13 500	16 500
Eereteekenen	300	280
Benoodigdheden voor de algemeene en de gewapende politie en voor kantooroppassers .	275 000	154 000
Instrumenten en andere benoodigdheden voor den dienst van het kadaster	2 200	2 200
Benoodigdheden voor het schoolwezen	490 000	490 000
Benoodigdheden voor den burgerlijken geneeskundigen dienst	525 000	525 000
Benoodigdheden voor het departement van landbouw, nijverheid en handel en de daartoe behoorende diensten en inrichtingen	9 700	6 700
Benoodigdheden voor den dienst der burgerlijke openbare werken	2 862 000	2 297 000
Benoodigdheden voor de fabriek van het opiumbedrijf	35 029	18 250
Papier en andere benoodigdheden voor de landsdrukkerij.....	249 180	264 915
Benoodigdheden voor het mijnwezen in het algemeen	10 000	138 000
Benoodigdheden voor de goud-ontginning in Benkoelen	200 000	100 000
Benoodigdheden voor de tinmijnen op Banka	700 000	1 149 000
Benoodigdheden voor de ontginning van het Ombilin-kolenveld	419 000	728 000
Benoodigdheden voor de ontginning van het Poeloe-Laoetkolenveld	255 000	760 000
Benoodigdheden voor de Boekit Asemsteenkolenontginning	1 100 000	700 000
Benoodigdheden voor de zoutbriketteering en verpakking.....	362 500	300 000
Benoodigdheden voor den post-, telegraaf- en telefoondienst	5 464 950	7 709 350
Benoodigdheden ten behoeve van de postspaarbank	3 000	2 500
Benoodigdheden voor het waterkrachts- en electriciteitswezen	385 000	385 000
Benoodigdheden voor de spoorwegen	12 158 000	8 569 500
Goederen tot aanvulling der oorlogsmagazijnen en andere benoodigdheden voor het leger	3 907 800	7 822 600
Geneesmiddelen en andere behoeften voor den geneeskundigen dienst der marine	16 300	16 300
Benoodigdheden voor de bebakening en kustverlichting en de verlichting van haven-terreinen en de daarop staande gebouwen	250	250
Levensbehoeften, kleeding- en uitrustingstukken, artillerie-benoodigdheden en andere goederen ter aanvulling van den voorraad in de marine-magazijnen te Soerabaja.....	1 028 000	1 253 000
Levensbehoeften en andere goederen ter aanvulling van den magazijnsvoorraad buiten dien van het marine-etablisement te Soerabaja	98 000	98 000
Werktuigen voor magnetische en weerkundige waarnemingen	600	600
Boekwerken, instrumenten enz. ten behoeve van verschillende dienstvakken	8 000	8 000
Tezamen	f 30 912 309	f 33 836 445

AFDEELINGSGEWIJZE TOELICHTINGEN.

I. REGEERING EN HOOGGE COLLEGES.

Algemeene opmerkingen.

Het eindcijfer van de beide hoofdstukken is	f	177 631
hooger, doordat meer is uitgetrokken voor:		
den Volksraad	f	89 752
personeel en andere uitgaven voor de Algemeene Rekenkamer		24 846
Regeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad		22 260
brieven en telegrammen		21 000
personeel voor de Algemeene Secretarie		10 500
onderhoud verblijven van den Gouverneur-Generaal		1 700
regelmatige verhoogingen van bezoldiging ..		7 573
	f	177 631

HOOFDSTUK II DER UITGAVEN.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeelingen 8, 9, 15 en 17. Volksraad (+ f 89 752).

Zooals werd opgemerkt in de Memorie van Toelichting bij de Indische begrooting voor 1918, konden de uitgaven van den Volksraad niet met juistheid worden geraamd eer het College bijeen was gekomen en zelf eene begrooting voor zijn huishoudelijken dienst zou hebben kunnen opmaken.

Dit is thans geschied. Ter toelichting van de in den uitgewerkten en toelichtenden staat opgenomen raming wordt het volgende aangeteekend.

Waar de werkzaamheden van het bureau zooveel omvattender zijn geworden dan zich aanvankelijk liet voorzien, zijn de uitgetrokken posten voor zooveel noodig verhoogd en wordt voorgesteld in dienst te stellen een adjunct-secretaris, die zoo noodig den secretaris vervangen kan, op eene bezoldiging van f 600 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands, een hoofd van den huishoudelijken dienst op f 500 's maands, alsmede een boekerijbeheerder op f 100 's maands met 3 driejaarlijksche verhoogingen van f 50 's maands.

Een stenografische dienst kan niet worden ontbeerd. Aan het hoofd daarvan zal een directeur moeten worden geplaatst op een bezoldiging van f 600 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 100 per maand; aan de stenografen (wier aantal met inbegrip van de hierna te noemen leerlingen voorloopig op 8 zou zijn te stellen) is toegedacht eene aanvangsbezoldiging van f 350 's maands met 9 tweejaarlijksche verhoogingen van f 50 per maand. Voorts zouden zoo noodig ter aanvulling van dit personeel leerling-stenografen in opleiding zijn te nemen, aan wie eene bezoldiging van f 250 per maand zou kunnen worden toegekend, totdat zij voor plaatsing als stenograaf in aanmerking komen.

Het ligt in de bedoeling t. z. t. nog een tachygrafische dienst in te stellen, die een „Kort verslag” zal hebben te leveren van hetgeen in de openbare vergaderingen is verhandeld en voor de publicatie, eventueel vertaling daarvan in verschillende Inlandsche talen, zal hebben zorg te dragen. Aangezien ter zake nog niet alle benoodigde gegevens werden verkregen, is voor dit onderdeel van de begrooting een memoriepost uitgetrokken.

Onderafdeeling 10. Regeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad (f 22 260).

Met de instelling van de betrekking van „Regeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad” wordt in de eerste plaats bedoeld een einde te maken aan den toestand, dat een ten laste van een der departementen komend hoofdambtenaar aan zijn eigenlijke werkring nagenoeg geheel wordt onttrokken door de hem toevertrouwde taak de algemeene regeeringspolitieel in den Volksraad toe te lichten, door de voorbereiding daartoe en door de werkzaamheden, die daarvan het uitvloeisel zijn.

Door de instelling van de genoemde betrekking hebben de commissies uit den Volksraad en de leden van het College een vast adres voor die de algemeene regeerings

verhooging der bezoldigingen van twee rechterlijke ambtenaren ter beschikking van den Directeur van Justitie, wier jaarwedden elk met *f* 1200 zijn moeten worden vermeerderd om hen in de regelmatige bevordering van hunne tijdgenooten te kunnen laten deelen.

Aangezien voor de ambtenaren ter beschikking, in tegenstelling met de ambtenaren in organieke betrekkingen geplaatst, geen bezoldingsverhoogingen bij de begroting worden uitgetrokken, was in deze een vooruitloopen op de beslissing van den begrotingswetgever onvermijdelijk.

Mede is rekening gehouden met de terbeschikkingstelling van den Directeur van Justitie van Mr. Dr. W. M. G. Schumann op een bezoldiging van *f* 900 's maands, die hierdoor in de gelegenheid wordt gesteld het lidmaatschap van den Volksraad te blijven waarnemen.

Aangezien deze terbeschikkingstelling zal duren tot dat het mandaat van Mr. Schumann als lid van den Volksraad zal zijn vervallen, wordt het wenschelijk geacht op diens bezoldiging bij de begroting voor 1920 te rekenen.

De uit bovenstaande maatregelen voortvloeiende uitgaven beloopten alzoo het bedrag van $f\ 10\ 800 + f\ 2\ 400 + f\ 2\ 400 + f\ 10\ 800 = f\ 26\ 400$.

Onderafdeeling 20. Personeel van het Hoog Gerechtshof en van het Hoog Militair Gerechtshof.

Aanstelling van twee maritieme leden bij het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië (*f* 29 505).

De aanstelling van twee hoofdofficieren der Koninklijke Marine als lid van het Hoog Militair Gerechtshof, waartoe door de bestaande wettelijke bepalingen reeds de mogelijkheid was geopend, is noodig geworden door de inwerkingtreding van de wet van 15 Mei 1914 (Staatsblad No. 677), waarbij van in Indië door de zeerijgsraden gewezen vonnissen hooger beroep is opengesteld bij het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande.

Aangezien bovengenoemde wet reeds op 1 December 1918 in werking is getreden (Staatsblad 1918 No. 799), moest op de beslissing van den begrotingswetgever ten deze worden vooruitgelopen, en zijn bedoelde zeeofficieren op de aan hun rang verbonden bezoldiging reeds van December 1918 af in functie.

Deze maatregel brengt voor 1920 een vermeerdering van uitgaven met zich van *f* 29 505.

Onderafdeeling 27. Personeel van inlandische en inheemsche rechtbanken. Verbetering van de bezoldiging der ongegradueerde griffiers en indienststelling van adjunct-griffiers (*f* 60 600).

Eene verhooging van de bezoldiging van de ongegradueerde griffiers is noodzakelijk gebleken. In verband toch met den aard en het gewicht van bedoeld ambt is het tegenwoordig traktement van *f* 200 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands beslist onvoldoende. Het gevolg hiervan is, dat het verloop onder dat personeel zeer groot is en dat veelal slechts de minder goede krachten, wien het niet gelukt bij een anderen tak van dienst een goed heenkomen te vinden, voor den dienst ter griffie blijven behouden.

Griffiers, geschikt om zelf proces-verbaal van eene terechtzitting te houden, zijn dan ook uiterst zeldzaam; in den regel is de landraadvoorzitter verplicht het proces-verbaal in zijn geheel te dicteeren, wat op den voortgang van het onderzoek zeer belemmerend werkt en veel kostbaren tijd in beslag neemt, die voor anderen arbeid nuttiger kan worden besteed.

Er moet dan ook krachtig naar verbetering worden gestreefd, welke verbetering valt te verwachten bij verhooging der bezoldiging dier griffiers, thans ingevolge Staatsblad 1908 No. 216 en 1911 No. 310 bedragende *f* 200 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands elk, in dier voege dat aan die wedde voortaan 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands elk worden verbonden.

Naast evenbedoelde bezoldigingsverhooging voor de ongegradueerde griffiers is het noodzakelijk om eveneens de positie en de vooruitzichten van een deel van het lager griffie-personeel eenigszins te verbeteren.

Speciaal is zulks gewenscht voor de ouderen onder de ambtenaren ter beschikking, die op eene bezoldiging van *f* 150 's maands veelal ettelijke jaren op eene benoeming tot griffier moeten wachten.

Hierin ware verbetering te brengen door de indienststelling van een 40-tal adjunct-griffiers op eene bezoldi-

ging van *f* 175 's maands, zulks tegen gelijktijdige vermindering van den post „bezoldigingen en toelagen van personeel, aangesteld ter tijdelijke versterking van de Landraden”, met het bedrag der bezoldiging thans door 40 ambtenaren ter beschikking genoten, en tegen intrekking der bestaande 4 ambten van adjunct-griffier op een bezoldiging van *f* 1 800 's jaars.

De aan vorenomschreven maatregelen verbonden meerdere uitgaven worden becijferd op *f* 60 000 's jaars, v. z. v. het de bezoldigingsverhooging der griffiers betreft, en op *f* 600 voor de indienststelling van bedoelde adjunct-griffiers.

Herziening der bezoldigingen van de Inlandsche Officieren van Justitie in het gouvernement Oostkust van Sumatra (*f* 11 500).

Met het oog op de voorgestelde lotsverbetering van de Inlandsche officieren van Justitie in de gewesten Djambi, Palembang, Benkoelen, Lampongsche Districten, Tapanoeli en Sumatra's Westkust wordt het verkieselijk geacht ook de bezoldigingen der Inlandsche officieren van Justitie in het Gouvernement Oostkust van Sumatra te herzien en eenvormigheidshalve gelijk te maken aan die van hunne ambtgenooten in de bovengenoemde gewesten. De onderwerpelijke maatregel brengt voor het jaar 1920 een vermeerdering van uitgaven met zich van *f* 11 500.

Onderafdeeling 28. Verbetering van de bezoldiging der Inlandsche Officieren van Justitie in de gewesten Tapanoeli, Sumatra's Westkust, Benkoelen, Lampongsche districten, Palembang en Djambi (*f* 39 200).

Het ligt in de bedoeling de bezoldigingen van de Inlandsche Officieren van Justitie in de negen genoemde gewesten te regelen als volgt:

Hoofddjaksa: *f* 200 tot *f* 300 's maands met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands;

Adjunct-Hoofddjaksa en Djaksa: *f* 120 tot *f* 160 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 20 's maands;

Adjunct-Djaksa: *f* 80 tot *f* 100 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 10 's maands.

Voor dezen post, bij de aanvullingsbegrooting voor 1919 voor memorie geraamd, wordt voor 1920 uitgetrokken een bedrag van *f* 39 200.

Onderafdeelingen 35 en 36, a. Personeel en verdere uitgaven van de Weesen Boedelkamers.

Uitbreiding van het personeel (*f* 8 340).

Reeds sedert geruimen tijd werd door de Weesen Boedelkamers te Makassar en te Medan aangedrongen op vermeerdering van het daar werkzame personeel. Ten einde te kunnen beoordeelen in hoeverre personeelsgebrek oorzaak was van de bij genoemde Kamers heerschende onbevredigende toestanden en in hoeverre die waren toe te schrijven aan andere omstandigheden, werd op last van den Directeur van Justitie een plaatselijk onderzoek ingesteld. Door dit onderzoek werd de door de Kamers betoogde noodzaak van personeelsuitbreiding in zooverre bevestigd, dat voor de Kamer te Makassar toevoeging van een tweetal klerken onvermijdelijk bleek, en voor die te Medan toevoeging van een tweeden commies voor redactiewerk en van een derden commies voor de boekhouding.

Bij laatstgenoemde kamer bleek verder ook het klerkenpersoneel uitbreiding te behoeven ten einde het redactie-personeel te ontlasten van den arbeid aan bijhouden van registers en invullen van periodieken. De post voor klerkengelden ten behoeve van beide kamers is daarom onderscheidenlijk verhoogd met *f* 2 160 en *f* 1 440.

De verhooging der fondsen voor bureaubehoeften ten behoeve der Kamer te Medan met *f* 300 is een onmiddellijk uitvloeisel van de toeneming der werkzaamheden.

In het belang van een geregelden gang van zaken en ten einde de noodige verbeteringen terstond te doen intreden, zijn bovenbedoelde maatregelen, welke voor het jaar 1920 een vermeerdering van uitgaven met zich brengen van *f* 8 340, bereids op tijdelijken voet getroffen.

Onderafdeelingen 40, a en c. Personeel van het Gevangeniswezen.

Uitbreiding van het personeel bij het Hoofdkantoor (*f* 22 440).

In verband met de vermeerdering van werkzaamheden bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen, welke ten deele verband houdt met de uitschakeling van de bemocienis der Hoofden van Gewestelijk Bestuur met zaken, welke het dagelijksch beheer der gestraften betreffen, en de bepaling, dat de Hoofden van Plaatselijk Bestuur of de gevangenis-directeuren in deze aangelegenheid rechtstreeks briefwisseling voeren met het Hoofd

van het Gevangeniswezen (art. 19 en 20 van het Gestichten-reglement Stbl. 1917 No. 708), voorts met de invoering der voorwaardelijke invrijheidstelling (Stbl. 1917 No. 749) met opdracht aan dat Hoofd van dienst om over de jaarlijksche voordrachten tot kwijtschelding van straf bij gelegenheid van den verjaardag van H.M. de Koningin te dienen van raad en ten slotte met het bepaalde bij art. 3 der Instructie van het Hoofd van het Gevangeniswezen, waarbij aan dat diensthoofd het verlenen van verloven en het toekennen der periodieke weddeverhoogingen aan het gevangenispersoneel, hetwelk eene bezoldiging geniet van f 50 tot en met f 250 's maands, is opgedragen, is uitbreiding van het personeel met:

een hoofdcommies op f 450 's maands of	
's jaars	f 5 400
drie derde commiezen op f 150 's maands	
ieder of 's jaars	5 400
klerken, minder personeel en schrijffloonen	
's jaars	11 640
	f 22 440

dringend noodig.

Ten einde het ontstaan van den toenemenden achterstand bij het toezicht op het tijdig ontslag der veroordeelden en dientengevolge te lange aanhouding te voorkomen, was het noodzakelijk tot de indienststelling van het hierbedoeld personeel bij wijze van tijdelijken maatregel reeds aanstonds over te gaan.

Onderafdeeling 40, e. Bezoldigingen van het personeel voor het ambachtswerk in de gevangnissen en belooningen voor buitengewone werkzaamheden. Uitbreiding van het vakkundig personeel (f 52 000).

Als een gevolg van de uitbreiding van het ambachtswerk binnen de gevangnismuren en eenige dringend noodig gebleken weddeverhoogingen zal voor het jaar 1920 gerekend moeten worden op een meerdere uitgaaf van f 52 000 voor de bezoldiging van het vakkundig personeel in vasten en tijdelijken dienst ten behoeve van dat ambachtswerk en tot toekenning aan dat personeel van buitengewone belooningen voor goed geslaagden arbeid.

Onderafdeelingen 43 en 44. Bijdrage aan de te Medan gevestigde Vereeniging „Pro Juventute” (f 4 800) zoomede gedeeltelijke vergoeding aan die Vereeniging van de kosten van verpleging van hare pupillen (Memorie).

De Vereeniging „Pro Juventute” te Medan stelt zich ten doel de bestrijding van de misdadigheid van jeugdige personen in Nederlandsch-Indië, en tracht dit doel ondermeer te bereiken door een duurzame verzorging van het verwaarloosd en misdadig kind.

Waar met een dergelijken arbeid een groot maatschappelijk belang wordt gediend, is het wenschelijk het in deze richting te Medan tot uiting komend particulier initiatief op gelijke wijze van Regeeringswege te steunen als dit met de gelijknamige vereeniging te Batavia geschiedt.

In verband hiermede komt de vereeniging „Pro Juventute” te Medan in aanmerking:

- a. voor een tegemoetkoming van f 400 per maand ten einde haar in staat te stellen het onderzoek van de bij haar aangebrachte gevallen alsmede het toezicht op de onder haar patronaat gestelde pupillen op te dragen aan een bepaald daarvoor geschikt persoon, aan wien de titel van ambtenaar van „Pro Juventute” zal worden toegekend;
- b. voor een van Regeeringswege telkens aan het einde van het kalenderjaar toe te kennen vergoeding van de helft der verplegingskosten van haar pupillen, waardoor zij zoodanig financieel gesteund wordt, dat zij zal kunnen blijven voortgaan het in de statuten neergelegd doel op de meest krachtdadige wijze na te streven.

Ten einde meergenoemde vereeniging al dadelijk in de gelegenheid te stellen haar zeer belangrijk maatschappelijk werk krachtig aan te vatten, is in deze op de beslissing van den begrootingswetgever moeten worden vooruitgelopen en reeds bij wijze van tijdelijken maatregel een maandelijksche bijdrage van f 400 verleend, en tevens bepaald, dat aan het eind van elk kalenderjaar de helft der verplegingskosten van die pupillen, wier opnemng in een gesticht of in een gezin door Pro Juventute dringend noodig werd geoordeeld, zal worden vergoed.

Aangezien deze laatste uitgaven niet kunnen worden geschat, zijn zij voor memorie geraamd.

Onderafdeelingen 46, a en 50. Bezoldiging van den inspecteur en van het overig personeel van het tucht- en opvoedingswezen. Uitbreiding van het personeel (*f* 4800).

De toenemende uitbreiding der werkzaamheden van den Inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen, tevens belast met de dagelijksche leiding van het Regeeringsbureau ter bestrijding van den z.g. handel in vrouwen en meisjes, maakt het noodzakelijk, dat genoemde Inspecteur ter zijde wordt gestaan door een Adjunct-Inspecteur, ten einde mogelijk te maken, dat e e n e r z i j d s het voor eenrichtige bestrijding van den vrouwenhandel zoo zeer gewenschte persoonlijk contact tusschen het centrale punt der bestrijding en de politie-autoriteiten ter plaatse, waar de eigenlijke handel zich voordoet, blijft in stand gehouden en a n d e r z i j d s het voor een geregelde contrôle van Regeeringswege vereischte toezicht op de verzorging van het steeds toenemend aantal ter beschikking van de Regeering gestelde minderjarigen op geregelde tijden wordt uitgeoefend.

In verband met de door den Inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen genoten aanvangsbezoldiging van *f* 800 's maands zal aan den Adjunct-inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen een salaris van *f* 600 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands elk moeten worden toegekend.

Ten einde voorts van een geregelde afdoening van de met een zich uitbreidenden diensttak onvermijdelijk gepaard gaande vermeerdering van administratieven arbeid verzekerd te zijn, zonder dat de leidende ambtenaren van zulk een diensttak met een groot deel van het redactie-werk in eersten aanleg belast blijven, is de aanstelling van eene goed onderlegde administratieve kracht evenzeer noodzakelijk gebleken.

Met het oog op de betrekkelijke zelfstandigheid van den door dezen ambtenaar te verrichten arbeid zal zijn bezoldiging op *f* 400 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands elk moeten worden vastgesteld.

Aangezien eenrichtige vervulling van de aan den Inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen opgedragen werkzaamheden slechts mogelijk was, indien deze aanstonds de beschikking had over bovenbedoelde ambtenaren, is in deze op de beslissing van den begrotingswetgever vooruitgelopen en reeds een voorziening op tijdelijken voet getroffen.

De hier voorgestelde uitbreiding van het aan de afdeling Tucht- en Opvoedingswezen verbonden personeel zal een vermeerdering van uitgaven voor den Lande met zich medebrengen van *f* 12 000 per jaar, waartegen echter een vermindering van uitgaven staat van *f* 7 200 per jaar, daar de Inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen tevens belast is met de werkzaamheden, aan de betrekking van Inspecteur van het Regeeringsbureau ter bestrijding van den z.g. handel in vrouwen en meisjes verbonden, in verband waarmede de aan laatstgenoemden Inspecteur toegekende bezoldiging van *f* 600 's maands voor memorie is uitgetrokken.

Onderafdeeling 48. Personeel van de Arbeidsinspectie en koeliewerving. Herziening van de bezoldiging van de Wervingscommissarissen (*f* 3800).

Aan de Wervingscommissarissen wordt een voorname rol toebedeeld bij de toepassing der Wervingsordonnantie (Staatsblad 1914 No. 613 en Staatsblad 1915 No. 693), welke bepalingen oordeelkundig moeten worden toegepast. Gevoegd hierbij, dat de integriteit van den Wervingscommissaris buiten eenigen twijfel moet staan, behoeft het geen nadere toelichting, dat de bezoldigingsregeling van dat ambt zoodanig moet zijn, dat daarvoor gekozen worden personen van beschaving en ontwikkeling, van wie met eenige zekerheid kan worden verondersteld, dat zij aan de vorenbedoelde eischen voldoen. Niettemin is de bestaande aan de betrekking van Wervingscommissaris verbonden bezoldiging gering, hetgeen daaraan toe te schrijven is, dat het van den aanvang af in de bedoeling heeft gelegen die betrekking te doen vervullen door gepensioneerden en aan dezen boven het door hen genoten pensioen de bezoldiging van Wervingscommissaris toe te kennen. Gebleken is echter thans, dat op den voet der bestaande bezoldiging, voor dat ambt de

daarvoor in aanmerking komende personen zich niet meer beschikbaar stellen. Het komt daarom dringend noodzakelijk voor het salaris vast te stellen op *f* 350 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen, elke van *f* 100 's maands, waardoor tevens verwacht kan worden, dat de personen, thans met die betrekking belast, voorloopig als zoodanig werkzaam zullen blijven.

Het ligt in de bedoeling den tijd, op een bezoldiging van *f* 350 's maands doorgebracht, te doen medetellen voor de toekenning van de eerste verhooging van *f* 100 's maands.

De uit dezen maatregel voortvloeiende meerdere uitgaven zullen voor 1920 de som belooopen van:

- f* 1 200 wegens verhooging van de aanvangsbezoldiging van den 2en Wervingscommissaris te Batavia, die tot dusver een traktement genoot van *f* 250 's maands en van
- 2 600 aan regelmatige bezoldigingsverhoogingen in verband met de aanspraken daarop van de overige 3 Wervingscommissarissen.

Onderafdeelingen 52 en 53. Personeel bij het Centraal kantoor voor dactyloscopie en verdere uitgaven van genoemd kantoor.

Instelling van organieke bureaubetrekkingen voor het hoofd en verdere ambtenaren en uitbreiding van het personeel (*f* 26 570).

Reeds bij de invoering op beperkte schaal van de dactyloscopie bij de werving voor het leger was het noodzakelijk, dat bij het Centraal Bureau voor dactyloscopie, hetwelk voor de vergelijking en classificatie der afdrukken heeft te zorgen, bij wijze van tijdelijken maatregel twee ambtenaren werden aangesteld onderscheidenlijk op eene maandelijksche bezoldiging van *f* 500 en *f* 300. De voortgezette invoering bij het leger op grooter schaal maakte het andermaal noodzakelijk op eene beslissing van den begrootingswetgever vooruit te loopen. Ten einde het welslagen dier invoering te verzekeren was de indienststelling van nog twee ambtenaren onderscheidenlijk op eene bezoldiging van *f* 300 en *f* 150 's maands noodig. Voorts werd voor klerken en minder personeel een bedrag van *f* 210 's maands meer toegeestaan, terwijl in verband met de uitbreiding van het kantoor het bedrag voor kantoorkosten mede met *f* 55 's maands werd verhoogd. Daarnaast heeft ook de voortschrijdende toepassing bij andere takken van dienst dan het leger en het toenemend gebruik van dit identificatiesysteem voor andere doeleinden, dan waarmede het Centraal Bureau voor dactyloscopie rechtstreeks bemoeienis heeft, doch waarbij dat bureau de noodige voorlichting pleegt te verstrekken, eveneens tot vermeerdering van zijn werkzaamheden geleid.

Thans wordt het oogenblik gunstig geacht om eene organieke personeelsformatie in het leven te roepen, waarbij rekening dient te worden gehouden met eene versterking van het personeel in 1920 met nog twee ambtenaren, respectievelijk op een aanvangssalaris van *f* 300 en *f* 150 's maands. De leiding van het kantoor zal moeten worden opgedragen aan een ambtenaar, aan wien eene maandelijksche bezoldiging van *f* 600 ware toe te kennen, hetgeen eene meerdere uitgaaf van *f* 100 's maands beteekent. Het overig personeel zal op de bezoldigingen, welke zij te voren genoten, bij die formatie kunnen worden ingedeeld.

Thans wordt derhalve gerekend op de indienststelling van:

1 Hoofd op een aanvangsbezoldiging van <i>f</i> 600 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van <i>f</i> 100 's maands	<i>f</i> 7 200
1 Onderhoofd op een aanvangsbezoldiging van <i>f</i> 400 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van <i>f</i> 100 's maands	4 800
4 ambtenaren der 1ste klasse ieder op eene aanvangsbezoldiging van <i>f</i> 300 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van <i>f</i> 50 's maands	14 400
4 ambtenaren der 2de klasse ieder op een aanvangsbezoldiging van <i>f</i> 150 's maands met 6 driejaarlijksche verhoogingen van <i>f</i> 25 's maands	7 200
regelmatige bezoldigingsverhoogingen	1 800

f 35 400

3 klerken op een aanvangsbezoldiging van f 40 's maands ieder	f	1 440
10 mantri's op een aanvangsbezoldiging van f 30 's maands		3 600
3 oppassers op een aanvangsbezoldiging van f 10 's maands		360
2 nachtwakers		720
regelmatige bezoldigingsverhoogen		3 590
	f	9 710

Het bedrag voor kantoorkosten uitgetrokken werd in verband met de uitbreiding van het bureau gebracht op f 1 200.

Bovenbedoelde maatregelen hebben voor het jaar 1920 eene meerdere uitgaaf tengevolge voor:

bezoldigingen van het Hoofd enz.	f	21 600
„ „ klerken en minder perso- neel		4 310
kantoorkosten		660
	f	26 570

Ten aanzien van de voorgestelde sterkte van het personeel zij opgemerkt, dat slechts rekening kon worden gehouden met de eischen, welke thans en in de onmiddellijke toekomst aan het bureau zullen worden gesteld. Hoewel mag worden verwacht, dat ook bij andere diensttakken dan de reeds aangeslotene te eeniger tijd tot de invoering der dactyloscopie zal worden overgegaan, is omtrent het tijdstip dier invoering en de uitbreiding, welke aan die eventueele invoering zal worden gegeven, echter nog te weinig bekend dan dat reeds nu zelfs bij benadering doelmatige voorstellen zouden kunnen worden gedaan.

Onderafdeeling 51 b. Personeel van den immigratiedienst.

Verbetering van de bezoldiging van de secretarissen en vervangende secretarissen (f 6 000).

Bij de aanvullingsbegrooting voor 1919 is een bedrag van f 48 000 uitgetrokken voor de bezoldiging van 11 secretarissen van immigratie-commissies, n.l.:

1 secretaris op eene bezoldiging van f 6 000 's jaars,
5 secretarissen op eene bezoldiging van f 4 800 's jaars,
5 secretarissen op eene bezoldiging van f 3 600 's jaars,
met 2 driejaarlijksche verhoogen van f 100 's maands elk.

Zoodra de mogelijkheid bestaat, wordt de leiding van kleinere immigratiekantoren opgedragen aan ambtenaren, die de werkzaamheden naast hun eigen functiën op eene toelage waarnemen. Beroepssecretarissen zullen in den vervolge alleen aan het hoofd van groote kantoren worden geplaatst. Het aanvangssalaris voor die betrekking van f 3 600 's jaars is te gering gebleken om daarvoor de geschikte krachten te vinden. De bezoldiging ware mitsdien te brengen op f 400 's maands met twee driejaarlijksche verhoogen van f 100 's maands elk. Aangezien thans nog niet met voldoende zekerheid kan worden uitgemaakt, welke kantoren kunnen worden opgeheven, op welke kantoren secretarissen op eene toelage kunnen worden aangesteld en op hoeveel kantoren een beroepssecretaris, ware in overeenstemming met de thans bestaande formatie te rekenen op eene verhooging van de aanvangsbezoldiging van 5 secretarissen.

Het is in verband met het bovenstaande niet uitgesloten, dat de vermeerdering van het aantal grootere kantoren minder dan 5 zal zijn. De bezoldiging van den secretaris te Medan ware onveranderd te laten.

De geldelijke gevolgen aan den bovenbedoelden maatregel verbonden bedragen dus $5 \times f 1 200 = f 6 000$.

Voor bezoldiging van 8 vervangende secretarissen en 1 ambtenaar ter beschikking is uitgetrokken f 33 600 en wel:

3 vervangende secretarissen op een bezoldiging van f 4 200 's jaars,
5 vervangende secretarissen op een bezoldiging van f 3 600 's jaars,
1 ambtenaar ter beschikking f 3 000 's jaars.

Het is gebleken, dat op de thans bestaande bezoldiging van f 3 600 's jaars geen geschikte personen zijn te vinden, bereid om blijvend bij den dienst in die betrekking werkzaam te zijn. Waar niet met zekerheid valt

te zeggen, wanneer bedoelde personen in aanmerking komen voor de betrekking van secretaris, is het wensche lijk aan die van vervangend secretaris betere bezoldi gingsvoorwaarden te verbinden, waardoor het mogelijk zal worden in de toekomst goed onderlegde secretarissen ter beschikking te hebben.

Aan hunne bezoldiging waren daarom te verbinden 2 tweejaarlijksche en 2 driejaarlijksche verhoogingen, elk van f 50 's maands, zoodat de bezoldiging wordt van f 300 tot f 500 's maands.

Het ligt in de bedoeling de 3 vervangende secretarissen te Medan, die thans reeds eene bezoldiging hebben van f 4 200 's jaars, in het genot dier bezoldiging te laten

Deze maatregel zal voor 1920 geene meerdere uitgaven ten gevolge hebben.

III. FINANCIËN.

Algemeene opmerkingen.

Het eindcijfer van beide hoofdstukken is in het geheel f 6 521 985 meer, doordat meer is uitgetrokken voor

rente en aflossing	f 7 621 97
landspandhuizen	1 729 50
pensioenfondsen en pensioenen	730 05
non-activiteitsbezoldigingen enz.	448 00
werving en uitzending van personeel	422 70
opiumverkoop	403 57
voorschotten op bezoldiging	390 00
muntwezen	350 00
belastinginning	199 16
keuring enz. van goederen	68 54
algemeene kassen	16 29
personeel Departement van Financiën	8 42
kleinere verschillen	6 03
Minder is uitgetrokken voor:	
duurtetoelagen	5 872 27

HOOFDSTUK I DER UITGAVEN.

Uitgaven in Nederland

Onderafdeeling 10. Kosten van het muntwezen enz. (f 10 000 000).

Er is gerekend op eene aanmunting van:

guldens	voor eene waarde van f	5 000 00
halve guldens	" " " "	1 000 00
kwartguldens	" " " "	1 500 00
dubbeltjes	" " " "	1 500 00
stuivers	" " " "	500 00
2 ¹ / ₂ cent-stukken	" " " "	200 00
centen	" " " "	200 00
halve centen	" " " "	100 00
		f 10 000 00

Het is niet zeker, of aanmunting van de evengenoemde muntsoorten tot de daarbij vermelde hoeveelheden noodig zal zijn; daaromtrent zal eerst later eene beslissing genomen kunnen worden, in verband met de kasvoorraden die dan in Indië aanwezig zullen zijn, en de hoeveelheden munt, die op uitzending naar Indië wachten. Het toe staan van de uitgetrokken gelden heeft derhalve het karakter van eene machtiging om zoo noodig over te gaan tot aanmaak van munten, waarbij dan de aangegeven waarde als hoogste grens is te beschouwen.

De winst op die aanmunting wordt geraamd op f 10 000 000 — f 9 980 235 (de kosten van materiaal en muntloon) = f 19 765. Dit bedrag zal derhalve zijn te besteden voor aankoop van Nationale of Indische schuld waarbij komt de rente van het kapitaal, dat op 31 December 1919 ten name van het fonds zal belegd zijn. Naarraming zal dit een nominaal bedrag van f 24 000 000 niet overschrijden, als rente daarover wordt f 850 000 aangenomen. In het geheel wordt mitsdien voor belegging in 1920 uitgetrokken f 19 765 + f 850 000 = f 869 765

In verband daarmee is onderafdeeling 10 geraamd op f 9 980 235 + f 869 765 = f 10 850 000, waar tegenoverstaan de posten 1 en 2 onder de middelen van het Iste hoofdstuk, onderscheidenlijk geraamd op f 10 000 000 en f 850 000.

Toeneming van uitstaande leeningen. Naar schatting zal het bedrijfskapitaal op het eind van 1920 bedragen *f* 37 700 000, dat is 29% van den vermoedelijke omzet, welke voor het genoemde jaar geraamd wordt op *f* 130 000 000. Waar het bedrijfskapitaal op het eind van 1918 *f* 33 571 000 bedroeg, is dus gerekend op eene toeneming met *f* 4 129 000, waarvan *f* 2 679 000 in 1919 en *f* 1 450 000 in 1920.

Gebouwen en terreinen, aankoop, aanbouw en vernieuwing. Voor de 6 in 1920 te openen pandhuizen is gerekend op *f* 15 000 per instelling (*f* 2 000 voor terrein, *f* 13 000 voor een voorloopig gebouw), alzoo op *f* 90 000.

Voor een zevental leenbanken moeten nieuwe gebouwen opgericht worden. Voor 6 pandhuizen bedraagt de prijs *f* 15 000 per instelling, voor 1 (te Kroja) *f* 30 000, alzoo zamen *f* 120 000.

Voorts moeten verschillende pandhuizen in verband met de beperkte bergruimte bij voortdurende toename van den omzet uitgebreid of vertimmerd worden, waarvoor voor 1920 *f* 590 000 noodig geacht wordt.

Vermeerdering van aangekochte panden. Verwacht wordt, dat de aankooprijzen van de voor den Lande aangekochte panden, aanwezig op het eind van het begrotingsjaar, meer zal bedragen dan die van de panden, aanwezig bij het begin van dat jaar. Er valt derhalve te rekenen op eene vermeerdering van het in aangekochte panden vastgelegd kapitaal, welke vermeerdering op *f* 300 000 geschat wordt.

Ontvangsten. Naar de bedrijfsuitkomsten over de jaren 1916—1918 zou kunnen worden gerekend, dat de te ontvangen interest zal bedragen ongeveer 13,70% van den omzet (welke, zooals hiervoren reeds is medegedeeld, voor 1920 geschat wordt op *f* 130 000 000), dat is dus *f* 17 810 000.

Echter zal van dat bedrag in verband met de voorgenomen verlaging van het kostentarief, welke in de Memorie van Toelichting van het begrotingsontwerp voor 1919 uitvoerig bespreking gevonden heeft (Indisch ontwerp bladz. 28/29, ministerieel ontwerp bladz. 28), met *f* 2 500 000 moeten worden verminderd en dus teruggebracht tot *f* 15 310 000.

Het bestaande tarief en het tarief, zooals dat worden zal na de gedachte wijzigingen, zijn hieronder opgenomen (1).

Voorts kan gerekend worden op *f* 530 000 ter zake van andere ontvangsten (*f* 518 000 aan den Lande vervallende overschotten en *f* 12 000 aan toevallige baten).

(1) Het bestaande tarief is als volgt (Staatsblad 1905 No. 490):

Beleening van:	Rente:	Termijn van aflossing:
50 cent of minder	1 cent.	voor elk ingegaan tijdvak van tien dagen.
boven 50 cent tot en met 25 gulden	2 cent per gulden of onderdeelen van een gulden.	
boven 25 gulden tot en met 50 gulden	5% 's maands	6 maanden.
„ 50 „ „ „ „ 75 „	4% „	9 „
„ 75 „ „ „ „ 100 „	3% „	12 „
„ 100 „ „ „ „ „	1% „	12 „

de maand te rekenen op dertig dagen.

Het voorgestelde tarief zal worden als volgt:

Beleening van:	Kosten:	Te berekenen over ten hoogste:
Twee gulden en daar beneden.	1 cent voor elke 50 cents per 15 dagen.	150 dagen.
boven twee gulden tot en met tien gulden.	2 cent voor elken gulden met een maximum van <i>f</i> 0,15 per 15 dagen.	
„ tien gulden tot en met twintig gulden.	1 cent voor elken gulden per 10 dagen.	180 „
„ twintig gulden tot en met dertig gulden.	20 cent per 10 dagen.	360 „
„ dertig gulden tot en met vijftig gulden.	Per 10 dagen $\frac{2}{3}\%$ met een maximum van 30 ct.	
„ vijftig gulden.	Per 10 dagen $\frac{1}{3}\%$ met een minimum van 30 ct.	

boven 10 dagen per dag te berekenen; de maand te stellen op 30 dagen.

Onderafdeeling 78. Nieuwe maatregelen betreffende den dienst der pandhuizen in eigen beheer.

a. Indienststelling van een archivaris tegen intrekking van een derde-commies (f 300).

In verband met den steeds toenemenden omvang van de werkzaamheden bij het archief van het hoofdkantoor van den Pandhuisdienst komt het noodig voor om, even als het geval is op de hoofdkantoren van de Opiumregie Tolrechten e. a., op bedoeld hoofdkantoor een archivaris in dienst te stellen, wien eene aanvangswedde van f 20 's maands met 6 tweejaarlijksche verhoogingen van f 2 per maand ware toe te kennen. De derde-commies, die thans met de archiefwerkzaamheden belast is, kan da vervallen.

De meerdere kosten van den maatregel bedragen gemiddeld f 1200 's jaars, voor 1920 zal niet meer dan f 300 noodig zijn.

b. Herziening van de bezoldiging van het minder personeel (f 583 000).

Wijl de sedert 1911 bestaande bezoldiging van het mindere personeel niet meer aan billijke eischen voldoet is eene verbetering daarvan dringend noodzakelijk in hier voege, dat bij eene verhooging van de aanvangs-eindwedde van f 20 en f 60 tot onderscheidenlijk f 2 en f 70 's maands de beambten — bij eene eenigszin gewijzigde indeeling van betrekkingen — hunne inkomsten middels regelmatige verhoogingen zullen zien vermeerderen en ten deze dus niet meer in die mate als voorheen afhankelijk zijn van het toevallig openkomen van plaatsen in de verschillende rangen.

De hieraan verbonden meerdere kosten zullen voor het jaar 1920 rond f 583 000 bedragen.

Volledigheidshalve volgt hieronder eene opgave van de bestaande en de voorgenomen regeling.

Bestaande regeling.					Voorgestelde regeling.						
Betrekkingen.	Aanvangswedde per maand.	Aantal verhoogingen.	Bedrag der verhooging per maand.	Om de jaren.	Eindwedde per maand.	Betrekkingen.	Aanvangswedde per maand.	Aantal verhoogingen.	Bedrag der verhooging per maand.	Om de jaren.	Eindwedde per maand.
Binder.....						Binder.....					
2 ^e . reserve-schrijver....	f 20	—	—	—	f 20	Schrijver.....					
2 ^e . uitreiker.						Uitreiker.....	f 25	2	f 5	2	f 35
Hulpkassier van lossing..						Hulpkassier... Hulp-schatte..					
Lossingboek-schrijver.....						Kassier.....	40	2	5	3	50
Herbeleening-schrijver.....	25	—	—	—	25	Schatte.....	60	—	—	—	60
Magazijnsboek-schrijver.....						Hoofdkassier..					
1 ^e . reserve-schrijver.....						Hoofdschatte..	70	—	—	—	70
Lichter.....						Magazijnsklerk					
3 ^e . schatte... 2 ^e . kassier....	30	—	—	—	30						
1 ^e . uitreiker.. 2 ^e . schatte..	35	—	—	—	35						
1 ^e . kassier.... 1 ^e schatte...	40	—	—	—	40						
Hoofdkassier.. Hoofdschatte..	50	—	—	—	50						
Magazijnsklerk	60	—	—	—	60						

c. Herziening van de bezoldiging van de Technische Instructeurs (f 1800).

De wedderegeling van de Technische Instructeurs bij den Pandhuisdienst is in 1918 (Indisch Staatsblad No. 590 van dat jaar) gelijk geworden aan de destijds geldende regeling voor de Controleurs bij dien dienst.

Voor deze gelijke waardeering van diensten bestaat alle reden; op grond daarvan wordt het wenschelijk geacht om de bedoelde technische instructeurs mede in het genot te stellen van de nieuwe wedderegeling van de pandhuiscontroleurs, waarop bij de begroting van 1919 gerekend is, t.w. eene aanvangswedde van f 350 's maands met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van f 50 en 2 driejaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands.

De uit den thans voorgestelden maatregel voortvloeiende meerdere uitgaven bedragen gemiddeld f 1800 's jaars.

Onderafdeeling 88. Tegemoetkomingen
wegens duurte van levensmiddelen
(— f 4 925 000).

Nadat bij de besluiten van 15 April en 30 October 1918 Nos. 9 en 21 duurtebijslag was toegekend aan burgerlijke en militaire landsdienaren, zoomede aan gepensioneerde en gegageerde landsdienaren, heeft sedert toekenning van den bijslag plaats gehad aan hier te lande woonachtige weduwen en weezen van gewezen landsdienaren (besluit van 30 December 1918 No. 74), waarvan de jaarlijksche kosten werden geraamd op f 328 000.

Bij de besluiten van 14 en 29 Januari 1919 Nos. 11 en 39 zijn toegekend bijslagen aan leerkrachten, verbonden aan bijzondere inrichtingen van onderwijs (en schoolopziensers) en aan onderwijzers bij het Inlandsch Volks-
onderwijs.

In verband met het voornemen om, wanneer de tijdsomstandigheden zulks mogelijk maken, over te gaan tot geleidelijke vermindering en intrekking van de duurtebijslagen, is voor 1920, voor wat de uitkeering in Indië betreft, op slechts ongeveer de helft van het thans benodigde bedrag gerekend.

IV. BINNENLANDSCH BESTUUR.

Algemeene opmerkingen. Het eindcijfer van beide hoofdstukken is in het geheel ± f 526 000
lager.

Meer is uitgetrokken voor:	
studietoelagen aan candidaat-Indische ambtenaren, enz.	17 000
aanschaffing en uitzending van benodigdheden voor de politie	121 000
vervoerkosten van niet-militaire Landsreizigers uit en naar Nederlandsch-Indië ..	535 000
personeel van het departement	19 000
personeel van het Europeesch bestuur	267 000
verbetering van de vooruitzichten der com-miezen op de gewestelijke en plaatselij-ke kantoren	40 000
de Bestuurschool te Batavia	38 000
de opleiding van personeel voor de Japan-sche zaken en de Japansche taal	40 000
verbetering van de inkomsten der districts-en onderdistrictshoofden in eenige gewesten buiten Java en Madoera	107 000
idem der schrijvers bij de districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewes-ten op Sumatra	23 000
hervorming van het bestuur ter hoofdplaats Batavia, Semarang, Soerabaja	77 000
ontvoogding van het inlandsch bestuur in een aantal afdeelingen op Java en Ma-doera	90 000
kantoorkosten, kosten van gedeeltelijke in-richting van woningen, kantoren en ver-gaderplaatsen van bestuursambtenaren enz.	53 000
hervorming van het inlandsch bestuur in de residentie Tapanoeli	22 000
hervorming van het districtsbestuur in de residentie Banka en Onderhoorigheden en in de afdeeling Gorontalo der residen-tie Menado	34 000
volkstelling	364 000
verstrekking van gelden voor den aanleg en voortzetting van den z.g. Midden-Timorweg	50 000
personeel der politie	238 000
telefonische gemeenschap voor bestuurs-doeleinden	45 000
personeel voor de landelijke inkomsten	65 000
verdere uitgaven voor de landelijke inkom-sten	69 000
herziening van de inrichting van den dienst der landelijke inkomsten	22 000
voorbereiding van de invoering van eene landrenteregeling in de afdeeling Oeloe Soengei der residentie Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo	10 000

aanslag in en invordering van het hoofdgeld	f	15 000
afkoop van heeren diensten in de gewesten buiten Java en Madoera		16 000
terwijl minder is opgebracht voor:		
verdere uitgaven voor de politie		64 000
aankoop particuliere landen (Torbaja en Gemoelak)		2 850 000
personeel voor het kredietwezen		15 000
uitgaven in verband met de voorgenomen geleidelijke opheffing van perdikan-privileges der daarvoor in aanmerking komende desa's van de gouvernementslanden op Java en Madoera		20 000

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 92. Verhooging van de eindbezoldiging der in het gouvernement Oostkust van Sumatra werkzame ambtenaren voor het belastingwezen.

Door de bij Staatsblad 1917 No. 430 o.m. plaats gehad hebbende verbetering van de inkomsten der ongediplomeerde gezaghebbers bij het Binnenlandsch Bestuur is de vroeger bestaande gelijkheid van de bezoldigingen van deze groep van ambtsbekleeders en die der ambtenaren voor het belastingwezen ter Oostkust van Sumatra verbroken.

Aangezien voor beide betrekkingen ongeveer gelijke eischen worden gesteld en het wenschelijk wordt geacht nu en dan personeel van de eene groep in de andere te doen overgaan, is het noodzakelijk ook de eindwedde van de belastingambtenaren, thans bedragende f 400, te verhoogen tot f 500 's maands.

Aangezien in 1920 nog geen der thans in dienst zijnde ambtenaren aanspraak zal kunnen maken op eene hogere bezoldiging dan f 400 's maands, behoeft bij deze begrooting nog niet op eene vermeerdering van uitgaven te worden gerekend.

Onderafdeeling 93. Verbetering van de vooruitzichten der commiezen op de gewestelijke en plaatselijke kantoren (f 40 000).

Het is noodig gebleken in de geldelijke vooruitzichten der commiezen op de gewestelijke en plaatselijke kantoren eenige verbetering te brengen, ten einde het ambt meer aantrekkelijk te maken en de betere krachten voor die kantoren te kunnen behouden. De zeer kleine kans om hoofdcommies of afdelingssecretaris te worden buiten beschouwing gelaten, is het eindvooruitzicht der commiezen de aan die betrekking verbonden hoogste bezoldiging van f 300 's maands.

Het voornemen bestaat om den bij de Departementen van algemeen bestuur bestaanden rang van eersten commies met een eindwedde van f 400 's maands ook voor de gewestelijke en plaatselijke kantoren in te voeren. Indien ongeveer $\frac{1}{3}$ gedeelte van het aantal commiesbetrekkingen wordt omgezet in die van eersten commies, zal daarmee een, weliswaar niet afdoende, doch hoog noodige verbetering worden bereikt. Voor het jaar 1920 worden de kosten hiervan geraamd op f 40 000 's jaars.

Onderafdeeling 105. Verbetering van de bezoldiging der schrijvers bij de districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten op Sumatra (f 22 650).

De hoogste bezoldiging van onderscheidenlijk f 25 en f 15 's maands van de schrijvers bij de districtshoofden en bij de onderdistrictshoofden in de gewesten Djambi, Palembang, Lampongsche Districten, Benkoelen en Tapanoeli en van f 20 en f 15 's maands ter Sumatra's Westkust is niet meer in verhouding tot de eischen van bekwaamheid, welke men aan deze beambten moet stellen. De keuze wordt daardoor ten nadeele van de bestuursvoering beperkt, terwijl bij minder geschikte krachten als schrijver bij de Inlandsche bestuursambtenaren in de genoemde gewesten deze laatsten meer aan hun schrijftafel gebonden worden dan voor een goede bestuursuitoefening wenschelijk is.

Dat maakt het noodig de bezoldiging dezer schrijvers te verhoogen.

De bedoeling is een schrijver bij een onderdistrictshoofd een bezoldiging toe te kennen van f 20 met 2 driejaarlijksche verhoogeningen van f 2.50 tot ten hoogste f 25 's maands en een schrijver bij een districtshoofd van f 25 met 2 driejaarlijksche verhoogeningen van f 5 tot ten hoogste f 35 's maands.

De bezoldiging van meergenoemde schrijvers vordert thans een uitgave van f 4 570 's maands ⁽¹⁾; de voorgestelde regeling eischt een bedrag van f 6 457.50 's maands ⁽²⁾, d.i. f 1 887 50 meer per maand of f 22 650 per jaar.

Onderafdeeling 109. Ontvoogding van het Inlandsch bestuur in de afdeelingen op Java en Madoera (f 90 000).

Met de ontvoogding van het Inlandsch bestuur is een proef genomen in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-Regentschappen. Aan de Inlandsche bestuursambtenaren in die afdeeling zijn verscheidene bevoegdheden gegeven, welke tot dusver door het Europeesch bestuur werden uitgeoefend (zie Staatsblad 1918 Nos 674 en 675). Dit bestuur bepaalt zich tot het geven van leiding en voorlichting. In verband daarmede is een der twee in die afdeeling bescheiden controleurs bij het Binnenlandsch Bestuur buiten dienst gesteld, terwijl de andere geen zelfstandige afdeeling meer heeft, doch aan den Assistent-Resident is toegevoegd. Het Inlandsch bestuur daarentegen is uitgebreid met één onderdistrictshoofd, terwijl ook het personeel op de bestuurskantoren is versterkt.

De hogere uitgaven bedragen voor:	
een commies ten behoeve van het assistent-residentiekantoor	f 2 400 's jaars
verhooging van de bezoldiging van een Inlandschen klerk	240 „
een regentschapssecretaris	1 680 „
twee schrijvers op het kantoor van den Regent	720 „
een oppasser op dat kantoor	120 „
klerkengelden en schrijfloonen voor dat kantoor	900 „
zeven (tweede) districtsschrijvers	2 520 „
een onderdistrictshoofd	1 680 „
reiskosten voor dat onderdistrictshoofd.	180 „
een onderdistrictsschrijver	240 „
elf hulpschrijvers	1 980 „
huishuurvergoeding voor den patih ..	600 „

Te zamen	f 13 260 's jaars,
waartegenover staat eene besparing van uitgaven aan:	
een controleur	f 4 800 's jaars
twee controleursschrijvers	720 „
twee boodschappers	240 „
klerkengelden	840 „
een schrijver bij den patih	360 „

Te zamen

⁽³⁾ Dit bedrag is als volgt becijferd:

GEWEST.	Aantal districts-schrijvers.	Maandelijksche bezoldiging.	Totaal bedrag der bezoldiging per maand.	Aantal onderdis-trictsschrijvers.	Maandelijksche bezoldiging.	Totaal bedrag der bezoldiging per maand.	Toelichting.
Djambi.....	10	f 25	f 250	21	f 15	f 315	Stb. 1916 No. 208.
Palembang.....	15	„ 25	„ 375	40	„ 15	„ 600	Idem.
Lampongsche Districten....	7	„ 25	„ 175	12	„ 15	„ 180	Idem en 1917 No. 101.
Benkoelen	9	„ 25	„ 225	18	„ 15	„ 270	Stb. 1917 No. 221.
Tapanoeli.....	12	„ 25	„ 300	25	„ 15	„ 375	Stb. 1916 No. 245.
Sumatra's West-kust.....	34	„ 20	„ 680	55	„ 15	„ 825	Stb. 1915 No. 356.
Totaal.....	87		f 2 005	171		f 2 565	

⁽²⁾ Dit bedrag is als volgt toe te lichten.

Gezamenlijke gewesten:

87 districtsschrijvers op een bezoldiging van f 25.— 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van f 5.— 's maands tot ten hoogste f 35.— 's maands, gemiddeld f 30.— 's maands, geeft	f 9 610.—
171 onderdistrictsschrijvers op f 20 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van f 2.50 's maands tot ten hoogste f 25 's maands, gemiddeld f 22.50 's maands, geeft	3 847.50

Totaal uitgaven voorgestelde toestand per maand .. f 6 457.50

In het geheel bedragen dus de hoogere uitgaven voor de ontvoogding in de afdeling Tjiandjoer f 6 300 's jaars; het laat zich echter aanzien, dat het Europeesch bestuur op den duur nog meer kan worden ingekrompen.

Aangezien de uitkomsten van de hierbedoelde proef bevredigend zijn gebleken, zal de ontvoogding nog gedurende het jaar 1919 over 17 andere afdelingen worden uitgebreid. De aan deze maatregelen verbonden uitgaven worden met inbegrip van voormeld bedrag van f 6 300 geraamd op rond f 90 000.

Onderafdeeling 110. Aanschaffing van meubelen ten behoeve van de kantoren en vergaderplaatsen van Inlandsche bestuursambtenaren (f 50 000).

Ook met het oog op de aanstaande ontvoogding van het Inlandsch bestuur is het als een eisch des tijds te beschouwen, dat de kantoren en vergaderplaatsen van de hoogere inlandsche bestuursambtenaren — regenten zelfstandige patih's, districtshoofden en de daarvoor in aanmerking komende onderdistrictshoofden — van landswege van de noodige meubelen worden voorzien.

Ten einde de begroting niet in eens te veel te bezwaren, verdient het aanbeveling de verstrekking van bedoeld meubilair geleidelijk te doen plaats hebben, in der regel bij overplaatsing of eerste benoeming. De meeste bestuursambtenaren, die reeds ingericht zijn, hebben het landsmeubilair niet dadelijk noodig en kunnen het dikwijls ook niet bergen. Er kunnen zich echter gevallen voordoen, waarin dadelijke verstrekking gewenscht is, b.v. voor nieuwe kantoorlokalen of indien de betrokken ambtenaar zich thans te veel behelpen moet en ruimte heeft voor plaatsing van landsmeubelen.

In verband hiermede ligt het in de bedoeling aan de hoofden van gewestelijk bestuur de beschikking te geven over een jaarlijksch krediet, waaruit zij volgens de evenbedoelde beginselen het noodige meubilair kunnen verstrekken. Dit voor zooveel betreft de districts- en onderdistrictshoofden. Aan de regenten en zelfstandige patih's zal met het oog op bedoelde ontvoogding spoedig meubilair moeten worden verstrekt en wel telkens op aanvraag.

Volgens berekening zal voor eerste aanschaffing in het geheel noodig zijn een bedrag van ruim f 500 000. Aannemende, dat de verstrekking in 10 jaren afloopt, zal dus gedurende 10 jaren jaarlijks ± f 50 000 benodigd zijn. Daarna zal jaarlijks een post moeten worden uitgetrokken voor onderhoud en vernieuwing van het meubilair.

Onderafdeeling 115. Hervorming van het districtsbestuur in de residentie Banka en Onderhoorigheden (f 19 800).

Zooals werd betoogd in de toelichting op onderafdeling 101 A der aanvullingsbegroting voor het dienstjaar 1919, werd het noodzakelijk geacht om de aan de betrekkingen van districts- en onderdistrictshoofd in de aldaar genoemde gewesten van Sumatra verbonden bezoldiging belangrijk te verbeteren, ten einde voor de vervulling van die ambten de beschikking te erlangen over jongelieden van voldoende ontwikkeling en beschaving.

Eene gelijke zoo niet grootere noodzakelijkheid om de beschikking over een goed ontwikkeld korps Inlandsch bestuursambtenaren te krijgen, bestaat voor de residentie Banka en Onderhoorigheden.

Met de aan den voet becijferde, zeer aanzienlijke verbetering der geldelijke vooruitzichten van de Inlandsch bestuursambtenaren zal een belangrijke inkrimping van hun aantal gepaard kunnen gaan. Is de organieke sterkte der genoemde ambtenaren thans bepaald op 1 districtshoofden en 15 onderdistrictshoofden, bij invoering der nieuwe inkomstenregeling zal met een aantal van 5 districtshoofden (demangs), waarvan 1 der 1ste klasse, en 11 onderdistrictshoofden (batins) kunnen worden volstaan. Voor eene behoorlijke vervulling van hun taak moeten de ambtenaren van het districtsbestuur met uitzondering van de batins, die op de standplaats van de demangs gevestigd zijn en met 1 agent kunnen volstaan, de beschikking hebben over 2 agenten der algemeene politie.

De gedachte inrichting van het districtsbestuur zal een

uitgave vorderen van f 50 798 's jaars ⁽¹⁾, dus f 18 278 's jaars ⁽¹⁾ meer dan bij den thans bestaanden toestand

⁽¹⁾ Deze bedragen worden toegelicht door de volgende berekening.

Bestaande samenstelling:

I. Districtsambtenaren:

a. Bezoldiging:

10 districtshoofden op een bezoldiging van f 100 tot f 150 's maands, gemiddeld f 125 's maands.	f 1.250.—
15 onderdistrictshoofden op een bezoldiging van f 40 tot f 60 's maands, gemiddeld f 50 's maands.	„ 750.—

b. Reiskosten:

9 districtshoofden à f 2.50 per dag, gemiddeld 10 reisdagen per maand, geeft f 25 per persoon of te zamen	„ 225.—
1 districtshoofd à f 1 per dag, gemiddeld 10 reisdagen per maand	„ 10.—
15 onderdistrictshoofden à f 1 per dag, gemiddeld 10 reisdagen per maand f 10 per dag of te zamen ..	„ 150.—

II. Schrijverspersoneel:

10 mandoers op een bezoldiging van f 25 's maands.	„ 250.—
--	---------

III. Oppassers:

5 kantoorpassers à f 15 's maands	„ 75.—
---	--------

Te zamen 's maands f 2.710.—
of per jaar f 32.520.—

Voorgestelde samenstelling:

I. Districtsambtenaren:

a. Bezoldiging:

5 districtshoofden, waarvan één der eerste klasse, op een bezoldiging van f 300 tot f 450 's maands, gemiddeld	f 375.—
en 4 der tweede klasse op een bezoldiging van f 200 tot f 300 's maands, gemiddeld f 250 's maands.	„ 1.000.—
11 onderdistrictshoofden op een bezoldiging van f 120 tot f 160 's maands, gemiddeld f 140 's maands, geeft	„ 1.540.—

b. Reiskosten:

5 districtshoofden à f 2.50 per dag, gemiddeld 10 reisdagen per maand, geeft f 25 per persoon of te zamen	„ 125.—
11 onderdistrictshoofden à f 1.50 per dag, gemiddeld, 10 reisdagen per maand, geeft f 15 per persoon of te zamen	„ 165.—

c. Kantoor- en schrijfbehoeften:

5 districtshoofden à f 2.50 per maand, geeft	„ 12.50
11 onderdistrictshoofden à f 1.50 per maand, geeft	„ 16.50

II. Schrijverspersoneel:

5 districtschrijvers op een bezoldiging van f 25 tot f 40	
---	--

benooidigd is. Bovendien zal voor 1920 nog gerekend moeten worden op eene som van $f\ 3\ 000 - f\ 1\ 500 = f\ 1\ 500$ voor de verbetering van de bezoldiging van een in 1914 tijdelijk boven de bestaande sterkte indienstgesteld districtshoofd, bestemd voor leiding van de kampongbevolking ten behoeve van den aanplant van voedingsmiddelen als anderszins, zoodat bij deze begrooting een bedrag wordt aangevraagd van rond $f\ 19\ 800$.

Deze vermeerdering van uitgaven is echter slechts tijdelijk, aangezien de thans mede ten behoeve van het Inlandsch bestuur uitgegeven som van $f\ 1\ 590$'s maands of $f\ 19\ 080$'s jaars voor het toekennen van belooningen en toelagen aan Inlandsche Kamponghoofden en Hoofden der Sekah-bevolking over eenige jaren (geschat wordt ten hoogste 5) met uitzondering van een bedrag van $f\ 45$'s maands of $f\ 540$'s jaars ten behoeve der Sekah-hoofden zal kunnen vervallen. Op den duur zal de onderwerpelijke hervorming derhalve eene besparing geven van $f\ 19\ 080 - (f\ 18\ 278 + f\ 540) = f\ 262$'s jaars.

Onderafdeeling 116. Hervorming van het districtsbestuur in de afdeeling Gorontalo der residentie Menado ($f\ 14\ 700$).

Evenals in de Minahassa en in verschillende gewesten van Sumatra (zie de vorige begrooting en de aanvullingsbegrooting voor 1919) is de noodzakelijkheid gebleken om de inkomsten der ambtenaren van het districtsbestuur in de afdeeling Gorontalo te verbeteren.

Deze verbetering kan gepaard gaan met een herziening der districtsindelung, die het mogelijk maakt met een aantal van 5 districtshoofden en 10 onderdistrictshoofden te volstaan tegen 12 districtshoofden en 8 onderdistrictshoofden, welke bij de tegenwoordige administratieve indeling noodig zijn.

Hebben de districtshoofden thans eene bezoldiging, afwisselende van $f\ 65 - f\ 200$'s maands, het ligt in het voornemen de districtshoofden in de nieuwe samenstelling in twee klassen te verdeelen, aan die der tweede klasse eene wedde toe te kennen van $f\ 200$ met vier driejaarlijksche verhoogingen van $f\ 25$'s maands tot ten hoogste $f\ 300$ en te bepalen, dat als regel een hunner benoemd kan worden tot districtshoofd eerste klasse op eene bezoldiging van $f\ 300$ met drie driejaarlijksche verhoogingen van $f\ 50$ tot ten hoogste $f\ 450$, met dien verstande, dat voor dit ambt als norm slechts in aanmerking zullen komen ambtenaren in het bezit van het eindexamen eener opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren.

Bovendien zullen deze ambtenaren een toelage krijgen van $f\ 2.50$'s maands voor kantoor- en schrijfbehoeften, terwijl zij voor dienstreizen, welke zich verder dan zes paal van hun standplaats uitstrekken, eene vergoeding van $f\ 2.50$ per dag in rekening kunnen brengen.

Voor de onderdistrictshoofden ligt het in de bedoeling eene bezoldiging vast te stellen van $f\ 120$ met twee driejaarlijksche verhoogingen van $f\ 20$ tot ten hoogste $f\ 160$ en hun verder toe te kennen een toelage voor kantoor- en

per maand, gemiddeld $f\ 32.50$	
's maands, geeft	162.50
9 schrijvers op een bezoldiging van $f\ 20$ tot $f\ 25$ per maand, gemiddeld $f\ 22.50$'s maands, geeft	202.50
III. Politiepersoneel:	
30 agenten der algemeene politie, waarvan:	
5 der eerste klasse op een bezoldiging van $f\ 22.50$ tot $f\ 25$ per maand, gemiddeld $f\ 23.75$'s maands, geeft...	118.75
25 der tweede klasse op een bezoldiging van $f\ 17.50$ tot $f\ 20$ per maand, gemiddeld $f\ 18.75$'s maands, geeft	468.75
Voor het onderhoud van 16 rijwielen à $f\ 35$ per jaar	f 560
<hr/>	
Te zamen per maand	f 4.186.50
of per jaar	f 50.798

schrijfbehoeften van *f* 1.50 's maands en eene toelage voor reiskosten van *f* 1.50 per dag voor alle door hen ondernomen dienstreezen, welke zich verder dan 6 paal van hun standplaats uitstrekken.

Tegelijkertijd zullen ook de inkomsten voor de districtsschrijvers verbeterd worden. Genieten deze thans een bezoldiging van *f* 20 en *f* 25 's maands, het ligt in de bedoeling aan de schrijvers bij de districtshoofden eene wedde te geven van *f* 25 's maands met driejaarlijkse verhoogingen van *f* 5 's maands en aan die bij de onderdistrictshoofden van *f* 20 met twee driejaarlijkse verhoogingen van *f* 2.50 's maands.

Waar thans het districtsbestuur organiek 20 ambtenaren telt en er bij de nieuwe formatie slechts 15 noodig zijn, ligt het in het voornemen de ongeschikte elementen, die in verband met de lage bezoldiging tot nu toe in hun ambt gehandhaafd werden, met behoud van de thans door hen genoten bezoldiging tot eenig ander ambt te benoemen dan wel, wanneer die ongeschiktheid een gevolg is van gebrek aan opleiding en ervaring, hen aan een ervaren ambtenaar toe te voegen om aan te leeren, wat hun ontbreekt, ten einde bij voorkomende vacature te kunnen invallen. Waar reeds een paar plaatsen in de oude formatie onvervuld zijn gelaten, zal de overgangstoestand slechts voor enkele ambtenaren gelden.

De meerdere uitgaven, welke uit de vorenbedoelde maatregelen zullen voortvloeien, worden voor 1920 becijferd op [*f* 41 580 ⁽¹⁾ + *f* 2 880 ⁽²⁾] — *f* 28 980 ⁽³⁾ —

(¹) Dit bedrag vindt toelichting in het ondervolgende:

1 districtshoofd 1 ^e klasse op <i>f</i> 300.— tot <i>f</i> 450.—	
gemiddeld 's maands	<i>f</i> 375.—
4 idem der 2 ^e klasse op <i>f</i> 200.— tot <i>f</i> 300.—	
's maands, gemiddeld <i>f</i> 250.— 's maands	1 000.—
10 onderdistrictshoofden op <i>f</i> 120.— tot <i>f</i> 160.—	
's maands, gemiddeld	1 400.—
5 districtsschrijvers op <i>f</i> 25.— tot <i>f</i> 40.— 's maands,	
gemiddeld	162.50
10 hulpschrijvers op <i>f</i> 20.— tot <i>f</i> 25.— 's maands,	
gemiddeld	225.—
Toelage kantoor- en schrijfbehoeften voor:	
5 districtshoofden <i>f</i> 2.50 's maands	12.50
10 onderdistrictshoofden <i>f</i> 1.50 's maands	15.—
Reiskosten voor:	
5 districtshoofden, gemiddeld 10 reisdagen per	
maand, <i>f</i> 2.50 per dag	125.—
10 onderdistrictshoofden, gemiddeld 10 reisdagen per	
maand, <i>f</i> 1.50 per dag	150.—
	Tezamen per maand <i>f</i> 3 465.—
	per jaar „ 41 580.—

(²) Dit getal wordt als volgt toegelicht:

Volgens de organieke sterkte zijn 5 ambtenaren overcompleet; te rekenen is dus op het ontslag van 5 onderdistrictshoofden, waarvan 4 op *f* 50.— 's maands en 1 op *f* 40.— 's maands, die hunne tegenwoordige bezoldiging echter dienen te behouden, tot er gelegenheid bestaat hen bij het districtsbestuur te laten invallen dan wel bij algeheele ongeschiktheid in een ander ambt op gelijke bezoldiging te doen invallen. Dit geeft een aflopende uitgave van *f* 240.— per maand of *f* 2880.— per jaar.

(³) Dit bedrag vertegenwoordigt de uitgaven voor de ambtenaren van het districtsbestuur volgens de tegenwoordige formatie en vindt toelichting als volgt:

2 districtshoofden à <i>f</i> 200.— 's maands, geeft	<i>f</i> 400
3 idem à <i>f</i> 175.—	525
3 idem à <i>f</i> 150.—	450
2 idem à <i>f</i> 100.—	300
1 idem à <i>f</i> 65.—	65
7 onderdistrictshoofden à <i>f</i> 50.— 's maands	350
1 idem à <i>f</i> 40.—	40
9 districtsschrijvers à <i>f</i> 25.— 's maands	225
2 idem à <i>f</i> 20.— 's maands	60
	Totaal 's maands <i>f</i> 2 415
	per jaar <i>f</i> 28 980

f 780 ⁽⁴⁾ of f 14 700 's jaars, welk bedrag geleidelijk zal verminderen met f 2 880 en dus in de toekomst tot f 11 820 zal terugloopen.

I. Onderafdeeling 117. Invoering van het daadwerkelijk rechtstreeksch bestuur in het „gouvernementslandschap” Karangasem.

Zooals in de op 2 December 1918 gehouden vergadering van den Volksraad in uitzicht is gesteld, wenscht de Regeering het volgend jaar over te gaan tot het onder daadwerkelijk rechtstreeksch bestuur brengen van Karangasem (bladzijden 441 en 442 van de Handelingen van den Volksraad gedurende de tweede gewone zitting 1918—1919). De tegenwoordige Stedehouder zal dan landsdienaar worden, waarbij hem dezelfde inkomsten waren toe te kennen als hem tot dusver uit de landschapskas werden toegelegd, n.l. f 12 000 's jaars aan bezoldiging, benevens eene vergoeding voor huishuur bij gemis van een ambtswoning van f 1200.

Verder zal zijn te rekenen op:

10 districtshoofden op de bij de Staatsbladen 1913 No. 594 en 1916 No. 162 vastgestelde bezoldiging. Hier van zal er 1 in 1920 een wedde genieten van f 125 en de overigen van f 175 's maands, zoodat voor dit doel een bedrag van f 20 400 benoodigd is;

1 schrijver bij den Stedehouder op f 30 's maands en 10 schrijvers bij de districtshoofden op f 25 's maands ieder of tezamen f 3 360 's jaars;

een vergoeding voor kantoorbehoefden van f 30 's jaars voor elk der 10 districtshoofden en van f 60 's jaars voor den Stedehouder;

1 sedahanagoeng (ondercollecteur) ten behoeve van de landelijke inkomsten in Karangasem op inkomsten over eenkomstig de regeling in Staatsblad 1913 No. 594. Wij het gemiddelde van de perceptie der landelijke inkomsten over de jaren 1915, 1916 en 1917 f 89 298 bedroeg, is voor bezoldiging uitgetrokken f 2 100 's jaars;

2 djoeroesdegdeg, waarvan 1 op f 300 en 1 op f 240 's jaars;

een vergoeding voor kantoorbehoefden van f 30 's jaars voor den sedahanagoeng;

1 schrijver bij den sedahanagoeng op de hoogste bezoldiging van f 360 's jaars;

2 mandoers voor de bewaking van de pasanggrahan te Selat en Tjoelik op f 180 's jaars ieder;

1 politieagent der 2de klasse ten behoeve van den Regeent op een gemiddelde bezoldiging van f 195 's jaars (Staatsblad 1915 No. 336);

een bedrag van f 19 050 's jaars aan personeele toelagen, te weten: f 1 800 's jaars levenslang aan den lands groote I Goesti Ktoet Djilantik, f 60 aan een gewezen dorpshef, en f 195 's jaars aan twee gewezen districts hoofden ieder, terwijl aan den Stedehouder tot aan zijn aftreden of overlijden eene toelage zal worden uitgekeerd van f 16 800 's jaars als vergoeding voor zijn aandeel in de thans aan het zelfbestuur uitgekeerde, doch bij de invoering van het landsbestuur in te trekken schadeloosstelling voor den afstand van het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen en tot exploitatie van het opiummiddel van f 57 622 's jaars.

Tevens zal aan den Stedehouder uit 's Lands kas moeten worden uitbetaald de thans door hem uit de landschapskas genoten wordende personeele toelage van f 10 's maands wegens het gemis van de beschikking over de z.g. ajahan-kadalemdiensten; met de geldelijke gevolgen van deze toelage werd echter reeds vroeger ten onrecht bij de begrooting rekening gehouden.

De uit de voorgenomen maatregelen voortvloeiende

(⁴) Dit bedrag wordt als volgt toegelicht:

Ten behoeve van het districtsbestuur zijn thans in dienst
agenten der algemeene politie ten getale van 3
de nieuwe samenstelling eischt er 2

dus minder

allen agenten der tweede klasse op een bezoldiging van f 15.— tot f 17.50 's maands, gemiddeld f 1625.—

In het geheel minder aan uitgaven voor de politie per
maand f 5
per jaar „ 78

Niettemin zal de gelegenheid moeten blijven bestaan om, inzonderheid voor kringen met een minder belangrijke perceptie, bijv. van minder dan *f* 25 000 's jaars, de ontvangst — zoo noodig onder genot van een afzonderlijk te regelen toelage — op te dragen aan ambtenaren, wier betrekking geoordeeld wordt daartoe den noodigen tijd en de gelegenheid te geven (vgl. Staatsblad 1908 No. 448) dan wel bij uitzondering aan andere personen, zooals gepensioneerden.

Ter zake van de hoogere uitgaven, vereischt voor de indienststelling van voormeld nieuw personeel in sommige gewesten op Java en Madoera, welke spoedshalve reeds bij wijze van tijdelijken maatregel heeft plaats gehad, wordt verwezen naar den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Onderafdeeling 134. Voorbereiding van de invoering van eene landrenteregeling in de afdeeling Oeloe Soengei der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (*f* 9740).

Zooals in de toelichting van middel No. 32, *c* is medegedeeld, ligt het in de bedoeling in de afdeeling Oeloe Soengei der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo de vertieningsbelasting op het rijstgewas t.z.t. te vervangen door een landrenteregeling en door een bedrijfsbelasting voor andere dan uit den landbouw verkregen inkomsten.

Ter voorbereiding van de invoering der landrenteregeling is het noodig, dat nog een Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de gebruikelijke voorwaarden (gemiddelde bezoldiging *f* 6 600, bijslag voor woninghuur *f* 240 en toelage *f* 900 's jaars) bij den dienst der landelijke inkomsten wordt werkzaam gesteld, tot welken maatregel reeds op tijdelijken voet is overgegaan.

Voorts wordt voor reiskosten van bedoelden Controleur *f* 1 500 en voor verdere kosten van het verzamelen van gegevens *f* 500 noodig geacht.

Onderafdeeling 137. Uitgaven in verband met de terugbrenging van particuliere landen op Java tot het Landsdomein (Memorie).

Na de toelichting op onderafdeeling 129 van het tweede Hoofdstuk van de ontwerp-begroting voor het jaar 1919 werden nopens de terugbrenging tot het Landsdomein van particuliere landerijen op Java en Madoera nadere gegevens verstrekt:

- 1^e. bij de mondelinge behandeling van het begrootingsontwerp (Handelingen Volksraad, eerste zitting 1918 blz. 96/97);
- 2^e. in de nota, welke naar aanleiding van de motie van de heeren Van Hinloopen Labberton e.a. betreffende de invoering van rechtstreeksch bestuur en afschaffing van de heerdiensten op de particuliere landerijen (Bijlagen Handelingen, tweede zitting 1918, 1, No. 6), door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur aan den Volksraad werd overgelegd (Bijlagen Handelingen, tweede zitting 1918, 1, No. 13);
- 3^e. in het Regeeringsantwoord op de vraag van den heer Cramer e.a. betreffende de toepassing van de motie-Yzerman in zake den terugkoop van particuliere landerijen (Aanhangsel Handelingen, tweede zitting 1918, No. 1, blz. 3).

Sindsdien werden nog aangekocht de in de afdeeling Meester-Cornelis gelegen landen Tjililitan-besar, Tjililitan-ketjil, Klein Kampong Melajoe, ter gezamenlijke uitgestrektheid van 1829½ bouws, voor *f* 225 000; Tjempe-dakwetan, groot 80 bouws, voor *f* 13 600 en Pondok Petoeng, groot 4764 bouws, voor *f* 505 000 en het in de afdeeling Batavia gelegen land Babakan-Zuid of Lengkong Goedang, groot 687 bouws, voor *f* 100 000.

Het ter hoofdplaats Batavia gelegen land Tanah-abang (Staatsblad 1913 No. 714 en 1915 No. 451) is ten name van het Land overgeschreven.

De onderhandelingen met de eigenaren der Pamanoekan- en Tjiasemlanden (Staatsblad 1914 No. 462 en 1918 No. 236) worden voortgezet; evenzoo de onderzoeken betreffende de Tangerangische landen, opgesomd in Staatsblad 1914 Nos. 406 en 639, in verband met Staatsblad 1916 No. 454.

Met de eigenaren van de Semarangsche landen Gemolak en Torbaja (Staatsblad 1916 No. 665) werd tot overeenstemming gekomen; de instemming van den Volksraad werd verkregen tot invoeging in de IVde Afdeeling van de voorloopig vastgestelde begroting voor het

dienstjaar 1919 van eene onderafdeeling 129C: Aankoop van het in de residentie Semarang gelegen particuliere land Gemoelak (Handelingen, Eerste buitengewone Zitting 1919, 4, Nos. 1, 2 en 3).

Te koop zijn o.m. aangeboden de Tjikandi-landen, welk aanbod bij de betrokken commissie voor de waarde-bepaling in behandeling is.

De verklaring, dat het algemeen belang terugbrenging tot het Landsdomein vordert, is uitgesproken ten aanzien van:

- 1^e. de in de afdeeling Batavia gelegen particuliere landen Tjoeroengbetoeng-Sampiran (Staatsblad 1918 No. 656), Tjempaka Poetih met Sonthar en Kwitang-Oost of Tanah-Tinggi (Staatsblad 1918 No. 697);
- 2^e. het in de afdeeling Buitenzorg gelegen land Tjikadoe (Tjiledjet of Tendjo) (Staatsblad 1918 No. 823);
- 3^e. de in de afdeeling Semarang gelegen landen Babadan, Panggoeng-Oost, Panggoeng-West, Darat, Karangbalong, Karangajoe I en II, Karangmodjo, Kalibanteng, Krapiak, Koermosari, Tawang Gilen, Tawang Tempel en Tawang Ngaglik, Simongan, Mlojo, Panggoeng — Gedong — Batoe, Penggiling en Boeloe (Staatsblad 1918 No. 759);
- 4^e. de ter hoofdplaats Soerabaja gelegen landen Koe-pang-Zuid en Goenoengsari (Staatsblad 1918 No. 661).

V. ONDERWIJS EN EEREDIENST.

Algemeene opmerkingen. Het eindcijfer der uitgaven van deze afdeeling op beide hoofdstukken te zamen is rond f 5 792 000 hooger geworden.

De raming van de volgende op de begrooting van het loopende jaar reeds voorkomende posten moest o.m. worden verhoogd met de daarachter genoemde bedragen.

Uitgaven voor het openbaar middelbaar onderwijs	f	71 684
Kosten van een algemeene middelbare school		63 850
Uitgaven voor het openbaar Europeesch vakonderwijs		45 300
Uitgaven voor de artsenscholen		88 540
Uitgaven voor de opleiding van leerkrachten voor het openbaar Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-Inlandsch onderwijs		44 685
Uitgaven voor het openbaar Europeesch voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs		33 920
Uitgaven voor het openbaar Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-Inlandsch onderwijs		222 379
Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van Europeesch lager, Holl.-Chineesch en Holl.-Inlandsch onderwijs		341 600
Uitgaven voor het openbaar voortgezet en vakonderwijs voor Inlanders		79 684
Opleiding van vrouwelijke inlandsche leerkrachten (kweekschool en normaalscholen).		45 625
Uitgaven voor het openbaar inlandsch lager onderwijs		325 600
Bijdragen aan bijzondere inrichtingen van inlandsch lager onderwijs		193 000
Uitgaven voor het inlandsch volksonderwijs.	1 313 920	
Uitgaven voor de volksboekerijen		162 450
Oprichting van volksscholen in het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden		43 000
Uitgaven voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in het algemeen		625 740
Uitgaven voor ziekeninrichtingen en andere geneeskundige instellingen		585 655
Ondersteuning van bijzondere ziekenzorg ..		132 400
Voor nieuwe maatregelen, waarvan het bedrag niet in evengenoemde cijfers is begrepen en welke mede hieronder afzonderlijk zijn behandeld		1 198 184
Daarentegen zijn de uitgaven voor de pestbestrijding f 130 114 lager dan die voor 1919.		

Voor zoover de hoogere raming hieronder niet bij

de bespreking der onderafdeelingen afzonderlijk is toegelicht, is zij toe te schrijven aan de navolgende omstandigheden.

De toeneming van de uitgaven voor het openbaar middelbaar onderwijs houdt verband met de te verwachten toeneming van het aantal leerlingen, waardoor reeds voor 1919 op meer leerkrachten moet worden gerekend dan voor dat jaar oorspronkelijk noodig werd geacht.

Om gelijke reden moet ook de raming voor de technische scholen hooger worden gesteld dan alleen in verband met den groei van de technische school te Djokjakarta noodig is.

De hoogere uitgaven voor een algemeene middelbare school, de artsenscholen, de opleiding van leerkrachten voor het openbaar Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-Inlandsch onderwijs en de opleiding van vrouwelijke inlandsche leerkrachten (kweek-school en normaalscholen) houden verband met de toevoeging van een nieuwe klasse aan de verschillende inrichtingen. Zie voor de uitgaven, verbonden aan de oprichting van nieuwe bovenbouw-afdeelingen der Algemeene Middelbare School, onderafdeeling 166.

Van de hoogere raming der uitgaven voor het openbaar Europeesch voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs komt ruim *f* 15 000 voor rekening van de aanvangsbezoldigingen van het personeel en ruim *f* 18 000 voor de van wisselvalligen aard zijnde weddeverhoogingen. De verhooging van den post voor de aanvangsbezoldigingen houdt verband met de uitbreiding van het aantal leerkrachten als gevolg van meer leerlingen dan in 1919.

De uitgaven voor het openbaar Europeesch lager, Hollandsch-Chineesch en Hollandsch-Inlandsch onderwijs zijn ruim *f* 222 000 hooger gesteld, omdat voor aanvangsbezoldigingen ruim *f* 55 000 meer noodig zal zijn, in verband met de uitbreiding van het aantal leerkrachten als gevolg van de toeneming van het aantal leerlingen en opening van nieuwe scholen, en de weddeverhoogingen met het oog op de inmiddels verkregen juistere gegevens *f* 73 000 hooger gesteld moeten worden; terwijl voor de van wisselvalligen aard zijnde verdere uitgaven vermoedelijk *f* 93 000 meer noodig zal zijn.

Wegens bijdragen aan bijzondere inrichtingen voor lager onderwijs op Westerschen grondslag moet in verband met de verkregen uitkomsten over 1918 op een hooger uitgaaf van *f* 341 600 gerekend worden, zoodat de raming van 1919 voor 1920 met dat bedrag is verhoogd.

Voor uitgaven voor het openbaar voortgezet en vak-onderwijs voor Inlanders zal ruim *f* 79 000 meer noodig zijn, n.l. *f* 46 000 voor aanvangsbezoldigingen (voornamelijk als gevolg van in groei zijnde scholen), *f* 29 000 voor weddeverhoogingen en *f* 4 000 voor de verdere uitgaven dier scholen.

Werd voor 1919 gerekend op een aantal van 4793 en 2380 leerkrachten, onderscheidenlijk voor de openbare inlandsche lagere scholen op Java en Madoera en voor die in de Buitengewesten, voor 1920 zal dit aantal stijgen tot 4926 en 2598. In verband hiermede is voor de personeelsuitgaven gerekend op een meerdere uitgaaf van *f* 179 600 (*f* 100 600 voor aanvangsbezoldigingen en *f* 79 000 voor weddeverhoogingen), terwijl voor de verdere uitgaven dier scholen *f* 146 000 meer zal worden besteed dan in 1919.

Ook de bijdragen aan bijzondere inrichtingen voor dit onderwijs zijn hooger gesteld dan die voor 1919 en wel *f* 193 000 hooger en zulks als gevolg van de uitkomsten der voorgaande jaren.

In verband met de voorgenomen aanzienlijke uitbreiding van het aantal volksscholen, welke uitbreiding hieronder afzonderlijk uitvoerig wordt besproken, zijn de tegemoetkomingen en verdere uitgaven voor het inlandsch gemeenteonderwijs *f* 1 250 000 hooger geraamd. Als gevolg van deze uitbreiding moet voor het personeel van de inspectie van dat onderwijs op ruim *f* 63 000 meer worden gerekend.

De hoogere raming van de uitgaven voor de volksboekeringen, waarvan een bedrag van *f* 74 100 benodigd is voor de hieronder bedoelde, uitvoerig toegelichte uit-

breiding van het personeel van het kantoor van de commissie voor de volkslectuur, komt tot een bedrag van f 81 500 voor de meerdere uitgaven voor het uitgeven van boekwerkjes en de inrichting van nieuwe boekerijen. Van het totaal bedrag van de kosten dezer werkjes vloeit ± f 106 250 in 's Lands kas terug door den verkoop daarvan.

Voor de oprichting van volksscholen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden is voor 1920 f 43 000 meer noodig dan voor 1919. Deze vermeerdering is het gevolg eensdeels van de toekenning van den duurtetoeslag aan het onderwijzend personeel op den voet als voor landsdienaren (ruim f 36 000), anderdeels van de uitbreiding van het aantal scholen. Van de uitgaven wordt een bedrag van rond f 100 000 door de betrokken landschapskassen terugbetaald, op welke terugbetaling is gerekend bij post No. 42 van de raming der Middelen in Nederlandsch-Indië.

De toeneming der uitgaven van den burgerlijken geneeskundigen dienst in het algemeen is voornamelijk een gevolg van de uitbreiding van het aantal gouvernementsartsen en Europeesche verpleegsters 1ste klasse (f 420 000), welke hieronder afzonderlijk is toegelicht, terwijl de hoogere raming der uitgaven voor ziekeninrichtingen en andere geneeskundige instellingen, waarvoor ruim f 585 000 meer moet worden aangevraagd dan voor 1919, evenals die voor ondersteuning van bijzondere ziekenzorg (f 132 400 meer), verband houdt met den wisselvalligen aard der uitgaven.

HOOFDSTUK I.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 51. Oprichting van openbare en ondersteuning van bijzondere Kweekscholen voor de opleiding van onderwijzend personeel ten behoeve van den Indischen dienst.

In aansluiting bij de ter zake door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst ten vorigen jare in de tweede gewone zitting van den Volksraad gedane voorloopige mededeelingen (Handelingen bladz. 318) kan thans omtrent het voornemen tot oprichting in Nederland van een aantal — zoo mogelijk 7 à 8 — vijfjarige kweekscholen ter opleiding van onderwijzend personeel en tot ondersteuning van bijzondere kweekscholen van dien aard, het volgende worden medegedeeld.

Deze voorzieningen, waarop thans bij de begrooting is gerekend, zijn vooreerst bedoeld als tijdelijke maatregelen tot verzekering van de aanvulling en uitbreiding van het korps Europeesche onderwijzers in Indië, tot tijd en wijle Indië zelf in zijn personeelsbehoefte, ook wat het onderwijs betreft, zal kunnen voorzien. De waarschijnlijke ontwikkelingsgang van Indië maakt het noodig voor de toekomst te onderscheiden tusschen een voorbijgaande periode van thans nog niet te schatten duur, waarin een groot aantal onderwijskrachten — vooral de volledig bevoegde — van uit Nederland moet worden betrokken (gerekend moet worden op een aantal van ten minste 150 hoofdonderwijzers per jaar), en een geleidelijk intredend tijdperk van steeds vollediger voorziening door Indië in eigen behoeften.

Ter bespoediging van dit laatste ligt het zeer bepaaldelijk in het voornemen der Regeering om ook in Indië tot de oprichting van kweekscholen met dezelfde bestemming over te gaan, zoodra de oplossing van het Indisch bezoldigingsvraagstuk de gelegenheid zal hebben gegeven vast te stellen, welke vooruitzichten aan de leerlingen van dergelijke scholen kunnen worden geopend. Reeds is bij den onderwijsraad de vraag ahangig gemaakt, hoe het plan voor dergelijke kweekscholen in Indië behoort te worden ingericht en in welke opzichten, op grond van bijzondere toestanden en behoeften, daarbij moet worden afgeweken van de Nederlandsche kweekscholen. Zoo zal het bijv. wellicht in het belang van de opleiding van een zoo groot mogelijk aantal onderwijzers in Indië blijken aanbeveling te verdienen h.t.l. naast een volledige onderwijzersbevoegdheid voorloopig nog een bevoegdheid in den trant der tegenwoordige hulpakte als opleidingsdoel te handhaven, terwijl met het plan der kweekscholen in Nederland — waar het aantal geschikte kandidaten zoo-

veel grooter is — enkel de vorming van volledig bevoegd onderwijzers voor Indië beoogd wordt.

Een tweede hoofdgrondslag van dit plan is n.l. de wenschelijkheid om zoover mogelijk tegemoet te komen aan de bezwaren, welke aan de tegenwoordige onderwijzersopleiding kleven. De beoogde nieuwe opleiding zal zoodanig worden ingericht, dat zij een algemeen ontwikkeling en een vakkennis zal waarborgen minstens gelijk aan die vereischt voor de hoofdakke. De gediplomeerden zullen dan ook geen verdere algemeen onderwijsbevoegdheid behoeven om benoembaar te zijn tot alle betrekkingen, waarvoor thans de akte van hoofdonderwijzer vereischt wordt. Daarmede wordt dus overeenkomstig den reeds lang ook in de kringen der onderwijzers gekoesterden wensch het stelsel van een lager onderwijs bevoegdheid in Indië ingeleid.

Een tweede belangrijke verbetering zal worden verkregen, doordat de speciale bestemming der scholen het mogelijk maakt van den aanvang af haar leerlingen voor hun taak in Indië voor te bereiden.

Wat de verbetering der opleiding betreft, deze is in de eerste plaats gezocht in de voorbereiding, welke van de deelnemers zal worden geëischt om tot de kweekschool te kunnen worden toegelaten. Als voorwaarde van toelating zal n.l. worden gesteld een getuigschrift van driejarig mulo- of middelbaar onderwijs of een daarmede overeenkomende ontwikkeling. Ook de gedurende de vóóropleiding opgedane kennis van leervakken, welke geen deel uitmaken van het eindexamen (waarbij vooral gedacht is aan de moderne talen), zal op de kweekschool worden onderhouden en uitgebreid, hetgeen ongetwijfeld aan de algemeene ontwikkeling der aanstaande onderwijzers zeer ten goede zal komen en verder gaande studie voor hen, die daartoe aanleg en lust bezitten, zal bevorderen. Wordt hiermede de veelzijdigheid der opleiding bevorderd, de instelling van een school-eindexamen in plaats van een voor allen toegankelijk staatsexamen zal bovendien de gelegenheid bieden er tegen te waken dat die opleiding zou ontaarden in examen-dressuur. Waar de candidaten jarenlang aan een zelfde school zijn opgeleid en hun kennis dus niet uitsluitend behoeft te worden beoordeeld naar het examenwerk, kan tegen de instelling van een schoolexamen geen bezwaar bestaan.

Wat de speciale voorbereiding voor den Indische werkkring betreft, deze kan worden verkregen door een eenvoudig onderwijs in het Maleisch en de Indische land- en volkenkunde en door bij het onderwijs in sommige andere vakken bepaaldelijk met Indië en Indische schooltoestanden rekening te houden. Ook buiten het eigenlijke onderwijs kan door het houden van voordrachten, bezoeken aan musea onder deskundige leiding enz. dit doel worden bevorderd, terwijl daartoe eindelijk krachtig kan worden medegewerkt door de leiding en het onderwijs bij voorkeur, zoo al niet uitsluitend, toe te vertrouwen aan ervaren Indische docenten.

De aan deze docenten toe te kennen inkomsten zullen een onderwerp van nadere regeling uitmaken, waarbij dan rekening valt te houden met de positie van de betrokkenen (gepensioneerde ambtenaren, ambtenaren met verlof of, zoo noodig, voor dit doel gedetacheerd).

Met het oog op haar tijdelijk karakter zullen voor de kweekscholen geen afzonderlijke gebouwen worden opgericht. Dien overeenkomstig zal voor bijzonder kweekscholen ook geen subsidie voor de oprichting van schoolgebouwen maar een tegemoetkoming in de kosten van inhuur der benoodigde localiteit worden verleend.

Aan de scholen zullen geen internaten worden verbonden, aangezien verwacht kan worden, dat voldoende gelegenheid tot geschikte huisvesting der leerlingen zal kunnen worden gevonden. Op die huisvesting zal evenwel door den directeur der school voor zoover noodig toezicht moeten worden gehouden. Aan de leerlingen zullen studie-toelagen worden toegekend tot een in Nederland nader vast te stellen bedrag. De leerlingen zullen een verbintenis moeten aangaan voor den Indischen dienst onder gehoudenheid om bij niet-nakoming daarvan de kosten hunner opleiding terug te betalen. Ten einde d

bezwaren, verbonden aan het aangaan van een dergelijke verbintenis op jeugdigen leeftijd, te ontgaan, zal de mogelijkheid worden opengelaten om in bijzondere gevallen van de verplichting tot restitutie kwijtschelding te verleen.

De medewerking van de Nederlandsche gemeentebesturen zal worden gezocht voor een regeling van de praktische oefening der kweekelingen in het geven van onderwijs.

Een juiste raming van de aan dezen maatregel verbonden uitgaven kan nog niet worden gegeven. Een zeer voorloopige en globale schatting leidt voor 1920 tot een cijfer van f 250 000, op welk bedrag thans is gerekend.

Detacheering van Nederlandsche onderwijzers en uitzending van onderwijzers op kort dienstverband.

Zullen de hoogerbedoelde kweekscholen er toe kunnen leiden, dat na 1924 een geregeld aanvulling van personeel wordt verzekerd, daarnaast zijn maatregelen overwogen om in de onmiddellijke personeelsbehoefte spoediger te voorzien. Weliswaar zijn de verwachtingen omtrent de uitzending van nieuwe onderwijskrachten voor de eerstkomende jaren niet ongunstig, maar daar staat tegenover dat velen het einde van den oorlog hebben afgewacht om met buitenlandsch verlof en pensioen te gaan. Werden nu geen buitengewone voorzieningen getroffen, dan zou de toestand der laatste jaren, dat in de verste verte niet kon worden voorzien in de behoefte aan nieuwe scholen — vooral Hollandsch-Inlandsche —, nog geruimen tijd moeten voortduren. Het ligt daarom in de bedoeling om in de eerstkomende jaren de gelegenheid open te stellen tot uitzending van onderwijzers zoowel bij wijze van detacheering als op kort dienstverband.

Deze maatregelen, welke dadelijk resultaat kunnen geven, bieden tevens het voordeel dat de toepassing daarvan te allen tijde kan plaats maken voor de meer normale wijze van voorziening.

De aan de hierbedoelde uitzending te verbinden voorwaarden zullen een tijdelijk verblijf in de tropen voldoende aantrekkelijk moeten maken, maar tevens moet voorkomen worden, dat het onderwijzend personeel in vast verband reden zou hebben om zich bij de tijdelijke leerkrachten ten achter gesteld te voelen.

Om laatstgenoemde reden zullen de vergoeding voor uitrustingskosten en de bezoldiging aan de gedetacheerden of met kort dienstverband uitgezonden toe te kennen, niet hooger kunnen zijn dan die, welke voor het vaste personeel zijn vastgesteld, terwijl de betrokkenen, tenzij zij op hun verzoek in vasten dienst opgenomen worden, niet voor eene plaatsing bij het Mulo of het voortgezet Inlandsch onderwijs, noch bij het middelbaar en technisch onderwijs in aanmerking zullen kunnen komen, zoolang voor de daarbij te vervullen betrekkingen geschikte kandidaten onder het vast personeel te vinden zijn. Voorts zullen zij bij mogelijken overgang in vasten dienst in de ranglijst geplaatst worden beneden dengene, die op het tijdstip van dien overgang de jongste in dienst is.

Wat aangaat den duur der detacheering deze zal in geen geval op minder dan 3 jaren gesteld worden, daar anders de door de uitgezonden te presteeren diensten de voor gouvernementen komende kosten van uitrusting en overtocht niet zouden wettigen, terwijl het aan den anderen kant wel niet mogelijk zal zijn om dien termijn ruimer te nemen, aangezien te verwachten valt dat de betrokken gemeenten er prijs op zullen stellen over de uitgezonden leerkrachten binnen niet al te langen tijd weder te kunnen beschikken.

Indien de Nederlandsche wetgever daartoe termen aanwezig acht, zal voor de gedetacheerden eene pensioensregeling worden getroffen zoodanig, dat de jaren in Indië doorgebracht tot een dubbel aantal als dienstdienst voor Nederlandsch pensioen medetellen met evenredige verlaging van de voor pensioen geldende leeftijdsgrens.

Overigens zal de gelegenheid om in vasten Indischen dienst over te gaan voor hen, die daartoe in den loop hunner detacheering den wensch te kennen geven, ten allen tijde openstaan.

Zal de uitvoerbaarheid van den maatregel van uit-

zending bij wijze van detachering grootendeels van de medewerking der besturen van de groote gemeenten in het Moederland afhankelijk zijn, het denkbeeld van de uitzending op kort dienstverband kan daarentegen zonder meer tot verwezenlijking worden gebracht.

Waar uiteraard aan de met kort dienstverband uitzending gezonden geen waarborgen zullen kunnen worden gegeven, dat zij onmiddellijk na hun terugkeer in Nederland eene betrekking bij het onderwijs zullen vinden, zal voor deze categorie eene regeling moeten getroffen worden in dien zin, dat belanghebbenden na afloop van hun dienstverband, zoolang zij in Nederland niet herplaatst zijn, tot een maximum van bijv. 6 maanden het tractement zal worden uitgekeerd, hetwelk zij daar genoten zouden hebben, indien zij in hun vroegeren betrekking waren werkzaam gebleven.

Met het oog op deze gunstige voorwaarde en de kosten, die daaruit zullen voortvloeien, alsmede in verband met het feit, dat het hiervoren vermelde bezwaar van gemeentewege tegen een detachering voor een eenigszins langen termijn zich bij uitzending op kort dienstverband niet doet gelden, zal het tijdvak van laatstbedoelde uitzending op 4 jaar kunnen worden gesteld.

Overigens ligt het in de bedoeling aan de uitzending op kort dienstverband dezelfde voorwaarden te verbinden als aan de detachering.

Uit dezen maatregel zullen voorshands geen andere uitgaven voortvloeien dan de toe te kennen voorloopige bezoldigingen en gratificaties voor uitrusting benevens overtochtscosten van Nederland naar Indië, welke laatstgenoemde kosten ten laste van de IVde begrotingsafdeeling komen.

HOOFDSTUK II.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 159. Personeel van het Departement. Instelling van het ambt van onderdirecteur en uitbreiding van het aantal administrateurs met één tegen intrekking van één betrekking van commies-redacteur (f 23 400).

De buitengewone toeneming gedurende de laatste jaren ook van dat deel van den arbeid van het Onderwijsdepartement, hetwelk de voortdurende persoonlijke bemoeienis van het Departementshoofd vordert, eischt een organisatie van dat bureau, welke het den Directeur mogelijk maakt zich onafgebroken te wijden aan zijn hoofdzaak: de organisatie van, en het algemeen toezicht op den gang van zaken bij het onderwijs. Daarvoor het noodig hem een hoofdambtenaar terzijde te stellen op wien hij de dagelijksche zorg voor een groot aantal tijdroovende zaken, die daarnaast thans op een deel van zijn werkkraft beslag leggen, kan afwentelen. Overdracht van die zorg op den Secretaris is niet mogelijk omdat het secretariaat reeds overbelast is en de noodzakelijke taakverlichting bovendien alleen te verkrijgen is door een deel der eigenlijk tot de bemoeienis van de Directeur behoorende werkzaamheden op te dragen aan een hoofdambtenaar van zoodanige stelling, dat deze onder de algemeene verantwoordelijkheid van het Departementshoofd voor zijn aandeel in het werk te volde als diens plaatsvervanger kan worden aangemerkt. Hem zal dan naast tal van dagelijksche zaken moeten worden toevertrouwd de behandeling van het meerendeel der administratief tot den werkkring van het departement behoorende aangelegenheden, welke buiten het onderwijs liggen (eeredienst, burgerlijke geneeskundige dienst, pestbestrijdingsdienst, oudheidkundige dienst, armwezen, loterijen enz.). Op dien grond is de instelling noodig van het ambt van onderdirecteur waaraan een maandelijksche bezoldiging zal zijn te verbinden van f 1 500.

Mede is versterking noodig van de afdeeling „algemeene zaken” met een administrateur, waartegenover het aantal commies-redacteuren met één kan worden verminderd. De aan een en ander voor 1920 verbonden uitgaven beloopten $12 \times f 1 500 + 12 \times f 700$ (aanvangswedde van een administrateur) of te zamen f 26 400, waartegenover een vermindering staat van $12 \times f 250$ (aanvangsbezoldiging van een commies-redacteur), alzoo meer f 23 400.

Bij wijze van tijdelijken maatregel heeft reeds

instelling plaats gehad van de voormelde administrateursbetrekking en is den Directeur voorts, ten einde zijn taak voorloopig reeds eenigermate te verlichten, de beschikking gegeven over een hoofdambtenaar. Deze laatste maatregel komt evenwel bij de instelling van het onderdirecteurschap te vervallen.

Uitbreiding van het aantal ambtenaren en klerken (f 7320).

Met het oog op de continuïteit in de leiding van het bureau „Begrooting” van het Departement van Onderwijs en Eeredienst, welke in verband met de aanmerkelijke uitbreiding der werkzaamheden als gevolg van het aandeel in de vaststelling van het voorloopig begrotingsontwerp toegekend aan den Volksraad, dringend noodzakelijk was, moest het personeel bij dat bureau met intrekking van de betrekking van een commies-redacteur worden uitgebreid met een „referendaris voor de comptabiliteit”.

Voorts moest als gevolg van de onophoudelijke toeneming der werkzaamheden in verband met de uitbreiding van het aantal scholen (zoowel openbare als bijzondere), de belangrijke uitbreiding van het inlandsch personeel van het openbaar onderwijs en dergelijke oorzaken het personeel bij de afdeling „Comptabiliteit” worden uitgebreid met een tweeden commies en een klerk.

Voor bestending van deze reeds op tijdelijken voet getroffen maatregelen werden thans de noodige gelden aangevraagd.

Onderafdeeling 106. Kosten van een Oostersch-literaire en een Westersch klassieke afdeling van de algemeene middelbare school (f 45 550).

Zooals kan blijken uit de Handelingen van de 1ste gewone zitting in 1918 van den Volksraad (blz. 257 t/m 261), waarin doel en inrichting van de Algemeene Middelbare School werden uiteengezet, lag het in de bedoeling om tot de vorming van de beide literaire afdelingen (*) van den bovenbouw dier school eerst dan over te gaan, nadat een daartoe in te stellen onderzoek zou hebben uitgewezen, dat er een voldoende aantal kandidaten voor die studierichting zou zijn, indien althans de tijdsomstandigheden het niet onmogelijk zouden maken om over de noodige docenten te beschikken.

Uit dat onderzoek is gebleken, dat zich voor de studie aan de AI (Oostersch-literaire) afdeling bij opening in 1920 voorloopig hebben opgegeven 25 kandidaten, t.w. 9 leerlingen van Muloinrichtingen en 16 van een hogere burgerschool met vijfjarigen cursus, en voor de AII (Westersch-klassieke) afdeling 56, waarvan 48 thans een Hogere Burgerschool met 5 jarigen cursus bezoeken en de overigen Muloleerlingen zijn.

Mag aan de hand van deze getallen de verwachting worden uitgesproken, dat zich voor beide afdelingen een voldoende aantal leerlingen zal aanmelden, niet voorbijgezien mag worden, dat de opening in 1920 van een Oostersch-letterkundige afdeling nog afhankelijk is van een zeer onzekere factor, nl. de mogelijkheid om te kunnen beschikken over de noodige taalambtenaren voor de bezetting van leeraarsplaatsen aan deze afdeling.

Te dien aanzien zij nog opgemerkt, dat ook met het oog op de behoefte aan docenten voor de Algemeene Middelbare School, in Nederland de gelegenheid tot deelneming aan de studie voor taalambtenaar onder genot van een jaarlijksche studietoelage zoo ruim mogelijk is opgesteld.

Mocht onverhoopt de vorming van een Oostersch literaire afdeling der Algemeene Middelbare School wegens gebrek aan taalambtenaren in 1920 nog niet mogelijk zijn, dan zal daarin nochtans geen aanleiding gevonden worden om ook de opening van een Westersch Klassieke (AII) afdeling uit te stellen.

In verband met evenbedoelde onzekerheid omtrent de mogelijke opening van de AI afdeling worden de daaraan verbonden uitgaven voor „Memorie” opgebracht, zoodat alleen gerekend wordt op de kosten van oprichting van de AII afdeling.

Waar het leerplan van deze afdeling nog niet is vastgesteld, is te dien aanzien gerekend op dezelfde uit-

(*) Te Djokjakarta zal in den loop van dit jaar de wis- en natuurkundige afdeling van de school worden geopend. (Verg. onderafd. 159 van de Ontwerp-begrooting voor 1919).

gaven, welke op de begrooting voor 1919 zijn uitgetrokken voor de opening van de B afdeeling.

Die kosten laten zich derhalve als volgt ramen:

Bezoldiging van den directeur gedurende 8 maanden $8 \times (f 900 + f 1000) : 2$	f 7 600
Idem van 3 leeraren gedurende 6 maanden $3 \times 6 \times (f 450 + f 850) : 2$	11 700
Idem van den amanuensis gedurende 8 maanden $8 \times (f 125 + f 175) : 2$	1 200
lessen op toelage $6 \times 12 \times f 25$	1 800
toelage voor den secretaris der commissie van toezicht $6 \times f 50$	300
bediendenloonen $6 \times f 100$	600
kantoor- en schoolbehoeften $6 \times f 225$	1 350
Eerste inrichting van:	
2 leslokalen $2 \times f 500$	1 000
1 natuurkundezaal	2 500
1 scheikundezaal	2 500
1 plant- en dierkundezaal	2 000
2 teekenzalen $2 \times f 1000$	2 000
1 aardrijkskundelokaal	500
1 geschiedenislokaal	250
1 gymnastiekzaal	2 000
bibliotheek	500
kantoren van directeur en amanuensis en leeraarskamer	750
leermiddelen voor gratis-leerlingen	1 000
studiebeurzen	6 000
	f 45 550

De plaats van vestiging der beide afdeelingen maakt nog een punt van overweging uit.

Onderafdeeling 167. Kosten van een leergang in de stenografie bij de Prins Hendrikschool (Memorie).

In toenemende mate doet zich hier te lande de behoefte gevoelen aan goed opgeleide stenografen, o.a. voor den Volksraad en de locale raden, t.z.t. allicht ook voor de regentschapsraden.

In deze behoefte kan op de eenvoudigste wijze worden voorzien door de stenografielessen, die aan de leerlingen der aan de Prins Hendrikschool te Batavia verbonden Handelsschool worden gegeven, toegankelijk te stellen ook voor niet-leerlingen van laatstgenoemde school.

Daartoe is noodig, dat die lessen worden verschoven naar de namiddaguren. Tot den leergang zullen kunnen worden toegelaten bezitters van het einddiploma der scholen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs en voorts allen, die in ontwikkeling met dezen kunnen worden geacht gelijk te staan.

Elke leergang zal 4 à 5 maanden duren en voor niet-leerlingen van de Handelsschool toegankelijk zijn tegen betaling van een schoolgeld van f 5 per maand (leerlingen van die school zullen geen schoolgeld verschuldigd zijn).

Geschat wordt, dat de inkomsten (schoolgelden) de uitgaven zullen dekken.

Ten einde de beoogde opleiding zoo spoedig mogelijk een aanvang te kunnen doen nemen, wordt de leergang bij het begin van het schooljaar 1919/1920 op tijdelijken voet geopend.

Onderafdeeling 170.

Nadat de ontwerp-begrooting reeds was gedrukt, heeft de Regeering besloten dezen post te vervangen door een anderen, welke bij nota van wijzigingen aanhangig zal worden gemaakt.

Onderafdeeling 173. Kosten van een tweeden ambachtsleergang (Memorie).

In verband met den grooten toeloop van leerlingen tot den Ambachtsleergang te Batavia en met de omstandigheid, dat de capaciteit dier inrichting geen verdere uitbreiding mogelijk maakt, is de noodzakelijkheid gebleken om met ingang van het schooljaar 1920/21 een tweeden leergang van dien aard te openen.

De nieuwe school zal te Bandoeng gevestigd worden en geheel op den voet van den Bataviaschen leergang worden ingericht.

In verband met de onzekerheid of tijdig over een blijvende of tijdelijke localiteit zal kunnen worden beschikt, zijn de uitgaven voor „Memorie” opgebracht.

Onderafdeeling 177. Verdere uitgaven voor de scholen tot opleiding van artsen.

In het tegenwoordige gebouw van de school tot opleiding van Indische artsen te Batavia moesten de verschillende practica en laboratoria (natuur- en scheikunde,

Plant- en Dierkunde, Histologie, Physiologie, Parasitologie en Pathologie) wegens gebrek aan plaatsruimte in één lokaal worden ondergebracht, terwijl in de nieuwe in den loop van 1920 te betrekken gebouwen voor de verschillende vakken eigen lokalen beschikbaar zullen worden gesteld.

In verband hiermede zal de inrichting dier practica en laboratoria belangrijk moeten worden uitgebreid, ten einde het onderwijs zoo vruchtbaar mogelijk te doen zijn.

Voor de aanvulling van bedoelde inrichting wordt voor 1920 een bedrag van f 20 000 noodig geacht.

Onderafdeeling 179. Kosten van een leergang voor opleiding van analisten en controleurs voor de volksgezondheid.

Aangezien hier te lande groot gebrek bestaat aan analisten (dit zijn personen, aan wie het routinewerk in bacteriologische, serologische, pharmaceutische en scheikundige laboratoria kan worden opgedragen), zal hier te lande een leergang voor scheikundige en bacteriologische analisten in het leven worden geroepen, welke gevoegelijk kan aansluiten aan den in begin 1919 geopenden leergang voor de opleiding van apothekers-bedienden. Voor gemelde apothekersbedienden zal daardoor tevens de gelegenheid worden geopend om zich door verdere studie een betere stelling te veroveren, wat meer ten goede zal komen aan het slagen van dien leergang.

Voor het bereiken van den rang van apothekers-assistent der 1ste klasse zal nl. het bezit van het getuigschrift van analyst verplichtend worden gesteld.

Bedoelde analistenleergang zal voor een deel samenvallen met een mede in het leven te roepen leergang tot opleiding van controleurs voor de Volksgezondheid, personeel, waaraan de burgerlijke geneeskundige dienst mede een steeds stijgende behoefte krijgt. Onder deze laatsten zijn te verstaan personen, die, in de Engelsche koloniën aangeduid met den naam „Sanitary inspectors”, bij het doorvoeren van practische hygiënische maatregelen de autoriteiten met de uitvoering daarvan belast, behulpzaam moeten zijn. Kennis van de grondbeginselen der tropen-hygiëne is voor de controleurs voor de volksgezondheid een vereischte; overigens zal hunne waarde in hoofdzaak zijn af te meten naar de doelmatigheid, waarmede zij in staat zullen blijken hunne kennis in practijk te brengen. Hunne opleiding zal dus voor een groot deel eene practische moeten zijn.

Tot den leergang voor analyst zullen worden toegelaten jongelieden van beiderlei kunne en van alle landaarden, die in het bezit zijn van het getuigschrift van apothekersbediende dan wel van een naar het oordeel van het hoofd van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst daaraan gelijkwaardig getuigschrift of van het eind-diploma eener Muloschool of van een daaraan gelijkwaardig getuigschrift.

Tot den leergang voor Controleur voor de volksgezondheid zullen worden toegelaten hoofdzakelijk mannelijke jongelieden van alle landaarden in het bezit van het eind-diploma eener Muloschool of een gelijkwaardig getuigschrift.

Voorloopig zullen jaarlijks 15 leerlingen tot den tweeledigen leergang worden toegelaten; zoo mogelijk zullen 8 plaatsen voor de opleiding van controleurs voor de Volksgezondheid en 7 voor die van analyst worden bestemd. Zoo noodig zal van de candidaten voor toelating een vergelijkend examen worden afgenomen.

De leergang van analyst zal 3 jaren duren. Leerlingen, in het bezit van het getuigschrift van apothekersbediende of van een daaraan gelijkwaardig getuigschrift, worden al dadelijk tot de 2e klasse van den leergang toegelaten.

De leergang voor controleur voor de volksgezondheid zal eveneens 3 jaren duren.

De opleiding tot analyst langs den leergang voor apothekersbediende zal dus 1 jaar korter zijn dan langs het eindexamen Mulo. Daartegenover staat, dat de betrekking van controleur voor de volksgezondheid alleen bereikbaar zal zijn voor bezitters van het einddiploma Mulo. Voor deze betrekking is nl. de mate van algemeene ontwikkeling, die wèl de Mulo of H. B. S. geeft doch niet de vakopleiding voor apothekersbediende, onontbeerlijk te achten.

Personen, die tot den cursus worden toegelaten, zullen worden aangesteld tot aspirant-analyst, onderscheidenlijk aspirant-controleur voor de volksgezondheid en als zoodanig te werk gesteld aan het Geneeskundig Laboratorium of bij een gezondheidsdienst.

Hun bezoldiging zal het 1ste en 2de jaar *f* 90 en het 3de jaar *f* 100 's maands bedragen.

Slechts de in Gouvernementsdienst zijnde apothekersbedienden kunnen bij gebleken geschiktheid en als daartoe gelegenheid bestaat met behoud van hun salaris bij het geneeskundig laboratorium worden geplaatst om aan den leergang tot analyst te worden opgeleid.

De voor 1920 aan de instelling van dezen leergang verbonden uitgaven zijn te ramen als volgt:

bezoldiging van 15 aspirant-analysten (aspirant-controleurs voor de volksgezondheid)	
à <i>f</i> 90 's maands	<i>f</i> 16 200
toelagen aan de leerkrachten berekend op	
<i>f</i> 25 per maand per wekelijksch lesuur ..	3 300
bezoldiging bediendenpersoneel	660
leermiddelen	1 000
	<hr/>
Totaal	<i>f</i> 21 160

Onderafdeeling 183. Oprichting eener vijfde normaalschool, opleidend tot het examen voor hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres.

Het is wenschelijk gebleken over te gaan tot de oprichting van een vijfde normaalschool, opleidend tot het examen voor hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres. Daardoor toch zal een aantal aanvragen om overplaatsing wegens voorgenomen hoofdactestudie spoediger kunnen worden ingewilligd dan thans mogelijk is, terwijl bovendien de twee grootste der bestaande normaalscholen van een gedeelte harer leerlingen zullen worden ontlast. De beoogde maatregel is mede noodzakelijk, omdat ten gevolge van de vestiging van openbare leergangen ter bekwaming voor de lagere akten Engelsch en handtekenen op de hoofdplaatsen van Java, die tevens een normaalschool bezitten, aan de lagere scholen op die plaatsen voortaan minder leerkrachten kunnen worden werkzaam gesteld met het doel om hun gelegenheid te geven de normaalschool te volgen.

Het ligt in de bedoeling de nieuwe normaalschool te openen in Juli 1920 en als plaats van vestiging Djokjakarta aan te wijzen. Deze plaats telt een voldoende aantal lagere scholen tot werkzaamstelling der studeerenden, terwijl er in 1920 mede de noodige geschikte leerkrachten zullen te vinden zijn, die in hoofdzaak zullen moeten worden geleverd door de in 1919 op te richten Algemeene Middelbare School en de ter plaatse mede gevestigde Technische school. De lessen zullen in één der twee inrichtingen worden gegeven.

De kosten voor de op te richten normaalschool, die met één klasse zal beginnen, laten zich voor 1920 ramen als volgt (berekend over 6 maanden):

aanschaffing van leermiddelen, uitgaven voor	
de boekerij en voor verlichting	<i>f</i> 250
toelage aan den secretaris van het bestuur der	
normaalschool $6 \times f 10$	60
toelagen aan de leeraren $6 \times f 250$	1 500
	<hr/>
Te zamen	<i>f</i> 1 810

Zoodra de school uitgegroeid zal zijn tot een volledige drieklassige inrichting, zullen die uitgaven stijgen tot *f* 9 020 's jaars.

Onderafdeeling 187. Kosten van een tweede Hoogere Kweekschool voor de vorming van Inlandsche onderwijzers.

Zooals werd medegedeeld op blz 56 van de Memorie van toelichting op het Indisch ontwerp der begrooting voor 1919, heeft de oprichting van een tweede Hoogere Kweekschool voor Inlandsche onderwijzers destijds reeds een punt van overweging uitgemaakt. Daarbij werd die school in uitzicht gesteld tegen den tijd, dat zich een voldoende aantal geschikte leerlingen zou aanmelden.

Er is grond voor de verwachting, dat dit laatste in 1920 het geval zal zijn, vooral indien ook de mulscholen een aantal candidaten voor de nieuwe inrichting mochten leveren.

Intusschen wordt de aandacht er op gevestigd, dat indien inmiddels mocht zijn of in 1920 mocht kunnen worden overgegaan tot de oprichting van kweekscholen

voor alle landaarden als bedoeld in onderafdeeling 177A van de voorloopige Indische aanvullingsbegrooting voor 1919, daardoor vanzelf ook zal worden voorzien in de behoefte, waaraan door de nieuwe hogere kweekschool zou moeten worden tegemoet gekomen, zoodat dan die inrichting als zoodanig overbodig zou zijn.

Omtrent de plaats van vestiging van de nieuwe school zal nader worden beslist.

Het ligt in de bedoeling om de school bij den aanvang van het schooljaar 1920/21 te openen met een klasse van 25 leerlingen.

De kosten, voor zoover die komen ten laste van de Vde begrotingsafdeeling, laten zich voor het dienstjaar 1920 als volgt berekenen:

A. Uitgaven in eens:

1. Meubilair en leermiddelen (inventaris-artikelen) voor de 1ste klasse	f	1 500.—
2. Meubileering van 25 leerlingenkamertjes $25 \times f 75 =$		1 875.—
	f	3 375.—

B. Geregelde uitgaven:

1. voor het onderwijzend personeel bezoldiging directeur $6 \times [(f 300 + 650) : 2 + 150] =$	f	3 750.—
bezoldiging Europeesch onderwijzer $6 \times [(f 250 + 650) : 2 + 100] =$		3 300.—
2. voor bedienden:		
(gerekend op de helft van het aantal noodig voor de volgroeiende school) $6 \times f 100 : 2 =$		300.—
3. voor voeding enz. voor 25 leerlingen $6 \times 25 \times f 25 =$		3 750.—
4. voor onderhoud en aanvulling van meubilair en aanschaffing van schrijfbehoeften en leermiddelen $6 \times 25 \times f 2 =$		300.—
5. voor verlichting:		
(gerekend op $f 15$ per leerling per jaar) $25 \times f 15 : 2 =$		187.50
	f	11 587.50
Te zamen rond		15 000.—

Onderafdeeling 188. Instelling ter bevordering van de studie van Inlandsche talen en van de Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië.

In verband met de voortdurende uitbreiding van het aantal inrichtingen voor voortgezet Inlandsch en Hollandsch-Inlandsch onderwijs is in de laatste jaren in toenemende mate behoefte gevoeld aan Europeesch onderwijzend personeel, dat voldoende op de hoogte is van inheemsche talen en dat niet vreemd staat tegenover het gedachtenleven der Inlandsche bevolking. Geldt dit in de eerste plaats voor die inrichtingen, waar een Inlandsche taal als voertaal bij het onderwijs wordt gebezigd, zooals de normaalscholen voor de opleiding van Inlandsche hulponderwijzers en hulponderwijzeressen, ook voor hen, die zich — zooals het personeel van de Hollandsch-Inlandsche, de kweek- en opleidingsscholen — bij hun lessen van het Nederlandsch bedienen, moet eenig inzicht in den bouw van de moedertaal hunner leerlingen of wel van een daarmede nauw verwante taal (bijv. het Maleisch) en een meer dan oppervlakkige kennis van de gewoonten en gebruiken der Inlandsche bevolking onmisbaar worden geacht.

Tot nog toe waren de bedoelde Europeesche leerkrachten bij de studie van een inheemsche taal bijna uitsluitend aangewezen op de hulp van ontwikkelde Inlanders. Van het geven van leiding kon echter in de meeste gevallen geen sprake zijn, daar de laatstgenoemden zoo goed als zonder uitzondering theoretisch niet of zeer onvoldoende van hun moedertaal op de hoogte zijn en een zeer gebrekkig inzicht hebben in de moeilijkheden, welke de studie van die taal den Europeeschen beoefenaar biedt.

Van zeker niet minder belang is dan ook een stelselmatige opleiding van de inheemsche krachten, aan welke het onderwijs in de Inlandsche talen aan de genoemde scholen is toevertrouwd. Met die opleiding reeds thans een aanvang te maken is echter ondoenlijk, niet zoozeer omdat de uitbreiding van het aantal scholen voor Inlandsche leerlingen het noodzakelijk maakt om slechts in geval van strikte onvermijdelijkheid opgeleide Inlandsche

onderwijzers aan hun eigenlijke schooltaak te onttrekken, als wel wegens het gemis van een voldoende aantal taalambtenaren, die met de leiding der taalstudie zouden moeten worden belast.

Voor de Inlandsche taalonderwijzers kan nl. geen voorloopige regeling worden getroffen als hier onder wordt aangegeven voor de Europeesche onderwijzers, aangezien de leemten, waarin de speciale opleiding zal hebben te voorzien, voor de beide groepen zeer verschillend zijn.

Terwijl toch de eersten uiteraard geen oefening in het practisch gebruik der taal behoeven, maar hun het inzicht moet worden bijgebracht in methodische taalbeoefening en een daarop ingericht onderwijs aan hun leerlingen, ontbreekt bij de Europeesche onderwijzers in de eerste plaats de vaardigheid in het gebruik der taal; terwijl voor hen, wat de methodische taalbeoefening betreft, de eigen studie als regel slechts den steun noodig heeft van enkele, deels schriftelijk te geven aanwijzingen.

Te hunnen aanzien bleek het derhalve mogelijk reeds dadelijk met het geven van deskundige leiding een aanvang te maken. Met dit doel werden ten behoeve van het personeel van de kweek- en normaalscholen voor Inlandsche onderwijzeressen cursussen ingericht (de eerste dezer leergangen duurde van December 1917 tot Mei 1918, de tweede begon in Augustus 1918 en zal worden voortgezet tot medio 1919) en gedurende de poeasa van het vorig jaar voor mannelijke leerkrachten bij het voortgezet Inlandsch onderwijs.

Zowel wat betreft de waardeering, die deze hulp van de zijde der deelnemers genoot, als wat aangaat de daarmee aanvankelijk verkregen resultaten, konden deze cursussen ten volle geslaagd worden genoemd. Het bleek echter hoogst gewenscht aan de verstreking van leiding bij de studie van de bedoelde vakken een meer vasten vorm te geven, in de eerste plaats met het oog op de bovenbedoelde categorieën van personen en verder ook ten behoeve van allen, voor wie kennis van Inlandsche talen van belang kan worden geacht. Dit kan geschieden door de oprichting van een „Instelling” ter bevordering van de kennis van Inlandsche talen en van de Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië.

Onder de vele werkzaamheden, waarmede een dergelijke instelling zich op den duur zal hebben te belasten, kunnen in de eerste plaats worden genoemd:

- a. het verstrekken van inlichtingen omtrent de inrichting van de studie van inheemsche talen en van de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië, hieronder mede te rekenen het samenstellen van literatuur-opgaven, van korte overzichten van den zake lijken inhoud van tijdschrift-artikelen e.d., waarbij in het bijzonder gedacht wordt aan de verzameling van gegevens betreffende de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië, welke in talloze werken, tijdschrift-artikelen, verslagen enz. verspreid zijn, zoodat het voor den niet-vakman met een drukken werkkring als de onderwijzers bij het voortgezet Inlandsch onderwijs zeer bezwaarlijk is een samenvattend overzicht te verkrijgen van wat er over een bepaald onderwerp geschreven is;
- b. het organiseeren van jaar- en vacantie-leergangen. Hierbij zal inzonderheid rekening worden gehouden met de behoeften van het onderwyzend personeel bij die onderwijsinrichtingen, waar vakken van inheemsche cultuur een belangrijke plaats op het leerplan in nemen;
- c. het in het leven roepen van schriftelijke leergangen ter inleiding of voortzetting van de onder b bedoelde vacantie-cursussen;
- d. het doen houden van lezingen en voordrachten ten behoeve van de onder b bedoelde cursussen in de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië, het verzamelen van verslagen van dergelijke voordrachten ter toezending aan hen, die zich daarvoor opgeven, het voorbereiden van bezoeken aan het museum van het Bat. Genootschap van K. en W. en soortgelijke inrichtingen, enz.

De algemeene leiding der instelling, die onder recht-

streeksch toezicht zal staan van den Regeeringscommissaris voor Inlandsche en Arabische zaken, zal worden toevertrouwd aan een directeur, wiens bezoldiging zal zijn te regelen op den voet van die der Indische taalambtenaren. Verder zal een Inlandsch docent moeten worden aangesteld voor het practisch onderwijs in elke der te behandelen talen en voor de behandeling van het schriftelijk werk der deelnemers aan de correspondentie-cursussen. De bezoldiging van deze Inlandsche leerkrachten zal dezelfde moeten zijn als die voor de taalonderwijzers bij de kweek- en opleidingsscholen.

Voor het jaar 1920 valt uit dezen hoofde te rekenen op de volgende uitgaven:

bezoldiging directeur $12 \times (f\ 400 + f\ 1\ 000) : 2$	f	8 400
bezoldiging 3 Inlandsche onderwijzers $3 \times$ $12 \times (f\ 115 + f\ 175) : 2$	5 220
bedienden	180
schrijffloonen	600
verdere uitgaven	600
		f 15 000

In herinnering wordt gebracht, dat van de inrichting, voorloopig op tijdelijken voet, van een aantal leer- gangen als hierboven bedoeld, deels mededeeling werd gedaan in het Regeeringsantwoord op het afdeeling- verslag van den Volksraad betreffende de Vde afdeeling der ontwerp-begrooting voor 1919 (Bijlagen der Handelingen van de eerste gewone zitting van dien Raad, gedrukt stuk 1—54, bladz. 2).

Onderafdeeling 208. Oprichting van drie kweekscholen en vier normaalscholen voor inlandsche onderwijzers (f 76 300).

Gelijk bij de behandeling der ontwerp-begrooting voor 1919 in de voorjaarszitting van den Volksraad ten vorigen jare reeds van Regeeringszijde werd medegedeeld (Handelingen blz. 242 en 263), bestond het voornemen om bij de ontwerp-begrooting voor 1920 de oprichting van een aantal nieuwe kweek- en normaalscholen voor Inlandsche onderwijzers aanhangig te maken, waartoe een nieuwe berekening van de behoefte aan zulke scholen, op den grondslag van een ruim programma van onderwijsvoorziening, werd voorbereid. Een amendement van de heeren Tjipto Mangoenkoesomo e. s., strekkende tot oprichting o.a. van 3 nieuwe kweekscholen en 6 nieuwe normaalscholen (Gedrukt stuk 1e Gewone Zitting 1918—1919, 1, 38—15), werd, nadat bedoelde mededeeling nog eens was herhaald, namens de voorstellers ingetrokken (Handelingen blz. 571 en 596).

De thans gemaakte berekening heeft tot uitkomst, dat het aantal kweekscholen, thans 10 bedragende (met inbegrip van 2 particuliere, die bijna uitsluitend onderwijzers voor het openbaar onderwijs opleiden), zoo spoedig als de omstandigheden het toelaten, moet worden opgevoerd tot 19, en het aantal normaalscholen — die voor onderwijzeressen niet medegerekend — van 12 (het tegenwoordig aantal) tot 29.

Ten aanzien van bedoelde berekening, waaromtrent hieronder eenige nadere bijzonderheden volgen, wordt nadrukkelijk op den voorgrond gesteld dat zij, afgescheiden nog van het benaderend karakter van verschillende ramingen, eenige elementen van onzekerheid bevat, welke het noodig maken, dat zij in den loop der volgende jaren telkens aan herziening onderworpen wordt.

Zoo is bijv. bij de Hollandsch-Inlandsche scholen rekening gehouden met de tegenwoordige personeelsformatie, waarbij 4 plaatsen ingenomen worden door aan een gewone kweekschool voor Inlandsche onderwijzers opgeleiden, en dus niet met de mogelijkheid dat later dat personeel zal bestaan uit een hoofdonderwijzer, 4 à 5 bezitters van een einddiploma-hoogere kweekschool of een soortgelijke dan wel hogere bevoegdheid en 2 à 1 van een gewone kweekschool afkomstige onderwijzers.

Ook is nog gerekend op hogere kweekscholen, die haar leerlingen grotendeels betrekken uit de voorlaatste klasse der gewone kweekscholen, terwijl de mogelijkheid bestaat, dat bij omzetting van eerstgenoemde inrichtingen in kweekscholen voor alle landaarden, als bedoeld in de Memorie van Toelichting bij onderafdeeling 51 van het 1e Hoofdstuk der uitgaven (blz. 47), andere toelatings-eischen zullen worden gesteld.

Voorts moet de aandacht er op gevestigd worden, dat de uitbreiding van het aantal Hollandsch-Inlandsche scholen in de eerstkomende jaren in hooge mate afhankelijk is van den stand der uitzending van (hoofd-)onderwijzers uit Nederland, en dat de behoefte aan nieuwe Inlandsche 2de klasse scholen, nadat het reeds aanvaard programma zal zijn afgewerkt, ten nauwste samenhangt met den gang van zaken bij het volksonderwijs.

Met het noodige voorbehoud derhalve ten aanzien van al deze punten van onzekerheid, is de raming van de behoefte aan nieuwe kweek- en normaalscholen opgebouwd op twee grondslagen, t.w.:

I. een plan van onderwijsuitbreiding ter voorziening in thans reeds aanwezig te achten behoeften, een urgentie-program derhalve, dat binnen den kortst mogelijken tijd — gehoopt wordt binnen een tijdvak van 10 jaren — moet worden uitgevoerd;

II. een plan van meer geleidelijke uitbreiding, hetwelk voor uitvoering in aanmerking komt na voltooiing van het onder I bedoeld program, maar waarvoor de personeelsvoorziening reeds in de naaste toekomst ter hand genomen kan worden.

Hoewel natuurlijk de nieuwe kweek- en normaalscholen allereerst dienen om het vereischt aantal leerkrachten bijeen te krijgen, liet de berekening, wat plan I betreft, zich het best gronden op een raming van het aantal opleidingsinrichtingen, benoodigd om het na uitvoering van dat plan aanwezig onderwijzerskorps in stand te houden, terwijl voor plan II de behoefte aan uitbreiding van het aantal scholen per jaar de basis der berekening vormt. Het spreekt vanzelf, dat vooral deze laatste berekening na verloop van tijd herziening zal behoeven, terwijl voorts geenszins uitgesloten is, dat de daarin begrepen vorming van een 6de leerjaar aan Inlandsche 2de klasse scholen gedurende de afwerking van plan I tot een begin van uitvoering komt.

I.

Berekening van het aantal kweek- en normaalscholen, noodig voor de instandhouding van een korps opgeleid personeel ten behoeve van — met inbegrip van de reeds bestaande — scholen:

- A. 3 000 Inlandsche scholen der 2de klasse;
- B. 400 Hollandsch-Inlandsche scholen;
- C. 2 Hoogere kweekscholen;
- D. verschillende na te noemen „speciale betrekkingen”, welke door Inlandsche onderwijskrachten bekleed worden.

A. Behoeftte voor 3 000 Inlandsche scholen der 2de klasse.

Op ultimo 1917 bedroeg het gemiddeld aantal leerlingen per 2de klasse school 147.

Rekent men op een slechts geringe verbetering van het schoolbezoek, dan dient, ook met het oog op de omstandigheid dat al die scholen ten minste 5 klassen zullen tellen, de sterkte van het onderwijzend personeel gesteld te worden op gemiddeld 1 hoofd en 4 hulpkrachten per school. Ook voor de z.g. vervolgscholen kan, in verband met de vorming van parallelklassen, op die sterkte worden gerekend.

De personeelsvoorziening dient het mogelijk te maken, dat de belangrijkste 2de klasse scholen (voorloopig wordt gerekend op de helft) onder leiding van gediplomeerden van een kweekschool en de overige onder gediplomeerden van een normaalschool worden gesteld, en dat voorts het hulppersoneel onderscheidenlijk voor ongeveer 12½% en 62½%, dus te zamen voor 75%, zal bestaan uit bezitters van het kweekschool- of normaalschool-getuigschrift.

In het geheel zijn dus benoodigd:
 3 000 hoofden, waarvan 1 500 afkomstig van een kweekschool en 1 500 opgeleid aan een normaalschool;
 $3\ 000 \times 4$ hulpkrachten = 12 000 hulpkrachten, van wie 12½% = 1 500 van een kweekschool, en 62½% = 7 500 van een normaalschool;
 totaal 1 500 + 1 500 = 3 000 onderwijzers van een kweekschool en 1 500 + 7 500 = 9 000 van een normaalschool.

Voor jaarlijksche aanvulling wegens overlijden, pensionneering e.d. redenen zullen noodig zijn:

5% ⁽¹⁾ van 3 000 = 150 afkomstig van een kweekschool;
 4% ⁽²⁾ van 9 000 = 360 „ „ „ normaalschool;

B. Behoeftte voor 400 Hollandsch-Inlandsche scholen.

Voor elke Hollandsch-Inlandsche school moet gerekend worden op 4 van een kweekschool afkomstige leerkrachten. Dat maakt voor 400 Hollandsch-Inlandsche scholen $400 \times 4 = 1\,600$ dergelijke leerkrachten.

Voor jaarlijksche aanvulling zijn noodig 5% van $1\,600 = 80$ opgeleiden aan een kweekschool.

C. Behoeftte voor 2 hoogere kweek-scholen.

Neemt men aan dat voor de 25 jaarlijks tot één hoogere kweekschool toe te laten leerlingen 5 afkomstig zijn van particuliere kweekscholen of Muloscholen, dan zijn voor 2 hoogere kweekscholen jaarlijks noodig $2 \times 20 = 40$ aan een openbare kweekschool opgeleide leerlingen.

D. Behoeftte voor de „speciale” betrekkingen.

a. 1e Inlandsche onderwijzer aan elke Hollandsch-Inlandsche school. Deze zijn reeds begrepen in de berekening onder B.

b. Schoolopzieners bij het Inlandsch en bij het Volksonderwijs.

Neemt men aan dat bij berekening van den in den aanhef bedoelden toestand,

er op Java en Madoera ook reeds $\pm 15\,000$ ⁽²⁾,

en in de Buitengewesten $\pm 4\,000$ ⁽²⁾,

volksscholen bestaan, dan zal voor het toezicht daarop noodig zijn $19\,000 : 50 = 380$ schoolopzieners.

Daarnaast valt nog te rekenen op 1 schoolopziener voor elke 100 scholen der 2de klasse, d.i. voor 3 000 dergelijke scholen $3\,000 : 100 = 30$ schoolopzieners.

Samen: $380 + 30 = 410$ schoolopzieners.

c. Taal- of teekenonderwijzer aan een kweek- of opleidingsschool, inlandsch onderwijzer aan een normaalschool of leerkracht aan de leerschool bij een normaalschool.

Het aantal van deze categorie is te begrooten op 185.

Voor de onder b en c bedoelde speciale betrekkingen zijn dus noodig $410 + 185 = 595$ of rond 600 aan een kweekschool opgeleide krachten.

Voor jaarlijksche aanvulling van dit aantal zijn noodig 5% van $600 = 30$ opgeleiden aan een kweekschool.

Samenvatting van A, B, C, en D.

Voor instandhouding van een korps opgeleid personeel ten behoeve van 3 000 Inlandsche scholen der 2de klasse en 400 Hollandsch-Inlandsche scholen, voor toelating tot 2 hoogere kweekscholen, benevens voor de speciale betrekkingen zullen jaarlijks noodig zijn:

a. $150 + 80 + 40 + 30 = 300$ aan een kweekschool opgeleide leerkrachten, en

b. 360 van een normaalschool afkomstige onderwijzers.

Aantal daarvoor benoedigde kweek- en normaalscholen.

De leerlingen van een kweekschool komen door hun kennis van het Nederlandsch meer in de gelegenheid om naar een anderen tak van Gouvernements- of particulieren dienst over te gaan dan degenen, die aan een normaalschool worden opgeleid.

Daarom is voor eerstgenoemden het verloop gedurende den studietijd gesteld op 15% en in verband daarmee de netto-productie per kweekschool per jaar begroot op 21. Voor de normaalscholen met een geringer verloop is de jaarlijksche netto-aflevering per school geschat op 23.

Voor de boven berekende behoefte aan opgeleide krachten zullen dus noodig zijn:

$300 : 21 = 14 \text{ à } 15$ kweekscholen en

$360 : 23 = 16$ normaalscholen.

II.

Berekening van het aantal kweek- en normaalscholen, noodig voor onderwijsuitbreiding na voltooiing van het onder I omschreven plan.

⁽¹⁾ Voor de leerkrachten afkomstig van normaalscholen is de jaarlijksche aanvulling gesteld op de gebruikelijke 4%. Ten aanzien van de abiturienten der kweekscholen, die door hun kennis van het Nederlandsch meer gelegenheid hebben om naar een anderen tak van dienst over te gaan, is dat percentage wat hooger, nl. op 5% geschat.

⁽²⁾ De raming van deze aantallen is gebaseerd op de hierin op het oogenblik bestaande verhouding tusschen Java en Madoera en de Buitengewesten, nl. van ongeveer 4:1, en wel in verband met het in de Buitengewesten meer dan op Java en Madoera werkzame particulier initiatief.

In verband met het onzeker karakter van elke raming voor het onderhavig tijdvak, wordt voorloopig zeer globaal gerekend op de oprichting van 10 Hollandsch-Inlandsche scholen en 50 2de klasse scholen, en op de vorming van een 6de leerjaar bij 150 2de klasse scholen, een en ander per jaar.

Noodig zullen dan zijn: voor de Hollandsch-Inlandsche scholen $10 \times 4 = 40$ aan een kweekschool opgeleide onderwijzers;

voor de 2de klasse scholen $25 + 25 = 50$ idem;

benevens $25 + 125 = 150$ onderwijzers van een normaalschool;

voor de vorming van een 6de leerjaar 150 opgeleiden aan een normaalschool;

totaal 90 van een kweekschool en 300 van een normaalschool afkomstige onderwijzers.

Voor de opleiding van deze leerkrachten zullen opgericht moeten worden:

$$\frac{90}{2} = 4 \text{ (à 5) kweekscholen}$$

$$\text{en } \frac{130^0}{23} = 13 \text{ normaalscholen.}$$

In het geheel worden derhalve voor de naaste toekomst noodig geacht:

$15 + 4 = 19$ kweekscholen en $16 + 13 = 29$ normaalscholen.

Op het oogenblik zijn reeds in werking 10 kweekscholen (met inbegrip van 2 particuliere) en 12 normaalscholen, zoodat in de eerstkomende jaren nog opgericht moeten worden 9 kweekscholen en 17 normaalscholen.

Deze uitbreiding dient over geheel Indië te worden verdeeld; hoe die verdeling moet plaats hebben zal naderhand worden vastgesteld.

In verband met de groote behoefte aan nieuwe lagere scholen kunnen de nieuwe opleidingsinrichtingen binnen zoo kort mogelijken tijd, worden tot stand gebracht zonder dat vrees behoeft te bestaan voor overproductie.

De voorziening in de behoefte aan schoolgebouwen en het voorloopig nog bestaand gebrek aan Europeesche hoofdonderwijzers maken het echter noodig de oprichting der nieuwe kweek- en normaalscholen over eenige, stel 4, jaren te verdeelen.

Voor 1920 wordt gerekend op 3 kweekscholen en 4 normaalscholen.

Eerste kosten voor de oprichting van een kweekschool met 1 klasse van 25 leerlingen, voor zoover die ten laste van de Vde begrotingsafdeeling komen:

A. Uitgaven in eens:

1. meubelen	f	3 500
2. inrichting archief		100
3. leermiddelen		700

Tezamen f 4 300

B. Geregelde uitgaven (berekend over 6 maanden):

1. voor personeel:		
jaarwedde directeur $6 \times (f 450 + f 800) : 2 =$		3 750
jaarwedde inl. onderwijzer $6 \times (f 115 + f 175) : 2 =$		870
2. voor de leerlingen:		
toelagen $6 \times 25 \times f 10 =$		1 500
toelagen voor extra-voeding $6 \times 25 \times f 3 =$		450
3. voor bediendenpersoneel $6 \times f 40 =$		240
4. voor schrijfbehoeften en leermiddelen, onderhoud en aanmaak van meubelen $6 \times 25 \times f 1.50 =$		225
5. voor verlichting $\frac{9}{12} \times 25 \times f 10 =$		125
6. voor onderwijs in openlucht-spelen $6 \times f 25 =$		150
7. voor huishoudelijke artikelen		40
8. voor aanvulling boekerijen		40

Tezamen f 7 390

Totaal voor A en B $f 4 300 + f 7 390 = f 11 690 =$ rond $f 11 700$.

Eerste kosten voor de oprichting van een normaal

school met 1 klasse van 25 leerlingen, voor zoover die ten laste van de Vde begrotingsafdeeling komen.

A. Uitgaven in eens:

voor eerste inrichting $25 \times f 120 = \dots\dots f 3\ 000.-$

B. Geregelde uitgaven (berekend over 6 maanden).

1. voor personeel:		
jaarwedde directeur $6 \times (f 450 +$		
$f 800) : 2 = \dots\dots\dots f$	3 750.—	
jaarwedde incl. onderwijzer $6 \times$		
$(f 115 + f 175) : 2 \dots\dots\dots$	870.—	
2. voor de leerlingen:		
toelagen $6 \times 25 \times f 10 = \dots\dots\dots$	1 500.—	
toelagen voor extra-voeding $6 \times$		
$25 \times f 2.50 = \dots\dots\dots$	375.—	
3. voor bediendenpersoneel $6 \times f 40 = \dots$	240.—	
4. voor schrijfbehoeften en leermiddelen,		
onderhoud en aanmaak van meubelen		
$6 \times 25 \times f 1.25 = \dots\dots\dots$	187.50	
5. voor verlichting $\frac{6}{12} \times 25 \times f 10 = \dots$	125.—	
6. voor onderwijs in open-lucht-spelen $6 \times$		
$f 25 = \dots\dots\dots$	150.—	
7. voor huishoudelijke artikelen $\dots\dots\dots$	40.—	
8. voor aanvulling boekerijen $\dots\dots\dots$	40.—	

Tezamen $\dots\dots f 7\ 277.50$

Totaal voor A en B $f 3\ 000.- + f 7\ 277.50 = f 10\ 277.50$
= rond $f 10\ 300.-$.

Voor de tweede helft van dat jaar worden de kosten, voor zoover deze ten laste van de Vde begrotingsafdeeling komen, geraamd op $f 11\ 700$ per kweekschool en $f 10\ 300$ per normaalschool, in het geheel derhalve op $(3 \times f 11\ 700) + (4 \times f 10\ 300) = f 76\ 300$.

Onderafdeeling 209. Kosten van een leergang ter opleiding tot inlandsche ambtenaren te Batavia ($f 16\ 300$).

Verschillende gewesten van Zuid-Sumatra hebben dringend behoefte aan goed opgeleid Inlandsch bestuurspersoneel; de reis van het lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, den heer J. H. Lieftrinck, in die streken heeft zulks opnieuw bevestigd.

Het aantal lagere onderwijsinrichtingen in die gewesten (inzonderheid Hollandsch-Inlandsche scholen), welke aansluiten bij de opleidingsscholen van het bestaande type, is echter nog te gering om een voldoende aantal candidaten voor deze laatste scholen af te leveren, zoodat langs dien weg niet in de onmiddellijke behoefte aan goed opgeleide bestuursambtenaren kan worden voorzien.

In verband daarmee is de oplossing gezocht in de opening te Batavia van een leergang met internaat, waar een groep van 30 jongelieden, afkomstig van de Inlandsche 2de klasse scholen in Zuid-Sumatra, Banka en Onderhoorigheden en Billiton, een opleiding ontvangen in den trant van die bij de opleidings- tevens kweekschool te Makasser, dus met Nederlandsch als leervak in lagere klassen en als voertaal in de hogere. Die opleiding zal 4 à 5 jaar duren en den betrokkenen aanspraak geven op een gelijke bezoldiging als voor de van een gewone opleidingsschool afkomstige ambtenaren geldt. Voor zooveel noodig wordt aan de leerlingen een toelage voor kleding en voeding van hoogstens $f 12.50$'s maands toegekend.

In verband met de gebleken behoefte kan voorshands met de opleiding van één groep worden volstaan.

De leergang staat onder leiding van een Europeeschen onderwijzer, bijgestaan door een Inlandschen onderwijzer. Hunne inkomsten komen overeen onderscheidenlijk met die van een directeur eener gewone opleidings-school en een Inlandsch onderwijzer bij een normaalschool voor Inlandsche hulponderwijzers.

Ten einde voor de genoemde gewesten zoo spoedig mogelijk de beschikking te krijgen over goed onderlegde bestuursambtenaren, werd reeds in Januari 1919 tot opening van den leergang overgegaan.

De kosten, voor zoover die ten laste van de Vde begrotingsafdeeling komen, laten zich voor het dienstjaar 1920 als volgt berekenen:

A. Uitgaven ineens:

Leermiddelen $\dots\dots\dots f 700$

B. Geregelde uitgaven:

1. voor onderwijzend personeel:		
bezoldiging leider	$12 \times (f 450 + f 775) : 2 =$	f 7 350
idem Inlandschen onderwijzer	$12 \times (f 90 + f 150) : 2 =$	1 440
toelagen leider voor het bezit van bijzondere akten	$12 \times f 75 =$	900
toelagen Inlandschen onderwijzer voor bemoeienis met het internaat	$12 \times f 25 =$	300
onderwijs in lichaamsoefeningen	$12 \times f 25 =$	300
2. bediendenpersoneel	$12 \times f 30 =$	360
3. school en lokaalbehoefte	$12 \times 30 \times f 1.25 =$	450
4. toelagen aan de leerlingen	$12 \times 30 \times f 12.50 =$	4 500
De gezamenlijke jaarlijksche kosten zullen naar raming derhalve een som beloopen van f 16 300.		

Onderafdeeling 214. Opening van twee normaalscholen voor inlandsche hulp- onderwijzeressen.

Evenals voor 1918 en 1919 is geschied, moet voor 1920 worden gerekend op de opening van 2 normaalscholen voor Inlandsche hulponderwijzeressen. Nader zal worden beslist waar die inrichtingen zullen zijn te vestigen en of het Nederlandsch al dan niet op het leerplan zal worden geplaatst (als leervak).

De kosten dezer inrichtingen, die elk met één klasse van 25 leerlingen zullen beginnen, laten zich, voor zoover zij ten laste van de Vde begrotingsafdeeling komen, als volgt berekenen.

Voor eerste inrichting (ook voor het huishoudkundig onderwijs)	$2 \times f 3 600 =$	f 7 200
Aan geregelde uitgaven over 6 maanden:		
Salaris van 2 directrices	$2 \times 6 \times (f 450 + f 800) : 2 =$	7 500
Idem van 2 Inlandsche onderwijzeressen	$2 \times 6 \times (f 115 + f 175 + f 25) : 2 =$	2 040
Bediendenloonen	$2 \times 6 \times f 70 =$	840
Schrijfbehoeften en leermiddelen, zoomede onderhoud en aanvulling van meubilair	$2 \times 6 \times 25 \times f 1.25 =$	375
Benodigdheden bij het huishoudkundig onderwijs	$2 \times 6 \times 25 \times f 1.90 =$	570
Toelagen aan de leerlingen	$2 \times 6 \times 25 \times f 10 =$	3 000
Toelagen voor extra-voeding	$2 \times 6 \times 25 \times f 5 =$	1 500
Voor verlichting	$2 \times 6 \times f 45 =$	540
Voor toezicht op de leerlingen	$2 \times 6 \times f 150 =$	1 800
In totaal derhalve	f 25 365 of rond	25 400

Onderafdeeling 217. Herziening der lagererangen van het inlandsch onderwijzend personeel (f 50 000).

Zooals bekend is, ligt het in het voornemen der Regeering het peil van de Inlandsche 2de klasse school aanmerkelijk te verhoogen, o.a. door verbetering van de personeelsvoorziening in dier voege, dat in de toekomst alle betrekkingen van schoolhoofd en ten minste 75% van die van hulponderwijzer vervuld worden door leerkrachten, die aan een kweekschool of normaalschool zijn opgeleid, (vergelijk o.a. onderafdeeling 208 van deze ontwerp-begroting en het daarop betrekking hebbende gedeelte der Memorie van Toelichting).

Een onvermijdelijk gevolg van die gewijzigde personeelsvoorziening is dat voor niet aan een kweek- of normaalschool opgeleide hulponderwijzers (de z.g. Goeroe's bantoe) en voor kweekelingen de gelegenheid tot plaatsing van een 2de klasse school sterk zal verminderen.

In aanmerking genomen het groot aantal thans nog bij genoemde scholen werkzame hulpkrachten van dier rangen, aan wie natuurlijk gelegenheid moet gegeven worden om hun dienstdaag te volbrengen, en voorts het nog belangrijk aantal op plaatsing wachtende bezitter van een Goeroe-bantoe- of kweekelingdiploma, moet nimmer reeds de tijd gekomen worden geacht om den bestaande weg naar bedoelde rangen geleidelijk af te sluiten.

Deze gelegenheid kan tevens worden aangegrepen om

een op zich zelve zeer gewenschte vereenvoudiging aan te brengen in het ingewikkeld rangsysteem bij het lager Inlandsch onderwijs.

Vorenstaande overwegingen maken het gewenscht aan te sturen op een stelsel van personeelsvoorziening, waarin beneden de rangen der van kweek-en normaalscholen afkomstige onderwijskrachten voor slechts één rang, nl. dien van volksonderwijzer, plaats is.

Tot de daartoe te treffen maatregelen, waarvoor gelijk gezegd de tijd reeds gekomen is, behoort in de eerste plaats de afschaffing van de examens voor hulponderwijzer en kweekeling, waarbij het in de bedoeling ligt, bij wijze van overgangsmaatregel aan degenen, die de studie voor deze examens reeds hebben aangevangen, een redelijken tijd te laten om hun studie alsnog te voltooien.

Voorts zullen de bestaande normaalcursussen tot opleiding van Inlandsche hulponderwijzers en de uit 's Lands kas ondersteunde gelijksoortige bijzondere cursussen (artikel 7, lid 2, van de Regelen in Staatsblad 1906 No. 242 in verband met Staatsblad 1911 No. 359) na afloop van het hoogerbedoeld overgangstijdperk opgeheven moeten worden. De eerstgenoemde cursussen kunnen worden omgezet in leergangen ter opleiding van volksonderwijzers, een maatregel, welke de zoo noodige versnelling van het tempo van uitbreiding van het volksonderwijs aanmerkelijk ten goede zal komen.

Terwijl blijkens het voorafgaande de Goeroe-bantoe eerst in een verdere toekomst feitelijk uit de rangen van het Inlandsch onderwijzend personeel zal verdwijnen, kan al dadelijk worden overgegaan tot samensmelting van de rangen van volksonderwijzer en kweekeling, welke laatste titel trouwens weinig eigenaardig is voor een ambt, waarin men blijvend werkzaam kan zijn.

Van verscheidene bezitters van het kweekelingdiploma kan een nuttig gebruik gemaakt worden door hen ook bij het volksonderwijs werkzaam te stellen (vergelijk het gedeelte onder 2 van de Toelichting op onderafdeeling 225 van deze ontwerp-begroting), terwijl omgekeerd naar gelang van behoefte — welke zich intusschen voorloopig in de meeste streken nog niet zal doen gevoelen — daartoe geschikte volksonderwijzers bij de 2de klasse scholen werkzaam gesteld moeten kunnen worden (natuurlijk niet meer dan gemiddeld één per school).

Daartoe dient een regeling tot stand te komen, waardoor bij overgang van de hierbedoelde leerkrachten, zowel van een Inlandsche 2de klasse school naar een volkschool als omgekeerd, hun door diensttijd bij den eenen tak van onderwijs verworven aanspraak op bezoldigingsverhoogen enz. ook bij den anderen tak kan gelden.

In verband met de elders in deze ontwerp-begroting opgenomen verhooging van de bezoldiging der volksonderwijzers brengt de beoogde regeling voor de thans in dienst zijnde kweekelingen, die een maandelijksche bezoldiging van *f* 15 genieten, welke met twee tweejaarlijkse verhoogen van *f* 2.50 's maands tot *f* 20 's maands opklimt, vanzelf mede dat hun inkomen wordt gebracht op *f* 20 's maands, opklimmend met 6 driejaarlijkse verhoogen van *f* 2.50 's maands tot *f* 35 's maands. De titel kweekeling zal dan vervangen worden door dien van volksonderwijzer.

De gemelde bezoldiging is, ook afgescheiden van de noodzakelijkheid daarvan in het nieuwe stelsel der lagere rangen van het Inlandsch onderwijzend personeel, geheel gerechtvaardigd; de tegenwoordige bezoldiging der kweekelingen is ongetwijfeld onvoldoende in verband met de loonen van landsdienaren van ongeveer gelijke ontwikkeling in andere takken van dienst. Aan de hiervoren aangegeven regeling moet de voorkeur gegeven worden boven de vaststelling van een traktement zonder regelmatige verhoogen, zooals ten vorigen jare werd voorgesteld bij het in de gedrukte stukken der eerste Gewone Zitting van den Volksraad onder No. 1, 38—16 opgenomen amendement op de ontwerp-begroting voor 1919 hetwelk beoogde de bezoldiging der kweekelingen zonder meer op *f* 25 's maands te stellen.

Aangezien bij het lager Inlandsch onderwijs ongeveer 500 kweekelingen in dienst zijn, moet voor den onder-

havigen maatregel voor 1920 gerekend worden op een meerdere uitgaaf van $500 \times f 60 = f 30\ 000$'s jaars voor vermeerdering van de aanvangsbezoldigingen, benevens een moeilijk te ramen, doch globaal op $f 20\ 000$ te schatten bedrag voor regelmatige verhoogingen, in het geheel derhalve op $f 50\ 000$.

Onderafdeeling 224. Tegemoetkomingen en andere uitgaven voor het Inlandsch gemeente onderwijs.

Bij de behandeling in den Volksraad van afdeeling V van de begrooting voor het dienstjaar 1919 werd de noodzakelijkheid van groote uitbreiding van het volks-onderwijs omstandig uiteengezet (zie Hand. 1ste gewone zitting, blz. 237 e.v.). Aangezien daartoe eerst de noodige voorbereidende maatregelen moesten worden getroffen werd voor dat jaar volstaan met een memoriepost, luidende „maatregelen tot versnelling van het tempo van uitbreiding van het aantal volksscholen”. Het inmiddels ter zake gehouden onderzoek leidde er toe voor 1920 op den voor de „uitbreiding van dien dienst” op Java en Madoera onder de onderafdeeling „Tegemoetkoming en andere uitgaven voor het Inlandsch Volksonderwijs” uitgetrokken post te rekenen op de oprichting van 1 000 nieuwe volksscholen.

In het kort moge worden toegelicht de wijze, waarop de bedoelde uitbreiding zal worden tot stand gebracht.

Met uitzondering van eenige volkrijke Inlandsche gemeenten, die in staat waren een eigen school op te richten, werden tot dusver overal, met het oog op de bekostiging van de schoolgebouwen en het meubilair, voorts rekening houdende met het aanwezige aantal voor schoolbezoek in aanmerking komende kinderen en het feit, dat daarvan slechts een deel tot geregeld schoolgaan zoude zijn te bewegen, schoolkringen gevormd, uiteenloopende van 2 tot ongeveer 6 desa's, welke alle bijdragen in de kosten van oprichting en instandhouding der school.

In de eerste plaats zal uitbreiding op groote schaal het best uitvoerbaar zijn binnen de vorenbedoelde kringen van desa's, welke reeds bij het volks-onderwijs betrokken zijn en waarvan de kinderen in meerdere of mindere mate reeds aan schoolgaan gewend zijn.

Plaatsing van meerdere scholen in een grooten kring van desa's brengt de school beter in het bereik van de kinderen, die thans wat ver van de eenige school verwijderd zijn, en zal leiden tot splitsing van den kring in kleinere groepen van desa's, terwijl daar, waar slechts een paar desa's voor de oprichting van een school zich vereenigd hebben, elke desa haar eigen school zal kunnen hebben.

Voorts wordt nagegaan, welke desa's nog buiten de bestaande schoolkringen vallen en aangesloten kunnen worden bij de gesplitste kringen dan wel op zich zelf nieuwe kringen kunnen vormen.

Op die wijze zal geleidelijk de eindtoestand verkregen worden, dat elke desa van eenige beteekenis haar eigen school heeft en kleinere, bij elkaar gelegen desa's zich aansluiten tot het in het leven roepen van een gemeenschappelijke school.

Uit de gegevens van de residentie Preanger-Regentschappen blijkt, dat in dit gewest, met 800 volksscholen en ongeveer 160 gouvernements 2de klasse- en soortgelijke particuliere scholen, in verscheidene afdeelingen reeds zeer vele desa's haar eigen school, dan wel twee desa's gezamenlijk een school bezitten. Bij een uitbreiding met een 300-tal desascholen, welke het volgend jaar wellicht zou kunnen plaats hebben, kan hier reeds spoedig in een groot deel van het gewest — de schraal bevolkte zuidelijke streken, waar slechts kleine vestigingen verspreid voorkomen, uitgezonderd — de bovenbedoelde toestand bereikt worden.

Voor de onderwerpelijke uitbreiding zijn echter in de eerste plaats noodig leerkrachten, en die moeten vooraf worden opgeleid. Kan met de gebruikelijke wijze van opleiding aan een gouvernements-school reeds het volgend jaar een groot aantal leerkrachten beschikbaar zijn, ook de 30 bestaande cursussen zullen alsdan onderwijzers afleveren. Voor de uitbreiding in de volgende jaren zal het aantal cursussen in dit jaar met 10, in 1920 met 30 worden vermeerderd en tevens de capaciteit dier instel-

lingen worden vergroot, zoodanig dat het aantal leerlingen per klas van zes gebracht zal worden op gemiddeld tien. Zoodoende zullen deze cursussen, volledig zijnde, ongeveer 700 candidaten per jaar kunnen afleveren. Gestadige uitbreiding daarvan ligt in de bedoeling.

Is dus door de noodzakelijke opleiding geen groote uitbreiding in het loopende jaar mogelijk, voor 1920 kan worden gerekend op een uitbreiding van het aantal scholen op Java met een duizendtal.

Behalve toename van het aantal cursussen zal de uitbreiding ook vermeerdering van het toezichthoudend personeel vereischen; naar den voor de bestaande scholen geldenden maatstaf van één opziener voor ongeveer 50 volksscholen, zullen voor de 1 000 nieuwe scholen een 20-tal opzieners aangesteld behooren te worden.

De voor bouw, eerste inrichting enz. van gouvernementswege te verleenen steun zal voor de nieuwe scholen aanmerkelijk meer moeten bedragen dan tot dusver het geval was. Er valt toch, althans onder de tegenwoordige omstandigheden, voorshands niet aan te denken, voor dit doel de lasten te verzwaren van de gemeenten, welke reeds voor het volksonderwijs bijdragen en bij de oprichting der nieuwe scholen hoofdzakelijk betrokken zijn.

Voor bouw, meubilering, opleiding en bezoldiging der leerkrachten en onvoorziene uitgaven zal per school in totaal gerekend moeten worden op een steun van den Lande van ongeveer f 1 000 per school.

Voor een uitbreiding met 1 000 scholen ware derhalve voor het jaar 1920 een bedrag van f 1 000 000 uit te trekken.

Onderafdeeling 225. Verbetering van de dienstvoorwaarden voor volksonderwijzers.

Bij de behandeling van de ontwerp-begrooting voor 1919 in de eerste gewone zitting van den Volksraad werd van Regeeringszijde medegedeeld (Hand. blz. 230), dat in het belang van de verbetering van het volksonderwijs o.a. verschillende maatregelen in overweging waren om de positie van den volksonderwijzer te versterken en het ambt aantrekkelijker te maken, terwijl de hoop werd uitgesproken, dat die maatregelen bij de ontwerp-begrooting voor 1920 aanhangig gemaakt zouden kunnen worden.

De bedoelde overweging heeft tot de uitkomst geleid, dat de positie der leerkrachten bij het volksonderwijs, vooral wat de vooruitzichten betreft, onvoldoende geregeld is te achten, terwijl het toch tot de stellige voorwaarden voor den bloei van dat onderwijs gerekend moet worden, dat de betrekking van volksonderwijzer aantrekkelijk genoeg is om velen er toe te brengen daarin blijvend werkzaam te zijn. Daartoe is vooral dringend noodig, dat de Regeering voor deze leerkrachten een regelmatig stijgend inkomen waarborgt en tevens uitzicht op pensioen opent.

1. Verbetering van de bezoldiging der volksonderwijzers.

Bij de eerste inrichting van het volksonderwijs werd als stelregel aangenomen, dat de bezoldiging der volksonderwijzers zoo mogelijk zou komen ten laste der betrokken Inlandsche gemeenschappen, die de noodige gelden zouden trachten te vinden uit bepaaldelijk voor dit doel gevormde fondsen, jaarlijksche bijdragen, schoolgeld of anderszins, terwijl van gouvernementswege het ontbrekende tot een zeker minimumloon zou worden aangevuld.

Rekening houdende met den jeugdigen leeftijd van het meerendeel der in dienst tredende dorpsonderwijzers, hun slechts korte voorbereiding en de meestal geringe bezoldiging van andere Inlandsche beambten van ongeveer gelijke ontwikkeling, achtte men het destijds voldoende, bedoeld minimum op f 15 's maands (voor hulpkrachten op f 10 's maands) te stellen. Wel werd al dadelijk gevoeld, dat dit inkomen niet voldoende zou zijn voor hen, die, in de betrekking van desaonderwijzer blijvende, na eenige jaren een gezin te onderhouden zouden hebben, maar men hoopte dat inmiddels de Inlandsche gemeente op financieel gebied zich voldoende zou hebben ontwikkeld om tot een verder gaande voorziening in staat te zijn.

De praktijk heeft echter uitgewezen, dat dit laatste nog niet in die mate het geval is, dat den dorpsonderwijzers van gemeentelijke zijde een betere bezoldiging verzekerd kan worden, zoodat over het algemeen de volks-

onderwijzer, ook hij die reeds geruimen tijd als zoodanig werkzaam is, niet veel meer, soms zelfs minder verdienste dan f 15 's maands.

Behalve dat het uit een billijkheidsoogpunt niet goet te verdedigen is, om vorengenoemde reden dezen leerkrachten op den duur een inkomen te onthouden, dat meer in overeenstemming is met hunne geleidelijk verbeterende opleiding en rekening houdt met hun onmiddellijk toenemende levensbehoefte, is het, gelijk gezegd, ook in het belang van het volksonderwijs zelf noodzakelijk hier een ingrijpende verbetering aan te brengen.

Van gouvernementewege zal in den vervolg slechts een aanvangssalaris van f 15 's maands voor een schoolhoofd en f 10 's maands voor een hulpkracht zijn te verzekeren, maar een beginsalaris van f 20 voor een schoolhoofd en van f 15 voor een hulpkracht en bovendien, bij gebleken geschiktheid en plichtsbetrachting, onderscheidenlijk zes en vier driejaarlijksche verhoogingen van f 2.50, tot een bezoldiging van onderscheidenlijk f 35 en 25 's maands bereikt is.

De werkelijke inkomsten van deze leerkrachten zullen niet altijd tot de genoemde bedragen beperkt blijven omdat het wel voorkomt dat extra-belooningen toegekend moeten worden aan dorpsonderwijzers, die naar een afgelegen oord gezonden worden waar geen leerkrachten aanwezig zijn, of die werkzaam gesteld worden in een buitengewoon dure omgeving, zooals buiten Java vaak het geval is.

Hoewel het in de bedoeling ligt de bestaande regeling omtrent de bijdragen der bevolking, zooals die zich plaatselijk gevormd hebben, in stand te houden — ziedat het ook dat de behoefte aan een vaste regeling te deze aanzien zich steeds meer doet gevoelen —, zal van gouvernementewege belangrijk meer steun verleend moeten worden zoowel ten behoeve van de hoogere aanvangsbezoldigingen als voor de toe te kennen verhoogingen.

Veiligheidshalve wordt aangenomen dat de daarvoor benodigde bedragen in 1920 geheel ten laste van de Lande komen, en wel f 5 's maands of f 60 's jaars voor verhooging van de aanvangsbezoldiging voor elke bij het volksonderwijs werkzame leerkracht, en hetzelfde bedrag voor gemiddeld twee weddeverhoogingen voor elk schoolhoofd. Wat de hulpkrachten betreft kunnen de verhoogingen bij de raming voor 1920 verwaarloosd worden omdat verreweg de meesten hunner tot dusver slechts korten tijd als zoodanig dienst doen.

Het aantal hoofden en hulpkrachten aan de in 1919 bestaande scholen is onderscheidenlijk te stellen op 6 000 en 2 000, zoodat voor de verbetering der bezoldiging voor 1920 $8\ 000 \times f\ 60 + 6\ 000 \times f\ 60 = f\ 840\ 000$ uitgetrokken moet worden. Voor de in 1920 op te richten nieuwe scholen is de meerdere uitgaaf reeds in den desbetreffenden post verwerkt.

2. Bij overgang naar het Gouvernements Inlandsch onderwijs wordt als diensttijd medegerekend de tijd, doorgebracht bij het volksonderwijs, in het bezit van een akte die tot benoeming bij eerstgenoemd onderwijs bevoegdheid verleent.

Herhaaldelijk komt het voor, dat personen met een akte van het kweekeling- of hulponderwijzersexamen ten gevolge van te groote mededinging niet aan een gouvernementsschool geplaatst worden.

Ofschoon velen hunner bij het volksonderwijs nuttig werkzaam zouden kunnen zijn en dan tevens in hun onderhoud voorzien, bestaat bij hen weinig neiging om, in afwachting van een latere aanstelling bij het Gouvernementsonderwijs, een betrekking als desaonderwijzer te aanvaarden.

Wil men ook die personen trekken, dan is het noodig te bepalen, dat de tijd, gedurende welken een leerkracht in het bezit van een kweekeling- of hulponderwijzersakte werkzaam is geweest bij het volksonderwijs, bij overgang naar het Gouvernements Inlandsch onderwijs medetelt voor verhoogingen en pensioen.

Gegevens, waaruit met eenige juistheid de geldelijke gevolgen van deze voorziening zouden zijn af te leiden zijn thans niet voorhanden. Veilig kan echter aangenomen worden dat het benodigde bedrag de som van eenige duizenden guldens niet zal overschrijden.

Aangezien de groote globale post voor de bezoldiging van het onderwijzend personeel hierdoor niet merkbaar

3. Pensioenregeling voor volksonderwijzers.

beïnvloed zal worden, is voor den onderwerpeliĳken maatregel een memoriepost opgebracht.

Zal door de beoogde verbetering der bezoldiging van den volksonderwijzer de aantrekkelijkheid dier betrekking niet onbelangrijk stijgen en de neiging tot het zoeken van andere werkzaamheden verminderen, toch zal men het doel der onderhavige voorzieningen: te bewerkstelligen dat de volksonderwijzer zich ook door een bevredigende toekomst aan zijn werkkring gebonden voelt, eerst kunnen bereiken door tevens in uitzicht te stellen, dat hij na volbrachten dienstdtijd recht op pensioen kan doen gelden. Dat dit ook uit een zuiver billijkheids oogpunt aanbeveling verdient, behoeft geen verder betoog.

Om een globaal beeld te geven van de op den langen duur aan dezen maatregel verbonden geldelijke gevolgen, wordt het volgende opgemerkt.

Het voor de berekening der pensioenen in aanmerking te brengen gemiddelde salaris bedraagt volgens onderstaande becijfering f 357 's jaars ⁽¹⁾. Wanneer in een nog verre toekomst het aantal volksonderwijzers gestegen zal zijn tot 30 000, zal hun bezoldiging op den grondslag van dat gemiddelde een jaarlijksche uitgaaf van f 10 710 000 vorderen.

Neemt men nu aan, evenals dat geschiedt bij de raming van de pensioenen der Inlandsche burgerlijke landsdienaren, dat ook ten aanzien der desaonderwijzers het vereischte percentage van de grondslagen tot dekking van de lasten 4% bedraagt van den pensioengrondslag (zie gedrukte stukken van de Staten-Generaal 1917/1918, No. 351; gedrukt stuk No. 5), dan zal in die verwijderde toekomst, als de aantallen in dienst zijnde en gepensioneerde desaonderwijzers in een normale verhouding zijn komen te staan, per jaar benoodigd zijn 4% van f 10 710 000 of f 428 400.

Aangezien voorloopig uiteraard nog geen desaonderwijzers voor pensionneering in aanmerking zullen komen, is voor dit doel een memoriepost uitgetrokken.

Onderafdeeling 229. Volksboekerijen (Uitbreiding van het personeel voor het kantoor van de commissie voor de volkslectuur f 74 100).

Als bekend mag worden verondersteld, dat ter verzorging van de volkslectuur oorspronkelijk een commissie werd ingesteld onder leiding van den toenmaligen adviseur voor Inlandsche en Arabische Zaken. Terwijl het lidmaatschap dier commissie toen — evenals nu — door verschillende tot oordeelen bevoegde personen als bijbetrekking werd waargenomen, bleven aanvankelijk de uitvoeringswerkzaamheden opgedragen aan het ondergeschikt personeel van genoemden Adviseur, dat voor dit doel gaandeweg moest worden uitgebreid.

De stijgende beteekenis van het Adviseursambt en de toenemende omvang van den arbeid voor de volkslectuur, die haar werkzaamheid voor de bezorging van nieuwe, voor de inheemsche bevolking nuttige uitgaven en de oprichting van nieuwe volksbibliotheken langzamerhand over vier taalgebieden uitstrekke, maakten op den duur deze combinatie hoogst bezwaarlijk. In dezen toestand is verbetering gebracht door het personeel voor de volkslectuur — aanvankelijk op tijdelijken voet — werkzaam te stellen onder een afzonderlijken Hoofdambtenaar, aan wien tevens de leiding werd toevertrouwd van andere werkzaamheden, die met den arbeid van dat personeel verwantschap vertoonen, te weten het bezorgen van regelmatige overzichten van de in inheemsche talen verschijnende dagbladen en andere periodieken, zomede de vertaling van wettelijke en administratieve voorschriften

(¹) 3 jaar op f 20.— 's maands	f	720
3 " " 22.50 "		810
3 " " 25.— "		900
3 " " 27.50 "		990
3 " " 30.— "		1 080
3 " " 32.50 "		1 170
12 " " 35.— "		5 040

f 10 710

gemiddeld per jaar, gedurende den geheelen dienstdtijd 30 × f 3 57

en bewerkingen daarvan. Onder deze laatste nemen een voorname plaats in de ten behoeve van de Inlandsche bestuursambtenaren samengestelde handleidingen voor verschillende onderdeelen der administratie, waarmede zij bemoeienis hebben.

De met dezen afzonderlijken dienst tot dusver opgedane ervaring biedt de gelegenheid te komen tot een meer stelselmatige opstelling van het personeel, zooals deze is aangegeven in den uitgewerkten en toelichtenden staat. Voor zoover daarbij vermeld wordt dat sommige bezoldigingsgrenzen nader zullen zijn te regelen, heeft dit de strekking om bij de vaststelling dier grenzen rekening te houden met de uitkomsten van den arbeid van den voor het ontwerpen van een algemeen bezoldigingsschema voor hier te lande opgeleide werkkrachten tijdelijk aan den Voorzitter van den Raad van Departementshoofden toegevoegden hoofdamtenaar. Dat voorbehoud van nadere regeling staat echter aan het verkrijgen van een genoegzaam betrouwbare raming der uitgaven niet in den weg.

Het totaal der geraamde uitgaven belooft f 109 080 of f 74 100 meer dan voor 1919.

Onderafdeeling 233. Huisvesting en opvoeding van studeerende jongelieden (Indienststelling van een ambtenaar f 9 600).

Als algemeen bekend mag verondersteld worden, dat vele jongelieden, die na het verlaten van de lagere school een inrichting voor verder gaand onderwijs bezoeken, vooral zij die elders woonachtig zijn, bij hun studie dikwijls groote bezwaren ondervinden als gevolg van de wijze, waarop zij gehuisvest zijn, terwijl in tal van gevallen de omgeving, waarin zij dagelijks verkeerden, van ongunstigen invloed is op hun karaktervorming.

De voortdurende toeneming van het aantal leerlingen der Mulo-scholen en de verhoogde beteekenis, welke die scholen hebben gekregen door de opening van de Algemeene Middelbare School, maken de voorziening in de behoefte aan gezonde, doelmatige en aan een goede opvoeding bevordelijke huisvesting nog urgenter. Deze voorziening zal van nog meer beteekenis worden, wanneer gaandeweg de mulo-scholen ook de taak zullen overnemen van de voorbereidende afdeelingen van die vakscholen, welke thans over een eigen internaat beschikken.

De Regeering is van oordeel, dat de huisvesting en verzorging van studeerende jongelieden, voor zoover de daartoe bestemde internaten niet een onverbrekkelijk geheel vormen met bepaalde openbare onderwijsinrichtingen, een taak vormen, welke bij uitstek geschikt moet worden geacht om door particuliere vereenigingen te worden ter hand genomen, en zij wenscht daarom hier in de eerste plaats het particulier initiatief in de gelegenheid te stellen zich verder te ontplooien⁽¹⁾. Van particuliere zijde werd reeds overgegaan tot oprichting van zoodanige internaten op min of meer beperkten voet te Batavia, Bandoeng en Soerabaja, terwijl binnen kort wellicht ook te Djokjakarta een dergelijke particulier internaat tot stand zal komen.

Mocht die werkzaamheid geen gelijken tred houden met de behoefte, dan zal tot oprichting van internaten van Gouvernementswege worden overgegaan. De vereenigingen, die zich aan deze taak zullen wijden, zullen het echter niet kunnen stellen zonder geldelijken steun van den Lande. De grondslagen, waarop aan nader te stellen eischen beantwoordende — maar in elk geval hoogst eenvoudig ingerichte — internaten zullen kunnen worden ondersteund, zullen nader ter sprake komen, wanneer voor die ondersteuning een post op de begrooting wordt gebracht. Het voorstel daartoe, zoomede tot oprichting waar noodig van Gouvernements-internaten, zal bij het ontwerp van een aanvullende begrooting voor het volgend dienstjaar worden gedaan. De taak vereischt inmiddels zorgvuldige voorbereiding. Ten einde deze zoo krachtig mogelijk ter hand te kunnen nemen is de indienststelling van een ambtenaar noodig, die zich uitsluitend daaraan zal hebben te wijden en voor wien, zoodra de te verrichten organisatie-arbeid niet meer geheel beslag legt op zijn

(¹) Verg. het op 19 Februari jl. ingezonden antwoord der Regeering op de vraag (No. 16) van het lid van den Volksraad der heer P. Bergmeijer betreffende de viering van het 300 jarig bestaan van Batavia.

tijd en werkkraft, zich inmiddels een steeds in omvang groeiende taak zal hebben gevormd voor het houden van toezicht op de tot stand gekomen internaten. De goede werking dier internaten zal toch van overwegende betekenis kunnen zijn zoowel voor het nut, dat de verschillende onderwijsinrichtingen voor de Indische jeugd afwerpen, als voor de vorming van deze laatste in het algemeen.

Gerekend is op een uitgaaf van f 9 600, zijnde de gemiddelde bezoldiging gedurende een jaar van dezen ambtenaar, aan wien, met het oog op de hooge eischen, welke aan de vervulling van het ambt moeten worden gesteld, en ter bevordering van een zoo ruim mogelijke keuze onder mannen van rijpe ervaring, een bezoldiging van f 700 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands zal moeten worden toegekend.

Onderafdeelingen 234 en 235. Uitgaven voor kunsten en wetenschappen, uitgezonderd natuurwetenschappen (Uitbreiding van het personeel van het kantoor van den Regeeringscommissaris voor Inlandsche en Arabische zaken f 2460).

Tot dusver werd voor het minder personeel van het kantoor van den Regeeringscommissaris voor Inlandsche en Arabische zaken, met inbegrip van een som van f 230 voor Inlandsche schrijvers en oppassers, deel uitmakende van het bedrag van f 620 's maands voor verdere uitgaven van dat kantoor (zie blz. 68 van de Memorie van Toelichting behoorende bij het Ministerieel ontwerp der begrooting voor 1918), uitgegeven f 3 540 's jaars. In verband met de voortdurende vermeerdering van werkzaamheden was dit bedrag niet meer voldoende, zoodat die gelden op tijdelijken voet moesten worden verhoogd tot f 6 000.

Voor bestendinging van bedoelden tijdelijken maatregel worden de benoodigde fondsen aangevraagd.

Onderafdeeling 242. Personeel van de hoofd- en gewestelijke kantoren van den burgerlijken geneeskundigen dienst (Instelling van de betrekking van hoofd van de administratie tegen intrekking van de betrekking van inspecteur, onderhoofd van den Dienst).

Bij het hoofdkantoor van den Burgerlijken geneeskundigen dienst werd reeds lang de behoefte gevoeld aan een eenhoofdige leiding van het zuiver administratieve deel van het werk. Het gemis aan eenheid in dien opzichte, met tot gevolg o.m. eene overstelping van het diensthoofd met tal van stukken van zuiver administratieven aard, die meer beslag op zijn tijd en arbeidskracht plegen te leggen den vereenigbaar is met hetgeen van hem als leidend hoofd van den geneeskundigen dienst hier te lande verwacht wordt, heeft zich bij de gestadige ontwikkeling van dien tak van dienst als een wezenlijk bezwaar doen gevoelen. Daaraan zal worden tegemoetgekomen door de instelling bij dat hoofdkantoor van het ambt van hoofd der administratie, op eene bezoldiging van f 800 met 3 driejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands.

Bij het vaststellen van deze bezoldiging heeft die der administrateurs bij de departementen van algemeen burgerlijk bestuur (f 700—f 1 000 's maands) als punt van uitgang gediend. Waar aan het hoofd der administratie een omvangrijker taak en een grootere verantwoordelijkheid wordt toevertrouwd, wordt daarvoor eene eenigszins hogere wedde uitgetrokken dan voor de administrateurs is bepaald.

Het is de bedoeling dat het hoofd der administratie het diensthoofd bij afwezigheid of verhindering van korten duur bij de afdoening der dagelijksche zaken zal vervangen, terwijl bij afwezigheid of verhindering van het diensthoofd van langeren duur de Inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst van West-Java de afdoening der dagelijksche zaken van hem zal overnemen. Het ambt van Inspecteur-onderhoofd bij den burgerlijken geneeskundigen dienst komt dan te vervallen.

Aangezien met dezen maatregel niet kon worden gewacht, totdat daarop bij de begrooting zou zijn gerekend, werd daartoe reeds op tijdelijken voet overgegaan. Thans is op de bestendinging daarvan gerekend, waartoe de post verhoogd is met de aanvangsbezoldiging van f 9 600 aan het nieuwe ambt verbonden en daarentegen verminderd met de bezoldiging en toelage van het onderhoofd van den dienst ten bedrage onderscheidenlijk van f 12 000 en f 1 200.

(Uitbreiding van het personeel van het kantoor van den burgerlijken geneeskundigen dienst f 16 620).

Om aan de steeds toenemende werkzaamheden bij het Hoofdkantoor van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, welke een gevolg zijn van den natuurlijken groei



van dezen dienst, het hoofd te kunnen bieden, was het noodzakelijk het daarbij werkzaam gesteld personeel in dit jaar bij wijze van tijdelijken maatregel uit te breiden. Daar de hierbedoelde versterking van personeel blijvend noodig is, is met de daaraan verbonden kosten, f 16 620 's jaars bedragende, bij de begrooting rekening te houden.

(Indienststelling van een ambtenaar voor de wetgeving bij het hoofdkantoor van den burgerlijken geneeskundigen dienst f 8400).

Bij het hoofdkantoor van den burgerlijken geneeskundigen dienst is meer en meer de behoefte naar voren getreden aan een ambtenaar, die zich uitsluitend en ongestoord kan wijden aan het voorbereiden van wettelijke regelingen, reglementen, en andere producten van wetgevenden aard. Bij een in groei verkeerenden dienst als de evengenoemde neemt de bedoelde wetgevende arbeid nl. een zeer voorname plaats in en de ontwikkeling van den dienst mag daarvan geen belemmering ondervinden. Aangezien er op het gebied der medische wetgeving hier te lande nog zeer veel te doen valt, is voor dezen arbeid een ambtenaar in dienst gesteld op eene bezoldiging van f 700 's maands.

Op bestendinging van dezen op tijdelijken voet getroffen maatregel wordt thans gerekend.

(Indienststelling van een commies op het kantoor van den burgerlijken geneeskundigen dienst voor de Buitengewesten tegen vermindering met f 600 van de voor dat kantoor toegestane fondsen voor hulppersoneel en schrijffloonen f 1200).

De wenschelijkheid is gebleken om evenals voor de kantoren van den Inspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen dienst op Java ook op dat van den Inspecteur voor de Buitengewesten een commies in dienst te stellen op eene bezoldiging van f 150 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen elke van f 25 's maands.

Bij de indienststelling van dien ambtenaar, op wiens aanvangsbezoldiging thans is gerekend, kan het voor bezoldiging van hulppersoneel en schrijffloonen toegestaan bedrag van f 150 's maands met f 50 's maands worden verminderd.

(Indienststelling van een inspecteur-technicus bij den burgerlijken geneeskundigen dienst f 12000).

Bij den burgerlijken geneeskundigen dienst heeft zich de dringende behoefte doen gevoelen aan de aanstelling van een technisch adviseur van het hoofd van dien dienst, welke tevens het hoofd van den dienst der Pestbestrijding bij de oplossing der vraagstukken, die zich bij de woningverbetering nog voordoen, als deskundige ter zijde zal staan. Voor dien technischen hoofdamtenaar met den titel van Inspecteur-technicus is als taak weggelegd:

- 1e. het geven van technische voorlichting in zake de woningverbetering en de woninginspectie, bedoeld als directe pestbestrijdingsmaatregelen in streken waar die maatregelen onverminderd moeten worden gehandhaafd of waar invoering daarvan noodig mocht blijken, zoomede de leiding van dat toezicht voor zoover hem die wordt opgedragen;
- 2e. het geven van technische voorlichting inzake het bouwtoezicht in streken, waar de onder 1e bedoelde buitengewone maatregelen tot wering van het pestgevaar niet meer gehandhaafd behoeven te blijven, en waar dat toezicht ten doel zal hebben te behouden wat van verbetering van woningtoestanden, mede ter voorkoming van andere ziekten, door bedoelde maatregelen is bereikt;

wordende voor de uitvoering van deze tweeledige taak het begrip woning in ruimen zin opgevat en daaronder begrepen alle gebouwen, onverschillig of zij voor bewoning dienen, welke uit een sanitair oogpunt gevaar kunnen opleveren, alsmede de erven waarop die gebouwen staan, dit laatste meer speciaal in verband met de reinheid daarvan, de afwatering en de faecaalverzorging;
- 3e. de technische opleiding van helpers voor de volksgezondheid, van mantri's voor het woningtoezicht en de woninginspectie en zoo noodig van ander hulppersoneel en
- 4e. het geven van technische voorlichting, waar die zal worden gevraagd, bij de voorbereiding door den hoofdinspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst van eene organisatie voor een algemeen hygiënisch woningtoezicht.

Aan dezen hoofdamtenaar, die reeds bij wijze van tijdelijken maatregel is in dienst gesteld, zal eene aanvangsbezoldiging van *f* 1 000 's maands worden toegekend met een verhooging van *f* 200 en een van *f* 150 's maands telkens na 3 jaren dienst, dezelfde bezoldiging alzoo van de geneeskundige inspecteurs bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gerekend is op de aanvangsbezoldiging.

Onderafdeelingen 244 en 245. Uitgaven voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in het algemeen (Beschikbaarstelling van fondsen voor de kantoren van de gewestelijke gouvernementsartsen *f* 9 100).

De gouvernementsartsen, die aangewezen zijn als gewestelijk gouvernementsarts, hebben voor hun ambtswerk — de uitoefening, onder de rechtstreeksche bevelen van den betrokken inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst, van het geneeskundig staatstoezicht binnen hun ressort — de beschikking noodig over een mantri op eene bezoldiging van ten hoogste *f* 30 's maands om hen bij te staan in het verzamelen, controleren en bewerken van de gegevens voor de sterftestatistiek, zoomede over een bedrag van *f* 150 's jaars voor schrijfbehoeften.

Voorts is voor elk dier artsen een klein kantoor met een eenvoudig laboratorium, noodig voor onderzoekingen naar infectieziekten, moeten worden ingericht.

Voor de kosten van eerste inrichting van elk kantoor wordt een bedrag van *f* 400 in eens voldoende geacht, terwijl voor benodigdheden van bedoeld laboratorium met een gelijk bedrag 's jaars kan worden volstaan.

Voor zoover de beschikbare ruimte zulks toelaat, zal het kantoor door de gewestelijke artsen, die geplaatst zijn op de standplaats van den inspecteur, gehouden worden in een deel van dat van dien inspecteur. Aan de overigen zal eene vergoeding voor kantoorhuur van *f* 25 's maands worden toegelegd.

Aangezien met een en ander niet kon worden gewacht, totdat daarop bij de begrooting zou zijn gerekend, werden de noodige gelden op tijdelijken voet beschikbaar gesteld en wordt thans op bestendinging van dien maatregel gerekend.

Aannemende, dat bij het begin van 1920 tien gewestelijke gouvernementsartsen in dienst zullen zijn, waarvan 2 geplaatst op de standplaatsen van den inspecteur, laten de uitgaven voor dat jaar zich ramen als volgt:

10 mantri's op <i>f</i> 360	<i>f</i> 3 600
schrijfbehoeften voor 10 artsen	1 500
benodigdheden voor de laboratoria van 10 artsen	4 000
huishuurvergoeding voor 8 artsen	2 400

f 11 500

Van deze bedragen komt de post van *f* 2 400 voor huishuurvergoeding ten laste van de VIIde begrotingsafdeeling.

Onderafdeeling 244. Uitgaven van persoonlijken aard voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in het algemeen. (Uitbreiding van het aantal gouvernementsartsen en van het aantal verpleegsters der 1ste klasse, onderscheidenlijk *f* 240 000 en *f* 126 000).

Voor het invoeren van de hygiënisch-prophylactische maatregelen, welke de hoofdtaak van den burgerlijken geneeskundigen dienst vormen en die ten doel hebben de volksgezondheid te behouden en te bevorderen, wordt o.m. als minimum onmisbaar geacht een aantal van 94 gouvernementsartsen. Hierbij is niet gerekend op de voor het leggen van de eerste grondslagen voor een geneeskundig schooltoezicht noodig geachte 36 gouvernementsartsen.

Doch ook dit aantal van 130 artsen zal ontoereikend zijn om uitvoering te geven aan de vele andere plannen, welke nog op het program van den burgerlijken geneeskundigen dienst voorkomen.

Zoo is daarmede bijv. de ontwikkeling van het moederhuiswezen ten eenenmale onmogelijk, wat te meer te betreuren valt, waar de gunstige resultaten, met de enkele bestaande inrichtingen van dien aard reeds bereikt, een spoorslag zijn om in deze richting voort te gaan.

Beperking van de abnormaal hooge kindersterfte in de kampongs, verspreiding van betere begrippen omtrent kinderverzorging in het bijzonder en van de hygiëne in het algemeen, zijn de vruchten welke dergelijke moederhuizen voor de volksgezondheid zullen kunnen afwerpen.

Voorts zal nog een aantal artsen noodig zijn voor een

meer ingaand Staatstoezicht op de volksgezondheid voornamelijk op de Buitengewesten, en voor eene uitbreiding van het onontbeerlijk gebleken instituut der gewestelijke gouvernementsartsen, welke uitbreiding thans door het gebrek aan personeel slechts in een zeer langzaam tempo mogelijk is.

Verder valt te rekenen op eene uitbreiding van het aantal gouvernementsartsen voor eene werkzaamstelling bij verschillende Landsbedrijven en voor de verplegerscholen.

Ten slotte zal ook nog de individueele ziekenverzorging beslag leggen op een aantal gouvernementsartsen. De overdracht van deze zorg aan de locale overheid of aan particuliere vereenigingen, waarvoor steun van Landswege in uitzicht is gesteld, is practisch veelal afhankelijk van het beschikbaar zijn van geneeskundige krachten. Door tijdelijke beschikbaarstelling van gouvernementsartsen in stede van de reglementaire subsidie voor een medicus, is hieraan tegemoet te komen.

In verband met een en ander is geleidelijke vermeerdering van het aantal gouvernementsartsen noodzakelijk. Voor 1920 is gerekend op een uitbreiding met 50 artsen waarvoor bij dezen post is uitgetrokken $50 \times 12 \times f 400 = f 240\ 000$.

Ook wat het gediplomeerd verplegingspersoneel betreft, bestaat behoefte aan versterking. Dit personeel ware met het oog op het in te voeren geneeskundig schooltoezicht, de opleiding van Inlandsch verplegingspersoneel in de op te richten moederhuizen, de hospitalen der gouvernementsbedrijven en andere instellingen voorschijns te vermeerderen met 70 verpleegsters der 1ste klasse.

In verband hiermede is deze post verhoogd met $12 \times 70 \times f 150 = f 126\ 000$.

Onderafdeelingen 246 en 247. Bestrijding van besmettelijke- en volksziekten.

De tot dusver gevolgde indeeling van de uitgaven voor den burgerlijken geneeskundigen dienst was niet bevorderlijk aan een gemakkelijk overzicht van de uitgaven voor de bestrijding van volksziekten. Ter tegemoetkoming aan dat bezwaar zijn thans de uitgaven voor bestrijding van de verschillende besmettelijke en epidemische ziekten afzonderlijk uitgetrokken in de ter zijde vermelde nieuwe onderafdeelingen.

In onderafdeeling 246 zijn ondergebracht de uitgaven voor de bestrijding van de besmettelijke ziekten in den zin der quarantaine- en epidemie-ordonnantien (pes — voor zoover de bestrijding niet aan den afzonderlijken pestbestrijdingsdienst is opgedragen — cholera, gele koorts, typhus, pokken, diphtheritis en bacillaire dysenterie), terwijl de uitgaven voor de bestrijding van andere (besmettelijke) volksziekten (malaria, tuberculose, mijnworm, dysenterie en melaatschheid) een plaats vinden in onderafdeeling 247.

(Bijdrage aan de Centrale Vereeniging tot bestrijding der tuberculose in Nederlandsch-Indië. Memorie).

Het maatschappelijk werk, dat de Centrale Vereeniging tot bestrijding der tuberculose in Nederlandsch-Indië zich tot taak heeft gesteld en dat eensdeels bestaat uit de oprichting en het beheer van sanatoria en anderdeels uit de toepassing van andere de bestrijding van tuberculose ten doel hebbende middelen, verdient den krachtigen steun der Regeering.

Voor de oprichting en instandhouding van sanatoria waarin zoowel behoeftige als (volgens een van Regeeringenswege goed te keuren tarief) betalende longlijders zullen kunnen worden verpleegd en waarin ook plaatsen beschikbaar zullen zijn voor tuberculose landsdienaren en andere personen, wien de uitoefening van hun beroep wegens het lijden aan tuberculose door overheidsmaatregelen onmogelijk mocht worden gemaakt, zal aan de Vereeniging, indien door de Regeering de behoefte aan het sanatorium is erkend en het bouwplan is goedgekeurd een tegemoetkoming worden verleend van drie vierde gedeelte van de op- en inrichtingskosten van het herstellingsoord en van de werkelijke uitgaven op de bedrijfsrekening.

Voor de andere door haar in het belang der tuberculose-bestrijding te verrichten werkzaamheden zal aan

de Vereeniging worden vergoed mede drie vierden van de daaraan bestede kosten voor zoover het nl. arbeid betreft, welke hoofdzakelijk het algemeen belang ten goede komt, zooals ontsmetting, sputumprophylaxe en propaganda (waaronder ook begrepen het uitgeven van vlug- en tijdschriften), en de helft van de kosten voor wat aangaat maatregelen, welke deels het algemeen, deels het persoonlijk belang ten goede komen, zooals huisbezoek, consultatiebureaux en woningverbetering.

Voor de onderwerpelijke, thans nog niet te ramen, uitgaven is een memorie-post uitgetrokken.

(Bijdrage aan de „Vereeniging tot oprichting en instandhouding eener leprozen kolonie in de residentie Palembang” f 14 640).

Ten behoeve van de „Vereeniging tot oprichting en instandhouding eener leprozenkolonie in de residentie Palembang” is voor de door haar te Koendoer in dat gewest opgerichte melaatschenkolonie een bedrag van f 8 's maands en per lijder beschikbaar gesteld tot een aantal van ten hoogste 190 lijders.

Voor bestending van dien op tijdelijken voet getroffen maatregel worden de noodige fondsen aangevraagd, waarbij is gerekend op het hoogste aantal lijders.

Door deze uitgaven komen de tot dusver voor de melaatschen in genoemd gewest uitgegeven gelden ten bedrage van f 3 600 te vervallen, in verband waarmede onderafdeeling 252 onderdeel f met dat bedrag is verminderd.

(Bijdrage aan de „Vereeniging tot bestrijding der lepra in Nederlandsch-Indië” f 6 000).

Voorts is ten behoeve van het door de „Vereeniging tot bestrijding der lepra in Nederlandsch-Indië” te Amboina opgerichte melaatschengesticht een maandelijksche bijdrage verleend van f 12.50 voor iederen in dat gesticht verpleegden lijder.

Voor bestending van den ter zake op tijdelijken voet getroffen maatregel worden de noodige fondsen aangevraagd, waarbij is gerekend, dat in bedoeld gesticht 40 lijders zullen worden verpleegd.

Onderafdeeling 248. Personeel van de centrale burgerlijke en inlandsche ziekeninrichtingen, krankzinnigengeestichten en andere geneeskundige instellingen (Indienststelling bij elk der centrale burgerlijke ziekeninrichtingen te Batavia, Semarang en Soerabaja van een hoofdverpleegster-directrice en een administrateur der 2de klasse f 18 000).

Aangezien het gemiddeld aantal zieken in de centrale burgerlijke ziekeninrichting te Batavia reeds boven de 400 is gestegen en in verband met de bestemming, welke aan een zoodanige aan hedendaagsche eischen beantwoordende inrichting wordt gegeven (zie blz. 13 van de Memorie van Toelichting gedrukte stukken, zitting 1918—1919 No. 203), is het noodzakelijk bij die inrichting een hoofdverpleegster-directrice aan te stellen, die onder den geneesheer-directeur aan het hoofd van den geheelen verplegingsdienst zal staan.

Met het oog op de eischen van bekwaamheid, waaraan die directrice moet voldoen (zieken, kraam- en krankzinnigenverpleging) zal haar een wedde van f 350 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands tot een eindbezoldiging van f 450 worden toegelegd, met de verplichting om, indien daartoe gelegenheid bestaat, te wonen in een aan de ziekeninrichting behoorende woning, terwijl haar desgewenscht van landswege voeding zal worden verstrekt.

Bij verstrekking van huisvesting (met inbegrip van verlichting en bewassing), voeding en bediening zal van die bezoldiging een bedrag van f 125 's maands worden ingehouden, welk bedrag eene vermindering van f 33 zal ondergaan zoo haar alleen huisvesting en bediening wordt verstrekt. Dit laatste bedrag zal mede verschuldigd zijn, indien alleen voeding van landswege wordt genoten.

Voorts is mede gebleken, dat bij eene stijging van het aantal zieken tot boven de 400 de administrateur niet meer alleen de verantwoordelijkheid voor het materieel en geldelijk beheer kan dragen, zoodat hem een administrateur der 2de klasse moet worden ter zijde gesteld, aan wien eene bezoldiging van f 150 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands zal worden toegekend, benevens vrije woning binnen de ziekeninrichting of bij gebreke daarvan een huishuurvergoeding van f 60 's maands.

Aangezien met de indienststelling van bedoeld personeel voor de ziekeninrichting te Batavia en van de administrateurs voor de ziekeninrichtingen te Semarang en Soerabaja zonder ernstige benadeeling van de belangen van den dienst, niet kon worden gewacht, totdat daarop bij de begrooting zou zijn gerekend, werden die betrekkingen op tijdelijken voet in het leven geroepen en wordt thans op bestendiging van dien maatregel gerekend.

Op grond van een en ander is afzonderlijk gerekend op de ten laste van de Vde afdeeling komende aanvongsbezoldigingen van 3 hoofdverpleegsters-directrice en 3 administrateurs der 2de klasse, zijnde de mogelijk uit te keeren huishuurvergoedingen als komende ten laste van een globalen post der VIIde afdeeling buiten beschouwing gelaten.

(Indienststelling van personeel ten behoeve van de in het beri-berigesticht te Buitenzorg gevestigde bedelaarskolonie f 3240).

Voor de huisvesting van Maleisch sprekende bedelaars uit de gewesten Batavia, Bantam en Preanger-Regentschappen, die op den voet van de regeling in Staatsblad 1913 No. 440 worden afgezonderd, is een deel van het beri-berigesticht te Buitenzorg geschikt gemaakt. In verband daarmede is het noodig gebleken boven het voor dat gesticht toegestaan personeel, ten behoeve van die bedelaarshuisvesting in dienst te stellen: 3 hoofdmandoers ieder op f 20 's maands, alsmede mandoers en oppassers(essen) naar den maatstaf van: 2 mandoers ieder op f 15 's maands en 4 oppassers ieder op f 10 's maands voor elk 75-tal lijdens; met dien verstande dat een mandoer en drie oppassers(essen) in dienst zullen kunnen worden gesteld voor een overblijvend aantal van meer dan 30 en minder dan 75 verpleegden; en voorts verplegers op f 15 's maands ieder naar gelang van de behoefte.

De regeling zal voor het jaar 1920, rekenende op het maximum aantal van 250 bedelaars, afgescheiden van de uitgaven voor verplegers, welke niet te ramen zijn, met zich brengen een uitgaaf van:

$$3 \text{ (hoofdmandoers)} \times 12 \times f 20 + 6 \text{ (mandoers)} \times 12 \times f 15 + 12 \text{ (oppassers)} \times 12 \times f 10 = f 3240.$$

Onderafdeeling 250. Kosten van doorgangshuizen voor krankzinnigen op Java en Madoera (Indienststelling van tijdelijk personeel voor de ziekeninrichting Mangoendjajante Soerakarta en het voormalig hulpstadsverband te Batavia f 35 044).

Het gebrek aan plaats in de krankzinnigengestichten waardoor krankzinnigen vaak langer op opneming moeten wachten dan voor hun toestand heilzaam is, heeft het vraagstuk van doorgangshuizen meer naar voren gebracht. Wordt door deze doorgangshuizen tegemoet gekomen aan de bezwaren van de opneming van krankzinnigen in ziekeninrichtingen, gevangenissen e.d., niet voor dat doel bestemde gelegenheden, tevens kan in die doorgangshuizen, waaraan psychiatrisch personeel wordt verbonden, een schifting plaats vinden naar gelang voor de opgenomenen al dan niet gestichtsverpleging noodzakelijk is.

Voor West-Java is als doorgangshuis ingericht het voormalig hulpstadsverband te Batavia, dat na de ingebruikneming van de nieuwe centrale burgerlijke ziekeninrichting, waarvan het thans nog een deel uitmaakt, uitsluitend voor gemeld doel zal kunnen dienen.

Voor Midden-Java is te Soerakarta een doorgangshuis gevestigd in de voormalige ziekeninrichting Mangoendjajan, welke na aangebrachte verbouwingen voor het doel geschikt is gemaakt.

Voor Oost-Java zijn de plannen nog niet geheel tot uitvoering gekomen.

In verband hiermede is het navolgend personeel tijdelijk in dienst gesteld.

Voor de ziekeninrichting Mangoendjajan: een geneesheer (psychiater) op de bezoldiging der krankzinnigenartsen, t.w. f 500 tot f 1 000 's maands; een administrateur der 2de klasse op eene bezoldiging van f 150 tot f 250 's maands; een hoofdverpleegster op eene bezoldiging van f 150 's maands met vrije inwoning in de inrichting; 5 oppasseressen, ieder op f 50 's maands met vrije huisvesting en voeding; minder personeel op eene gezamenlijke bezoldiging van f 637 's maands.

Voor het hulpstadsverband:
 een administrateur der 2de klasse op eene aanvangsbezoldiging van *f* 150 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands;
 een hoofdverpleegster op eene bezoldiging van *f* 150 tot *f* 250 's maands;
 minder personeel op eene gezamenlijke bezoldiging van *f* 200 's maands.

Voor de ziekeninrichting Mangoendjajan werd bovendien eene som van *f* 4 000 's jaars beschikbaargesteld voor onderhoud en aanvulling van de eerste inrichting en andere benodigdheden.

Op deze fondsen is thans gerekend, waarbij de gemiddelde bezoldiging is uitgetrokken voor den geneesheer en den administrateur van de ziekeninrichting Mangoendjajan en voor den administrateur en de hoofdverpleegster van het voormalig hulpstadsverband te Batavia.

Onderafdeeling 251. Indienststelling van personeel voor de inspectie van het krankzinnigenwezen en van een derden geneesheer-directeur voor een krankzinnigengesticht *f* 32 100.

De behoefte aan de instelling van een afzonderlijke inspectie voor het krankzinnigenwezen hier te lande heeft zich den laatsten tijd vooral sterk doen gevoelen. Vooreerst in verband met de gebleken noodzakelijkheid om het toezicht op de plaatsen, waar krankzinnigen in afwachting van hun opzending naar een der voor hen bestemde gestichten voorloopig worden opgenomen, te verscherpen en in meer deskundige handen te leggen dan thans het geval is. Verder zal bedoelde inspectie de taak wachten om eenerzijds het aantal krankzinnigen vast te stellen, die bepaald gestichtsverpleging noodig hebben doch door gebrek aan ruimte in de gestichten daarom nog niet in aanmerking zijn gebracht, en anderzijds de mogelijkheid te overwegen om de gestichten te ontlasten van de thans daarin vertoevende krankzinnigen, wier toestand eene verpleging buiten het gesticht in huisgezin, landbouwkolonies of andere „open” inrichtingen mogelijk maakt of aanbeveelt. Bij het voortschrijden der ontwikkeling van het schoolwezen is wijders ook hier te lande de geestelijke opvoeding van het „achterlijke” kind de aandacht komen vragen, terwijl eindelijk het van groot sociaal belang zijnde vraagstuk der verwaarloosde kinderen en der jeugdige misdadigers, zoomede de verzorging van psychopathen voor de in te stellen inspectie een ruim arbeidsveld zal opleveren. Voor de nieuwe inspectie worden voorshands noodig geoordeeld twee krankzinnigenartsen op eene bezoldiging van *f* 500 's maands met 5 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands, een en ander overeenkomstig de bestaande wedderegelingen voor de overige krankzinnigenartsen bij gemelden dienst.

De functiën van inspecteur zullen voorloopig worden opgedragen aan den hierna te noemen geneesheer-directeur van het te Magelang (Kedoe) op te richten derde krankzinnigengesticht, waarop bij deze begrooting mede is gerekend. Het aanvankelijk voornemen om aan laatstbedoelde inrichting het karakter van doorgangshuis te geven moest worden los gelaten, toen bleek dat het aantal krankzinnigen voor wie opneming in een der beide gestichten wordt gevraagd dermate toenemende is, dat eene belangrijke uitbreiding van de gelegenheid tot gestichtsverpleging naast het hierboven bedoelde middel der toepassing van de verpleging in z.g. „open” inrichtingen, onvermijdelijk geworden is.

Deze uitbreiding nu kan niet meer bereikt worden bij de bestaande krankzinnigengestichten, die beide reeds een buitengewoon groot aantal patiënten herbergen en deswege voor verdere uitbreiding niet meer in aanmerking komen.

Voor den geneesheer-directeur van het nieuwe gesticht te Magelang is dezelfde wedde opgebracht als voor zijn ambtgenooten te Buitenzorg en Lawang is vastgesteld, t.w. *f* 1 000 's maands met een verhooging van *f* 200 en een van *f* 150 's maands telkens na 3 jaren dienst.

In verband met een en ander is voor het krankzinnigenwezen gerekend op een meerdere uitgaaf van $1 \times 12 \times f 1\ 000 + f 1\ 350 : 2 + 2 \times 12 \times f 500 + f 1\ 000 : 2 = f 32\ 100$.

Onderafdeelingen 253, 254 en 255. Dienst der Pestbestrijding.

Gelijk blijkt uit de raming, als bijlage toegevoegd aan den uitgewerkten en toelichtenden staat betreffende hoofdstuk II, afdeling V, wordt voor pestbestrijding, ongeacht de bij de IVde begrotingsafdeeling uitgetrokken fondsen voor vermeerdering van het bestuurspersoneel, enz. en voor reis-, verblijf- en vervoerkosten van het personeel, welke laatste gelden als gevolg van de instelling van het afzonderlijk kantoor voor „Reiswezen” thans mede bij laatstbedoelde afdeling zijn uitgetrokken, voor 1920 een bedrag van f 4 904 049 noodig geacht, alzoo f 130 114 minder dan voor 1919.

Deze vermindering is veroorzaakt doordien ten behoeve van de hoofdstukken I (Hoofdleiding, hoofdkantoor, laboratoria enz.), II (Toezicht op de woningen en het bewonen en gebruiken van gebouwen en erven), VI (Woningverbetering) en VIa (Houtzagerij te Kediri) minder is kunnen worden uitgetrokken onderscheidenlijk f 27 160, f 25 599, f 197 122 en f 42 983, waar tegenover staat dat zijn verhoogd de ramingen voor de hoofdstukken III (Inlichtings- en klinischen dienst), VI (Ontsmettingsdienst) en V (Vervoerdienst) met onderscheidenlijk f 93 800, f 46 350 en f 22 600.

De onder de middelen voorkomende post „Terugbetaling van verleende voorschotten voor woningverbetering in het belang der pestbestrijding en van uitgaven in het belang van den inkoop van materialen voor de woningverbetering” bedraagt f 1 007 047

De raming voor 1919 was	1 560 920
Minder voor 1920	553 873

De geheele dienst is dus voor de pestbestrijding meer f 553 873 — f 130 114 of f 423 759.

Beschouwt men evenals voor voorgaande jaren 90% der uitgaven voor woningverbetering (voorschotten, zoodat mede de kosten der houtzagerij te Kediri, tezamen f 2 445 415), nl. f 2 200 874 als een buitengewone uitgave, welke geleidelijk in 's Lands kas terugvloeit, en vermindert men die som met het bedrag van bovengenoemden post voor terugbetaling binnen het begrotingsjaar groot f 1 007 047, dan is als „buitengewone uitgaven” voor den dienst der pestbestrijding gedurende 1920 te beschouwen een som van f 1 193 827.

Voor 1919 zijn deze buitengewone uitgaven geraamd op f 926 138, zoodat de „buitengewone” dienst voor 1920 voor de pestbestrijding dus met f 267 689 zwaarder belast is dan die voor 1919, nl. met f 1 193 827 — f 926 138 of f 267 689.

De gewone uitgaven voor de pestbestrijding voor 1920 bedragen f 4 904 049 (het totaal der begrooting — f 1 193 827 (zie boven) of f 3 710 222.

Zij bedroegen voor 1919 f 5 034 163 — f 926 138 of f 4 108 025.

De gewone uitgaven voor 1920 zijn derhalve f 397 803 lager dan die voor 1919.

Voor personeel voor de pestbestrijding wordt in vergelijking met 1919 f 74 319 meer noodig geacht, doordat voor den inlichtings- en klinischen dienst, den ontsmettingsdienst, den vervoerdienst en de woningverbetering onderscheidenlijk f 53 280, f 1 350, f 600 en f 68 018 meer is opgebracht, terwijl daartegenover voor de hoofdleiding het hoofdkantoor te Semarang en de laboratoria enz., den dienst van het woningtoezicht en de houtzagerij te Kediri op onderscheidenlijk f 19 620, f 24 929 en f 4 380 minder is kunnen worden gerekend.

De vermeerdering van het voor den inlichtings- en klinischen dienst uitgetrokken bedrag is toe te schrijven aan eene uitbreiding van personeel, in hoofdzaak Europeesche en Inlandsche inlichters, hetwelk wordt geacht noodig te zijn met het oog op eene mogelijke uitbreiding van de pest in de gewesten Semarang en Kedoe.

De verhooging van de voor den ontsmettingsdienst en den vervoerdienst uitgetrokken bedragen is veroorzaakt doordat op traktementsverhooging voor enkelen van het personeel is moeten worden gerekend, terwijl die van de voor de woningverbetering geraamde sommen daaraan is toe te schrijven, dat tegenover enkele in andere geweste mogelijk gebleken bezuinigingen ten behoeve van d

woningverbetering in het gewest Kedoe op een vrij talrijk personeel voor het houden van toezicht op de werkzaamheden en het voeren van de daaraan verbonden administratie is gerekend, terwijl dit personeel in de residentie Djokjakarta eenigszins is uitgebreid.

De vermindering van de voor de hoofdleiding, het hoofdkantoor te Semarang en de laboratoria, enz. uitgetrokken bedragen wordt veroorzaakt, doordat voor de bezoldiging van het nieuw opgetreden hoofd van den dienst en van den ter vervanging van den ter beschikking van dat hoofd gestelden assistent-resident aangevozen inspecteur voor de woningverbetering geringere bedragen konden worden opgebracht, terwijl voorts de ten behoeve van de bezoldiging van het personeel voor de laboratoria geraamde som mede is kunnen worden verminderd, in hoofdzaak omdat niet meer is gerekend op een leider dezer laboratoria, daar de leiding door het Hoofd van den Dienst zal worden gegeven en een bacterioloog, benevens eenig ondergeschikt personeel minder is uitgetrokken.

Het terugbrengen van het voor de bezoldiging van het personeel voor het woningtoezicht geraamde bedrag is hieraan toe te schrijven, dat naast voor enkele andere gewesten mogelijk gebleken bezuinigingen, er op is gerekend dat de woninginspectie in de gewesten Kediri en Madioen door bouwtoezicht zal kunnen worden vervangen, welke bezuinigingen overtreffen de voor die inspectie in de residentien Kedoe en Semarang hooger uitgetrokken bedragen.

De voor de bezoldiging van het personeel van de houtzagerij te Kediri uitgetrokken fondsen zijn kunnen worden verlaagd, doordien de betrekking van magazijnmeester kan worden waargenomen door den beheerder van de zagerij, de werkzaamheden van den boekhouder zijn kunnen worden overgedragen aan den ter beschikking van den gewestelijken leider van den dienst der pestbestrijding te genoemde plaatse gestelden administrateur-boekhouder, en het aantal inlandsche machinisten met een is verminderd.

De ten behoeve van de hoofdleiding, het hoofdkantoor, de laboratoria, enz. uitgetrokken verdere uitgaven zijn kunnen worden verminderd met *f* 7 540 doordien ten behoeve van de posten: vergoeding voor huishuur voor den adjunct-inspecteur-technicus en aanschaffing van proefdieren, laboratoriumbenodigdheden enz. onderscheidenlijk *f* 840 en *f* 10 000 of in totaal *f* 10 840 minder noodig is gebleken, waartegenover staat, dat in verband met de overbrenging van het hoofdkantoor van Malang naar Semarang voor de posten: kantoorhuur, onderhoud gebouwen en aansluiting aan de waterleiding meer is uitgetrokken onderscheidenlijk *f* 3 000, *f* 60 en *f* 240 of tezamen *f* 3 300.

De vermindering van de ten behoeve van het woningtoezicht geraamde verdere uitgaven is veroorzaakt, doordien de uitgaven voor schrijf- en kantoorbehoefden zijn kunnen worden teruggebracht met *f* 670.

Ten behoeve van de aanschaffing van zaaghout en brandhout is minder kunnen worden geraamd onderscheidenlijk *f* 34 500 en *f* 4 000 of te zamen *f* 38 500, doordien met den dienst van het Boschwezen schikkingen zijn kunnen worden getroffen om deze houtsoorten tegen door het Hoofd van dien dienst te bepalen prijzen te doen verstrekken, in verband waarmede de post onvoorziene uitgaven mede is kunnen worden teruggebracht met *f* 2 149; alzoo in totaal minder *f* 40 649. Hiertegenover staat dat voor vervoerkosten van evenbedoeld brandhout per Staatsspoor meer is moeten worden uitgetrokken *f* 2 046, zoodat in totaal minder is geraamd *f* 38 603.

De verdere uitgaven ten behoeve van den inlichtings- en klinischen dienst zijn verhoogd met *f* 3 400, doordien met het oog op eene mogelijke uitbreiding van de pest, in hoofdzaak in de gewesten Semarang en Kedoe voor schrijf- en kantoorbehoefden, aansluiting aan de plaatselijke telefoonnetten en voor verpleegkosten en geneesmiddelen onderscheidenlijk *f* 100, *f* 900 en *f* 2 700 of in totaal *f* 3 700 meer is moeten worden uitgetrokken, waartegenover staat dat de voor verlichting en onderhoud van

de gebouwen geraamde posten zijn teruggebracht met onderscheidenlijk *f* 120 en *f* 180 of te zamen *f* 300.

Op grond van de evengemelde overweging zijn de ten behoeve van de afzonderings- en verplaatsingsmaatregelen noodig geachte bedragen verhoogd met *f* 37 120, terwijl die ten behoeve van het ontsmetten van woningen en gebouwen zijn vermeerderd met *f* 45 000.

Met het oog op den langen duur, welken de in 1914 en 1915 aangeschafte automobielen van den automobielvervoerdienst in 1920 in gebruik zullen zijn geweest, is er voor dat jaar op gerekend, dat een zestal wagens zal moeten worden vervangen (4 meer dan in 1919), voor welk doel *f* 22 000 meer is opgebracht.

Voor schadevergoeding op den voet van artikel 10, lid 2 van de ordonnantie in Indisch Staatsblad 1914 No. 486 is een bedrag van *f* 80 000 nitgetrokken, waarvoor in 1919 was gerekend op *f* 75 000.

Wijders bedragen de ten behoeve van de woningverbetering geraamde verdere uitgaven *f* 4 860 meer dan voor 1919 noodig is geacht, hetgeen is toe te schrijven aan eene verhooging van de posten: aansluiting aan de plaatselijke telefoonnetten en interlocale gesprekken, verlichting, kantoor- en lokaalhuur, onderhoud gebouwen, zoomede uitgaven voor het bouwen van tijdelijke barakken voor hen, wier huizen worden verbeterd, enz., met onderscheidenlijk *f* 482, *f* 138, *f* 600, *f* 1 440 en *f* 3 000 of te zamen *f* 5 660, waartegenover staat dat de post schrijf- en kantoorbehoeften met *f* 800 is kunnen worden verminderd.

Voor de woningverbetering (voorschotten, zoomede de kosten der houtzagerij te Kediri) wordt *f* 2 445 415 noodig geacht, alzoo *f* 317 983 minder dan voor 1919, welke vermindering in hoofdzaak daaraan is toe te schrijven dat ten behoeve van de gemeente Semarang *f* 500 000 minder is uitgetrokken, omdat niet te verwachten is dat voor dit doel in deze plaats, waar de woningverbetering met het oog op gemeentebelangen en het sporadisch voorkomen van pest in de laatste tijden niet systematisch zal worden doorgevoerd, in 1920 fondsen zullen worden vereischt.

Evengenoemd bedrag is in mindering gebracht van de voor uitgaven voor de woningverbetering in streken, waar de pest zich mogelijkerwijze zal uitbreiden⁽¹⁾, uitgetrokken som, welke is teruggebracht van *f* 1 500 000 tot *f* 785 000, alzoo met *f* 715 000, waartegenover staat dat voor voorschotten aan de bevolking in materialen en arbeidsloonen *f* 400 000 meer is uitgetrokken, terwijl voorts is opgebracht een bedrag van *f* 40 000 voor de verbetering van gouvernementsgebouwen, van welke verbetering de kosten komen ten laste van de voor de pestbestrijding toegestane sommen.

Houdt men nu verder rekening met de hiervoor genoemde bedragen, waarmede de uitgaven voor de houtzagerij te Kediri zijn kunnen worden verminderd, nl. met *f* 4 380 voor bezoldiging van personeel en *f* 38 603 voor de verdere uitgaven, alzoo in totaal met *f* 42 983, dan wordt verkregen de zoeven genoemde vermindering met *f* 317 983.

Van evengenoemd bedrag van *f* 2 445 415 maken de voorschotten (in grondstoffen en arbeidsloonen) aan de bevolking een bedrag uit van *f* 1 400 000 (Soerabaja *f* 50 000, Djokjakarta *f* 600 000, Kedoe *f* 750 000) en is voor uitgaven voor de woningverbetering in streken, waar de pest zich mogelijkerwijze zal uitbreiden uitgetrokken *f* 785 000 (Soerabaja *f* 50 000, Soerakarta *f* 135 000 en Semarang *f* 600 000), terwijl de in voormeld totaal van *f* 2 445 415 mede begrepen uitgaven voor de houtzagerij te Kediri *f* 220 415 beloopten.

(¹) De omschrijving van den post, waartoe dit onderdeel behoort en welke luidt: „Voorschotten voor de woningverbetering in verband met de pestbestrijding”, is gewijzigd in „Uitgaven voor de woningverbetering in verband met de pestbestrijding”, omdat daaronder ook zijn gebracht sommen voor de verbetering van woningen in streken, waar de pest zich mogelijkerwijze zal uitbreiden, en onder deze laatste bedragen niet alleen zijn begrepen de voor dit doel te verstrekken voorschotten, doch ook de overige aan die verbetering verbonden uitgaven.

Het bovengenoemd bedrag van f 1 007 047, dat als inkomst staat tegenover het als buitengewone uitgave aan te merken gedeelte van de uitgaven voor de woningverbetering, omvat de terugbetaling van in voorgaande jaren genoten voorschotten en wel voor de gewesten Pasoeroean, Kediri, Soerabaja, Madoera, Madioen, Soerakarta, Djokjakarta en Semarang onderscheidenlijk f 118 047, f 348 000, f 100 000, f 6 000, f 85 000, f 100 000, f 50 000 en f 200 000.

Op terugbetaling van de in het gewest Kedoe, waar de woningverbetering eerst onlangs is aangevangen, verstrekte en nog te verleenen voorschotten is nog niet gerekend.

Onderafdeeling 257. Vaststelling van regelen voor het verleenen van voorschotten voor de oprichting van bijzondere ziekeninrichtingen (Memorie).

Het wordt wenschelijk geacht, tot spoediger voorziening in de behoefte aan ziekenverpleging in Nederlandsch-Indië, het particulier initiatief tot de oprichting van ziekenhuizen in het algemeen, dus ook voor zoover die inrichtingen niet of niet uitsluitend bestemd zijn voor de opname van behoeftigen en minvermogenen, van Regeeringswege aan te moedigen.

Tot dit doel zullen voor den bouw en de inrichting van ziekenhuizen, welke niet vallen onder de bestaande subsidierregelen, voorschotten worden verstrekt tegen eene rente en op voorwaarden, welke nader zullen worden vastgesteld.

Voor de uit dezen maatregel voortvloeiende uitgaven, waarvan het bedrag voor 1920 nog niet kan worden geraamd, is een memoriepost uitgetrokken.

VI. LANDBOUW, NIJVERHEID EN HANDEL.

Algemeene opmerkingen.

Het eindcijfer van de afdeeling is f 1 396 200 hooger, hoofdzakelijk doordat meer is uitgetrokken voor:

het departement	f 26 200
opleiding voor land- en tuinbouw	42 400
de afdeeling landbouw	177 200
het caoutchoucbedrijf	312 400
den algemeenen dienst van het boschwezen.	699 300
visscherij	84 500
den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.	85 300
het inlandsch ambachts- en nijverheids- onderwijs	54 000
terwijl m i n d e r is uitgetrokken voor koffie.	135 700

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 260, b en c. Personeel van het Departement (f 22 140).

De steeds in omvang toenemende taak van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel maakt eene aanvulling van het administratieve personeel van het centrale kantoor onafwijsbaar. De beide redactieafdeelingen van dit kantoor, aan welker hoofd een administrateur staat, beschikken verder slechts over een drietal commiezen-redacteur en 2 eerste commiezen, meest jonge ambtenaren. Hierin zal verbetering gebracht moeten worden door de indienststelling van een referendaris bij elk der afdeelingen. Daar geen zekerheid bestaat dat hiervoor geschikte personen zullen kunnen worden verkregen, is voorloopig gerekend op indienststelling van één referendaris. Bij één van gemelde afdeelingen is bovendien nog versterking noodig met een tweeden commies en een klerk. Voorts is de indienststelling noodig gebleken van 1 hoofdcommies en 1 eerste commies, een klerk en een archiefbeambte bij de afdeeling Burgerlijke veeartsenijkundige dienst, waartoe reeds bij wijze van tijdelijken maatregel moest worden overgegaan.

Overigens is de vermeerdering van het aantal klerken het gevolg van wijziging, die de formatie door mutaties had ondergaan vóór de invoering van de z.g. klerkenregeling.

Gerekend is nog op indienststelling van een derden boekbinder, omdat de beide thans beschikbare binders het werk niet meer af kunnen.

Ten slotte wordt het wenschelijk geacht de bezoldiging van den archivaris, thans bedragende *f* 150 's maands met 3 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands, meer in overeenstemming te brengen met den omvang die de werkzaamheden van dezen ambtenaar door de voortdurende uitbreiding van het Departement hebben verkregen. Bedoelde bezoldiging ware te stellen op *f* 250 's maands met 3 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands.

Onderafdeeling 263 en 264. 's Lands Plantentuin.

Indienststelling van een hoofd van het Zoölogisch museum en laboratorium (*f* 6000).

Bij de in 1918 ontstane vacature in de betrekking van Directeur van 's Lands Plantentuin is geen gevolg gegeven kunnen worden aan het denkbeeld, dat voorzigtig bij de wederinstelling dier betrekking in 1910, nl. om in de toekomst steeds een der hoofden van de onderafdeelingen van 's Lands Plantentuin naast zijn eigen werkzaamheden met die van Directeur van den tuin te belasten. De keuze moest gevestigd worden op een niet tot 's Lands Plantentuin behoorend botanist, waardoor de noodzakelijkheid ontstond voor de leiding van het zoölogisch museum en laboratorium een afzonderlijk hoofd in dienst te stellen, waartoe reeds tijdelijk is overgegaan. Met diens vaste indienststelling wordt bij post *f* rekening gehouden.

Indienststelling van hulppersoneel bij den Directeur van 's Lands Plantentuin en bij den botanist voor de Java-flora (*f* 2640).

Voor zijne natuurwetenschappelijke onderzoekingen dient aan den tegenwoordigen Directeur van 's Lands Plantentuin eenig hulppersoneel toegevoegd te worden terwijl hem verder de beschikking moet worden gegeven over een klein bedrag voor laboratorium-uitgaven. Het ligt in de bedoeling een laborant op eene bezoldiging van *f* 50 met zes driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands (zie ook Staatsblad 1918 No. 583) en een teekenaar op eene bezoldiging van *f* 15 met negen driejaarlijksche verhoogingen van *f* 5 's maands in dienst te stellen.

Indienststelling van gelijk personeel, een laborant en een teekenaar, wordt noodig geacht bij den botanist voor de Java-flora, die daardoor ontlast zal worden van veel werk, dat door lager bezoldigd personeel kan worden verricht.

Een laborant werd bij wijze van tijdelijken maatregel reeds in dienst gesteld op eene bezoldiging van *f* 75 's maands.

Herziening van de bezoldigingsregeling van den conservator bij het herbarium.

Aan de betrekking van conservator van het herbarium en museum voor systematische botanie is thans eene bezoldiging verbonden van *f* 200 met drie verhoogingen van *f* 50 's maands, benevens vrije woning of eene huis-huurindemniteit van *f* 50 's maands. Waar deze functienaris nimmer in het bezit is gesteld van eene vrije woning en dit ook in de toekomst wel niet het geval zal zijn, kan door omzetting van de huishuurindemniteit tot bezoldiging daarin een kleine, billijk geachte, verbetering worden gebracht, welke tot niting komt bij de pensioenberekening.

Herziening der bezoldigingsregeling van den hortulanus en den assistent-hortulanus van den botanischen tuin (*f* 600).

Toen in 1912 de betrekking van hortulanus van den botanischen tuin te Buitenzorg openkwam, kon in die vacature niet voorzien worden door eene benoeming van een tot het personeel van dien tuin behoorend ambtenaar zoodat de Regeering genoodzaakt was eene tijdelijke voorziening te treffen. Daartoe werd het gezamenlijk bedrag van de bezoldigingen van den hortulanus en den eersten assistent-hortulanus besteed voor de tijdelijke indienststelling van een ambtenaar met den titel van administrateur voor het meer administratieve gedeelte van het werk, en een ander met den titel van hortulanus voor het meer plantkundig gedeelte. Die toestand kan echter niet bestendig blijven; aan het hoofd van den botanischen tuin dient weder een hortulanus gesteld te worden, die in elk opzicht voor zijn taak berekend is. Het is intusschen onmogelijk voor de vroeger gebedende bezoldigingen (zie Staatsblad 1904 No. 382) be-

kwame personen aan te werven; de betrekking van hortulanus dient gelijk gesteld te worden met die van laboratoriumchef, d.w.z. van *f* 500 tot *f* 900 's maands. Aangezien voor hem steeds een dienstwoning beschikbaar zal zijn, waarvoor een bedrag van *f* 100 's maands als huishuur is aan te nemen, ware aan de betrekking eene bezoldiging te verbinden van *f* 400 met vier driejaarlijkse verhoogingen van *f* 100 's maands, benevens het recht op vrije woning of eene vergoeding voor huishuur van *f* 100 's maands. Aan den assistent ware eene bezoldiging toe te kennen van *f* 175 met vier driejaarlijkse verhoogingen van *f* 75 's maands, benevens vrije woning of bij gebreke daarvan eene huishuurvergoeding van *f* 75 's maands.

Aan den assistent dient in verband met zijne tegenwoordige inkomsten dadelijk de maximum-bezoldiging te worden toegekend.

Herziening van de bezoldigingsregeling van den opziener van den cultuurtuin in de gewesten buiten Java en Madoera (*f* 1200).

Eveneens dient wijziging gebracht te worden in de bezoldiging van den opziener van den cultuurtuin in de gewesten buiten Java en Madoera (eigenlijk botanische tuin te Sibolangit (Oostkust van Sumatra), zooals hij voortaan ook ware te noemen. Deze geniet thans eene bezoldiging van *f* 300 's maands benevens vrije woning (Staatsblad 1914 No. 424), welk inkomen bepaald onvoldoende is voor den aard der door hem verrichte werkzaamheden en met het oog op de levensomstandigheden, waarin hij tengevolge van de afgelegen ligging van den tuin verkeert. Voor hem ware eene bezoldiging vast te stellen als bij de begrooting van het loopende jaar (zie onderafdeeling 264) is voorgesteld voor den beheerder van den proef- en zaadtuin in de Lampongsche Districten, d.w.z. *f* 400 's maands met vier driejaarlijkse verhoogingen van *f* 50 's maands benevens het recht op eene vrije woning of eene huishuurindemniteit van *f* 50 's maands.

Verhoging van de fondsen voor mandeurs en werklieden bij den botanischen tuin en bij den bergtuin (*f* 6046).

Voor 116 werklieden van den botanischen tuin te Buitenzorg is thans een bedrag beschikbaar gesteld van *f* 9600 + *f* 800 voor rijstverstrekking, en voor 18 werklieden van den bergtuin *f* 2034 's jaars (zie onderafdeeling 257d), d.w.z. voor den botanischen tuin gemiddeld *f* 7.47 en voor den bergtuin gemiddeld *f* 9.41 per man en per maand. Naast eene uitbreiding van het aantal werklieden met onderscheidenlijk 9 en 11, wordt een gemiddelde maandelijksche betaling van *f* 10 bepaald noodzakelijk geacht. In overeenstemming daarmee is voor beide tuinen respectievelijk *f* 15000 en *f* 3480 uitgetrokken, terwijl geen afzonderlijk bedrag voor rijstverstrekking meer werd opgebracht.

Indienststelling van een concierge bij het zoölogisch museum en laboratorium (*f* 900).

Voor de bewaking van de verzamelingen en het toezicht op de bezoekers (die vooral 's Zondags bij honderden zijn te tellen) van het zoölogisch museum, wordt de indienststelling van een concierge noodig geacht, op eene bezoldiging van *f* 75 's maands met twee driejaarlijkse verhoogingen van *f* 25 's maands. Waar voor dezen concierge geen woning beschikbaar zal kunnen worden gesteld, is de aan eene overeenkomstige betrekking (zie Staatsblad 1915 No. 27) verbonden huishuurindemniteit in de bezoldiging opgenomen.

Verandering in de samenstelling van het inlandsch personeel bij het semi-permanent station voor waarnemingen over de zee fauna (*f* 120).

Voor het personeel van het semi-permanent station voor waarnemingen over de zee fauna (dat voortaan laboratorium voor het onderzoek der zee zal worden genoemd), is eene andere indeeling gewenscht, waarvan eene verhoging met *f* 120 het gevolg zal zijn. In plaats van 2 mantri's tweede klasse, 1 assistent-mantri en 1 waker, zullen in dienst gesteld worden 1 mandoer op eene bezoldiging van *f* 30 met 6 driejaarlijkse verhoogingen van *f* 5 's maands, een teekenaar op eene bezoldiging van *f* 15 tot *f* 60 's maands (zie hiervóór) en twee visschers op *f* 15 met 6 driejaarlijkse verhoogingen van *f* 2.50.

Onderafdeelingen 265 en 266. Instituut voor plantenziekten (*f* 12 720).

Ten einde beter te kunnen beoordeelen, welke bestrijdingswijzen bij verschillende in de cultuurgewassen geconstateerde ziekten toepasselijk zijn, is het noodig op grootere schaal dan tot dusver veldproeven te nemen. Indien over genoegzaam personeel beschikt werd, zouden deze proeven, opgezet door het instituut voor plantenziekten, onder toezicht van de gewestelijke landbouwleeraren uitgevoerd moeten worden door de inlandsche landbouwleeraren. Eerst na 1921 zal echter op een meer geregelden aanvoer van inlandsche landbouwleeraren door de middelbare landbouwschool te Buitenzorg gerekend mogen worden. Het is daarom noodzakelijk tijdelijk in de behoefte aan personeel te voorzien door hen in dienst nemen van Europeesche opzichters op eene bezoldiging van *f* 175 tot *f* 225 's maands. In het geheel zijn drie opzichters noodig. Voor één hiervan zijn op de begrooting reeds fondsen uitgetrokken, terwijl bij wijze van tijdelijken maatregel voor een tweede gelden zijn beschikbaar gesteld.

In verband met deze verhoogde werkzaamheid wordt de indienststelling van nog twee teekenaars noodig geacht (een bij het zoölogisch en een bij het botanisch laboratorium) op de daarvoor bij Staatsblad 1918 No. 468 aangegeven bezoldiging, terwijl het aantal mantri's 2e klasse en assistent-mantri's bij het zoölogisch laboratorium onderscheidenlijk dient te worden gebracht op 2 en 7.

Ten behoeve van een kleinen proeftuin van het instituut voor plantenziekten, waartoe een gedeelte van den cultuurtuin is afgescheiden, dient een bedrag van *f* 720 's jaars voor onderhoudskosten beschikbaar te worden gesteld.

Voor de bovenbedoelde veldproeven, waarvan de uitgaven tot dusver werden bestreden uit den post „Maatregelen tot bestrijding of voorkoming van plantenziekten of schadelijke dieren”, die daar feitelijk niet voor bestemd was, is afzonderlijk een bedrag van *f* 6 000 uitgetrokken.

Onderafdeeling 267. Algemeen proefstation voor den landbouw. Uitbreiding van personeel bij het laboratorium voor agrogeologie en grondonderzoek en bij het microbiologisch laboratorium (*f* 3 960).

Ten behoeve van het laboratorium voor agrogeologie en grondonderzoek van het algemeen proefstation voor den landbouw wordt de indienststelling van een teekenaar op eene bezoldiging van *f* 15 's maands met negen driejaarlijksche verhoogingen van *f* 5 's maands noodzakelijk geacht, terwijl voor het meer mechanisch uitvoeren van het groot aantal analyses bij het laboratorium voor microbiologisch onderzoek van den bodem de indienststelling noodig is van een analist op de gewone aan die betrekking verbonden bezoldiging van *f* 250 's maands met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands.

Om gelegenheid te hebben een der mantri's van het laboratorium voor agrogeologie en grondonderzoek, die thans reeds meer dan 27 jaren den Lande dient, te kunnen bevorderen tot mantri 1e klasse, zijn in stede van 3 mantri's 2e klasse, 2 mantri's 2e klasse en 1 mantri 2e of 1e klasse opgebracht, met het oog waarop deze post met een bedrag van *f* 240 verhoogd is.

Voor ondergeschikt personeel is verder een bedrag van *f* 360 meer uitgetrokken.

Onderafdeelingen 271 en 272. Afdeling zaadteelt van overjarige gewassen. Herziening der bezoldigingsregeling van den assistent-hortulanus van den cultuurtuin (*f* 900).

De bezoldigingsregeling voor den assistent-hortulanus van den cultuurtuin, welke van 1906 dateert, dient in verband met de algemeene stijging van de traktementer in de laatste jaren herzien te worden (zie in verband hiermee ook hetgeen bij onderafdeeling 263 gezegd werd van de wedderegeling van het personeel van den botanischen tuin). Waar de aard der werkzaamheden van dezen assistent-hortulanus het best kan worden vergeleken met dien van den opzichter bij den zaadtuin te Buitenzorg (Staatsblad 1915 No. 40), ware ook zijne bezoldiging te stellen op *f* 250 's maands met vijf tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands en hem tevens den titel te geven van opzichter, welke titel meer in overeenstemming is met den aard van zijne werkzaamheden.

In verband met de tegenwoordig door hem genoten inkomsten ware voor den bekleeder der betrekking dadelijk te rekenen op toekenning van een verhooging.

Beschikbaarstelling van meer fondsen voor verdere uitgaven voor den proef- en zaadtuin voor overjarige gewassen in de Lampongsche Districten (f 10 840). Voor den proef- en zaadtuin voor overjarige gewassen in de Lampongsche Districten, welke nog in ontwikkeling is, wordt een bedrag van f 10 840 meer aangevraagd dan ten vorigen jare. Onder de uitgaven is een post van f 12 000 begrepen als tweede termijn voor de inrichting van een bereidingsetablisement.

Onderafdeelingen 275 en 276, c en d. Cultuurscholen (f 33 935). De fondsen voor de cultuurscholen te Soekaboemi en Malang zijn onder afzonderlijke posten uitgetrokken, aangezien beide scholen, wat het beheer betreft, geheel van elkaar gescheiden zullen zijn. Door de oprichting van de school te Malang wordt die te Soekaboemi weer tot zijn normale grootte teruggebracht; in verband hiermede is de raming voor Soekaboemi minder dan voor vorige jaren.

Ten einde meerdere onbillijkheden tegenover het onderwijzend personeel van de cultuurscholen, dat van het openbaar lager onderwijs afkomstig is, weg te nemen, is het gewenscht op hen de bezoldigingsregeling, welke voor het personeel bij het uitgebreid lager onderwijs geldt, toe te passen. Het onderwijs aan de cultuurscholen staat op het peil van het Mulo-onderwijs. De onderwijzers worden te dien einde bij hun korps voor „herinnering” gevoerd. Bij wijze van tijdelijken maatregel is hiertoe reeds overgegaan. Een gevolg hiervan is, dat de post voor bezoldiging belangrijk lager is dan in het vorig jaar, omdat de aanvangsbezoldiging lager is; daarentegen moest de post „regelmatige verhoogingen” aanzienlijk verhoogd worden.

Bij de cultuurschool te Malang wordt een derde studierichting ingevoerd, namelijk die voor bevoeiingsopzichter. Jaarlijks zullen hiervan 10 worden opgeleid, ten einde na de beëindiging van hunne opleiding toegevoegd te worden aan den landbouwvoorlichtingdienst in de verschillende gewesten. Hun taak zal zijn onder de bevelen van den landbouwleeraar toezicht te houden op en leiding te geven aan het gebruik van het bevoeiingswater in de eindvakken, dus nadat de bemoeienis van den dienst der irrigatie geëindigd is.

Aan deze leerlingen, die zich verbinden het Land minstens vijf jaren te dienen, wordt eene toelage van f 25 's maands toegekend.

De uitbreiding van het totaal aantal onderwijzers aan beide scholen, voor het eerste halfjaar met één en voor het tweede halfjaar met twee, houdt verband met de toevoeging van deze opleiding aan de school te Malang.

Onderafdeelingen 277 en 278. Afdeeling Landbouw (f 177 250). Het ligt in de bedoeling in een departementale afdeeling samen te vatten al hetgeen betrekking heeft op land- en tuinbouw, het onderwijs daarin inbegrepen. De tuinbouw, hoewel nog van bescheiden omvang, zal op den duur meer de aandacht vragen, zoodat het in de toekomst gewenscht zal zijn voor de bevordering daarvan, evenals in Nederland, te beschikken over eenige aan de Landbouw-hoogeschool te Wageningen opgeleide tuinbouwkundigen.

Aan het hoofd der afdeeling zal staan een der Inspecteurs van den Inlandschen Landbouw, op de gewone aan die betrekking verbonden bezoldiging, aan wien het andere personeel ondergeschikt zal zijn.

Voor 1920 is gerekend op de indienststelling van een tweeden inspecteur van den inlandschen landbouw dan wel van het inlandsch landbouwonderwijs. De uitbreiding van het aantal landbouwleeraren op de buitengewesten, die bij hunne werkzaamheden leiding behoeven om het verband onderling en met het departement te bewaren, maakt zulks noodzakelijk. De met het oog op de voedselvoorziening te nemen buitengewone maatregelen hebben er toe geleid in 1919 reeds een der landbouwleeraren tijdelijk in deze functie ter beschikking te stellen van den departementschef.

Eveneens moest in de tweede helft van 1918 overgegaan worden tot de tijdelijke indienststelling van een commies op het kantoor van den inlandschen landbouw; wanneer

in 1920 overgegaan wordt tot de vorming van de nieuwe afdeling zal het hoofd daarvan voor het meerdere administratieve werk een geoefende kracht toegevoegd moeten worden. Aan de commiesbetrekking ware een bezoldiging te verbinden van f 200 's maands met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van f 50 's maands.

Tegen intrekking van de schrijversbetrekkingen bij den inspecteur van den inlandschen landbouw en den inspecteur van het inlandsch landbouwonderwijs is gerekend op de indienststelling van 3 klerken op de gewone daaraan op de hoofdkantoren (zie Staatsblad 1918 No. 562) verbonden bezoldiging, ten einde dit personeel eene behoorlijke opklimming te verzekeren. De derde klerk is bestemd voor den tweeden inspecteur.

Overigens valt ten aanzien van eenige nieuwe posten bij de uitgaven van persoonlijke aard voor de afdeling landbouw het volgende op te merken.

Ten einde den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel voor te lichten en bij te staan bij het beramen van maatregelen ter bevordering van het land-, tuin- en boschbouwonderwijs, zooals het oprichten van een tweede cultuurschool te Malang, het organiseeren van eene opleiding van tuinopzichters voor de suikercultuur, nagaan of eene dergelijke opleiding misschien gewenscht was voor de tabakscultuur ter Oostkust van Sumatra, enz. werd in den aanvang van 1918 het hoofd van de cultuurschool te Soekaboemi tijdelijk ter beschikking gesteld van het Departementshoofd. In verband met de toereeds door hem genoten inkomsten werd hem eene tijdelijke bezoldiging van f 700, later verhoogd tot f 750 's maands toegekend. Waarschijnlijk zal deze tijdelijke betrekking binnenkort weer kunnen worden ingetrokken.

Overigens noodzaakte het gebrek aan wetenschappelijk opgeleid landbouwkundig personeel, waarvan de aanvulling uit Nederland te wenschen overlaat, er toe om voor verschillende doeleinden tijdelijk personeel van mindere opleiding in dienst te nemen. Zoo werden in den loop van 1918 bij wijze van tijdelijken maatregel nog in dienst genomen 2 landbouwkundige ambtenaren op de daaraan verbonden bezoldiging van f 2 400 's jaar, 1 tijdelijk ambtenaar voor de verplichte zaaizaadwinning in de residentie Semarang en 2 tijdelijke ambtenaren voor de bevordering van de bevolkingsrubbercultuur in de residentie Palembang.

Verder werd een Indisch landbouwkundige, die niet aangeworven kon worden op de gewone aan de betrekking van adspirant-landbouwleeraar verbonden bezoldiging van f 250 's maands, tijdelijk in dienst genomen voor de bevordering van de vezelcultuur op eene bezoldiging van f 350 's maands, aangezien hij reeds een viertal jaren in Indië werkzaam was.

Met het oog op den meer vasten vorm, welken de maatregelen ter bevordering van de katoencultuur in de residentie Timor hebben aangenomen, ware de tijdelijke betrekking van opzichter te veranderen in eene vaste hieraan zal de gewone bezoldiging van landbouwkundig ambtenaar d.i. van f 200 tot f 400 's maands zij te verbinden. Aan den tegenwoordigen functionaris, die de tijdelijke betrekking reeds sedert 1913 vervult en sedert Januari 1916 een inkomen geniet van f 300 's maands, zullen bij benoeming tot die betrekking reeds dadelijk drie verhoogingen dienen te worden toegekend.

De uitbreiding van het aantal aspirant-landbouwleeraren van 15 op 25, en dat der inlandsche-landbouwleeraren van 36 op 50 houdt verband met eene verwachtte aanvulling uit Nederland van eerstgenoemden en slagen van een aantal inlandsche aspirant-landbouwleeraren voor het examen van inlandsch-landbouwleeraar. Het aantal aspiranten van laatstgenoemde groep zal aangevuld kunnen worden door aflevering van nieuwe krachten door de Middelbare Landbouwschool in Buitenzorg.

Hoewel zulks voor de bezetting van de verschillende ambtsgebieden wel gewenscht zou zijn, wordt aan h

aantal landbouwleeraren geen uitbreiding gegeven, omdat thans nog slechts 18 van de beschikbare plaatsen zijn ingenomen.

In verband met eene uitbreiding van de voorlichting op tuinbouwkundig gebied worden 4 tuinbouwkundigen op eene bezoldiging van f 3 000 tot f 4 800, 1 mantri voor de vruchtencultuur op f 480 en 8 inlandsche beambten (gediplomeerde leerlingen van de Cultuurscholen) op f 840 tot f 1 440 meer aangevraagd.

De uitbreiding van het aantal aspirant-landbouwleeraren, aan wie eene toelage moet worden toegekend, omdat zij met een zelfstandig ambtsgebied belast zijn, houdt mede verband met het niet beschikbaar zijn van een voldoende aantal landbouwleeraren.

Voor de verdere uitgaven van deze afdeeling is een vrij aanzienlijk bedrag meer aangevraagd voor proefvelden, omdat het krachtiger aanvatten van de bevoeling van meerdere streken op Java en in de Buitengewesten het voorafgaand onderzoek van de daardoor te verkrijgen hoogere productie van den bodem noodzakelijk maakt.

Onder onderafdeeling 278a zijn voorts de bedragen uitgetrokken, die voorheen afzonderlijk werden opgebracht voor de selectie- en zaadtuinen.

Onderafdeelingen 289 en 290. Caoutchoucbedrijf (f 314 929).

Het tekort aan scheepsruimte, waardoor Amerika verplicht was de rubberinvoeren te beperken, deed in 1918 de prijzen van rubber in sterke mate dalen. De gemiddelde bruto-opbrengst voor hevea- en ficusrubber was in dat jaar f 0.90 en f 0.75 per ½ K.G. Hoewel de prijzen sedert het sluiten van den wapenstilstand belangrijk verbeterd zijn, is het thans onmogelijk een oordeel uit te spreken over de prijzen, welke in 1920 zullen kunnen worden verkregen. Het eenig houvast is de prijs van het oogenblik en daarvan uitgaande is voor hevearubber, ficusrubber, citronellaolie en lemongrasolie een prijs aangenomen onderscheidenlijk van f 1, f 0.80, f 1 en f 2 per ½ K.G. In verband met de stijgende koffieprijzen is voor robustakoffie een prijs van f 30 per picol vastgesteld, terwijl voor chenopodiumolie, hoewel de prijs daarvan thans f 60 per K.G. bedraagt, met het oog op den te verwachten aanvoer uit Amerika een prijs van f 40 per K.G. wordt berekend.

De oogst wordt geraamd op 1 523 500 K.G. hevearubber, 39 500 K.G. ficusrubber, 5 000 K.G. citronellaolie, 22 900 K.G. lemongrasolie, 455 picol robustakoffie en 900 K.G. chenopodiumolie. Met de inkomsten verkregen door verkoop van plantmateriaal en zaden, welke evenals voor 1919 op f 18 000 worden geschat, bedraagt de raming van de totale inkomsten f 3 279 450 d.i. f 217 876 meer dan voor 1919.

De post „verdere uitgaven voor de ondernemingen” wordt met f 306 039 verhoogd voor noodzakelijke kapitaalsuitgaven.

In 1919 en 1920 is de verdeling van dit onderdeel in kapitaalsuitgaven en bedrijfskosten als volgt:

	Kapitaalsuitgaven	bedrijfskosten	totaal
1919	f 638 500	f 1 681 299	f 2 319 799
1920	954 993	1 654 621	2 609 614
meer minder	in 1920 + 316 493	— 26 678	+ 289 815

De belangrijke verhooging van de kapitaalsuitgaven met f 316 493 wordt noodzakelijk geacht, omdat de oorspronkelijke raming voor 1919 voor verdere uitgaven ten behoeve van de Caoutchouconcerningen met het oog op den in dat jaar verwachten zeer ongunstigen algemeen toestand in de neutrale landen op handels- en industriegebied met f 723 097 werd verlaagd, in hoofdzaak betrekking hebbende op kapitaalsuitgaven, welke zonder het bedrijf in minder gunstigen toestand te brengen tot 1920 uitgesteld konden worden en omdat 1920 als een normaal jaar is te beschouwen.

Niettegenstaande f 26 678 minder bedrijfskosten kon worden gerekend op f 217 876 meer inkomsten, waaruit blijkt, dat de exploitatie zich gunstig ontwikkelt.

Terwijl in 1919 68.1% van de totaal beplante oppervlakte in exploitatie is, bedraagt dit voor 1920 slechts

61.3%, aangezien besloten is de aanplanten een jaar late dan gewoonlijk in exploitatie te nemen om deze krachtige te maken tegen ziekteaanvallen. Het tapbare oppervlak vermeerderd dientengevolge in 1920 niet.

De vrij aanzienlijke productievermeerdering en de lagere bedrijfskosten worden dan ook uitsluitend veroorzaakt door de productievermeerdering van de reeds in exploitatie zijnde aanplanten.

Tot de kapitaalsuitgaven, welke tot 1920 zijn uitgesteld behoren o.m. de uitgaven voor den bouw van woningen voor het personeel, van een kantoor bedrijfsdirectie te Buitenzorg en van meerdere bedrijfsgebouwen, de uitgaven voor aanschaffing van zeer veel machinerieën voor aanleg van afvoerwegen en aanvulling van den inventaris op de ondernemingen.

De personeeluitbreiding op de ondernemingen houdt uitsluitend verband met de vermeerdering van de productie. In verband met de afscheiding van het Caoutchoucbedrijf van den dienst van het Boschwezen, worden de fondsen voor het bedrijf onder een afzonderlijke onderafdeeling vermeld.

Onderafdeelingen 291, a en 292. Boschwezen.

Uitbreiding van personeel bij het Boschwezen en op het hoofdkantoor van den dienst van het boschwezen (f 84 020).

Met het oog op de zich voortdurend uitbreidende werkzaamheden van den Inspecteur bij het Boschwezen voor de Buitengewesten wordt dringend noodig geacht aan dien ambtenaar evenals aan zijn ranggenooten op Java en Madoera een commies toe te voegen, waardoor het voor hem mogelijk zal zijn zich aan de hoofdzaken te wijden.

Daarentegen kan een der betrekkingen van commies bij de Inspecteurs op Java, nl. die bij het hoofd der inrichting, vervallen.

De uitbreiding van het aantal hoofdopzieners, opzieners, hoofdopnemers, mantri's-opnemer, mantri's-politie, boschwachters, klerken, schrijvers, hulpschrijvers, teekenaars en inrichtingsmandoers is noodig met het oog op de vorming van de nieuwe houtvesterijen, voor eene betere contrôle op de bosschen in enkele boschdistricten en voor de behoorlijke verrichting van de geleidelijk in omvang toenemende inrichtingswerkzaamheden. Daarentegen kan met een kleiner aantal leerling-opzieners, stapelplaatsbeheerders en mandoers worden volstaan.

De post voor percentsgewijze belooningen wordt met f 3 000 verhoogd, omdat verwacht wordt, dat in 1920 meer hout zal worden gekapt en afgevoerd dan in 1919.

Voor de boschopname in de Buitengewesten wordt voor 1920 gewenscht indienststelling van 4 opnemers en 1 onder-opnemer, zoomede de uitbreiding van het aantal mantri's-opnemer met 29 en zulks tegen vermindering van het aantal hoofdopnemers met 3, terwijl de voor de toelagen van bedoelde personen opgebrachte bedragen met de wijziging van hun aantal verband houden.

De verhooging van de posten voor toelagen voor de houtvesters in de Buitengewesten en voor het boschpolitie personeel in Atjeh houdt verband met de wegens dienstbelang boven hunne bezoldiging en daaraan verbonden wettige voordeelen aan den in de residentie Riouw en Onderhoorigheden geplaatsten houtvester en adjunct-houtvester 1e klasse toegekende toelagen en met de vermeerdering van het aantal in Atjeh werkzaam te stellen mantri's-politie en boschwachters.

Voor het kantoorpersoneel op de Buitengewesten wordt voor 1920 een bedrag van f 57 000, of f 19 060 minder dan voor 1919, voldoende geacht.

De uitbreiding van het personeel van het hoofdkantoor van het Boschwezen met 1 commies-redacteur, 1 eersten commies, 2 derde commiezen, 6 klerken en 5 inlandsche schrijvers is noodzakelijk, ten einde het hoofd te kunnen bieden aan den sterken aanwas van de werkzaamheden op gemeld kantoor. De opgebrachte tijdelijke ambtenaar ter beschikking is in de plaats gekomen van een der commiezen-redacteur, die in 1918 naar een anderen diensttak is overgegaan.

Tot indienststelling van een commies op het kantoor van den Inspecteur bij het Boschwezen voor de Buitengewesten en tot uitbreiding van het personeel op het hoofdkantoor met 1 commies-redacteur, 1 eersten com-

Onderafdeelingen 291, c en 293. Boschproefstation.

mies en 2 derde commiezen is bereids bij wijze van tijdelijken maatregel overgegaan.

In verband met de toename der werkzaamheden zijn de kosten van het Boschproefstation, met uitzondering van de reis- en verblijfkosten, die naar de I Ve begrotingsafdeeling zijn overgebracht, geraamd op f 149 760 d.i. f 13 740 meer dan voor 1919.

Onderafdeelingen 294 en 295, d. Visscherij (f 43 130).

Om maatregelen te kunnen treffen ter bevordering van de binnenvisscherij is het noodig wetenschappelijk geleide onderzoekingen te doen instellen en gegevens te verzamelen over de leefwijze enz. der inheemsche zoetwatervissen en naar de productiviteit van meren en andere binnenwateren, om aan de hand dier gegevens een bedrijfsplan voor die wateren te kunnen vaststellen. Mettertijd zullen daarnaast de toepassing van de kunstmatige teelt van onderscheidene vischsoorten, het kweken van rassen door systematisch voortgezette teeltkeuze, de invoering en acclimatering van bepaalde vischsoorten, zoomede de voortbrenging van muskietenlarven verdelgende soorten, als een hulpmiddel bij de bestrijding van malaria, kunnen worden ter hand genomen.

Om een dergelijk omvangrijk arbeidsprogram aan te vatten en tot uitvoering te kunnen brengen is behalve over personeel de beschikking noodig over een laboratorium, een broedhuis en een complex vischvijvers. In verband met de aanwezigheid van verschillende soorten van binnenwateren en met de centrale ligging wordt Tasikmalaja een geschikte plaats geacht voor de vestiging van een dergelijk instituut voor de binnenvisscherij.

Behalve die voor den bouw van het Instituut zullen de kosten van oprichting bedragen f 5 000 voor de inrichtingskosten van een laboratorium, f 2 500 voor een broedhuis en f 12 750 voor den aankoop van een terrein van ± 10 bouws grootte en de inrichting ervan tot vischkwekerij.

De bezoldiging van den leider van het Instituut zal dezelfde dienen te zijn als de laboratoriumchefs van het departement genieten, nl. f 500 's maands met vier driejaarlijksche verhoogingen van f 100 (Staatsblad 1914 No. 262). Voorts zal zijn te rekenen op de indienststelling van eenig Inlandsch personeel, bestaande uit een opzichter-amanuensis, een schrijver-teekenaar, beiden op een aanvangsbezoldiging van f 30 's maands met 8 driejaarlijksche verhoogingen van f 5 's maands, en twee bedienden op eene bezoldiging van f 15 's maands. De uitgaven voor personeel van de afdeeling visscherij zullen uit dien hoofde met f 7 080 vermeerderd worden, waartegenover een vermindering staat van f 4 200 door de intrekking der betrekking van deskundige voor de binnenvisscherij.

Naast de in het instituut te verrichten wetenschappelijke onderzoekingen, als grondslag dienende voor de ontwikkeling der binnenvisscherij, verdient het aanbeveling om een meer rationeële exploitatie der gesloten binnenwateren krachtiger ter hand te nemen. Naast politionele maatregelen ter bescherming van den vischstand om te voorkomen, dat jonge niet marktwaardige vissen worden weggevangen, zal het kweken van vischbroed en pootvisch op grooter schaal moeten worden aangevat. Voorzover de binnenwateren tot domein grond behooren, zal het Land hierin het voorbeeld kunnen geven en als de voordeelen eener meer rationeële exploitatie zullen zijn gebleken, zal verpachting dier vischwateren kunnen worden overwogen.

Naast de reeds ingerichte zoetwatervischkwekerij te Batoe (Malang) en een brakwaterkwekerij te Bangil is de aanleg van meerdere kwekerijen gewenscht om op den duur de ruim 3 900 bouws aan wadoeks in de gewesten Soerabaja, Rembang, Kediri, Madioen en Semarang en de uitgestrektheid van wadoeks, waarvan de aanleg in overweging is, van pootvisch te kunnen voorzien. Wel zal behalve uit de van Gouvernementswege aan te leggen kwekerijen, in de toekomst ook mogen worden gerekend op den verkoop van broedvisch door particuliere vischkweekers, zooals dat reeds op uitgebreide schaal in de

Preanger-Regentschappen geschiedt, maar dezen zullen binnen afzienbaren tijd zeker niet in de groote behoefte aan dit artikel kunnen voorzien.

Voor 1920 ware op een uitgaafpost van f 20 000 te rekenen voor den aanleg van twee vischkwekerijen, elk van ± 8 bouws grootte, waarvan een in de residentie Kediri en een in het gewest Madioen. Een raming van de inkomsten en uitgaven dier kwekerijen zal eerst kunnen worden verstrekt, als de kwekerij te Batoe een jaar in exploitatie zal zijn geweest.

Onderafdeeling 296. Veeartsenijkundige dienst.

Uitbreiding van het personeel.

Onder de 48 veeartsenijkundige ambtskringen zijn er eenige van zoo groote uitgestrektheid, dat de bemoeienis van den veeartsenijkundigen dienst op het gebied van de veeteelt en de bestrijding van besmettelijke en parasitaire ziekten niet voldoende tot haar recht komt. Ten einde daarin verbetering te brengen is het dringend noodig de bestaande ambtskringen door splitsing met een 6tal uit te breiden. Voorts is het noodig in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, welk gewest tot nog toe niet tot een ambtskring behoort, een gouvernements-veearts te plaatsen, aangezien de veeteelt zich daar begint te ontwikkelen en het zaak is die ontwikkeling in goede banen te leiden.

In verband met de uitbreiding van het aantal ambtskringen dient ook het aantal mantri's en het aantal schrijvers voor de gouvernementsveeartsen te worden verhoogd, terwijl de uitbreiding van de sterkte van het personeel medebrengt, dat het aantal adjunct-inspecteurs van vier op vijf wordt gebracht.

Met het oog op de indienststelling van een vijfden adjunct-inspecteur is het voor schrijfloonen uitgetrokken bedrag met f 900 verhoogd.

Onderafdeeling 303, b. Museum en informatiekantoor voor economische botanie (f 7080).

Aangezien de omvang van den intellectueelen arbeid bij het Museum op den duur niet meer beheerscht kan worden door het Hoofd alleen en het organiseren van den grooten inzameldienst ter verwerking van de toe te voeren materialen de beschikking eischt over een goed onderlegde kracht, is gerekend op een assistent op de gewone bezoldiging.

Voorts wordt het noodig geacht de zorg voor de zich steeds uitbreidende verzamelingen toe te vertrouwen aan een conservator, aan wien een bezoldiging ware toe te kennen van f 250 's maands met drie driejaarlijksche verhoogingen van f 50 's maands, overeenkomende met de ten aanzien van de inkomsten van den conservator bij het Herbarium en museum voor systematische botanie voorgestelde nieuwe regeling (zie Memorie van Toelichting Onderafdeeling 263).

De klerk geniet thans een bezoldiging van f 50 tot f 120 's maands. Het komt wenschelijk voor hem onder de nieuwe regeling voor de klerken bij de centrale bureaux te brengen, waardoor het begin tractement wordt teruggebracht van f 50 tot f 40 's maands, het eindtractement echter verhoogd tot f 135 's maands.

VII. BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN.

Algemeene opmerkingen.

Het eindcijfer van deze afdeeling is verhoogd met f 7 813 474.

Deze verhoging is daaraan toe te schrijven, dat meer is aangevraagd:

voor gewone uitgaven	f	2 075 174
„ buitengewone uitgaven		5 738 300

f 7 813 474

De hogere raming van de gewone uitgaven houdt verband met de uitbreiding van den dienst in het algemeen.

De buitengewone uitgaven zijn reeds opgesomd in § 2 hiervoren.

Van de gewone uitgaven is meer aangevraagd voor:

a. aanschaffing en uitzending van benodigdheden voor den dienst der burgerlijke openbare werken, met inbegrip van het havenwezen en den baggerdienst	f	985 000
--	---	---------

b. personeel van den dienst van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken. f	178 000
c. gebouwen voor den burgerlijken dienst, voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken	2 796 000
d. bruggen, wegen en daarmede verband houdende waterstaatswerken	133 000
e. havenbedrijf Tandjong Priok	388 000
f. „ Soerabaja	486 000
g. „ Makasser	129 000
h. bezoldigingen en toelagen van het personeel voor het bedrijf der havens	73 000
i. werken van geringen omvang, w.o. gebouwen en opnemingen behoorende tot het havenwezen	171 000
j. huishuurvergoeding en lokaalhuur, alsmede uitgaven voor grondhuur	46 000
Daarentegen is minder uitgetrokken voor:	
a. gebouwen en werken ten behoeve van den post-, telegraaf- en telefoondienst ..	96 000
b. gebouwen en werken ten behoeve van de Landsdrukkerij	87 000
c. gebouwen en andere werken behoorende tot het departement der Marine	352 000
d. bevoeiings-, afwaterings- en waterkeeringswerken	1 746 000
omdat een gedeelte van de uitgaven voor dit doel tot een bedrag van f 4 100 000 van de gewone naar de buitengewone uitgaven is overgebracht,	
e. werken in het belang der volksgezondheid	303 000
f. aankoop, herstelling, onderhoud en vervoer van grondstoffen voor den algemeenen voorraad enz.	600 000
g. den baggerdienst	108 000

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 306. Personeel van het departement.
Versterking van het personeel met één commies-redacteur (f 3000).

De noodzakelijkheid is gebleken om het personeel van de afdeling „Personeele zaken” van het Departement der Burgerlijke Openbare Werken, inzonderheid dat gedeelte, belast met werkzaamheden betrekking hebbende op het lager, voornamelijk Inlandsch personeel bij den Waterstaatsdienst, te versterken, in de eerste plaats met een commies-redacteur.

De indienststelling van bedoelden ambtenaar, waartoe in verband met de dringende noodzakelijkheid reeds bij wijze van tijdelijken maatregel is besloten, vordert eene meerdere uitgaaf van f 3000 's jaars.

Verhooging van het bedrag, toegestaan voor tijdelijk tewerkgestelde ambtenaren, met f 50 'smaands (f 600).

De wenschelijkheid is gebleken om aan een tijdelijk ambtenaar bij de afdeling „Havenwezen” van het Departement in verband met gebleken geschiktheid en betoonden buitengewonen ijver eene weddeverhooging toe te kennen van f 50 's maands.

Wegens de gebleken noodzakelijkheid is daartoe bij wijze van tijdelijken maatregel overgegaan.

Algemeene beschouwingen betreffende het werkplan der burgerlijke openbare werken.

Het werkplan is thans meer stelselmatig ingedeeld en enigszins uitvoeriger dan de werkplannen van de voorgaande jaren. Enkele wenschelijk geoordeelde veranderingen zijn nog niet kunnen worden aangebracht, omdat de daartoe noodige gegevens nog niet volledig beschikbaar waren, doch dit zal zoo mogelijk bij het werkplan voor 1921 geschieden.

Onderafdeeling 309 t/m 313. Landsgebouwen.

Voor dit onderdeel is, met uitzondering van gebouwen ten behoeve van het Havenwezen, in totaal uitgetrokken een bedrag van f 15 508 100 tegen f 13 248 350 in de ontwerpen der begrooting en aanvullende begrooting voor het loopende jaar.

Ter toelichting van het verschil ad f 2 259 750 moge het volgende strekken:

1^e. Zooals blijkt uit het vergelijkend overzicht van de over de jaren 1915 tot en met 1918 ten behoeve van de verschillende Waterstaatswerken onderscheidenlijk

uitgetrokken en verwerkte bedragen (zie bijlage D), inzonderheid aan scholen ten behoeve van het inlandsch onderwijs in genoemde jaren zeer veel meer besteed dan daarvoor op het werkplan was opgebracht. Vooral was dit het geval in het afgelopen jaar, toen in plaats van het geraamde bedrag van f 1 940 000 niet minder dan f 4 524 427 verwerkt werd. De omstandigheden maakten het noodzakelijk aan die scholen te verwerken hetgeen met de beschikbare personeele hulpmiddelen mogelijk was.

Waar nu, naar het zich laat aanzien, ook in 1920 aan bedoelde scholen een aanzienlijk bedrag verwerkt moet worden en overschrijding van begrootingscredieten zooveel mogelijk dient te worden voorkomen, is het het ramen van den globalen post voor scholen ten behoeve van het inlandsch onderwijs (werken van geringe omvang), in afwijking van de tot dusverre gevolgde gedragslijn om dien post niet hooger op te voeren dan f 2 000 000 (verg. de toelichting op blz. 13 van het werkplan voor 1919), rekening gehouden met de vermoedelijke behoefte, welke globaal is te stellen op het gemiddelde van hetgeen in de laatste drie jaren is verwerkt.

2^e. Voor de voortzetting van reeds in uitvoering zijnde werken zijn zoodanige bedragen uitgetrokken, dat een normale voortgang daardoor verzekerd zal zijn, ondanks dat de kosten van verschillende onderdeelen van een werk in het algemeen hooger worden, indien de voortzetting van dat werk willekeurig wordt vertraagd.

Voor vele groepen van gebouwen is het voorts van belang de eenmaal aangevangen uitvoering krachtig voort te zetten omdat zij, in tegenstelling met andere openbare werken b.v. wegen, eerst nut opleveren, nadat zij geheel zijn voltooid.

3^e. Bij de raming van den globalen post van f 1 150 000 uitgetrokken voor de oprichting enz. van woningen voor burgerlijk personeel (werken van geringen omvang), is er thans rekening mede gehouden, dat de kosten van woningen voor burgerlijk marinepersoneel, zooals reeds op blz. 23 van het werkplan voor 1919 is uiteengezet, uit die post moeten worden bestreden.

4^e. Bij tal van werken zullen de daarvoor in aanmerking komende onderdeelen zooveel mogelijk in aanneming worden uitgevoerd.

Onderafdeeling 314. Bruggen, wegen en andere daarmede verband houdende waterstaatswerken.

Voor vernieuwing en nieuwe werken is f 81 500 minder uitgetrokken dan het vorig jaar. In het onderwerpelijke werkplan is, in tegenstelling met dat voor 1919, bij de raming der posten voor werken in de Buitengeweste rekening gehouden met de omstandigheid, dat die werken in vrijen arbeid in plaats van in heerdienst zullen worden uitgevoerd.

Algemeen wegenplan voor Java.

Wat het algemeen wegenplan voor Java betreft, zij toe aanvulling van hetgeen dienaangaande op het werkplan is vermeld nog het volgende opgemerkt.

In het Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken betreffende het jaar 1913 (3de gedeelte, Bruggen en Wegen blz. 12) is eene beschrijving met overzichtskaart van bedoeld algemeen wegenplan opgenomen.

Zooals in het werkplan voor 1919 is vermeld, zal in de gewesten Pasoeroean en Besoeki de hoofdweg van Probolinggo af niet, zooals oorspronkelijk in de bedoeling lag, langs de Noordkust van Java loopen, maar van Probolinggo over Klakah en Djember naar Banjoewangi.

Voorts zijn tegen den aanleg van het gedeelte Tjilamaja-Patrol van den noordelijken weg bij het departement van Oorlog bezwaren gerezen, zoodat thans een nieuw, meer zuidelijk tracé in overweging is genomen.

Op het werkplan is, in tegenstelling met vorige jaren, geen afzonderlijke post uitgetrokken voor den bouw van bruggen, ter vervanging van overzetveren in de groote verbindingswegen op Java en Madoera. Waar de thans nog te bouwen bruggen alle moeten dienen ter vervanging van overzetveren in wegen, welke zijn opgenomen in het algemeen wegenplan voor Java, wordt het beter geacht de voor bruggenbouw noodige gelden thans te brengen ten laste van den voor dat plan uitgetrokken post.

Aan het wegenplan voor Java (met inbegrip van de bruggen) is verwerkt (in ronde cijfers):

in 1914	f	95 000
„ 1915		330 000
„ 1916		335 000
„ 1917		550 000
„ 1918		927 000

f 2 237 000

Voor 1919 is	f	676 000 ⁽¹⁾ noodig geacht,
„ 1920 „		695 500 voorgesteld.

Eind 1920 kan f 3 608 500 verwerkt zijn.

Bij eene nieuw opgestelde raming zijn de totaalkosten begroot op f 5 407 000.

Het geheele plan zal in 1922 kunnen zijn afgewerkt, waarbij volgens een voorloopig schema zal worden verwerkt:

In 1920	f	695 500
„ 1921		856 000
„ 1922		942 500

Algemeen wegenplan van Sumatra.

De tot het algemeen wegenplan van Sumatra behorende wegen zijn aangegeven op eene kaart, welke is gevoegd bij de Memorie van Toelichting betreffende het Ministerieel ontwerp der begrooting voor 1917. De op die kaart afgedrukte Staat A bevat de wegen, welke reeds in uitvoering waren, toen het plan werd vastgesteld. Evenals in 1919 zijn zij in het werkplan voor 1920, in tegenstelling met de wegen, vermeld in de eveneens op de kaart afgedrukte staten B en C, afzonderlijk opgenomen. Het ligt echter in de bedoeling om het volgend jaar, bij de vaststelling van het werkplan, voor alle tot het algemeen wegenplan van Sumatra behorende wegen eenzelfde gedragslijn te volgen. De totale kosten van de wegen, voorkomende op de staten B en C, zijn thans geraamd op f 19 819 000. Waar intusschen de aanleg of verbetering der onder die wegen opgenomen verbindingen Asahan-Bila-Paneh-Besitang-Kwala Simpang en Asweg (Medan-Tandjong Balei) thans geacht moet worden te behooren tot de bemoeienis van den Plaatselijken Raad voor het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra en dezen Raad daartoe jaarlijks een subsidie wordt toegekend (zie bij afd. XI der ontwerp-begrooting), moet het bedrag der totale kosten, hetwelk ten laste van de VIIde begrotingsafdeeling is te brengen, worden gewijzigd in f 19 819 000 — f 2 975 000 of f 16 844 000.

Tot eind 1918 is daarvan verwerkt f 821 400, voor 1919 is uitgetrokken f 690 000 en voor 1920 f 1 190 000.

In laatstgenoemd bedrag is begrepen eene som van f 500 000 voor den aanleg van den z.g.n. Koerintjiweg (weg IV van staat B). Op eind 1918 moest aan dien weg bij normale arbeidsloonen nog worden verwerkt ± f 1 200 000, welk bedrag tot rond f 1 500 000 zal stijgen, indien de aanleg bespoedigd moet worden.

Met het oog op de voedselvoorziening is het noodig, dat zoo spoedig mogelijk de mogelijkheid worde geopend om het vervoer van rijst langs dien weg te doen plaats hebben. Daartoe is noodig een bedrag van f 1 000 000, waarvan de eene helft in het loopend jaar en de andere helft in 1920 zal worden verwerkt. Zooals kan blijken uit blz. 84 en 85 der Memorie van Toelichting op het Ministerieel ontwerp der begrooting voor 1917, werd het groote belang van den aanleg van dezen weg toen reeds door de Regeering ingezien. Met het oog op den stand van 's Lands geldmiddelen kon dit werk echter toen niet dadelijk krachtig ter hand worden genomen.

In het werkplan voor deze begrooting zijn, evenals in dat voor 1919, de meest belangrijke der tevoren onder de benaming „bevoeiings- en afwateringswerken van geringen omvang” samengevatte werken onder een eigen nummer opgenomen.

⁽¹⁾ Met inbegrip van f 170 000.— bij de aanvullingsbegrooting voor 1919 uitgetrokken voor den aanleg van den weg Garahan-Mrawan, residentie Besoeki (zie gedrukte stukken Volksraad, tweede gewone zitting 1918-1919 I No. 3 blz. 21).

In dit opzicht is nog een stap verder gegaan dan bij de begrooting voor 1919, in zoover namelijk, dat een negental groepen van bijeengelegene, min of meer met elkander in verband staande werken van kleinen omvang, in het werkplan voor 1919 begrepen in den globalen post „werken van geringen omvang”, thans onder een eigen nummer zijn opgenomen (Nos. 2, 5, 6, 9, 10, 18, 21, 23 en 24).

Wegens de inmiddels tot stand gekomen voltooiing zijn afgevoerd de op het werkplan 1919 onderscheidenlijk onder de Nos. 4, 16 en 18 voorkomende werken:

- a. „Verbetering van de bevoeiing uit de Sindopradja en Doetamatleidingen”, (residentie Cheribon);
- b. „Overige werken in het stroomgebied der Serajoerivier” (res. Banjoemas).

Van deze werken zal het onderdeel: „de verbetering der bevoeiing uit de beneden Blimbingleiding” in 1919 voltooid worden, terwijl van de uitvoering van verdere onderdeelen, met name van de bevoeiing van Zuid-Banjoemas en een deel van Oud-Bagelen uit de Serajoerivier, reeds geruimen tijd geleden is afgezien, omdat die werken te kostbaar worden geacht in verhouding tot het nut ervan.

c. „Verbetering en uitbreiding der bevoeiing in de afdeelingen Magetan en Ngawi” (residentie Madioen).

Overigens zijn de in het werkplan met name genoemde bevoeiings- en afwateringswerken dezelfde, welke daarin in 1919 voorkwamen.

In de onder de nummers 31 en 32 van het werkplan uitgetrokken bedragen — onderscheidenlijk groot f 1 200 000 voor Java en Madoera en f 775 000 voor de Buitengewesten — voor niet met name genoemde kleine bevoeiings- en afwateringswerken, waaronder zijn te verstaan de werkjes, welke in één of twee jaar worden voltooid en waarvan de behoefte niet lang vooruit kan worden vastgesteld, is, voor zoover eerstgenoemd bedrag betreft, wederom begrepen een, nog niet met juistheid te ramen, post voor den aanleg van zoogenaamde kringwadoeks, dienende tot het opzamelen van bevoeiingswater gedurende den nacht, ter opheffing van de nadeelen, die verbonden zijn aan het watergebruik na zonsondergang, wanneer een goede controle op dat gebruik en eene doelmatige verdeling van het water niet wel mogelijk zijn.

Bevoeiing der voormalige particuliere landen Indramajoe West en Kandanghaer.

Bij deze begrooting is voor het eerst gerekend op een uitgaaf van f 300 000 (met inbegrip van tot eene waarde van f 15 000 te bezigen goederen uit 's Lands voorraad) voor de bevoeiing der voormalige particuliere landen Indramajoe-West en Kandanghaer (residentie Cheribon).

Omtrent den bestaanden waterstaatskundigen toestand in de vlakte van West-Indramajoe zijn in de eerste gewone zitting van den Volksraad in 1918 van Regeeringswege eenige mededeelingen gedaan, waarbij tevens eene algeheele verbetering en belangrijke uitbreiding der bevoeiing van die landstreek in het vooruitzicht is gesteld (Handelingen blz. 513/514).

Het plan omvat de bevoeiing eener oppervlakte van 95800 bouws dier voormalige particuliere landen, hoofdzakelijk door middel van aftapping der beide grensrivieren, de Tjimanoeek in het Oosten en de Tjipoenegara in het Westen.

In deze oppervlakte zijn begrepen rond 64700 bouws bestaande sawah-gronden, die gedeeltelijk op gebrekkige wijze bevoeid worden, doch grootendeels, vooral op het voormalige particuliere land Kandanghaer, feitelijk van regen afhankelijk zijn. De uitbreiding der sawahoppervlakte zal derhalve rond 31100 bouws bedragen, voor een groot deel thans ingenomen door minderwaardig bosch en door rawahs.

De bevoeiing uit de Tjimanoeek zal plaats hebben door middel van den schotbalkstuwdam te Rentang, die als onderdeel der werken tot verbetering en uitbreiding van de bevoeiing op den rechteroever dier rivier is gebouwd en waarbij reeds een inlaatsluis voor de linkeroeverbevoeiing is aangebracht.

Een verbindingsleiding van deze sluis met het bestaande bevoeiingsstelsel van het voormalige land Indrama-

joe-West is mede bereids tot stand gebracht en heeft sedert het jaar 1918 reeds belangrijke diensten ten bate der voedselvoorziening bewezen. Met dit werk is op het onderwerpelijk plan feitelijk al vooruitgelopen.

De kosten der uitvoering van het geheele plan zijn geraamd op f 11 200 000.

Algemeen overzicht der in uitvoering zijnde met name genoemde bevoeiings- en afwateringswerken.

De totale kosten van alle met name genoemde bevoeiings- en afwateringswerken, welke in 1920 in uitvoering zullen zijn, bedragen, met inbegrip van de kosten der werken voor de bevoeiing der voormalige particuliere landen Indramajoe-West en Kandanghaer, f 94 674 000, van welk bedrag op het eind van 1919 nog omstreeks f 65 000 000 te verwerken over zal blijven.

Voor 1920 wordt noodig geoordeeld daarvan een som van f 6 125 000 te verwerken, zoodat na dat jaar daaraan nog verwerkt zal moeten worden een bedrag van omstreeks f 58 884 000.

Met inbegrip van de niet met name genoemde kleine werken en van opnemingen, wordt voor 1920 in totaal voor bevoeiings- en afwateringswerken (de geldswaarde der te bezigen bouwstoffen uit 's Lands voorraad medegerekend) noodig geacht f 8 600 000, tegen:

f 6 550 000	(¹)	in 1919
5 100 000	(²)	„ 1918
4 291 000		„ 1917
4 165 000		„ 1916

In 1918 werd aan werken van dien aard verwerkt een bedrag van rond f 7 804 000 .

In de nota van antwoord op het afdeeliningsverslag van den Volksraad, betreffende het ontwerp der begrooting voor 1919 (gedrukt stuk No. 49 blz. 7) is opgemerkt, dat het tot dusverre in acht genomen onderscheid tusschen rentegevende en niet-rentegevende werken een voldoende zekeren grondslag mist, in verband waarmede nadere overweging is toegezegd van de vraag, of het toelaatbaar is om voortaan een grooter deel van de aan de uitvoering van bevoeiingswerken bestede kosten uit andere dan de gewone middelen te bestrijden. Deze overweging heeft geleid tot de slotsom, dat van bovengenoemd bedrag van f 8 600 000 zonder bezwaar, behalve eene som van f 292 000 voor werken, waarvan reeds vroeger de rentabiliteit werd geacht vast te staan, nog ongeveer de helft van het overblijvend gedeelte, dat is ± f 4 100 000 onder de buitengewone uitgaven kan worden gerangschikt.

Voor waterkeeringswerken is uitgetrokken een bedrag van f 1 350 000, tegen:

f 1 000 000	in 1919
750 000	„ 1918
668 000	„ 1917
530 000	„ 1916

terwijl aan werken van dezen aard in 1918 moest worden besteed een bedrag van rond f 2 000 000.

De belangrijkste waterkeeringswerken, die in 1920 nog in uitvoering zullen wezen, zijn die voor het bandjirvrijmaken van de hoofdsteden Batavia en Soerabaja.

De voltooiing der eerstgenoemde werken is eenigszins vertraagd door gebrek aan baggermaterieel, dat door de tijdsomstandigheden bezwaarlijk kon worden aangevuld.

Het bandjirkanaal is echter, zij het nog niet op vol vermogen, reeds in werking gesteld en heeft, kort na de opening, de hoofdplaats Batavia behoed voor de herhaling van overstromingen, als haar in Februari 1918 hebben geteisterd.

Voor opnemingen en werken in het belang der vischteelt is eenzelfde bedrag uitgetrokken als op de begrooting voor 1919. In het jaar 1918

(¹) Op dit bedrag is deze post door den Minister van Koloniën teruggebracht door het niet overnemen van het in de eerste gewone zitting van den Volksraad in 1918 aangenomen amendement tot verhooging van dit bedrag met f 1 000 000.— (Handelingen blz. 515).

(²) Met inbegrip van f 400 000 bij de aanvullingsbegrooting voor dat jaar aangevraagd.

zijn slechts opnemingen en onderzoekingen verricht, waaraan een gering bedrag is besteed.

Voor bevoeiingswerken geldt hetzelfde als bij de bespreking van de groep „Landsgebouwen” onder *i* is opgemerkt nopens het verschil tusschen de voor het doel uitgetrokken en de daarvoor in werkelijkheid bestede bedragen. Als totaal som voor vernieuwing van- en nieuwe bevoeiings- en afwateringswerken, waterkeeringswerken, zoomede maatregelen in het belang der vischteelt is daarom thans uitgetrokken een bedrag van f 10 000 000, welk bedrag overeenkomt met de som, welke in 1918 aan werken van den onderwerpeliĳken aard is besteed (f 9 817 000).

Onderafdeeling 316. Werken in het belang der volksgezondheid.

Naar het zich laat aanzien, zal ook in 1920 het gebrek aan hooger technisch personeel er toe leiden, dat op dit gebied op verre na niet in alle behoeften kan worden voorzien.

Als een gevolg van de instelling van een plaatselijken raad voor de Minahassa en van een gemeenteraad voor Menado, zijn de in het werkplan voor 1919 onder de Nos. 8 en 9 voorkomende werken: „Aanleg van eene drinkwaterleiding te Menado” en: „Aanleg van eene drinkwaterleiding te Tondano”, met de uitvoering waarvan tegen de verwachting nog geen begin gemaakt is kunnen worden, in het ontwerpwerkplan voor 1920 niet meer opgenomen, daar de uitvoering dier werken behoort tot de taak van die locale ressorten.

Onderafdeeling 324. Bezoldigingen en toelagen van het personeel voor het bedrijf der havens, alsmede schrijffloonen ten behoeve van die bedrijven met uitzondering van die, bedoeld bij de onderafdeelingen 319, 320, 321, 322 en 323. Instelling van de betrekking van Secretaris-boekhouder van de haven van Semarang (f 6000).

* Evenals aan de overige groote havens is het noodzakelijk, nu de haven van Semarang in bedrijf zal worden gebracht, aan den directeur dier haven toe te voegen een secretaris-boekhouder.

Aan de betrekking is, in overeenstemming met de voor dezen ambtenaar aan de haven Tandjong Priok vastgestelde bezoldiging, een traktement te verbinden van f 500 's maands, met 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 75 stijgende tot f 800 's maands, zoodat voor 1920 zal zijn te rekenen op een uitgaaf van f 6000.

Wegens de gebleken noodzakelijkheid is tot de instelling van de bovenbedoelde betrekking reeds bij wijze van tijdelijken maatregel overgegaan.

Aanstelling van personeel ten behoeve van het havenbedrijf te Semarang (f 60 000).

Invoering van eene vaste inrichting van het personeel voor het havenbedrijf, op den voet zooals voor de andere groote havens in Nederlandsch-Indië is voorgesteld, wordt voor Semarang voorloopig niet noodig geacht, aangezien deze haven nog grootendeels in uitvoering is. Wel wordt verwacht, dat het havenbedrijf in 1920 zoodanigen omvang zal hebben verkregen, dat de mogelijkheid tot aanstelling van personeel, uitsluitend ten behoeve van dat bedrijf, moet worden geopend. Daarvoor is een globale post uitgetrokken van f 60 000.

Personeel voor het bedrijf der haven van Tjilatjap (f 6 980).

Te Tjilatjap zal in 1920 nog niet kunnen worden overgegaan tot de invoering van eene vaste inrichting van het personeel, noodig voor het bedrijf der haven. Evenals ten vorigen jare wordt voor het tijdelijk in dienst te nemen personeel gerekend op f 45 000 of f 6 980 meer dan volgens de vorige raming opgebracht.

Onderafdeeling 325. Werken van geringen omvang, behoorende tot het havenwezen, w.o. gebouwen en opnemingen.

Voor dezen post is f 171 000 meer uitgetrokken dan in 1919.

De ervaring heeft geleerd dat het noodzakelijk is dien post te verhoogen om overschrijding daarvan te voorkomen.

Onderafdeeling 325. Verbetering van de haventoestanden te Semarang.

Voor de voortzetting van den bouw van hangars en andere onmisbare gebouwen zoomede voor de voortzetting van de in 1919 krachtig aangevangen bijkomende werken wordt voor 1920 noodig geraamd een bedrag van f 100 000

In verband met de gebleken noodzakelijkheid tot uitbreiding der opslagruimte aan de haven te Semarang wordt voor 1920 de bouw van een nieuwe hangar noodig geacht.

Daarvoor is gerekend op eene uitgaaf van. 120 000

Om dezelfde reden zal in dat jaar moeten worden overgegaan tot den bouw van een entrepôt-pakhuis. De kosten daarvan worden geraamd op	f	50 000
Voor den aanleg van wegen, die de verschillende pakhuizen en terreinen moeten verbinden, wordt noodig geacht eene som van		40 000
Verschillende terreinen om en nabij de haven moeten worden opgehoogd, gereed gemaakt voor bebouwing, met eene zandlaag afgedekt, gerioleerd en van afwatering voorzien.		
Voor het geheel in orde brengen hiervan wordt gerekend op eene uitgaaf van		160 000
Het is noodzakelijk om ten behoeve van de ophooging en afdekking met zand van vele terreinen over te gaan tot de inrichting van een zanddepot.		
Daarvoor wordt geraamd		75 000
Teneinde aan de havenarbeiders gelegenheid te geven hunne dagelijksche levensbehoeften in de onmiddellijke nabijheid in te koop, is de bouw van een passar noodig.		
Hiervoor is uitgetrokken		10 000
De uitgaven voor het niet tot het bedrijf der haven behoorend buiten de sterkte van het korps gevoerd personeel worden geraamd als volgt:		
1 Directeur	f	14 400
2 Ing. 3de kl.		12 900
1 Architect		8 400
1 Opzichter		4 860
2 Onderzochters		4 200
personeel voor het houden van toezicht op de uitvoering van werken		50 000
		<hr/> 94 760

zoodat voor den post noodig is een som van f 649 760
 waarvoor in ronde som wordt uitgetrokken f 649 800.

Onderafdeeling 325. Verbetering en uitbreiding van de havenwerken te Tjilatjap.

Voor de voortzetting van de verbetering der watervoorziening, waaronder gerekend het bouwen van een hoog-reservoir is gerekend op	f	50 000
Voor de voortzetting van den bouw van een kademuur ten behoeve van het steenkolenbedrijf der S.S. en van andere gegadigden wordt geraamd eene som van		750 000
Voor de opstelling van 2 der electriche kranen, bedoeld bij Hoofdstuk I der begroting wordt gerekend op eene uitgaaf van		15 000
Evenals ten vorigen jare wordt voor de uitvoering van werken, welke niet zijn voorzien, doch die in den loop van het jaar kunnen blijken noodig te zijn, geraamd een bedrag van		50 000
Binnen de grenzen van het haventerrein te Tjilatjap zijn gronden gelegen, waarop door derden eigendoms- dan wel gebruiksrechten worden uitgeoefend. In verband met de eischen van het havenbedrijf ter plaatse is het noodig die rechten af te koop.		
Daartoe is gerekend op een bedrag van ..		100 000
Het is noodig, om aan het havenbedrijf te Tjilatjap, evenals te Tandjoeng-Priok, eenig kapitaal te verstrekken ten behoeve van uitbetalingen ten laste van derden ter nadere verrekening. Hiervoor wordt geraamd		50 000
De uitgaven voor bezoldiging en toelagen van het niet bij het havenbedrijf betrokken, buiten de sterkte gevoerd personeel worden geraamd als volgt:		

2 Ingenieurs 3de klasse	f	11 400	
1 Opzichter 3de klasse		2 820	
1 Onderopzichter		2 400	
personeel voor het houden van toezicht op de werken		8 380	
			f 25 000

Derhalve worden de totale uitgaven ge-
raamd op f 1 040 000

VIII. GOUVERNEMENTSBEDRIJVEN.

Onderafdeeling 337. Personeel van het Departement.

Uitbreiding van het aantal administrateurs bij het Departement van Gouvernementsbedrijven met één voor den dienst van het Mijnwezen, tegen vermindering van het aantal referendarissen bij het Departement met één, eveneens voor genoemden dienst.

De omvangrijke werkzaamheden bij het 4de bureau (mijnverordeningen) van den dienst van het mijnwezen zijn van dien aard, dat eene speciale en langdurige ervaring noodig is om deze naar behooren te kunnen verrichten, zoodat het zeer gewenscht wordt geacht voor de leiding van dit bureau eene zoodanige regeling te treffen dat men daarvoor vele jaren verzekerd kan zijn van diensten van eenzelfden ambtenaar.

Deze leiding is nu opgedragen aan een referendarius bij het Departement van Gouvernementsbedrijven, die in verband met de bestaande dienstverhoudingen, bij eventueele benoeming tot eene hoogere betrekking wel licht van zijne tewerkstelling bij voornoemd bureau zou moeten worden ontheven.

Ten einde dit in het belang van den dienst te voor komen, wordt het noodig geacht de gelegenheid te openen om aan het hoofd van genoemd bureau een Referendarius of Administrateur te stellen, terwijl, aangezien de tegenwoordige titularis eerlang aan de beurt is om bevorderd te worden tot Administrateur, voor 1920 op laatstgenoemde betrekking voor den leider van het kantoor zal zijn te rekenen.

Deze maatregel vordert voor genoemd jaar geen meerdere uitgaven.

Onderafdeeling 338. Personeel van het Departement.

Herziening van de wedderegeling van den archivaris bij dit Departement (f 600).

Aangezien de werkzaamheden, verbonden aan het beheer van het archief sinds de oprichting van dit Departement meer dan verdubbeld zijn en ook overigen de daarvoor te dragen verantwoordelijkheid in zeer belangrijke mate is gestegen, wordt eene verbetering van de in 1910 vastgestelde wedderegeling voor den archivaris alleszins noodig en billijk geacht.

Hiertoe ware de archivaris bij dit Departement, even als reeds in 1915 voor zijn collega van het Departement van Binnenlandsch Bestuur is geschied, in het genot te stellen van eene aanvangsbezoldiging van f 400 's maand met twee driejaarlijksche verhoogingen elk van f 50 's maands tot eene eindbezoldiging van f 500 's maands.

Voor 1920 zal deze weddeverbetering eene meerderde uitgave van f 600 vorderen.

Onderafdeeling 340. Personeel van het Mijnwezen.

Instelling van de betrekking van commissie-topograaf (f 600).

Voor de vervulling van de betrekking van topograaf bij 's Lands mijndiensten is geenerlei technisch examen vereischt; slechts wordt nagegaan of de kandidaten geschikt zijn voor het verrichten van den vereischten meetkundigen arbeid, waarna de betrokkenen bij den dienst van het Mijnwezen of een der mijnbedrijven worden tewerkgesteld.

Kan derhalve de tegenwoordige bezoldiging dier topografen (f 275 tot f 375 per maand met vier driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands) alleszins voldoende worden geacht voor hetgeen van hen wordt geëischt, er worden bij den dienst van het Mijnwezen ook werkzaamheden van topografischen aard verricht, waarvoor, behalve de meetkundige kennis der topografen, ook andere en hoogere eischen worden gesteld, zoodals b.v. de zelfstandige beoordeeling van door beëdigde landmeter uitgevoerd meetwerk en opgemaakte berekeningen en daarnevens het kunnen toepassen van de administratieve en technische bepalingen van de mijnordonnantie en deze werkzaamheden kunnen niet geacht worden voldoende te worden beloond met de topografenbezoldiging.

Zij kunnen op één lijn worden gesteld met die van de topografen bij den Topografischen dienst, zoodat het voor de hand ligt om de daarmee belaste personen ook t

onder de bovengenoemde groepen van ambtenaren der Staatsspoor- en tramwegen, is het niet alleen billijk maar ook voor het dienstbelang noodzakelijk, de bezoldigingsregeling bij dezen dienst te herzien als volgt:

Bestaande regeling.						Nieuwe regeling.					
Betrekkingen.	Bezoldiging per maand.		Verhoogingen.			Betrekkingen.	Bezoldiging per maand.		Verhoogingen.		
	Minimum.	Maximum.	Aantal.	Bedrag.	Om de jaren.		Minimum.	Maximum.	Aantal.	Bedrag.	Om de jaren.
Onderafdeelingshoofd.	f 400	f 600	2	f 100	3	Onderafdeelingshoofd.	f 400	f 675	2	f 100	3
Commies.....	150	300	6	25	3	Commies.....	150	350	1	75	2
									4	25	2
									5	50	3

Deze maatregel zal voor 1920 eene uitgave van f 2 325 vorderen.

Onderafdeeling 86. Hoofdstuk I.
Onderafdeeling 347. Hoofdstuk II.
Opiumbereiding.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening zijn geraamd op f 5 214 000 tegen f 4 897 000 (1) voor 1919.

De toename der uitgaven voor 1920 met f 332 000 houdt verband met de stijging der bedrijfskosten, veroorzaakt door de hogere prijzen van verschillende bedrijfsbenodigdheden.

De ontvangsten, berekend op de wijze als bij de voorloopige ontwerp-begrooting voor 1919 is aangegeven, zijn geraamd op f 5 618 500.

Ter beoordeeling van vorengenoemd voor de bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening over 1920 genoemd bedrag, diene, dat blijkens de voorloopige uitkomsten over 1918 in dat jaar de bedrijfsuitgaven volgens de commercieele rekening bedroegen f 5 520 000 bij eene productie van 2 235 000 thails opium of f 2,47 per thail. Voor 1920 is gerekend op eene productie van 2 200 000 thails, hetwelk bij het voor dat jaar geraamd bedrag aan uitgaven — volgens de commercieele rekening — van f 5 618 500 neerkomt op een prijs per thail van f 2,55, of, vergeleken met 1918, van 8 cent per thail méér. Deze vermeerdering vindt haar oorzaak in de reeds besproken stijging der bedrijfskosten.

Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar bijlage 18 A van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Onderafdeeling 87. Hoofdstuk I.
Onderafdeeling 348. Hoofdstuk II.
Landsdrukkerij.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Aan bedrijfsuitgaven is voor 1920 uitgetrokken een bedrag van f 639 320 tegen f 633 980 voor het vorige begrotingsjaar, derhalve voor 1920 f 5 340 meer.

Deze verhooging der uitgaven is een uitvloeisel van meerdere personeelsuitgaven en verder een normaal gevolg van de gestadige uitbreiding en toename van den omzet van het bedrijf. Daarnaast is rekening gehouden met de verwachting, dat de prijzen voor papier en verdere benodigdheden eenigszins zullen dalen.

De ontvangsten berekend op de wijze als in de voorloopige ontwerp-begrooting voor 1919 is aangegeven, zijn te stellen op f 760 900.

Voor nadere gegevens zij verwezen naar de bijlage, letter 18 B van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Instelling van de betrekking van adjunct-boekhouder (f 2400).

Het is gewenscht naast de betrekking van boekhouder der Landsdrukkerij in te stellen die van adjunct-boekhouder, opdat in de eerste plaats bij afwezigheid van eerstgenoemden ambtenaar over een ter zake kundigen

(1) Dit bedrag is f 950 000 lager dan dat bij de voorloopige begrooting voor 1919 vastgesteld, doordat de Minister van Koloniën den aankoop van ruw opium, alsmede de productie, met 400 kisten heeft verminderd. (Zie blz. 78 der Memorie van Toelichting op de Ministerieele ontwerp-begrooting 1919).

Onderafdeeling 88. Hoofdstuk I.
 Onderafdeeling 349. Hoofdstuk II.
 Goudontginning in Benkoelen.
 Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Onderafdeeling 87. Hoofdstuk I.
 Onderafdeeling 350. Hoofdstuk II.
 Tin.
 Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Onderafdeeling 90. Hoofdstuk I.
 Onderafdeeling 351. Hoofdstuk II.
 Ombilinsteenkolenontginning.
 Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

vervanger kan worden beschikt en verder de boekhouder, die naast zijne vele belangrijke werkzaamheden nog voortdurend veel toezicht en controle heeft uit te oefenen op het onder hem geplaatste personeel, in zijn taak zal worden verlicht, hetwelk mede zeer noodig is te achten.

Aan de betrekking van adjunct-boekhouder ware te verbinden eene aanvangsbezoldiging van *f* 200 's maands met twee 3-jaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands tot eene eindbezoldiging van *f* 300 's maands.

De onderwerpelijke maatregel vordert voor 1920 eene meerdere uitgave van *f* 2 400.

De in de begrooting voor 1919 genoemde omstandigheden zijn oorzaak, dat de voor Tambang Sawah in voorbereiding zijnde ontginnings- en verwerkingsinstallatie niet voor de laatste helft van 1919 in bedrijf kan komen.

Aangenomen mag echter worden, dat vóór het begin van 1920 de voorbereiding der ertsbewerking te Lebong Simpang gereed zal zijn, in verband waarmede voor deze ontginning in 1920 op eene verwerking van 7 000 ton erts kan worden gerekend, waarvoor de bedrijfskosten, geraamd op *f* 20 per ton verwerkt erts, op *f* 140 000 zijn te stellen. Voor Tambang Sawah kan voor 1920 gerekend worden op eene verwerking van 13 000 ton. Hiervoor zijn de bedrijfsuitgaven te stellen op *f* 35 per ton of in totaal *f* 455 000.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsboekhouding van beide ontginningen te zamen zijn dus voor 1920 te ramen op *f* 595 000.

De opbrengst van de te Lebong Simpang te verwerken 7000 ton erts wordt, aannemende eene extraheerbare metaalwaarde van *f* 25 per ton, op *f* 175 000 geraamd. Voor Tambang Sawah kan de opbrengst der te verwerken 13 000 ton, tegen een extraheerbare metaalwaarde van *f* 50 per ton, op *f* 650 000 worden gesteld, zoodat de opbrengst van beide ontginningen te zamen kan worden geraamd op *f* 825 000.

Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar bijlage gedrukt stuk No. 18 C van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening zijn geraamd op *f* 9 845 400, derhalve op *f* 37 620 méér dan voor 1919. Hierbij is uitgegaan van de veronderstelling, dat in het begrootingsjaar, evenals voor 1919 was aangenomen, 230000 pikol tin zal worden geproduceerd.

De hoogere raming voor de bedrijfsuitgaven komt in hoofdzaak op rekening van de regelmatige bezoldigingsverhoogingen en voorts nog op eene vermeerdering van de kosten van aanschaffing van voor het bedrijf benodigd materieel.

De raming voor 1920 van de bedrijfskosten volgens de commercieele boekhouding, berekend op de wijze als in de toelichting op de Indische ontwerp-begrooting voor 1919 is aangegeven, bedraagt *f* 10 458 040 tegen *f* 10 257 010 voor 1919. De werkelijke kosten op Banka per pikol tin zijn dus voor 1920 geraamd op ca. *f* 45,40 tegen ca. *f* 44,60 voor 1919.

Bij de raming der ontvangsten voor 1920 is evenals voor 1919 uitgegaan van eene opbrengst van *f* 130 per pikol.

Voor nadere inlichting wordt verwezen naar de bijlage gedrukt stuk No. 18 D van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening zijn voor 1920, aannemende eene productie van 600000 ton, geraamd op *f* 5 994 000 tegen *f* 5 363 000, bij eene geraamde productie van 565000 ton, voor 1919.

De toename van deze uitgaven met *f* 631 000 is het gevolg van de grootere productie, vermeerdering van ladings- en vervoerkosten.

Volgens de commercieele rekening bedragen de bedrijfsuitgaven (de zelfkosten der kolen *f. o. b.* te Emmahaven) voor 1920 *f* 5 513 000 of *f* 9,70 per ton ladingen *f* 10,70 per ton bunkerkolen.

Blijkens de voorloopige uitkomsten van 1918 bedroegen deze kosten resp. *f* 10.80 en *f* 12.75.

Bij de raming der ontvangsten is aangenomen, dat van de 600000 ton geproduceerde kolen 25000 ton voor eigen gebruik noodig zijn, zoodat 575000 ton voor afzet beschikbaar zijn. Voorts dat hiervan 60000 ton zullen zijn af te leveren aan de Sumatra-Staatsspoor tegen den prijs van *f* 6,30 per ton, 305000 ton als ladingkolen tegen een gemiddelden prijs van *f* 12 per ton en 210000 ton als bunker kolen tegen een gemiddelden prijs van *f* 14 per ton. Op grond van deze aanname zullen de ontvangsten zijn te ramen op *f* 6 978 000 of *f* 1 041 000 meer dan voor 1919.

Zie voorts bijlage gedrukt stuk No. 18 E van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Uitbreiding van het aantal electrotechnische ambtenaren bij den dienst voor Waterkracht en Electriciteit met één ten behoeve van de Ombilinmijnen, tegen vermindering van het aantal werktuigkundige opzieners bij die mijnen met één (*f* 2400).

Overeenkomstig het op blz. 107 van de Memorie van Toelichting op de Indische ontwerp-begrooting voor 1919 aangegeven beginsel, dient het algemeen toezicht over de elektrische centrale der Ombilinmijnen te worden opgedragen aan een electrotechnisch ambtenaar van den dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

In verband hiermede wordt voor 1920 gerekend op uitbreiding van het aantal electrotechnische ambtenaren van genoemden dienst met één, om te werk gesteld te worden bij de centrale van genoemd mijnbedrijf.

Deze maatregel vordert voor 1920 eene meerdere uitgaaf van *f* 2 400.

Onderafdeeling 91. Hoofdstuk I.
Onderafdeeling 352. Hoofdstuk II.
Poeloe-Laoetsteenkolenontginning.
Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Evenals voor 1919 is de productie te ramen op 200000 ton en de hoeveelheid voor aflevering beschikbaar op 182000 ton, indien wordt aangenomen, dat voor eigen gebruik 18000 ton kolen noodig zijn.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening zijn geraamd op *f* 2 290 000 of op *f* 45 000 minder dan voor 1919 is aangenomen.

Het totaal van de bedrijfsuitgaven volgens de commerciële rekening (de zelfkosten der kolen geleverd f. o. b. te Stagen) wordt geraamd op *f* 1 945 700 of *f* 10,81 per netto-gewonnen ton kolen. In 1917 hebben die kosten in werkelijkheid bedragen *f* 11,75, terwijl volgens de voorloopige uitkomsten die kosten in 1918 *f* 13,60 zullen zijn. Dat niettemin voor 1920 *f* 10,81 per netto-gewonnen ton kolen voldoende wordt geacht, is een gevolg van de omstandigheid, dat de netto-productie ad 182000 ton voor 1920 geraamd belangrijk hooger is dan die in de jaren 1917 en 1918 verkregen.

Bij de raming der ontvangsten is aangenomen, dat van de netto-productie van 182000 ton kolen 125000 als ladingkolen tegen een gemiddelden prijs van *f* 10 en 57000 ton als bunker kolen tegen den gemiddelden prijs van *f* 12 zullen worden afgeleverd. Op grond van die aanname zullen de ontvangsten zijn te ramen op *f* 1 935 000 of *f* 15 000 meer dan voor 1919.

Zie verder bijlage Gedrukt stuk No. 18 F van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Onderafdeeling 92. Hoofdstuk I.
Onderafdeeling 353. Hoofdstuk II.
Boekit Asemsteenkolenontginning.
Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

In verband met de omstandigheid, dat deze steenkolenontginning eerst kortelings in bedrijf is genomen, kan door gemis van de noodige gegevens van dit bedrijf nog geen bedrijfsoverzicht worden gegeven als voor de bedrijven gebruikelijk is.

Verwacht wordt, dat in 1920 300000 ton kolen zullen worden geproduceerd, waarvan de zelfkosten volgens de begrotingsrekening op *f* 6,50 per ton, geleverd f. o. b. te Kertapati, worden geraamd of totaal op *f* 1 950 000. Rekent men voorts op *f* 1 000 000 voor het vervoer per K. P. M. van de voor de Gouvernementsdiensten benodigde kolen, dan bedraagt het totaal van de raming der bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening *f* 2 950 000.

Aannemende, dat de 300000 ton te produceeren kolen f. o. b. Kertapati worden afgeleverd tegen den gemiddelden prijs van *f* 12 per ton, dan kunnen de ontvangsten worden geraamd op *f* 3 600 000, benevens *f* 1 000 000 voor terug te betalen zeevracht.

Uitbreiding van het personeel bij de Boekit-Asemmijnen met één ingenieur bij 'sLands mijndiensten (f 4200).

Voor een goeden gang van zaken bij het in 1919 nieuw ingestelde bedrijf der Boekit-Asemsteenkolennijnen, zoodat om de productie dier mijnen geleidelijk op te kunnen voeren tot de gewenschte grootte is het noodig dat in 1920, boven den reeds in 1919 bij genoemd bedrijf in dienst gestelde ingenieur, nog een zoodanig ambtenaar in dienst wordt gesteld.

Deze maatregel zal voor 1920 eene meerdere uitgave vorderen van f 4200.

Onderafdeeling 93. Hoofdstuk I.
Onderafdeeling 354. Hoofdstuk II.
Zout.
Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Aangenomen wordt dat in 1920:
90000 kojang ruw zout zal worden aangemaakt en de gemiddelde aanmaakkosten per kojang bedragen f 12,52;
72000 kojang briketzout zal worden geproduceerd, waarvan de kosten per kojang zijn te stellen op f 21,30
72000 kojang briketzout zal worden vervoerd en verkocht, waarvan de kosten per kojang worden geraamd op f 47,19.

In verband hiermede dienen voor dat jaar de bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening voor den zoutaanmaak en -opslag, voor de zoutverpakking en voor het vervoer en den verkoop van zout, daaronder begrepen die voor algemeen beheer, te worden geraamd op onderscheidenlijk f 1 129 400, f 1 533 400 en f 3 390 300 of in totaal f 6 053 100 tegen f 6 393 607 voor 1919. Onder laatstgenoemde uitgaven zijn begrepen de f 450 000, ingevolge het door den Volksraad aangenomen amendement Van Hinloopen Labberton e. a. tot verhooging van den inkooprijs van het zout, waarmede voor 1920 geen rekening is gehouden (zie uitvoeriger toelichting in gedrukt stuk No. 18 G).

Dat niettemin de uitgaven voor 1920 slechts f 340 507 lager zijn, wordt veroorzaakt door:

- 1^o. vermeerdering van den aanmaak van ruw zout met 5000 kojang;
- 2^o. de stijging van de briketteerings- en verpakkingskosten met f 1,46 per kojang tengevolge van de omstandigheid, dat verwacht wordt, dat ook in 1920 nog geen voldoende hoeveelheid karton zal kunnen worden verkregen en men derhalve in dat jaar gebruik zal moeten maken van nog meer duurder verpakkingsmateriaal;
- 3^o. vermeerdering van de te vervoeren en verkoopen hoeveelheid gebriketteerd en verpakt zout met 1000 kojang.

Volgens de commercieele rekening bedragen de geraamde bedrijfsuitgaven voor 1920 voor:

den aanmaak en opslag	f 1 358 400
de zoutverpakking	f 1 933 400
het vervoer en den verkoop	f 3 585 300

of onderscheidenlijk f 15, f 26,85 en f 49,79 per kojang tegen onderscheidenlijk f 20,29, f 24,70 en f 50,90 per kojang volgens de raming voor 1919.

In 1917 bedroegen die kosten voor den aanmaak en opslag en voor de zoutverpakking onderscheidenlijk f 20,30 en f 25,38, terwijl die voor het vervoer en den verkoop over dat jaar nog niet kunnen worden verstrekt.

De opbrengst uit den verkoop, evenals vorige jaren gesteld op gemiddeld f 240 per kojang, bedraagt voor het geraamde debiet van 72000 kojang f 17 280 000 tegen f 17 040 000 bij een geraamden verkoop van 71000 kojang voor 1919.

Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar bijlage gedrukt stuk No. 18 G van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Uitbreiding van het personeel bij den Zoutaanmaak op Madoera met twee opzichters en vier mantri's; verhooging van den post ondergeschikt personeel bij dien aanmaak met f 1200 (f 6120).

Het is te verwachten, dat in 1919 weder een gedeelte van het in aanleg zijnde zoutland Nembakor West gereed komt. Om dit gedeelte in bedrijf te kunnen stellen zal voor 1920 gerekend dienen te worden op uitbreiding van het personeel van den zoutaanmaak met 2 opzichters en 4 mantri's op de aan die betrekkingen verbonden bezoldigingen enz. en op een bedrag van f 1200 méé voor vermeerdering van het ondergeschikt personeel.

Onderafdeeling 355. Hoofdstuk II.
Vervoeren te water.
Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Voor 1920 worden de bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening geraamd op f 37 580 voor het Pontianak riviervervoer en op f 291 500 voor het Oost-Java zeevervoer tegen onderscheidenlijk f 36 800 en f 61 400 voor het vorig begrotingsjaar.

De vermeerdering dezer uitgaven voor het eerstgenoemd vervoer met slechts f 780 is gegrond op de uitkomsten over 1918, terwijl de belangrijke toename der uitgaven voor laatstgenoemd vervoer met f 230 100 uitsluitend een gevolg is van het in eigen beheer nemen van het zoutvervoer van Madoera naar Bagan Si Api-Api.

Volgens de commercieele rekening worden de bedrijfsuitgaven voor 1920 geraamd op f 44 560 voor het Pontianak riviervervoer en op f 389 700 voor het Oost-Java zeevervoer, tegen onderscheidenlijk f 44 200 en f 76 870 volgens de raming voor 1919.

Over 1917 hebben die uitgaven bedragen onderscheidenlijk f 38 950 en f 93 530 en volgens de voorloopige uitkomsten over 1918 onderscheidenlijk f 36 900 en f 142 100. De verhooging van laatstgenoemd bedrag is een gevolg van de toename van het vervoer in verband met de verstrekking van zout aan de visscherij te Bagan Si Api-Api.

De voor 1920 geraamde ontvangsten zijn f 41 000 voor het Pontianak riviervervoer en f 389 700 voor het Oost-Java zeevervoer tegen onderscheidenlijk f 35 200 en f 112 070 voor 1919.

Zie voorts bijlage Gedrukt stuk No. 18 II van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Uitbreiding van het personeel van het Oost-Java zeevervoer (f 7 800).

Met ingang van 1 April 1918 werd ten behoeve van het visscherij-bedrijf te Bagan Si Api-Api los Gouvernementszout verstrekt, welk zout door het Oost-Java zeevervoer werd vervoerd van Madoera naar de ter reede Soerabaja liggende schepen der Koninklijke Paketvaart Maatschappij, die het zout verder naar Bagan Si Api-Api vervoerde.

Aangezien 's Lands geldelijk belang medebracht het geheele zoutvervoer naar Bagan Si Api-Api in eigen beheer te nemen, werd daartoe besloten en in verband daarmee bij wijze van tijdelijken maatregel bij het Oost-Java zeevervoer in dienst gesteld het ondervolgend personeel tegen afvoering uit de sterkte van 1 administrateur. Deze tijdelijke maatregel ware te bestendigen, waarbij tevens de geldelijke positie van dat personeel ware te regelen als hieronder is aangegeven.

Aantal.	Betrekkingen.	Bezoldiging per maand.		Verhoogingen per maand.			Bedrag der maandelijksche vergoeding voor huis-huur bij gemis van een Gouvernementswoning.
		Laagste.	Hoogste.	Aantal.	Bedrag.	Om de jaren.	
1	Administrateur ...	f 400	f 600	2	f 100	3	f 75
1	Onderadministrateur.....	250	400	3	50	3	50
1	Machinist.....	250	400	3	50	3	50

Deze maatregel verhoogt de begrooting voor 1920, in vergelijking met die voor 1919, met f 7 800.

Onderafdeeling 94. Hoofdstuk I.
Onderafdeeling 356. Hoofdstuk II.
Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.
Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening zijn geraamd op f 14 471 080 tegen f 13 411 780 voor het jaar 1919.

De toename van deze uitgaven met f 1 059 300 is een gevolg van de voortdurende uitbreiding van den dienst, waardoor alleen reeds de personeele uitgaven met bijna f 750 000 moesten worden verhoogd.

De opbrengst van het bedrijf is op grond van de uitkomsten over 1918 en rekening houdende met de jaarlijksche toename van de ontvangsten door de uitbreiding van het verkeer, geraamd op f 15 169 500 tegen f 13 324 000 voor 1919.

De uitgaven volgens de bedrijfsrekening zijn te ramen op f 19 798 417, zoodat over het begrotingsjaar een ver-

Indienststelling van zes Hoofdelectrotechnische ambtenaren bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst (*f* 43 200).

lies wordt geraamd van *f* 4 628 917 tegen *f* 4 707 748 voor 1919.

Zie voorts de bijlage gedrukt stuk No. 181 van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

De ervaring bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst heeft geleerd, dat het mogelijk is een aantal tot dusver door ingenieurs verrichte werkzaamheden op te dragen aan personen van lagere technische ontwikkeling, doch die voldoende onderlegd zijn en eene rijpe ervaring hebben, n.l. aan de allerbesten der electrotechnische ambtenaren 1ste klasse.

In verband hiermede ware in te stellen de betrekking van „Hoofdelectrotechnisch ambtenaar”. Waar de electrotechnische ambtenaren 1ste klasse een wedde genieten van *f* 400 tot *f* 600 's maands, zou aan de nieuwe betrekking met het oog op de daaraan te stellen eischen eene maandelijksche bezoldiging verbonden kunnen worden van *f* 600 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands tot *f* 800 's maands.

In totaal zijn voor den telegraaf- en den telefoondienst noodig — de 4 ingenieurs-afdeelingshoofden niet medegerekend — 25 ingenieurs en 16 hoofdelectrotechnische ambtenaren. Evenwel kan wegens tekort aan daarvoor geschikt personeel voor 1920 op niet meer dan 6 hoofdelectrotechnische ambtenaren worden gerekend, waarvoor *f* 43 200 is uitgetrokken.

In afwachting dat alle 16 plaatsen voor hoofdelectrotechnisch ambtenaar door personen van dien rang kunnen worden ingenomen, zijn meer dan 25 ingenieurs noodig. Hun aantal is evenwel voor het loopende jaar geraamd op 28, daar, gelet op het aantal ingenieurs dat zich beschikbaar stelt, naar alle waarschijnlijkheid op niet meer gerekend kan worden.

Instelling van de betrekking van commies-titulair bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst en indienststelling van 15 van deze ambtenaren (*f* 10 200).

In verband met het tekort aan commiezen bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst zijn in den laatsten tijd bij wijze van proef eenige van de door deze ambtenaren in te nemen plaatsen bezet door geëxamineerde en ongeëxamineerde commiezen der 3de klasse, voorzover deze in algemeene ontwikkeling en vakkennis boven hun ranggenooten uitstaken en deden verwachten onder bepaalde voorwaarden en omstandigheden die hoogere taak goed te kunnen vervullen.

Deze proefneming is geslaagt. Het komt echter bilijk voor deze ambtenaren, die nu zooveel beter werk verrichten, ook in titulatuur en bezoldiging van hun ranggenooten te onderscheiden.

Derhalve wordt voorgesteld bij genoemden dienst de betrekking in te stellen van commies-titulair, waartoe dan zoowel geëxamineerde als ongeëxamineerde commiezen der 3de klasse, ongeacht hun landaard, benoembaar zouden zijn en voor 1920 op 15 van deze ambtenaren te doen rekenen. Aan deze betrekking ware te verbinden eene aanvangsbezoldiging van *f* 180 's maands met ééne tweejaarlijksche verhooging van *f* 20 's maands en zes tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands tot eene eindbezoldiging van *f* 350 's maands.

In totaal zal bij invoering van den voorgestelden maatregel aan bezoldigingen en weddeverhoogingen een bedrag van *f* 46 920 noodig zijn, benevens *f* 9 000 voor verhooging van den post „assistenten”. Hiertegenover staat evenwel eene totale vermindering aan bezoldigingen en weddeverhoogingen van *f* 45 720 voor de geëxamineerde commiezen 3de klasse en voor de tot de groep der klerken behorende ongeëxamineerde commiezen 3de klasse, aangezien deze beide groepen van ambtenaren niet meer zullen worden aangevuld en laatstgenoemd bedrag dus vrij komt.

Voor 1920 zal deze maatregel dus eene meerdere uitgave van *f* 10 200 vorderen.

Verhooging van den post „kosten van bestelling” der bedrijfsuitgaven van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst met *f* 7 000, voor toekenning van toelagen aan beheerders van sommige bestelhuizen.

Voor de geregelde uitwisseling van dienstbrieven is krachtens het bepaalde in Bijblad No. 3875 indertijd de districtspost ingesteld. Bij Bijblad No. 4801 werd aan de ambtenaren belast met de behandeling van de districtspost ambtshalve opgedragen de verzameling en doorzending van de particuliere brieven. Dit leverde

Uitbreiding voertuigpark.

Reeds werd in de begrooting voor 1918 in de toelichting op de kapitaalsuitgaven betreffende de uitbreiding van bestaande lijnen met een enkel woord melding gemaakt van den achterstand, ontstaan in de door de ongedachte vervoersstijging noodzakelijke uitbreiding, zoowel op bouwkundig gebied als van het voertuigpark, welke uitbreiding sinds 1914 tot het allernoodzakelijkste werd beperkt. De omstandigheden zijn echter eene belemmering geweest voor de uitvoering van het voornemen om in 1918 dien achterstand in te halen. In 1919 zal getracht worden met die dringend noodige inhaling een begin te maken, doch het is te verwachten, dat eerst in 1920 het economisch evenwicht zoodanig zal zijn hersteld, dat voldoende materialen kunnen worden aangeschaft, om met kracht te kunnen tegemoet komen aan de steeds stijgende vervoerseischen.

Noodig is daartoe niet alleen groote uitbreiding van het locomotief- en voertuigpark, maar ook tot standbrenging op ruime schaal van werken, die tot verhooging van het nuttig effect van het aanwezige materieel kunnen bijdragen.

Verbetering van goederenemplacementen.

Onder die maatregelen neemt de verbetering van goederenemplacementen eene voorname plaats in. De hieraan verbonden kosten vormen een gedeelte van het bedrag hierboven genoemd achter „Overige bouwkundige werken”.

Bekend is hoezeer de inrichting der emplacementen van invloed is op den omloop van het materieel; de waarheid hiervan is echter nooit zoo duidelijk geworden als in de moeilijke periode, welke als gevolg van den oorlog is en nog wordt doorgemaakt. Vroeger bleven de gebreken of onvolkomenheden dikwijls verborgen, dan wel — waren zij bekend — schrikte men terug voor de consequenties verbonden aan afdoende maatregelen; thans, nu het vraagstuk van het materieelgebruik alle aandacht eischt, zijn vele gebreken van de emplacementen aan het licht getreden en uitbreiding en ombouw der belangrijkste hoogst urgent gebleken.

Behalve de reeds onderhanden zijnde verbetering der spoorweginrichtingen te Batavia en Soerabaja komen al dadelijk voor uitbreiding in aanmerking de emplacementen te Djokjakarta, Tjilatjap, Probolinggo en Emmahaven, waarvoor respectievelijk f 120 000, f 425 000, f 409 000 en f 2 225 000 in 1920 aangevraagd wordt.

Spoorverdubbelingen.

Ook de verdubbeling der sporen op de belangrijke lijnvakken komt ten goede aan eenen snelleren omlooptijd van het materieel.

Zooals reeds in noot 12 van de toelichting op de kapitaalsuitgaven der Staatsspoor- en Tramwegen in de Memorie van Toelichting der begrooting van 1918 voor de spoorverdubbeling Meester-Cornelis/Tjikampek vermeld is, doen de belangrijke toeneming der verkeersdichtheid, de hoogere eischen, die aan de doorgaande en daarop aansluitende verbindingen gesteld worden en de bijzondere diensten welke in bepaalde omstandigheden, zooals bij terugkeer van Mekkagangers, bij vacaties, manoeuvres of expedities, van de spoor- en tramwegen worden gevergd de behoefte tot belangrijke vergrooting der capaciteit van verscheidene lijnen sterk gevoelen.

Daar de bovengenoemde factoren zich in steeds sterker mate doen gelden, is het noodzakelijk geregeld door te gaan met de spoorverdubbeling der voornaamste lijnen en ligt het daarom in de bedoeling voor de eerstvolgende jaren geregeld een bedrag voor spoorverdubbeling op de begrooting te brengen.

Voor 1920 is gerekend op de voortzetting van de verdubbeling van het lijnvak Meester-Cornelis/Tjikampek, terwijl tevens een begin zal worden gemaakt met de spoorverdubbeling der lijnvakken Padalarang—Tjitjalingka en Krian-Kertosono.

Overige werken.

Voor de verdere uitbreiding van in bedrijf zijnde lijnen, waarvan de kosten eveneens begrepen zijn in den post „Overige bouwkundige werken”, zal een bedrag noodig zijn van f 5 109 000, dus ruim f 2 000 000 meer dan voor

1919 werd aangevraagd. Deze gelden zijn eensdeels noodig voor noodzakelijke voorzieningen om het steeds stijgend vervoer naar behooren te kunnen bedienen, en anderdeels voor de uitbreiding van de electriche centrale te Kampong Doerian bij Padang, de bouw van een nieuwe locomotiefloods te Meester-Cornelis en de bouw van een magazijn te Meester-Cornelis, ter vervanging van het magazijn te Bandoeng, dat niet meer aan de eischen voldoet en dat voor een groot deel der op de vlaktelijnen in West-Java te bergen goederen tot oneconomisch transport aanleiding geeft.

Rollend materieel voor de tramwegen.

Voor de inhaling van den reeds boven genoemden achterstand in de uitbreiding van het rollend materieel zal voor de exploitatiekringen der spoorwegen op Java en Sumatra's Westkust noodig zijn f 5 006 000 tegen f 3 682 000 in 1919, terwijl voor de exploitatiekringen der tramwegen op Java, Atjeh en Zuid-Sumatra f 382 000 tegen slechts f 64 000 in 1919 is gevraagd. Men kon in vorige jaren voor de tramwegen met een gering bedrag volstaan, omdat het oude materieel der spoorwegen aldaar werd benut. Deze regeling zal in verband met de minder strenge eischen te stellen aan het rollend materieel voor de tramwegen nog slechts gedeeltelijk worden gehandhaafd, zoodat daarvoor nieuw aan te schaffen licht materieel het gebrek aan voertuigen zal aanvullen.

Voor de uitvoerige toelichtingen wordt verwezen naar de bijlage gedrukt stuk No. 18 J van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

III. Algemeen overzicht van de Opname en aanleg van nieuwe lijnen.

In 1919 werd voor Opname en aanleg exclusief de onder volgende aanleglijnen een bedrag geraamd van f 723 000, terwijl voor 1920 f 800 000 noodig wordt geacht.

Voor de uitvoering van aanlegwerken zijn tegenover de raming van 1919 voor 1920 de volgende bedragen begroot:

Spoorlijnen:	1919.	1920.
Zuid-Sumatra	f 3 969 000	f 3 650 000
Moeara-Enim/Lahat	300 000	2 200 000
Bandjar/Parigi	251 000	—
Doortrekking van Bandjar/Parigi tot Tjidjoelang	200 000	—
Tramlijnen:		
Rogodjampi/Kalisetail	100 000	416 000
Djatinangor/Tjitali	609 000	314 000
Bandoeng/Koppo	500 000	783 000
Gempolkerep/Kertosono	1 065 000	—
Toeloengagoeng/Trengalek/Toegoe	400 000	1 167 000
Pajacombo/Limbanan	386 000	—
Soemoroto/Badegang en Ponorogo/Slahoeng	100 000	466 000
Zuid-West Celebes tramlijnen	600 000	1 500 000
Verbetering Oosthaven	700 000	—
Verbinding Telokbetong/Tandjongkarang	250 000	—
	f 9 430 000	f 10 496 000

Zie voor de toelichting hierop de bijlage gedrukt stuk No. 18 J van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Onderafdeeling 357 b. Personeelsuitbreiding (f 32 400).

Aangezien bij den dienst van Opname der Staatsspoor- en tramwegen voor terreinopnemingen gedeeltelijk volstaan kan worden met personen, die aan lagere eischen voldoen dan de opzichters 2de klasse en opzichters 1ste klasse en daarom ook lager kunnen worden bezoldigd, wordt het wenschelijk geacht om naast laatstgenoemde betrekkingen in te stellen die van opnemer 2de klasse en opnemer 1ste klasse, aan welke nieuwe betrekkingen bezoldigingen waren te verbinden onderscheidenlijk van f 125 's maands, met 3 tweejaarlijksche verhoogingen van f 25, tot eene eindbezoldiging van f 200 's maands en van f 200 's maands met 3 tweejaarlijksche verhoogingen van f 25 en 1 driejaarlijksche verhooging van f 50, tot eene eindbezoldiging van f 325 's maands. Hierdoor zal bij den dienst van Opname een kleiner aantal

opzichters dan anders noodig zijn en tevens besparing verkregen worden.

Voor 1920 dient te worden gerekend op 6 plaatsen voor opnemer 1ste klasse en op 12 plaatsen voor opnemer 2de klasse, hetwelk voor dat jaar eene uitgave van f 32 400 zal vorderen.

Onderafdeeling 357 c. Hoofdstuk II.
Automobiëldiensten.
Algemeen overzicht der te verwachten
bedrijfsuitkomsten.

Met het einde 1919 voor de diensten in Palembang en Benkoelen beschikbare aantal vrachtauto's kan ook voor 1920 worden volstaan, terwijl in verband met het steeds stijgende gebruik van personenwagens, gerekend moet worden op eene uitbreiding met 2 personenauto's, nl. één voor elk der beide diensten, waarvan de kosten op f 10 000 geraamd worden.

Voor verbouwing der garage te Benkoelen alsmede voor uitbreiding van diverse garages en bouw van hulpgarages en uitbreiding van de werktuiglijke inrichting der genoemde diensten zal een bedrag van f 13 000 noodig zijn.

De personeelsuitgaven zijn ongeveer gelijk aan de voor 1919 toegestane, terwijl met het oog op de te verwachten prijsvermindering van de verschillende materialen tengevolge van de beëindiging van den oorlog de overige bedrijfsuitgaven voor die diensten zijn begroot op onderscheidenlijk f 153 500 en f 240 300 tegen f 175 500 en f 263 250 voor 1919.

Tegenover deze uitgaven wordt gerekend op een bedrag aan inkomsten voor 1920 van onderscheidenlijk f 330 000 en f 460 000, welke sommen gelijk zijn aan de voor 1919 geraamde.

In verband met het steeds toenemend gebruik van personenwagens en het grootere verkeer op de hoofdlijn Fort de Kock—Baligé is voor den automobiëldienst ter Sumatra's Westkust voor 1920 gerekend op uitbreiding van het wagenpark met 3 personen- en 4 vrachtautomobielen ten bedrage van f 51 000, terwijl voor uitbreiding der garages en werktuiglijke inrichting f 2 000 is opgebracht.

De groote uitgebreidheid der lijnen van dezen dienst zal het wenschelijk maken in 1920 het bedrijf in 2 exploitatiekringen te splitsen, waarvoor behalve de hieronder toegelichte uitbreiding met één administrateur ook eene verhooging der overige personeelsuitgaven wordt noodig geacht en waaraan dus voornamelijk de stijging hiervan met f 10 500 is te wijten. Als gevolg van het hooger geraamd aantal af te leggen kilometers is ook het bedrag der overige uitgaven ten opzichte van 1919 een weinig verhoogd. Bij deze raming is echter, evenals bij die der andere automobiëldiensten, rekening gehouden met de voor 1920 te verwachten prijsvermindering der verschillende materialen.

De opbrengst van dezen dienst is geraamd op f 530 000 voor 1920 tegen f 500 000 voor 1919.

Voor de automobiëldiensten op Java is, in verband met de nieuw te openen lijnen in de Preanger, gerekend op eene aanschaffing van 15 vracht- en 5 personenwagens, waarvoor een bedrag van f 160 000 benoodigd is. Voor den bouw van nieuwe en uitbreiding der bestaande garages en der werktuiglijke inrichtingen is f 30 000 geraamd.

In verband met deze belangrijke uitbreiding van den dienst is, behalve de hieronder afzonderlijk toegelichte personeelsuitbreiding met twee werktuigkundigen, ook eene verhooging der overige personeelsuitgaven noodzakelijk, waaraan dus voornamelijk de stijging met f 48 100 is toe te schrijven.

De overige bedrijfsuitgaven zijn voor dezen dienst geraamd op f 218 700 tegen f 153 750 voor 1919. Ook bij deze raming is rekening gehouden met de te verwachten prijsvermindering der materialen.

Tegenover deze uitgaven staat voor 1920 een vermeerdering der inkomsten met f 190 000.

Op grond van het vorenstaande worden in totaal voor de automobiëldiensten de bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening voor 1920 geraamd op f 1 287 500 tegen f 1 198 450 in 1919 of f 89 050 méér, terwijl de ontvangsten voor beide genoemde jaren onderscheidenlijk

zijn begroot op totaal *f* 1 785 000 en *f* 1 565 000, of *f* 220 000 méér.

Volgens de commercieele rekening worden de bedrijfsuitgaven voor 1920 geraamd op *f* 1 637 200 tegen *f* 1 468 460 voor 1919.

Deze uitgaven hebben in 1917 *f* 614 400 bedragen en zijn voor 1918 volgens de voorloopige uitkomsten op ± *f* 770 600 te stellen.

Het batig slot der bedrijfsrekening wordt voor 1920 geraamd op *f* 147 800 tegen *f* 96 540 voor 1919 of *f* 51 260 meer.

Zie verder bijlage gedrukt stuk No. 18 K van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Uitbreiding van het personeel bij den automobiëldienst met:

- a. één administrateur;
- b. twee werktuigkundigen (*f* 8400).

a. De groote uitgestrektheid der lijnen van de automobiëldiensten ter Sumatra's Westkust en de uitbreiding, welke in 1920 aan dit onderdeel van het bedrijf moet worden gegeven als een gevolg van het steeds toenemend personen- en goederenverkeer en het zeer druk gebruik, hetwelk van de hoofdlijn Fort de Kock—Baligé wordt gemaakt, noodzaken om den dienst aldaar met ingang van dat jaar te splitsen in 2 bedrijfskringen, waarvoor uitbreiding met een administrateur wordt noodig geacht.

b. De opening van nieuwe lijnen bij den dienst op Java, met name in de Preanger, in verband waarmede voor 1920 op eene belangrijke uitbreiding van het wagenpark is gerekend, maken het noodig het aantal werktuigkundigen bij dit onderdeel der automobiëldiensten eveneens voor dat jaar met twee uit te breiden.

De twee maatregelen vorderen voor 1920 eene meerdere uitgave van *f* 8400.

IX. OORLOG.

Algemeene opmerkingen omtrent het totaal cijfer van de uitgaven op beide hoofdstukken.

De uitgaven van Oorlog — met inbegrip van militaire pensioenen en gagementen; doch uitgezonderd pensioenen van het burger personeel — en de daartegenover staande ontvangsten kunnen blijken uit het volgend overzicht.

	UITKOMSTEN.					RAMINGEN.	
	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
UITGAVEN.							
Burgerlijke.....	<i>f</i> 2 843 628	<i>f</i> 3 027 831	<i>f</i> 2 020 436	<i>f</i> 2 100 238	<i>f</i> 2 207 688	<i>f</i> 2 435 286	<i>f</i> 1 876 463
Militaire.....	" 52 181 216	" 54 046 139	" 59 805 666	" 65 825 487	" 65 958 204	" 81 680 272	" 74 281 442
Buitengewone.....	" 822 691	" 357 000	—	—	—	—	—
Totaal.....	<i>f</i> 55 847 535	<i>f</i> 57 430 970	<i>f</i> 61 826 102	<i>f</i> 67 925 725	<i>f</i> 68 165 887	<i>f</i> 84 115 558	<i>f</i> 76 157 905
ONTVANGSTEN.							
Burgerlijke.....	<i>f</i> 910 764	<i>f</i> 935 928	<i>f</i> 34 179	<i>f</i> 36 487	<i>f</i> 36 800	<i>f</i> 33 000	<i>f</i> 42 000
Militaire.....	" 1 689 624	" 1 492 868	" 1 638 553	" 1 833 288	" 1 490 128	" 1 774 070	" 1 929 070
Totaal.....	<i>f</i> 2 550 388	<i>f</i> 2 428 796	<i>f</i> 1 672 732	<i>f</i> 1 869 775	<i>f</i> 1 535 928	<i>f</i> 1 807 070	<i>f</i> 1 971 070
MEER UITGEGEVEN DAN ONTVANGEN.							
Burgerlijke.....	<i>f</i> 1 932 864	<i>f</i> 2 001 903	<i>f</i> 1 986 257	<i>f</i> 2 063 751	<i>f</i> 2 170 883	<i>f</i> 2 402 286	<i>f</i> 1 834 463
Militaire.....	" 50 541 592	" 52 553 271	" 58 167 113	" 63 992 199	" 64 459 076	" 79 906 202	" 72 352 372
Buitengewone.....	" 822 691	" 357 000	—	—	—	—	—
Totaal.....	<i>f</i> 53 297 147	<i>f</i> 55 002 174	<i>f</i> 60 153 370	<i>f</i> 66 055 950	<i>f</i> 66 629 959	<i>f</i> 82 308 488	<i>f</i> 74 186 835

Als burgerlijke uitgaven zijn te beschouwen het meedeel der uitgaven voor den topographischen dienst, de kosten voor het escadron lijfwachten-cavalerie, zoomede de uitgaven voor de afzonderlijke inlandsche korpsen, niet tot het leger behoorende, t. w.: het legioen van Mangkoe Negro en de korpsen barisan.

Tegenover deze uitgaven staan als ontvangsten de opbrengst van den verkoop van kaarten bij den topographischen dienst en die van de verstrekking van water tegen betaling uit de gouvernements waterleidingen.

De overige ontvangsten — in hoofdzaak terugbetalingen van voorschotten en van hospitaalkosten, zoomede de op-

brengst van verkochte goederen — staan tegenover de militaire uitgaven.

Zooals uit het overzicht blijkt zijn de militaire uitgaven f 7 553 830 lager.

Dit is in hoofdzaak toe te schrijven aan de mindere uitgaven voor uit Europa te betrekken goederen, de besnoeiing op de uitgaven voor te verrichten geniewerken en de lagere raming van eenige globale posten, in verband met de inkrimping der werkelijke legersterkte en eene verwacht wordende daling van de prijzen van levensmiddelen en van de eenheidsprijzen van in Indië aan te schaffen materieel.

Ook voor burgerlijke uitgaven wordt op grond van herziene ramingen f 567 823 minder noodig geacht.

De kosten van nieuwe maatregelen, welke op de begrooting voor 1919 bij speciale onderafdeelingen werden uitgetrokken, zijn thans overgebracht naar de onderafdeelingen, waar ze meer eigenaardig thuis behooren.

HOOFDSTUK II DER UITGAVEN.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 365. Verbetering van de vooruitzichten van het schrijverspersoneel bij het leger.

Bij de overige departementen kunnen personen, die hebben voldaan aan hoogere eischen dan het z.g. kleinambtenaarsexamen als klerk worden in dienst gesteld op eene hoogere dan de normale aanvangsbezoldiging.

Ten aanzien van het schrijverspersoneel bij het departement van oorlog, hetwelk is gelijk te stellen met het klerkenpersoneel bij andere departementen, bestaat die gelegenheid niet.

Ongeacht den graad hunner ontwikkeling worden deze allen op dezelfde aanvangsbezoldiging aangenomen. Aangezien deze, indien de begrotingswetgever de voor de stellingverbetering van dit personeel voor 1919 aangevraagde gelden toestaat, slechts f 30 's maands zal bedragen, moeten de eischen zeer laag worden gesteld, hetgeen ten gevolge heeft dat alleen personen van zeer geringe ontwikkeling zich voor dienstneming als burgerlijk schrijver bij het departement van oorlog aanmelden. Daardoor worden niet alleen groote moeilijkheden onderhouden om te voorzien in de behoefte bij de verschillende militaire kantoren aan geschikte personen, aan welke met vertrouwen zelfstandig werk kan worden opgedragen — de schrijvers van de hoogere klasse — en bij de aanvulling van het commiezenpersoneel, doch de bestaande toestand is mede oorzaak dat de kantoorofficieren tal van werkzaamheden moeten verrichten, welke feitelijk behooren tot de taak van het schrijverspersoneel, zoodat hun eigenlijk werk daaronder lijdt, wat uiteraard remmend werkt op de behandeling van meer gewichtige aangelegenheden.

De tewerkstelling van werkelijk bekwame schrijvers bij het departement van oorlog moet evenals bij de andere departementen dan ook als een beslist vereischte worden beschouwd, waarom gelegenheid moet bestaan dezen personen dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging toe te kennen. Doordat thans voor elken rang in de legersamenstelling (§ 150) een bepaald aantal wordt genoemd, zoodat bevordering tot den hoogereren rang of de hoogere klasse — behalve van het voldoen aan de daarvoor gestelde eischen — afhankelijk is van het openvallen van plaatsen, is het niet mogelijk aan personen, voldoende aan hoogere eischen van bekwaamheid, eene grootere aanvangsbezoldiging toe te kennen — hetgeen zou overeenkomen met het al dadelijk bij indiensttreding aanstellen in eene hoogere klasse — omdat daardoor uiteraard de bevorderingsvooruitzichten van anderen worden geschaad.

In verband hiermede is voorgesteld de betrekkelijke paragraaf der legersamenstelling zoodanig te wijzigen, dat daarin slechts het totaal aantal schrijvers wordt vermeld. De bevordering van de militaire en burgerlijke schrijvers zal dan voortaan niet meer afhankelijk behoeven te zijn van het openvallen van plaatsen in de hoogerere rangen of klassen en zodoende kan aan hen, die daarvoor in de termen vallen, dadelijk eene hoogere bezoldiging worden toegekend. De bevordering kan verder zoodanig

worden geregeld dat zij plaats heeft, nadat de betrokkene — na te hebben voldaan aan de voor den hooger rang of voor de hoogere klasse gestelde eischen — gedurende een bepaalden termijn is opgenomen geweest in een betrekkelijk aanbevelingsregister. Bij de vaststelling van genoemden termijn, afzonderlijk voor elk van de beide groepen schrijvers, is rekening gehouden met de daarvoor bestaande pensioensvooruitzichten en, voor wat de burgerlijke schrijvers betreft, mede met het aantal in elke klasse toe te kennen regelmatige bezoldigingsverhoogingen.

Omtrent de aan dat voorstel verbonden meerdere uitgaven kan geen bepaalde raming worden gemaakt.

Neemt men, om de gedachten te bepalen, aan, dat uitsluitend militairen als schrijvers worden gebezigd en dat allen na 15 jaren dienst het leger verlaten, dan zou de gedachte regeling, vergeleken bij den huidige toestand, eene totale verhooging van uitgaven van $\pm f$ 267 000 eischen, zoodat gemiddeld per jaar gedurende de eerstvolgende 15 jaren zoude moeten worden gerekend op telkens $\pm f$ 17 800.

De werkelijke verhooging zal echter vermoedelijk aanzienlijk minder bedragen.

Daarom zal de praktijk moeten uitwijzen op welke vermeerdering van uitgaven voor elk volgend jaar moet worden gerekend.

In afwachting hiervan wordt voor 1920 gerekend op het hiervoren genoemd bedrag van f 17 800.

Onderafdeeling 395. Wijziging van het beginsel voor de vaststelling der vergoedingen voor levensmiddelen bij niet-verstrekking van levensmiddelen in natura.

Bij de berekening van vergoeding voor levensmiddelen werd tot dusver een tweeledig beginsel gehuldigd, naar gelang de betrokkenen in 's landsbelang dan wel op verzoek in het genot daarvan werden gesteld.

In het eerste geval wordt die vergoeding zoodanig berekend, dat belanghebbenden zich daarvoor ter plaatse eene gelijkwaardige voeding kunnen aanschaffen en geschiedt de berekening naar de plaatselijke marktprijzen, in het laatste geval geldt als beginsel, dat het bedrag daarvan gelijk moet zijn aan hetgeen door den Lande voor de aanschaffing van de niet ontvangen levensmiddelen zou moeten worden betaald.

De berekening geschiedt naar de prijzen, waarvan, krachtens de van Landswege gesloten overeenkomsten, de artikelen moeten worden geleverd of naar die, waarvoor zij zonder eene dergelijke overeenkomst worden aangekocht.

Laatstbedoeld beginsel voldoet door de gewijzigde tijdsomstandigheden niet meer aan den eisch der billijkheid.

Het vormen van menages door Europeesche militairen is in verschillende garnizoenen onmogelijk geworden, omdat het aantal deelnemers te gering is en een groot aantal militairen — in het bijzonder onderofficieren — gehuwd is en dus in redelijkheid niet verplicht kan worden aan eene menage deel te nemen.

Het vrijstellen van deelneming aan de menage en het uitkeeren van de vergoeding op verzoek, hetgeen vroeger tot de uitzonderingsgevallen behoorde en alsdan bij wijze van gunst geschiedde, is thans voor velen een uit de omstandigheden geboren, noodgedwongen maatregel.

Daar de van Landswege voor de beschikbaarstelling van het rantsoen te betalen prijzen in den regel belangrijk lager zijn dan de plaatselijke marktprijzen, beteekent de toekenning van die vergoeding voor de betrokkenen een ernstig nadeel.

Ook het ontvangen van levensmiddelen in natura is voor velen een bezwaar: voor de ongehuwden, omdat zij in den regel kostganger zijn, zoodat met de van Landswege verstrekte levensmiddelen geen rekening kan worden gehouden; voor de gehuwden, omdat een deel van het rantsoen niet wordt ontvangen of tegen lagere prijzen aan derden van de hand wordt gedaan.

Voor al door hen, die met Europeesche vrouwen gehuwd zijn, wordt op het rantsoen rijst als voeding geen bijzondere prijs gesteld en lijden zij derhalve het nadeel, dat zij de aanschaffing van andere hoofdvoedingsmiddelen zelf dienen te bekostigen.

Daarbij komt nog het groote ongerief voor de buiten

de kampementen wonende militairen, gehuwde zoowel als ongehuwde, dat elken dag het dagelijksche rantsoen moet worden afgehaald.

Het wordt daarom noodzakelijk geacht, ook aan deze militairen eene vergoeding toe te kennen, voldoende om zich plaatselijk de niet-verstreckte levensmiddelen aan te schaffen en die vergoeding, evenals voor degenen, die in 's Lands belang voedingsgeld en genieten, te berekenen naar de plaatselijke marktprijzen, in stede van naar de hiervoren bedoelde overeenkomst- of aanschaffingsprijzen.

De aan dezen maatregel verbonden verhooging der jaarlijksche uitgaven wordt geraamd op f 200 000.

Onderafdeeling 398. Uitgaven voor de vernieuwing van in gebruik zijnde auto's.

Tot dusver was het gebruikelijk, dat de gelden, benodigd voor aanschaffing van motorvoertuigen, telkenmale bij gebleken behoefte ten laste van den post „vervoer” werden aangevraagd, terwijl bij de raming van dien post hiermede geen rekening was gehouden.

Nu de behoeften voor den automobiendienst gaandeweg meer volledig kunnen worden overzien, komt het — ook regelmatigshalve — gewenscht voor, de raming van den post „vervoer” in den vervolge o. m. ook te gronden op de behoefte aan fondsen voor vernieuwing van de in dienst gestelde auto's. Voor het dienstjaar 1920 zal het noodzakelijk zijn te rekenen op vernieuwing van 8 personen auto's, 4 ziekenauto's, 1 eentons-, 1 tweetons- en 3 drietons vrachtauto's, welke alsdan vijf tot acht jaar in gebruik zullen zijn geweest. De vernieuwing van deze motorvoertuigen zal een uitgaaf vorderen van f 122 500; over 1920 kan echter met eene som van f 100 000 worden volstaan.

Onderafdeeling 424. Uitbreiding der vastgestelde legersterkte met het personeel benodigd voor de bij het departement van oorlog op te richten „Afdeling dienstplicht en reservepersoneel”.

De invoering van den dienstplicht voor Europeanen, het in het leven roepen van het reservepersoneel van het leger, zoomede de totstandkoming van de instelling van het reserve-kader, hebben uiteraard eene groote vermeerdering van arbeid veroorzaakt.

Eensdeels wordt deze arbeid verricht door een bij de Ie afdeling tijdelijk opgericht kantoor onder leiding van een daartoe tijdelijk aan een der korpsen van het leger onttrokken hoofdofficier, anderdeels door de z.g. militaire reglementen commissie, die daardoor in niet geringe mate wordt belemmerd in de uitoefening van hare eigenlijke taak.

De ondervinding heeft geleerd, dat voren aangegeven verdeling van arbeid niet bevorderlijk is aan een gelijkvormige, vlotte behandeling van de hier bedoelde onderdeelen van den dienst bij genoemd departement en dat het noodzakelijk is, alle werkzaamheden, den dienstplicht en het reservepersoneel betreffende, te doen verrichten onder éénhoofdige, rechtstreeks aan den Legercommandant verantwoordelijke leiding.

Aangezien het hoofd der Ie afdeling secretariaat — de eenige afdeling van het departement, waar de hier bedoelde onderdeelen van den dienst zouden kunnen worden ondergebracht — reeds thans geheel en al door zijn veel omvattende taak in beslag wordt genomen, is het aangegeven het departement met een nieuwe afdeling uit te breiden, waarbij alle aangelegenheden den dienstplicht en het reservepersoneel betreffende, behandeld zullen worden.

Die afdeling, aan te duiden als „Xe Afdeling. Dienstplicht en Reservepersoneel” ware onder leiding van een luitenant-kolonel of majoor van een der wapens te stellen en te splitsen in twee onderafdeelingen, n.l. „Dienstplicht” onder een majoor, c. q. luitenant-kolonel en „Reservepersoneel” onder een kapitein.

Zoolang omtrent de invoering van den dienstplicht voor niet-Europeanen nog niet is beslist, kan bij de onderafdeeling „Dienstplicht” — buiten het hoofd — worden volstaan met twee kapiteins of eerste luitenants, terwijl voor de onderafdeeling „Reservepersoneel” toevoeging van één kapitein of eerste luitenant aan het hoofd, voldoende wordt geoordeeld (*).

(*) Het personeel benodigd voor de voorbereiding van den dienstplicht voor niet-Europeanen zal tijdelijk bij de afdeling worden gedetacheerd.

Verder behooren bij de nieuwe afdeeling tewerkgesteld te worden één commies en vier militaire schrijvers.

Aan de verwezenlijking van onderwerprijken maatregel is eene vermeerdering van de jaarlijksche uitgaven verbonden van rond f 59 000; over 1920 kan echter met eene som van f 40 000 worden volstaan.

Ter zake is bereids eene tijdelijke voorziening getroffen.

Onderafdeeling 425. Herziening van de opleiding tot officier bij de korpsen barisan en het legioen van Mangkoe Negoro.

Reeds geruimen tijd doet zich de behoefte gevoelen om de opleiding tot officier bij de korpsen barisan van Ma doera en het legioen van Mangkoe Negoro te herzien waardoor tevens de bruikbaarheid dier troepenafdeelingen zal worden verhoogd.

Het peil van ontwikkeling van de tot deze korpsen behorende officieren dient te worden verbeterd door voortaan alleen die jongelieden op te leiden tot officier, die de hoogste klasse van eene openbare Europeesche lagere, Hollandsch-Inlandsche school dan wel eene daarmee overeenkomende inrichting met vrucht doorloopen hebben, of voldaan hebben aan het kleinambtenaarsexamen of een daarmee gelijkwaardig examen.

Dergelijke jongelieden zullen, met inachtneming van bepaalde leeftijdsgrenzen, in dienst kunnen treden als „aspirant-officier” en boven hunne gewone inkomsten als soldaat, korporaal of sergeant eene toelage genieten van f 20 's maands. De opleiding tot officier zal 4 jaren duren, gedurende welken tijd het vóór de indiensttreding genoten lager onderwijs wordt onderhouden, terwijl het onderwijs in de Nederlandsche taal geregeld zal worden voortgezet.

Zij, die geslaagd zijn in het officiersexamen, doch wegens gebrek aan plaats niet onmiddellijk tot 2e luitenant benoemd kunnen worden, worden aangesteld tot sergeant-majoor op eene maandelijksche bezoldiging van f 50, welk bedrag zoo noodig na drie jaren dienst in dien rang wordt verhoogd tot f 75.

In verband met de beduidend hoogere eischen van algemeene ontwikkeling en vakkennis, waaraan de aldus opgeleide officieren moeten voldoen, is het noodig om ook hunne bezoldigingen te herzien.

Rekening houdende met den aard en omvang hunner opleiding, hunne plaats in de Inlandsche samenleving en met de inkomsten van die Inlandsche bestuursambtenaren, met wie zij in maatschappelijken zin op één lijn kunnen worden gesteld, wordt het billijk geacht de bezoldigingen als volgt vast te stellen:

voor een luitenant-kolonel	f	380	
voor een majoor	na drie jaren werkelijken dienst in den rang	380	
		normale bezoldiging	330
voor een kapitein	na zes jaren werkelijken dienst in den rang	260	
		na drie jaren werkelijken dienst in den rang	260
		normale bezoldiging	230
voor een eerste-luitenant	na negen jaren werkelijken dienst in den rang	180	
		na zes jaren	165
		na drie jaren	150
voor een tweede-luitenant	normale bezoldiging	135	
voor een officier van gezondheid 2e klasse	na negen jaren werkelijken dienst in den rang	200	
		na zes jaren	230
		na drie jaren	200
		normale bezoldiging	170

Aangezien de officier van gezondheid uiteraard niet aan hoogere eischen behoeft te voldoen, zal voor dezen de nieuwe regeling bij de invoering van de reorganisatie onmiddellijk in werking behooren te treden.

De nieuwe inkomstenregeling zal mede moeten gelden voor de in dienst zijnde officieren, die ten aanzien van algemeene ontwikkeling en vakkennis aan de hoogere eischen voldoen, hetgeen echter met het meerendeel wel niet het geval zal wezen.

Voor deze groep officieren is evenwel ook verbetering van inkomsten noodig, wijl hunne bezoldiging, gelijk uit

onderstaande opgave blijkt, geheel onvoldoende is te achten met het oog op de algemeene stijging van den levensstandaard gedurende de laatste jaren.

Tegenwoordige bezoldigingsregeling:			
voor een luitenant-kolonel	f		260
voor een majoor		na drie jaren werkelijken dienst in den rang	260
		normale bezoldiging	210
voor een kapitein		oudste helft	160
		jongste helft	135
voor een eerste-luitenant		oudste helft eerste ¼ gedeelte...	110
		jongste helft tweede " "	95
voor een tweede-luitenant			80
voor een officier van gezondheid 2e klasse		oudste helft eerste ¼ gedeelte	150
		jongste helft tweede " "	125
		jongste helft	100

In verband met het vorenstaande zal op het tijdstip, waarop de nieuwe regeling nopens de opleiding tot officier in werking treedt, de bezoldiging van hen, die reeds officier zijn, verhoogd worden met f 40 per maand voor de hoofdofficieren en kapiteins, en met f 20 voor de eerste en tweede luitenants, terwijl voor deze laatsten zal worden bepaald — zooals ook bij het leger het geval is — dat zij, ook al is er in den naasthooger rang geen plaats open, na 3 jaren dienst als officier tot eersten luitenant worden bevorderd.

Bij wijze van overgangsmaatregel zal voorts nog bepaald worden, dat zij, die bij het inwerkingtreden van de reorganisatie zich reeds als soldaat, korporaal of onderofficier bij een barisankorps of bij het legioen in dienst bevinden, en bewijzen geven te voldoen aan dezelfde eischen van algemeene ontwikkeling en vakkennis als de aspirant-officieren van gelijken rang of stand, met verbreking van hun loopend verband eene nieuwe verbintenis als „aspirant-officier” zullen kunnen aangaan.

X. MARINE

Algemeene opmerkingen. De uitgaven voor marine en de daartegenover staande ontvangsten kunnen blijken uit het volgend overzicht.

	UITKOMSTEN.					RAMINGEN.	
	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.
UITGAVEN.							
Burgerlijk	f 6 405 485	f 6 485 147	f 6 525 822	f 6 710 263	f 6 716 363	f 7 978 163	f 8 889 780
Militair	6 657 400	6 426 128	7 111 294	7 248 777	6 755 686	9 440 700	10 213 400
Gemengd	6 872 695	6 739 633	9 169 856	7 711 618	8 606 488	9 646 838	9 743 821
Buitengewoon	541 869	114 442	521 976	254 299	178 000	150 000	150 000
Vlootuitbreiding	—	—	899 800	1 870 800	569 564	7 377 440	5 966 690
Te zamen	f 20 477 449	f 19 765 850	f 24 228 248	f 23 795 757	f 22 826 101	f 34 593 141	f 34 963 696
ONTVANGSTEN.							
Burgerlijk	f 2 446 922	f 2 160 279	f 2 153 439	f 1 333 169	f 2 084 408	f 3 048 814	f 3 076 600
Militair	462 842	571 649	816 298	333 710	548 639	631 900	756 900
Gemengd	5 848 554	6 112 160	6 513 982	7 119 564	7 829 568	6 591 700	7 679 300
Vlootuitbreiding	—	—	—	—	3 000 000	5 100 000	5 100 000
Te zamen	f 8 758 318	f 8 844 088	f 9 483 719	f 8 786 443	f 13 462 615	f 15 372 414	f 16 612 800
MEER uitgegeven dan ontvangen.							
Burgerlijk	f 3 958 563	f 4 324 868	f 4 371 883	f 5 377 094	f 4 631 955	f 4 929 349	f 5 813 180
Militair	6 194 558	5 854 579	6 294 996	6 915 067	6 207 047	8 808 800	9 456 500
Gemengd	1 024 141	627 473	2 655 874	592 054	776 920	3 055 138	2 064 526
Buitengewoon	541 869	114 442	521 976	254 299	178 000	150 000	150 000
Vlootuitbreiding	—	—	899 800	1 870 800	(†) 2 430 436	2 277 440	866 690
Te zamen	f 11 719 131	f 10 921 262	f 14 744 529	f 15 009 314	f 9 363 486	f 19 220 727	f 18 350 896

(†) meer ontvangen dan uitgegeven.

Ofschoon van 1915 af op de uitgaven voor de burgerlijke bouwwerken, in gebruik bij „Marine” en voor vergoedingen voor huisvesting en kantoren ten behoeve van tot „Marine” behoorend personeel is gerekend bij de VIIde Afdeeling, is, ter verkrijging van een juist beeld van de begrooting voor het departement der marine, bij de becijferingen van den vorenstaanden staat met bedoelde uitgaven rekening gehouden.

Op gelijke wijze is gehandeld ten aanzien van de uitgaven voor pensioenen e.d. voor personeel der oorlogsmarine en voor de te betalen rente van de uitgaven voor „Vlootuitbreiding”, welke uitgaven worden gekweten ten laste van de IIIde Afdeeling.

Onder „burgerlijk” zijn gebracht de uitgaven voor den hydrographischen dienst, de magnetische en weerkundige waarnemingen en de onder „Scheepvaart” behorende diensten, benevens de tegenover die uitgaven staande ontvangsten.

Tot de rubriek „militair” behooren de uitgaven voor het Nederlandsch eskader, de Indische militaire marine, de kazerneering aan den wal, de kweekschool voor Indische schepelingen te Makassar en de stations voor draadlooze telegraphie, benevens de tegenover die uitgaven staande ontvangsten.

Onder „gemengd” zijn gerangschikt de uitgaven voor het departement der marine en den algemeenen dienst, het marine etablissement, de steenkolenopslagplaatsen en pakhuizen, de aanschaffing en uitzending van goederen tot aanvulling van de voorraden, enz., benevens de tegenover die uitgaven staande ontvangsten.

Door de in 1914 gewijzigde indeeling der beide hoofdstukken van deze afdeeling is het mogelijk geworden van genoemd jaar af de burgerlijke en militaire uitgaven en ontvangsten meer uit elkander te houden.

De gezamenlijke uitgaven zijn lager geraamd dan voor 1919, hoofdzakelijk doordat minder is uitgetrokken voor:

aanbouw gewestelijke vaartuigen	f	62 525
buitengewone voorzieningen bij het marine-etablissement		670 300
onderhoud schepen Nederlandsch Eskader ..		106 300
aanschaffing en uitzending van levensbehoeften enz.		225 000
uitgaven materiaal kustbatterijen, enz.		806 300
Daarentegen is meer geraamd voor:		
oprichting van twee marine-kuststations voor draadlooze telegraphie		130 000
den Marine-luchtvaartdienst		287 000
verrekening met het departement van Marine in Nederland van de inkomsten van het personeel der Koninklijke Marine, geplaatst bij de verschillende diensten in Indië		333 700
gewone uitgaven van het marine-etablissement		132 900
aanschaffing van steenkolen en andere brandstoffen buiten het marine-etablissement		128 600
herziening van de bezoldiging van het Europeesch personeel der Gouvernements-Marine		135 000
aanbouw, enz. van schepen van de Gouvernements-Marine		1 220 000
aanbouw, enz. van bebakeningsvaartuigen ..		53 500
aanbouw, enz. schepen voor de Indische Militaire Marine		311 500

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 125. Uitgaven voor het personeel ten behoeve van Scheepvaart (opleidingskosten van jongelieden, enz.).

De aanmelding van jongelieden voor den Zeevaarkundigen cursus van de Prins-Hendrikschool te Weltevreden is nog in geenen deele voldoende om in de behoefte aan officieren voor de Gouvernements-Marine te voorzien.

Waar bovendien de meesten der in Indië opgeleide officieren spoedig den dienst weder verlaten, is het noodzakelijk de opleiding in Nederland van jongelieden

Onderafdeeling 126, onderdeel c. Aanbouw, uitrusting en uitzending van vaartuigen.

voor officier bij dezen diensttak te doen blijven voortbestaan.

Ter bestrijding van den opiumsluikhandel ter zee staan thans ten dienste vier zeestoomers, waarvan er één, het s.s. „Wachter”, 35 jaar oud en weinig geschikt meer is voor het beoogde doel, terwijl de ketel ervan zoo goed als afgekeurd is, en twee, n.l. de „Argus” en „Cycloop”, reeds meer dan 25 jaar oud zijn, zoodat wellicht eerlang vernieuwing de voorkeur zal verdienen boven herstelling.

In verband hiermede is het wenschelijk thans te rekenen op den aanbouw van twee kleine stoomschepen voor de Gouvernements-Marine, waarvan er één snelvarend dient te zijn, hetwelk in Europa ware aan te bouwen, terwijl het andere in Indië op stapel zal zijn te zetten.

De bouwkosten van eerstbedoeld schip worden op f 500 000 en die van het tweede schip op f 350 000 geraamd.

Voor aanvang in 1920, met de bedoeling de schepen in 1921 afgeleverd te krijgen, worden als eerste termijnen uitgetrokken onderscheidenlijk f 250 000 (Hoofdstuk I) en f 10 000 (Hoofdstuk II).

Onderafdeeling 128, onderdeel c. Studietoelagen aan jongelieden, die aan de Technische Hoogeschool te Delft voor scheepsbouwkundig ingenieur studeren en bestemd zijn om na volbrachte studie in den Indischen dienst te treden.

Voorloopig is handhaving van dezen post noodzakelijk, aangezien de opleiding voor scheepsbouwkundig-ingenieur tot nog toe geheel in Nederland moet geschieden, terwijl ervaring op scheepsbouwgebied vooralsnog niet in Indië kan worden opgedaan.

In de toekomst, als de vruchten zullen kunnen worden geplukt der Technische scholen van middelbaar en hooger onderwijs en de scheepsbouwindustrie hier te lande een factor van beteekenis zal zijn geworden, zal de mogelijkheid ontstaan, de opleiding tot scheepsbouwkundig-ingenieur in Indië ter hand te nemen.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 430, onderdeel g. Representatiekosten van Commandanten van oorlogsschepen bij reizen met hunne bodems voor vlagvertoon in den Indischen Archipel (f 2 000).

Luidens de „Voorloopige nieuwe regeling van de bezoldiging van het personeel der Zeemacht” wordt, ter vergoeding van de kosten, waarmede de vertegenwoordiging van den Staat in den vreemde gepaard gaat, voor elke reis buitenslands een bedrag, afhankelijk van de omstandigheden waaronder die reis wordt gemaakt, ter beschikking van den Commandeerenden Officier gesteld. In navolging hiervan wordt het gewenscht geacht om voor vlagvertoon in den Indischen Archipel aan de betrokken commandanten ter zake eene vergoeding te kunnen geven. Het bedrag, dat daarvoor jaarlijks benooid is, wordt geschat op ten hoogste f 2 000.

Onderafdeeling 442. Herziening van de bezoldiging van den teekenaar bij het Hoofdkantoor van Scheepvaart en indienststelling van meerdere teekenaars bij dat kantoor (f 465).

Bij het Hoofdkantoor van Scheepvaart is thans één teekenaar in dienst op eene maandelijksche bezoldiging van f 150 met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands.

Het is gewenscht deze bezoldiging meer in overeenstemming te brengen met die van teekenaars bij andere takken van dienst door de omzetting van die wedde in een van f 150 's maands met 5 driejaarlijksche verhoogingen van f 50 's maands, waardoor overgang van dezen teekenaar naar een anderen diensttak voorkomen zal worden. Aan dezen teekenaar zal dan tevens, in verband met het navolgende, de titel van 1sten teekenaar worden toegekend.

Voorts zullen bij gemeld Hoofdkantoor in dienst worden gesteld als 2de, 3de en als leerling-teekenaar, op eene bezoldiging als in onderstaanden staat vermeld, de nu op dit kantoor op maandgeld met teekenwerk belaste personen, wier inkomsten thans worden gekweten uit onderafdeeling 441, onderdeel d. Het ligt daarbij in de bedoeling om den tijd, door hen doorgebracht op hun tegenwoordig inkomen, mede te doen tellen voor de aan hen toe te kennen regelmatige verhoogingen van bezoldiging.

Rangen.	Maandelijksche bezoldiging.		Tweejaarlijksche verhoogingen.	
	Laagste.	Hoogste.	Aantal.	Bedrag.
2e Teekenaar.....	f 80	f 130	5	f 10
3e „.....	50	75	5	5
Leerling-teekenaar ..	25	45	4	5

De meerdere kosten aan een en ander verbonden bedragen voor 1920 onderscheidenlijk f 225 en f 240, om te zamen f 465.

Onderafdeelingen 444, 451, a en 452, b. Afschaffing van de betrekking van lichtopzichter en instelling van die van „opzichter bij den dienst van scheepvaart”.

Uitbreiding van het aantal hoofdlichtwachters, lichtwachters en tweede lichtwachters.

Op de meeste lichten kunnen de lichtopzichters worden vervangen door lager personeel als hoofdlichtwachter en lichtwachters, mits de superintendent voor de inspectie wordt ter zijde gestaan door een opzichter. Voorts wordt door de groote uitbreiding der gewestelijke motorvaartuigen de behoefte gevoeld om de beheerders te doen bijstaan door een technisch opzichter. Beide werkzaamheden kunnen veelal worden toevertrouwd aan de lichtopzichters, die dan juister „opzichter bij den dienst van scheepvaart” zullen heeten. Aangezien zij aldus een taak hebben te vervullen van grootere omvang, waarvoor ook meerder kennis wordt vereischt, is het wenschelijk hunne bezoldiging te herzien en vast te stellen op f 120 's maands met 7 driejaarlijksche verhoogingen van f 30 's maands, terwijl aan hen, die blijken geven van bijzondere bekwaamheid en vakkennis, bovendien nog 2 verhoogingen van f 30 's maands ware te doen toekennen.

Enkele bestaande toelagen kunnen tegelijkertijd vervallen.

Insteede van op 25 lichtopzichters wordt gerekend op 20 opzichters bij den dienst van scheepvaart en 5 hoofdlichtwachters.

Voor de geregelde uitbreiding der kustverlichting wordt eene vermeerdering van het aantal hoofdlichtwachters met 2 en van het aantal lichtwachters en tweede lichtwachters met 12 noodzakelijk geacht.

De aan deze maatregelen verbonden meerdere uitgaven bedragen in het geheel f 6 840 's jaars.

Onderafdeeling 445. Personeel van de Gouvernements-Marine.

Onderafdeeling 447. Onderdeel b. Opleiding tot hoogereren rang van de tweede officieren en tweede werktuigkundigen.

Het is wenschelijk om de 2de officieren en 2de werktuigkundigen bij de Gouvernements-Marine in de gelegenheid te stellen aan den wal een cursus te volgen voor het examen voor den hoogereren rang. Voorloopig zullen belanghebbenden deelnemen aan den leergang, daartoe door de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij gegeven. Daar hierdoor gemiddeld per jaar 4 officieren gedurende 3 maanden en 3 werktuigkundigen gedurende 4 maanden niet voor den dienst aan boord beschikbaar zijn, dient gerekend te worden op eene uitbreiding der sterkte met een 2den officier en een 2den werktuigkundige, waaraan eene meerdere uitgaaf van gemiddeld f 3 900 per jaar is verbonden. Voorts zijn aan dezen maatregel de volgende uitgaven verbonden:

- a. voor toelagen aan de deelnemers van den leergang wegens gemis van voeding en huisvesting aan boord rond f 2 800;
- b. voor kosten van deelname aan den leergang en toezicht op de studie rond f 2 300; of in het geheel f 5 100 's jaars.

Terzake is bij wijze van tijdelijken maatregel reeds dadelijk eene voorziening getroffen.

Onderafdeeling 446. Herziening van de bezoldigingen van het Europeesch personeel der Gouvernements-Marine (f 135 000).

De in 1917 tot stand gekomen wedde-regeling voor de ambtenaren en beambten der Gouvernements-Marine waarop aanvankelijk reeds gerekend was bij de ontwerp-begroting voor 1915, bracht voor belanghebbenden geen afdoende verbetering en voldoet thans dan ook niet meer; mede doordat sedert in tal van betrekkingen, en in het bijzonder bij de zeevaart, de inkomsten verhoogd zijn geworden en bovendien de kosten van levensonderhoud belangrijk zijn gestegen.

De onvoldoende bezoldiging is oorzaak van een bedenklijk groot verloop en, blijven de wedden ontoereikend.

dan zal zulks ook ongetwijfeld van nadeeligen invloed zijn op de werving.

Om deze redenen wordt het noodig geacht de wedden van genoemd personeel en van hen, die soortgelijke betrekkingen vervullen aan boord van de schepen der bebakening en kustverlichting, nader vast te stellen als is aangegeven in onderstaanden staat, welke ter vergelijking tevens de bestaande regeling vermeldt, waarbij de bepaling, dat de bezoldigingen van de werktuigkundigen, die in het bezit zijn van het diploma C (Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 354 en Indisch Staatsblad 1908 No. 633) worden verhoogd met f 50 's maands, gehandhaafd blijft.

Rangen.	Maandelijksche bezoldiging volgens de							
	voorgestelde regeling.				bestaande regeling.			
	Laagste.	Hoogste.	Twee j. verhooging.		Laagste.	Hoogste.	Twee j. verhooging.	
			Aantal.	Bedrag.			Aantal.	Bedrag.
Gezaghebber (a).....	f 400	f 700	4	f 75	f 350	f 670	5	f 50
Eerste Officier.....	250	400	3	50	150	300	3	50
Tweede " (b).....	150	200	1	50	125	125	—	—
Derde " (c).....	100	100	—	—	100	100	—	—
Eerste Werktuigk. (a)	350	600	5	50	300	450	3	50
Tweede " ..	150	350	4	50	150	250	2	50
Derde " (c)	100	100	—	—	100	125	1	25
Leerling- " (d)	75	75	—	—	75	75	—	—

Aanteekeningen:

(a) De diensttijd als 1ste Officier of 2de Werktuigkundige doorgebracht na het toekennen van de laatste verhooging, telt mede voor de toekenning van de eerste regelmatige weddeverhooging in den rang van Gezaghebber of 1ste Werktuigkundige.

(b) Bij voldoening aan de voor bevordering gestelde eischen volgt na 4 jaren dienst in dezen rang benoeming tot den naast volgende hooger rang.

(c) Bij voldoening aan de voor bevordering gestelde eischen volgt na 2 jaren dienst in dezen rang benoeming tot den naast volgende hooger rang.

(d) Bij voldoening aan de voor bevordering gestelde eischen volgt benoeming tot den naast volgende hooger rang.

Onder de nieuwe regeling zullen derhalve de officieren en werktuigkundigen bij het voldoen aan de voor bevordering gestelde eischen voortaan onafhankelijk van wisselvallige bevorderingskansen regelmatig opklimmen tot onderscheidenlijk f 400 en f 350 (met diploma C f 400). De bevordering tot gezaghebber en eerste werktuigkundige blijft geschieden naar gelang er plaats is.

De meerdere uitgaven aan dezen maatregel verbonden bedragen gemiddeld f 107 000 's jaars, terwijl de meerdere kosten voor 1920 zullen komen op f 135 000, waarbij het in de bedoeling ligt, dat de diensttijd, welken de betrokken personen hebben doorgebracht in de betrekking, welke zij op het tijdstip van invoering van de nieuwe regeling bekleeden, wordt medegerekend voor de toekenning van de aan hun rang verbonden regelmatige weddeverhoogingen, terwijl de 3de werktuigkundigen, die reeds in het genot zijn van een bezoldiging van f 125 's maands, deze wedde zullen blijven behouden.

Onderafdeeling 455. Invoering van een loodsdienst te Belawan (Memorie).

Met het oog op de regeling van het verkeer in de Deligeul, waar de in- en uitgaande schepen en de slibzuigers, die de geul op diepte brengen en houden, elkaar in een zeer nauw vaarwater moeten voorbijvaren, zal het wellicht noodig zijn om te Belawan Deli een loodsdienst te vestigen, nog voordat de oceaanhaven gereed zal zijn gekomen.

Daarvoor dient gerekend te worden op 2 loodsen der 1ste klasse, 2 loodsen der 2de klasse, een bemand loodsstationschip en een barkas met bemanning.

De jaarlijksche kosten worden geraamd op f 41 200,

waartegenover echter aan inkomsten van loodsgelden een bedrag van ruim f 45 000 zal staan.

Teneinde zoo noodig in 1920 tot de instelling van den loodsdienst op genoemde plaats te kunnen overgaan, wordt een post voor memorie uitgetrokken.

XI. PLAATSELIJK EN GEWESTELIJK ZELF-BESTUUR.

Algemeene opmerkingen.

Het eindcijfer voor deze afdeling heeft een verhooging ondergaan met f 1 720 000, hoofdzakelijk doordat meer uitgetrokken is voor:

verhooging van de vaste uitkeeringen aan de gewesten Soerabaja, Pasoeroean, de onderafdeulingsressorten Padang Pandjang, Komering Ilir, Ogan Ilir, Lematang Ilir, het ressort Minahassa, het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra en de gemeenten Soekaboemi, Soerabaja, Tebingtinggi en Pematang Siantar	f 101 000
uitkeeringen naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen	110 000
tegemoetkoming aan het gewest Semarang in verband met de te laag gebleken berekening van het afgezonderd bedrag wegens uitkeering naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen	170 450
uitkeeringen wegens heffing van locale belastingen	600 000
tegemoetkoming in de kosten van artesische boringen	75 000
tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen ..	735 000
kosten indienststelling van burgemeesters ..	13 400
bezoldiging personeel voor de invoering van decentralisatie van bestuur	2 400
kosten van het kantoor voor de invoering van decentralisatie van bestuur	1 200
Waartegenover staat dat minder is uitgetrokken voor:	
vaste uitkeering aan het gewest Madloen ..	3 000
ondersteuning van buitengewoon kostbare locale werken voor zooveel elders niet in het bijzonder omschreven	75 000
tegemoetkoming aan de gemeente Semarang voor de uitvoering van werken in het belang van de watervoorziening der kampongs	12 500

HOOFDSTUK II.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 471. Afzondering van gelden voor vaste uitkeeringen aan gewesten of gedeelten van gewesten op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement (f 5 737 204, waaronder f 15 375 als verhooging van de vaste uitkeering voor het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra).

Het wordt wenschelijk geoordeeld de onderafdeeling Simeloengoen van het gouvernement Oostkust van Sumatra aan het ressort van het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra toe te voegen, omdat de groote landbouw in deze onderafdeeling meer en meer is toegenomen en thans zoozeer op den voorgrond treedt, dat zoowel uit een maatschappelijk als uit een economisch oogpunt dit gebiedsdeel met het cultuurgebied op één lijn valt te stellen.

Het voor het cultuurgebied uit de algemeene geldmiddelen afgezonderd bedrag dient in verband met de toevoeging van het Simeloengoensche wegennet met f 15 375 te worden verhoogd.

De cultuurraad zal met twee leden worden uitgebreid.

Onderafdeeling 473. Tegemoetkoming aan het gewest Semarang in verband met de te laag gebleken berekening van het afgezonderd bedrag wegens uitkeering naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen (f 170 450).

In verband met een jaarlijks terugkeerend tekort aan fondsen voor het wegenonderhoud op de gewestelijke begrooting werd door het gewest Semarang tot de Regeering het verzoek gericht om over te gaan tot verhooging van de jaarlijksche uitkeering uit de algemeene geldmiddelen naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen. Naar aanleiding daarvan werd door het departement der Burgerlijke Openbare Werken een onderzoek ingesteld naar de indertijd bij de afschaffing van de

heerendiensten aan de wegen voor de bepaling van deze uitkeering voor het gewest Semarang gevolgd berekening.

Dit onderzoek leerde, dat inderdaad door eene te lage raming van hetgeen voor onderhoud van het gewestelijk wegennet noodzakelijk moest worden geacht, het gewest tekort is gedaan.

Ten einde hieraan tegemoet te komen is bij de thans gevolgde berekening uitgegaan eenerzijds van de behoefte aan fondsen in 1918, anderzijds van het aantal hoofdgeldplichtigen op 1 Januari van dat jaar, en zal aan het gewest voor het jaar 1918 en volgende jaren worden uitgekeerd een bedrag, niet gelijk tevoren berekend naar reden van f 0,76, doch van f 0,95 per hoofdgeldplichtige.

De tegemoetkoming van f 170 450 is berekend naar het aantal hoofdgeldplichtigen op 1 Januari 1918 en 1919, zulks ten einde het gewest, gerekend van eerstgenoemden datum, d. i. het tijdstip waarop de herberekening plaats vond, schadeloos te stellen voor het gemis van f 0,95 — f 0,76 = f 0,19 per hoofdgeldplichtige.

Bij onderdeel 472 is gerekend op eene hoogere uitkeering voor 1920 van f 86 486.

Onderafdeeling 482. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen (f 1 135 000).

Bij onderafdeeling 475 der voorloopige begrooting voor 1919 is, met inbegrip van het op de aanvullingsbegrooting gebracht bedrag van f 150 000, voor dit doel f 700 000 uitgetrokken.

Voor de verdere voortzetting in 1920 der in de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Pasoeroean, Pekalongan, Banjoemas, Kediri, Besoeki en Madoera reeds onderhanden of in voorbereiding zijnde werken, wordt voor dat jaar eene som van f 1 435 000 noodig geacht.

Aangezien het voornemen bestaat bedoelde werken, voor zooveel aangaat het gewest Preanger-Regentschappen, van 1920 af uitsluitend door dat gewest en niet meer ten deele door en voor rekening van het Land te doen uitvoeren, zijn de kosten daarvan thans geheel ten laste van deze begrotingsafdeeling gebracht.

Gewestgewijze bedragen de ramingen:

Bantam	f 220 000
Batavia	90 000
Preanger-Regentschappen	600 000
Pekalongan	100 000
Banjoemas	100 000
Kediri	25 000
Pasoeroean	100 000
Besoeki	100 000
Madoera	100 000

Onderafdeeling 488. Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia in verband met den aanleg eener bronwaterleiding (Memorie).

De plannen van het gemeentebestuur van Batavia tot den aanleg van eene bronwaterleiding namen vasten vorm aan. Hierbij bleek, dat deze aanleg, waarmede belangrijke bedragen zijn gemoeid, de krachten der gemeente te boven gaat, en dus van Landswege geldelijke steun zal moeten worden verleend, wil een aanvang kunnen worden gemaakt met deze zoo hoog noodige voorziening. Om trent de wijze waarop en de voorwaarden waaronder deze steun zal worden verleend, is het overleg nog gaande.

MIDDELEN IN NEDERLAND.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

No. 4. Verkoop van koffie.

Er is op gerekend, dat alleen nog in de residentie Pasoeroean koffie wordt geoogst tot een hoeveelheid van 20 000 pikols, waarvan 10 000 pikols voor verkoop in Indië te bestemmen.

Evenals ten vorigen jare is de verkoops prijs op 45 cent per half kilogram gesteld.

No. 5. Verkoop van kinabast.

De raming van de te verkoopen hoeveelheid bast is gelijk aan die van het vorige jaar.

Evenals voor 1919 is de opbrengst van den fabrieksbast naar den maatstaf van een unit van 6 cent gesteld op f 12 per kilogram zwavelzure kinine.

Voor den pharmaceutischen bast is naar de uitkomsten

der laatste jaren gerekend op een opbrengstcijfer van 37½ cent per half kilogram.

No. 6. Verkoop van getahpertia. De getahpertiaoogst van 's Lands getahpertia-onderneming is 5 500 kilogram lager geraamd dan voor 1919. Daarentegen kan het opbrengstcijfer per kilogram naar de uitkomsten der laatste jaren 85 cent hooger gesteld worden.

No. 7. Verkoop van caoutchouc. De caoutchoucoogst is voor 's Lands getahpertia-onderneming 20 000 kilogram lager en voor het caoutchoucbedrijf 258 280 kilogram hooger geraamd dan voor 1919. Evenals ten vorigen jare is voor het van 's Lands getahpertia-onderneming afkomstige product gerekend op een verkoopprijs van f 2 per kilogram. Voor de rubber van het caoutchoucbedrijf is het opbrengstcijfer, voor zooveel aangaat de hevearubber, op f 2 per kilogram en, voor zoover betreft de ficusrubber, op f 1.60 per kilogram gesteld.

Ten aanzien van de van de caoutchouc-afdeeling van het Boschwezen afkomstige rubber wordt gerekend op verkoop in Indië.

No. 8. Verkoop van coca. Gerekend wordt op verkoop van 18 750 kilogram tegen 55 cent per kilogram.

MIDDELEN IN INDIË.

Wijze van raming der verpachte en niet-verpachte middelen.

De ramingen van de niet-verpachte middelen steunen in het algemeen op de gemiddelde opbrengst in de jaren 1916—1918 en bij steeds stijgende of dalende opbrengst op de ontvangsten in 1918.

De opbrengst van de verpachte middelen is, voor zoover de pacht nog niet voor het geheele jaar 1920 is afgestaan, in het algemeen geraamd naar de tot en met 31 Maart 1920 bedongen pachtsommen.

Regering en Hooge Colleges.

No. 1. Verkoop van drukwerken van den Volksraad (f 6000).

De post dient tot boeking van de ontvangsten ter zake van abonnementsgelden en den verkoop van losse vellen van de Handelingen (en Bijlagen) van den Volksraad.

Departement van Financiën.

No. 12, i. Verlaging van het rentetarief voor de pachtpandhuizen in eenige buitengewesten.

In de gewesten, waar het recht tot het houden van pandhuizen wordt verpacht, geldt niet overal hetzelfde rentetarief. In sommige gewesten geldt het bij Staatsblad 1903 No. 403 vastgestelde tarief A, hetwelk overeenstemt met het thans nog bij den pandhuisdienst geldende, in andere het bij evengemeld Staatsblad vastgestelde veel hogere tarief B.

Het is wenschelijk om in afwachting van het in eigen beheer nemen van het pandhuisbedrijf in de buitengewesten, tarief B door tarief A te vervangen, in verband waarmede de opbrengst van de pandhuispachten uiteraard zal verminderen.

Aan dezen maatregel is bereids uitvoering gegeven ten aanzien van enkele pandhuizen in de gewesten Palembang, Banka en Onderhoorigheden en Billiton, vermits voor die pandhuizen met ingang van 1 April 1919 nieuwe pachtvereenkomsten moesten worden gesloten.

De uitslag der in 1919 gehouden verpachtingen van de pandhuizen, voor welke de tariefsverlaging op 1 April van dat jaar in werking is getreden, wijst eene vermindering van de jaarlijksche opbrengst aan van ± f 30 000 tot ± f 20 000, alzoo van ⅓. Op het jaar 1920 zal de tariefsverlaging van vrijwel geen invloed zijn, omdat in dat jaar geen pachten van eenig belang afloopen. Ten aanzien van de jaarlijksche opbrengst van de pachten, welke op 1 April 1921 afloopen, wordt de vermindering op f 50 000 geschat.

No. 13, a. Opbrengst van den Opiumverkoop.

In Maart 1919 zijn in een dertiental gewesten van Java en Madoera de prijzen van het opium verhoogd, terwijl voortgegaan wordt met de geleidelijke prijsverhoogingen in de gewesten buiten Java en Madoera.

Hoewel daardoor de hoeveelheid van het verkocht opium zal verminderen, kan verwacht worden, dat het totaal van de opbrengst stijgen zal.

Bij de raming is buiten beschouwing gebleven de omstandigheid, dat door de Opiumbestrijdingscommissie nog plannen tot vermindering van het opiumgebruik kunnen worden voorgebracht, welke, door de Regeering overgenomen, oorzaak kunnen zijn van daling van het opbrengstcijfer.

No. 16, a. Invoerrecht.

Gerekend is op een ontvangst van *f* 41 000 000, dat is ongeveer *f* 15 800 000 meer dan de in 1913 verkregen opbrengst.

Het bedrag van *f* 15 800 000 is te splitsen als volgt:

- 1^o. ongeveer *f* 1 500 000 als een gevolg van de sedert 1913 reeds tot stand gekomen tariefswijzigingen;
- 2^o. een natuurlijk accres van *f* 6 800 000.

Rekening houdende met het feit, dat in de aan den oorlog voorafgaande vier jaren de jaarlijksche stijging gemiddeld ruim *f* 2 000 000 heeft bedragen, en gelet op de tot dusver bekende uitkomsten van 1919, kan, vergeleken bij 1913, het natuurlijk accres op voren-gemeld bedrag van *f* 6 800 000 worden geraamd.

- 3^o. eene vermeerdering met *f* 7 500 000 in verband met de voorgenomen wijziging van het tarief van invoer-rechten.

Die wijzigingen zijn de volgende:

I. Verhooging van het invoerrecht:

A. van 10% tot 12% van de waarde voor:

Blikwerk,

Glas en glaswerk van alle soorten,

IJzer, ijzerwerk, gegoten, geslagen, geplet of gesmeed, niet afzonderlijk genoemd,

Koper, opgemaakt koperwerk, al dan niet verlakt, verguld of geschilderd, bronswerk en koperdraad, niet afzonderlijk genoemd,

Leder en lederwerk,

Lood, bewerkt, niet afzonderlijk genoemd,

Meubelen, niet afzonderlijk genoemd,

Muziekinstrumenten,

Papier van alle soorten, meubel-, muziek-, chits-, kaart- en bordpapier, schrijfboeken en registers, gelijnd of ongelijnd,

Rijtuigen, alsmede gedeelten van rijtuigen, met inbegrip van automobielen, rijwielen en onderdeelen daarvan, Staal, staalwerk, niet afzonderlijk genoemd,

Zink, werk van zink, al dan niet vernist, verlakt of geschilderd;

B. van 8% tot 12% van de waarde voor „Verfwaren, natte, in verpakking van 25 K.G. of minder”;

C. van 6% tot 12% van de waarde voor:

Paarden,

Uurwerken: horloges en pendules;

D. van 6% tot 10% van de waarde voor:

Aardewerk (gebakken) en porselein,

Garen,

Manufacturen, stoffen (ellegoederen) van katoen en halfwol, imitatiebatiks, geweven katoenen sarongs, kains pandjang en slendangs, katoenen moltondekens, zakken en emballagegoed,

Meubelen, lampen, niet dienende voor gas- of elektrische verlichting;

E. voor:

Bier, op fust, van *f* 5,25 tot *f* 6 per H.L.

Bier, afgetapt, van *f* 6 tot *f* 6,75 per H.L.

Gedistilleerd van *f* 75 tot *f* 100 per H.L. van 50% sterkte,

Mineraalwater, bron- of kunstwater van *f* 4,60 tot *f* 6 per 100 kruiken of flesschen,

Petroleum van *f* 0,25 tot *f* 0,30 per H.L.,

Speelkaarten, Chineesche, los of in bladen van *f* 0,15 tot *f* 0,20 per K.G.,

Tabak: sigaren en sigaretten van *f* 50 tot *f* 100 per 100 K.G.

Thee van *f* 0,25 tot *f* 0,30 per K.G.,

Vee, levend, buffels en runderen van *f* 2 tot *f* 8 het stuk,

Wijn, op fust, van f 9 tot f 18 per H.L.,

Wijn, afgetapt, van f 10,50 tot f 21 per H.L.,

Wijn, mousseerende wijnen, van f 21 tot f 42 per 100 flesschen.

II. Het onderwerpen aan invoerrechten van de na te noemen, tot dusver van de betaling van invoerrecht vrijgestelde, goederensoorten tot de daarachter vermelde bedragen:

1. Aardewerk, dakpannen, vloertegels en metselsteenen 6% van de waarde;

2. Boeken, land- en zeekaarten, platen en prenten en muziek in bladen, ingenaaid of ingebonden (met uitzondering van dagbladen, weekbladen, andere periodieken en dergelijke enz.) 10% van de waarde;

3. Cement per vat f 0,30;

4. Fabrieks- en stoomwerktuigen, machinerieën, werktuigen, toestellen en gereedschappen ten dienste van landbouw, fabriek- en stoomwezen, mijnontginningen en handwerken of ambachten, alsmede gedeelten daarvan, mits als zoodanig door de ambtenaren erkend, 6% van de waarde;

5. Schilderijen 12% van de waarde;

III. Het doen vervallen uit den vrijen tariefpost „IJzer in staven, stukken, roeden of platen, spoorstaven enz.” van: „ijzeren laadbooten of prauwen, geraamten van ijzeren gebouwen, loodsen of pakhuizen”, en „ijzeren dakbedekking en goten, al dan niet gegalvaniseerd”, in verband waarmede ijzeren laadbooten of prauwen enz. in den vervolge als „ijzerwerk niet afzonderlijk genoemd” aan een recht van 12% van de waarde zullen onderworpen zijn.

IV. Opneming van den volgenden post:

Locomotieven en locomotieftenders Vrij.

Bij de voorgenomen wijzigingen van het tarief van invoerrechten is uitgegaan van de volgende beginselen:

Alleen afgewerkte fabrikaten, zoomede paarden en vee zijn voor een verhoogd invoerrecht of een invoerrecht in aanmerking gebracht.

Het waarderecht is niet hoger gesteld dan 12% het hoogste ad-valorem-recht, dat het tarief ook thans kent.

Ten einde het onderling verband tusschen de bestaande rechtenpercentages zooveel mogelijk te behouden, zijn rechten van 10% verhoogd tot 12%, rechten van 6%, behoudens een tweetal uitzonderingen („paarden” en „uurwerken: horloges en pendules”) op geen hoger percentage dan 10% gebracht. Voorts is het eenige recht van 8% opgevoerd tot 12%.

Behalve „boeken enz.” en „schilderijen”, die een hoger recht kunnen dragen, zijn de tot dusver vrijgestelde artikelen, die voor de heffing van een invoerrecht zijn voorgedragen, voor een belasting van 6% van de waarde in aanmerking gebracht (1).

Wat de verhoogde specifieke rechten betreft, deze beteekenen, omgerekend in waarderechten, voor de meeste der betrekkelijke goederen-soorten een invoerbelasting van meer dan 12% van de waarde. Aangezien die goederensoorten, met uitzondering van petroleum, waarop slechts een laag invoerrecht drukt, als luxe-artikelen of artikelen van bescheiden weelde zijn te beschouwen, kan tegen de voorgestelde verhoogingen geen bezwaar bestaan.

Ten aanzien van enkele punten verdienen de voorgenomen tariefswijzigingen nog eenige nadere toelichting.

Ingevolge het bestaande tarief zijn uurwerken: horloges, klokken en pendules aan een recht van 6% onderworpen. Klokken kunnen ingevolge artikel 32 van het tusschen Nederland en het Duitsch tolverbond gesloten tractaat, opgenomen in Staatsblad 1852 No. 75, aan geen hoger recht dan 6% worden onderworpen en behooren daarom van de gedachte verhoogde heffing te worden uitgesloten.

Locomotieven en locomotieftenders worden thans gerangschikt onder den post „Fabrieks- en stoomwerktuigen enz.”.

(1) Het recht van cement ad f 0.30 het vat komt overeen met een recht van 6% van de waarde.

Indien zij niet uitdrukkelijk van invoerrecht werden vrijgesteld, zouden zij in den vervolge bij invoer als „Fabrieks- en stoomwerktuigen” met 6% van de waarde worden belast.

Het vrijstellen van locomotieven en locomotieftenders is in overeenstemming met de tot dusver gevolgde gedragslijn ten aanzien van goederen benodigd voor de ontwikkeling van het algemeen verkeer.

Eene raming van de te verwachten meerdere baten is hieronder opgenomen.

RUBRIEK VAN HET TARIEF VAN INVOERRECHTEN.	Geschatte opbrengst van het meer te heffen invoerrecht naar den gemiddelden invoer in de jaren 1911, 1912 en 1913.
Metaalwerk (blikwerk, ijzer, ijzerwerk, gegoten enz. n. a. g., koper, opgemaakt koperwerk enz. n. a. g., lood, bewerkt n. a. g., staal, staalwerk n. a. g., zink, werk van zink enz.).....	f 155 000
Aardewerk (gebakken) en porcelein.....	180 000
Jaren.....	280 000
Glas en glaswerk van alle soorten.....	44 000
Leder en lederwerk.....	42 000
Manufacturen stoffen (ellegoederen) van katoen enz.....	3 300 000
Meubelen, n. a. g.....	30 000
Muziekinstrumenten.....	16 000
Paarden.....	7 000
Papier van alle soorten, meubel-, muziek-, chits-, kaart- en bordpapier, schrijfboeken en registers, gelijkend en ongelijkend.....	90 000
Rijtuigen (met inbegrip van automobielen en rijwielen) en onderdeelen daarvan.....	112 000
Verfwaren, natte in verpakking van 25 K.G. of minder.....	25 000
Jurwerken, horloges en pendules (dus zonder klokken).....	30 000
Meubelen, lampen, niet dienende voor gas- of elektrische verlichting.....	30 000
Bier, op fust.....	2 600
„ „ afgetapt.....	37 000
Mineraalwater, bron- of kunstwater.....	30 000
Petroleum.....	30 000
Speelkaarten, Chineesche, los of in bladen.....	26 000
Tabak, sigaren en sigaretten.....	340 000
Thee.....	160 000
Vee, levend, buffels en runderen.....	50 000
Wijn, op fust.....	50 000
„ „ afgetapt.....	115 000
„ „ mousseerende wijnen.....	30 000
Aardewerk (dakpannen, vloertegels en metselstenen).....	30 000
Cement.....	180 000
Fabriek- en stoomwerktuigen, machinerieën enz. (except locomotieven en locomotieftenders).....	1 400 000
Boeken, land- en zeekaarten, platen en prenten en muziek in bladen enz.....	70 000
Ijzeren laadbooten en prauwen, geraamten van ijzeren gebouwen, loodsen of pakhuizen, ijzeren dakbedekking en goten.....	niet te ramem.
Schilderijen.....	5 000
Gedistilleerd.....	700 000
	f 7 596 600

Ten einde te voorkomen, dat inlandsch gedistilleerd van Java, waarvoor aldaar reeds accijns is betaald, bij invoer in de Buitengewesten door invoerrecht (1) wordt getroffen, derhalve dubbel zou worden belast, is het noodig de redactie van artikel 2, ten 1ste, letter a, van de Indische Tariefwet eene kleine wijziging te doen ondergaan. Die wijziging kan hierin bestaan, dat tusschen de woorden „zoomede” en „gedistilleerd” worden ingelascht de woorden „niet door accijns getroffen”.

Het ligt in de bedoeling op 1 Januari 1920 over te gaan tot de heffing van uitvoerrechten van alle belangrijke stapelproducten: suiker, koffie, thee, rubber, kinabast, sisalhennepe, tapiocaproducten, rijst, aardnoten, copra, gambir, peper, pinangnoten en kapok en de daaruit in Indië bereide fabrikaten: katjang- en klapperolie en kininezouten. De reeds bestaande uitvoerrechten op luiden, tabak, tin, aardolie en aardolieproducten zullen mede worden herzien en worden geheven volgens hetzelfde stelsel, dat voor de eerstgenoemde producten wordt overwogen.

Ten einde te voorkomen, dat de uitvoerrechten bij lage marktprijzen voor eenig belast artikel een te zwaren druk op de voortbrenging daarvan uitoefenen, zullen zij volgens tarieven met glijdende schalen worden geheven, in dier voege, dat geen uitvoerrecht wordt geheven zoo lang de marktprijs van een belast voortbrengsel beneden een

(1) Dit recht is even hoog als de accijns.

No. 16, c. Heffing van uitvoerrechten van stapelproducten (f 30 000 000).

zeker minimum ligt, doch het recht bij hogere prijzen progressief toeneemt. Het ontworpen stelsel komt dus daarop neer, dat het verschil tusschen den oogenblikke lijken marktprijs en een op een vast bedrag aangenome kostprijs progressief wordt belast.

De toepassing van dit stelsel vordert, dat regelmatig prijsstatistieken van de uitvoerartikelen worden aangehouden, waaruit maandelijks of — bij zeer sterke prijs wisseling van belangrijke voortbrengselen — met kortere tusschenpoozen gemiddelden worden berekend, die automatisch uitwijzen, welk recht in het aansluitend tijdvak zal worden geheven.

In samenhang met de uiteenloopende mate, waarin winsten, die met de verschillende uitvoerproducten worden behaald, door reeds bestaande belastingen worden getroffen, zal het noodig zijn het verschil tusschen den marktprijs en den kostprijs niet bij alle voortbrengselen even zwaar te treffen. Met name zullen de voortbrengselen van den grooten landbouw, die voornamelijk op ingehuurde gronden worden geteeld, waardoor de daarmede behaalde winsten niet noemenswaardig door de verpondingsbelasting worden getroffen, aan een hoog tarief worden onderworpen dan die, welke als regel op erfpachtsperceelen worden verbouwd. Mede zullen de producten der overjarige bevolkingsculturen: copra, peper, gambir, kapok en pinangnoten aan een hooger tarief worden onderworpen dan die van eenjarige culturen als rijst, aardnoten, tapioca en tapiocaproducten. Ten slotte wordt overwogen van de monopolieproducten: kinabalu en kapok een hooger uitvoerrecht te heffen dan van de andere voortbrengselen.

Alyorens tot het ontwerpen van de wijzigingen in de Indische tariefwet, die de heffing der hier besproken uitvoerrechten mogelijk moeten maken, overgegaan wordt zal met de producenten der te belasten artikelen en daarbij betrokken handelaren overleg gepleegd worden waartoe de medewerking van verschillende reeds bestaande commissies en vereenigingen op het gebied van de handel en den landbouw werd ingeroepen. Dit overleg zal in hoofdzaak loopen over de volgende vragen:

- 1°. welke sortimenten van elk voortbrengsel bij de heffing van uitvoerrecht moeten worden onderscheiden
- 2°. op welke markten het prijsverloop van de te belasten artikelen moet worden nagegaan en op welke wijzen daaruit de prijzen, die aan het tarief ten grondslag zullen liggen, moeten worden afgeleid,
- 3°. of eene — en, zoo ja, welke — vaste verhouding moet worden aangenomen tusschen de te heffen rechten op grondstoffen en de daaruit bereide fabrikaten,
- 4°. of — en, zoo ja, welk — verband kan worden gelegd tusschen de uitvoerrechten op verschillende sortimenten van eenzelfde voortbrengsel,
- 5°. op welke wijze de kostprijzen van de te belasten voortbrengselen zijn te berekenen en op welke bedragen zij voor de in het tarief te onderscheiden sortimenten moeten worden gesteld.

Verder zal worden overwogen, welke maatregelen getroffen kunnen worden om de moeilijkheden, die door het heffen van progressieve uitvoerrechten voor de termijnhandel ontstaan, tot zoo gering mogelijke afmetingen terug te brengen.

Eerst nadat het boven bedoeld overleg zal zijn beëindigd, is het mogelijk nauwkeurig aan te geven na welke tarieven de verschillende voortbrengselen zullen worden belast en zal eene betrouwbare raming van de opbrengst der uitvoerrechten voor het jaar 1920 kunnen worden opgesteld.

Eene globale raming van deze opbrengst, aan de hand van de voorloopig aangenomen schemata en bij aannamen van matig hooge prijzen voor de te belasten voortbrengselen, voert tot eene meerdere inkomst uit de uitvoerrechten van rond 30 millioen, waarvan rond f 20 000 000 door Java en Madoera en rond f 10 000 000 door de Buitengewesten opgebracht worden.

Ten slotte wordt opgemerkt, dat bij het volgen van den hier niteengezette opzet de uitvoerrechten eene zeer wisselvallige bron van inkomsten vormen, zoodat nadat

zal worden overwogen, of het aanbeveling verdient eene regeling te treffen, die voorkomt dat 's Lands gewone middelen al te groote schommelingen vertoonen.

No. 16, d. Accijnzen.

Voor Java en Madoera is de raming van 1919 behouden; voor de Buitengewesten is geraamd naar de ontvangsten in 1918, daarbij rekening houdende met eene zelfde stijging als in de jaren 1917 en 1918.

Voorts is gerekend op:

a. verhooging van den accijns van gedistilleerd van *f* 75 tot *f* 100 per H.L. van 50% sterkte, welke verhooging eene meerdere bate zal opbrengen van *f* 300 000.

Hiermede zal gepaard dienen te gaan eene verhooging van het invoerrecht van gedistilleerd eveneens van *f* 75 tot *f* 100 per H.L. van 50% sterkte.

Aan beide maatregelen zal, om ontduiking tegen te gaan, als overgangsmaatregel moeten worden vastgeknoopt de heffing van zeker bedrag van de bij den aanvang der verhoogde heffing voorhanden voorraden gedistilleerd boven eene bepaalde hoeveelheid. Dit bedrag zal de verhooging zooveel mogelijk nabij moeten komen.

Geheele gelijkstelling is niet mogelijk, aangezien het niet doenlijk is van de bedoelde voorraden zoowel de hoeveelheid als de sterkte op te nemen en te dien aanzien zal moeten worden volstaan met eene oplossing, die aan redelijke eischen voldoet.

b. verhooging van den petroleumaccijns, thans bedragende *f* 2,50 per H.L.

Onder petroleum wordt ingevolge artikel 2 van de ordonnantie in Staatsblad 1886 No. 249, juncto Staatsblad 1908 No. 48, verstaan de gewone lichtpetroleum of kerozine, doch voor de accijnsheffing worden met petroleum gelijkgesteld gasoline, petroleum-benzine en alle andere aardolie-distillaten, welke met gasoline en petroleum-benzine gemeen hebben, dat zij vluchtiger zijn dan petroleum.

Het is wenschelijk de bestaande gelijkstelling van kerozine met de vluchtige aardoliedistillaten, voor zoover betreft de accijnsheffing, niet langer te handhaven, doch deze laatste, welke in tegenstelling met kerozine voornamelijk door de meergegoeden worden verbruikt, aan een hooger accijns te onderwerpen dan kerozine en den accijns van benzine enz. mitsdien te verhoogen tot *f* 7,50 per H.L. en dien van kerozine tot slechts *f* 3,50 per H.L.

De geraamde opbrengst van deze accijnsverhooging bedraagt in totaal *f* 4 200 000, waarvan *f* 2 700 000 aan accijns van kerozine.

c. verdubbeling van den lucifersaccijns.

Ingevolge artikel 1 van de ordonnantie in Staatsblad 1893 No. 301, zooals deze is gewijzigd en aangevuld bij de ordonnantiën in de Staatsbladen 1899 No. 2, 1902 No. 17, 1910 No. 430, wordt van lucifers van de thans in gebruik zijnde soorten, op de tot dusver gebruikelijke wijzen verpakt in doosjes, accijns geheven:

1^e. indien de lucifers zijn voorzien van één kop:

f 0,70 per gros doosjes, elk doosje niet meer inhoudende dan 79 lucifers;

f 0,05 per gros doosjes meer voor elk vijftal lucifers of gedeelte daarvan, dat de doosjes meer inhouden dan 79 per doosje;

2^e. indien de lucifers zijn voorzien van twee koppen:

f 1,40 per gros doosjes, elk doosje niet meer inhoudende dan 79 lucifers;

f 0,10 per gros doosjes meer voor elk vijftal lucifers of gedeelte daarvan, dat de doosjes meer inhouden dan 79 per doosje.

Lucifers met twee koppen worden hier te lande niet of nagenoeg niet ingevoerd, zij blijven in verband daarmee hier verder buiten beschouwing.

Op één doosje lucifers drukt thans een accijns van ± 0,5 cent.

De bedoeling is den accijns te verdubbelen, derhalve den accijns te verhoogen met *f* 0,70 per gros doosjes van 79 stokjes of minder per doosje, waardoor de prijs van een doosje lucifers met 0,5 cent zal stijgen.

Eene belastingverhooging tot een lager bedrag zou evenzeer den prijs van de lucifers per doosje (als regel worden de lucifers hier te lande in den detailhandel per doosje verkocht) doen stijgen met een bedrag van een halven cent, omdat de halve cent de kleinste munt hier te lande is.

De te verwachten meerdere bate aan lucifersaccijns kan worden gesteld op f 4 000 000 's jaars.

- No. 17. Personeele belasting.
No. 18. Inkomstenbelasting.

Op blz. 148 van de Memorie van Toelichting van het Indisch ontwerp der begrooting voor 1919 werd het voornemen medegedeeld, met ingang van 1 Januari 1920 over te gaan tot unificatie van belastingen.

In aansluiting daaraan werd in het ministerieel ontwerp van de begrooting voor 1919 (blz. 106 der Memorie van Toelichting) het volgende medegedeeld:

„Overeenkomstig het in de laatste jaren gehuldigd „streven naar opheffing, zooveel mogelijk, van de in wet- „geving, administratie en rechtspraak bestaande verschil- „len in behandeling van de naar ras onderscheiden be- „volkingsgroepen, zal ook meer eenvormigheid behooren „te worden gebracht in het voor die groepen geldend „stelsel van directe belastingen, meer in het bijzonder „wat aangaat de onderscheiden heffingen naar het in- „komen, thans geregeld bij de ordonnantiën in Indisch „Staatsblad 1907 Nos. 182 en 183, 1908 No. 298 en 1914 „No. 130 en de personeele belasting (Indisch Staatsblad „1908 No. 13).

„Het ligt in het voornemen om de bestaande belastingen naar het inkomen samen te smelten tot eene algemeene inkomstenbelasting, steunende, voor zooveel de „natuurlijke personen betreft ⁽¹⁾, op de volgende grondslagen:

„I. De belasting zal worden geheven van alle inwoners van Nederlandsch-Indië, met uitzondering van de „onderhoorigen van inlandsche zelfbesturen; voor deze „laatsten zal worden gestreefd naar invoering van met „die algemeene belasting in hoofdzaak overeenkomende „heffingen naar het inkomen.

„II. Buiten de belasting zullen vallen:

- „a. de inkomsten uit landrenteplichtige en andere gronden, welke thans eveneens van bovenbedoelde heffingen naar het inkomen zijn vrijgesteld;
- „b. de thans evenzeer vrijgestelde inkomsten, waarvan „in het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden „een tiende van het rijstgewas”, in de residentieën „Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo „verdienings- „belasting” en in de residentie Bali en Lombok „padjeg” „tigasana”, „oepeti” of de „belasting op de „tegalvelden en tuinen” wordt geheven.

„III. De bestaande belastingvrijdom voor alle Inlandsche landsdienaren zal komen te vervallen, waardoor „zij, evenals de Europeesche landsdienaren, op één lijn „worden gesteld met niet-ambtelijke inwoners.

„IV. De belastingplicht zal aanvangen, zoodra het „geheele zuiver jaarlijksch inkomen het bedrag van f 90 „bereikt.

„De thans voor de inlanders op Java en Madoera en in „de gewesten Oostkust van Sumatra en Riouw en Onder- „hoorigheden, alsmede voor de vreemde Oosterlingen in „geheel Nederlandsch-Indië geldende vrijdom van belasting voor een inkomen van minder dan f 60 's jaars zal „derhalve uitgebreid worden tot inkomens tot f 90 's jaars, „terwijl in den vrijdom ook zullen deelen de inlanders „buiten Java en Madoera en de twee vorengenoemde „gewesten, die thans, ook wanneer hun zuiver jaarlijksch „inkomen minder dan f 60 bedraagt, onderworpen zijn „aan een minimum aanslag van f 2 's jaars.

„V. De belasting zal worden berekend:

(1) „Voor de rechtspersonen, die reeds onderworpen zijn aan de inkomstenbelasting, zal de herziening geen wijziging brengen”.

„1^o. Indien het jaarlijksch zuiver inkomen of een deel van dat inkomen verkregen is uit- en als rechthebbende op- gronden, waarop andere dan persoonlijke rechten worden uitgeoefend en welke niet vallen in de omschrijving van artikel 1 der verpondingsordonnantie (Indisch Staatsblad 1912 No. 31) en van artikel 5 der ordonnantie in Indisch Staatsblad 1901 No. 215 noch gebezigd worden tot ontginning van delfstoffen, op 40 cent van elke geheele som van f 10 van dat inkomen of inkomendeel;

„2^o. Indien het jaarlijksch zuiver inkomen of een deel er van, uit andere hoofde is verkregen en niet meer bedraagt dan f 1 800, op 20 cent van elke geheele som van f 10 van dat inkomen of inkomendeel;

„Bedraagt dit inkomen of inkomendeel f 1 800 of meer, dan wordt de belasting daarover als volgt berekend:

Belastbare som:

Belasting:

Belastbare som:	Belasting:
f 1 800 of meer, doch minder dan f 8 400	f 36, benevens f 4 voor elke geheele som van f 100 boven f 1 800
„ 8 400 „ „ „ „ „ 12 000	„ „ 5 „ „ „ „ „ 100 „ „ 8 400
„ 12 000 „ „ „ „ „ 18 000	„ „ 6 „ „ „ „ „ 100 „ „ 12 000
„ 18 000 „ „ „ „ „ 24 000	„ „ 7 „ „ „ „ „ 100 „ „ 18 000
„ 24 000 „ „ „ „ „ 30 000	„ „ 8 „ „ „ „ „ 100 „ „ 24 000
„ 30 000 „ „ „ „ „ 36 000	„ „ 9 „ „ „ „ „ 100 „ „ 30 000
„ 36 000 of meer	„ „ 10 „ „ „ „ „ 100 „ „ 36 000

„Het 4% tarief voor de onder 1^o. bedoelde inkomsten is ontleend aan dat van de algemeene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten in de Buitengewesten (Indisch Staatsblad 1914 No. 130), omdat anders de inlanders aldaar, die hoofdzakelijk inkomsten uit gronden trekken, te dien aanzien te zeer bevoordeeld zouden worden boven diegenen hunner rasgenooten aldaar en op Java en Madoera, die voor de opbrengst van hunne gronden onderworpen zijn aan de hiervoren onder II vermelde hogere grond- en oogstbelastingen.

„VI. De thans voor de Europeesche en met haar gelijkgestelde bevolking bestaande aftrek van inkomstenbelasting voor kinderen enz. vervalt, vermits een zodanige aftrek voor inlanders en vreemde Oosterlingen niet is toe te passen.

„VII. Verruiming — ter tegemoetkoming van de minder bedeelden onder de gewezen landsdienaren — van de voor Europeanen en met dezen gelijkgestelden thans reeds bestaande gedeeltelijke vrijstelling voor wachtgelden, pensioenen en gagementen, in dier voege, dat de eerste f 900 van het jaarlijksch bedrag daarvan voortaan geheel buiten den aanslag blijft:

„VIII. Geen verplichting (wel bevoegdheid) tot het doen van aangifte voor hen, wier bruto jaarlijksch inkomen een bedrag van f 1 200 niet te boven gaat; dit met het oog op de inlanders en met dezen gelijkgestelden, voor wie voorts ten aanzien van aanslag, beroep, ontheffing enz. zooveel mogelijk de thans op hen toepasselijke bepalingen zullen worden overgenomen.

„B. De van de Europeanen en met dezen gelijkgestelden, alsmede van de vreemde Oosterlingen geheven personeele belasting zal tot de inlanders worden uitgebreid. Ten einde de daarvan voor de woningverbetering te duchten nadeelige gevolgen te ontgaan, zal die maatregel gepaard gaan met eene verdubbeling van de thans voor de Europeanen geldende grenscijfers voor de belastbare huurwaarde, terwijl de overgang van vrijstelling tot volle belasting (o. a. naar huurwaarde en meubilair), welke thans in twee sprongen geschiedt, geleidelijk d. w. z. telkens voor $\frac{1}{2}$ deel van de belasting, zal plaats hebben.

„Aangezien over de bijzonderheden dezer belastinghervorming nog nader overleg gepleegd moet worden en zij vele ingrijpende wijzigingen in de belastingad-

Administratie zal noodig maken, zal de invoering deze „gelijkmaking niet voor 1 Januari 1920 kunnen geschieden.”

Als gevolg van evenbedoeld nader overleg is in het vorenstaande in zoover wijziging gekomen, dat:
a. het belastbaar minimum, aangegeven onder IV, 1^e lid op f 120 's jaars zal worden gesteld;
b. het tarief, bedoeld onder V, ten 2^e, zal luiden als volgt:

Belastbare som:

Belasting:

f	1 800 of meer, doch minder dan	f	3 600	f	36, benevens	f	3 voor elke geheele som van f 100	f	100	f	1 800
3 600	„ „ „ „	5 400	90,	4	„ „ „ „	100	3 600				
5 400	„ „ „ „	8 400	162,	5	„ „ „ „	100	5 400				
8 400	„ „ „ „	12 000	312,	6	„ „ „ „	100	8 400				
12 000	„ „ „ „	18 000	528,	7	„ „ „ „	100	12 000				
18 000	„ „ „ „	24 000	948,	8	„ „ „ „	100	18 000				
24 000	„ „ „ „	30 000	1 428,	9	„ „ „ „	100	24 000				
30 000	„ „ „ „	36 000	1 968,	10	„ „ „ „	100	30 000				
36 000 of meer	2 568,	11	„ „ „ „	100	36 000					

c. de vertieningsbelasting in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (zie hiervoren onder II letter *b*), voor zoover geheven buiten de afdeeling Oeloe Soengei, mede zal worden vervangen door de nieuwe (algemeene) inkomstenbelasting (vergelijk middel No. 32, *c* hierachter).

In verband met een en ander is de raming van de personeele belasting van 1919, ondanks stijging van aanslag- en opbrengsteijfers, voor het jaar 1920 verminderd met f 150 000, terwijl de opbrengst van de (nieuwe) inkomstenbelasting f 2 700 000 lager is geraamd dan de vermoedelijke opbrengst van de inkomstenbelasting en de belastingen op de bedrijfs- en andere inkomsten tezamen zou bedragen, wanneer die belastingen nog in 1920 in den bestaanden vorm zouden zijn geheven.

Als gevolg van de unificatie, die ook in de zelfbesturende landschappen zal worden doorgevoerd, is het mogelijk, dat de daling van de landsschapsinkomsten noemenswaard van invloed zal zijn op de financiële draagkracht der landschappen en derhalve op hetgeen zij kunnen terugbetalen aan het Land voor de in hun rechtstreeksch belang gedane landsuitgaven (zie No. 42 van de raming der middelen).

Welken invloed dit op de middelen zal hebben, is niet te benaderen.

No. 20. Petroleumbelasting (f 2 000 000).

In verband met de zeer gunstige resultaten, die in de laatste jaren met de ontginning van petroleum-concessie in Indië werden behaald en die, naar verwacht mag worden, ook in volgende jaren zullen worden verkregen, komt het gewenscht voor de petroleumrijverheid hier te lande aan eene bijzondere belasting te onderwerpen.

Het verdient aanbeveling daarvoor een eenvoudig stelsel van belasting te kiezen, waarvoor het heffen van een vast recht op de omgezette hoeveelheden ruwe aardolie wordt overwogen.

De opbrengst dezer belasting, waarvan de nadere regeling nog een punt van onderzoek uitmaakt, wordt voor het jaar 1920 op f 2 000 000 geraamd.

Nos. 21 en 21A. Heffing van eene tijdelijke suikerbelasting (f 9 500 000) en eene tijdelijke kinabelasting (f 500 000).

Met het oog op de hooge winsten, die in het jaar 1919 met de suikercultuur zullen worden behaald en die, welk in de laatste jaren met de kinaacultuur werden verkregen, komt het gewenscht voor eene bijzondere belasting te heffen van de suiker- en de kinaondernemingen in Indië.

Het tijdelijk karakter dezer heffingen geeft aanleiding daarvoor een eenvoudig stelsel van belasting te kiezen.

Voor de suiker kan dit bereikt worden door op de suikerondernemingen eene belasting te leggen, die na het totaal aantal picols in het oogjaar 1919 te produceeren suikers Nos. 12 tot 14, No. 16 en hooger, superieur stroopsuiker en superieure suiker zal worden berekend.

In samenhang met de andere belastingen, waaraan de suikercultuur in het jaar 1919 onderworpen zal zijn, me

name de inkomstenbelasting en de oorlogswinstbelasting, komt het juist voor het bedrag dezer bijzondere belasting op *f* 0,50 per pikol suiker te stellen. De opbrengst van dit middel kan op $9\frac{1}{2}$ millioen gulden worden geraamd.

Voor de kinaondernemingen stelt men zich voor de belasting te vorderen van de hoeveelheid kinine in de basten, die gedurende het tijdvak van 1 Juli 1918 tot en met 31 December 1919 door de kinaondernemingen zullen worden verkocht of in voldoening aan contractueele overeenkomsten aan kininefabrikanten worden overgedragen.

Dit tijdvak valt samen met het eerste boekjaar van de tusschen de kininefabrikanten en de meeste kinaondernemingen in Indië gesloten overeenkomst en door dit tot belastingtijdvak te kiezen, wordt eene gelijkmatige verdeling van de belasting over alle bastproducenten bereikt.

De belasting zal berekend worden naar het aantal kilogrammen zwavelzure kinine, dat gelijkwaardig is aan de hoeveelheid kinine in de verkochte of overgedragen basten en op *f* 0,65 per K.G. zwavelzure kinine worden gesteld. De opbrengst kan op *f* 500 000 worden geraamd.

Tot den aanslag in de bovenbedoelde belastingen kan eerst na afloop van het jaar 1919 overgegaan worden, zoodat de te verkrijgen inkomsten geheel in het jaar 1920 zullen worden geïnd.

No. 22. Verponding, enz.

In verband met de bevoegdheid tot invoering van de verponding in die gedeelten van Nederlandsch-Indië, waar de inwerkingtreding van de verpondingsordonnantie (Staatsblad 1912 No. 31) krachtens artikel 37 dier verordening is uitgesteld, is met ingang van 1 April 1919 de belasting ingevoerd in het gewest Banka en Onderhoorigheden.

De meerdere opbrengst wordt geschat op *f* 3 500 per jaar.

No. 24. Zegelrecht.

Geraamd is naar de uitkomsten over 1918, in den loop van welk jaar de uitbreiding van den werkkring van den immigratiedienst over den geheelen Indischen archipel tot stand kwam (de bij immigratie verschuldigde bedragen worden voldaan in den vorm van zegelrecht).

No. 25. Vervoersbelasting (*f* 3 000 000).

Het voornemen bestaat om hier te lande eene matige belasting te heffen op het vervoer van personen en goederen per spoor en per schip.

Heffingen van dien aard bestaan reeds lang in andere landen (Frankrijk, Engeland, Oostenrijk, Italië, Rusland, Duitschland, Spanje).

Wat het reizigersvervoer betreft zal de heffing evenredig zijn aan den vrachtprijs en ten hoogste 5% daarvan bedragen. Het reizen over kleine trajecten zal van de belasting worden vrijgesteld.

Wat het goederenvervoer aangaat zal de heffing geschieden naar het gewicht. Het vervoer van goederen tot en met een gewicht van een ton zal van de belasting zijn vrijgesteld.

De opbrengst wordt voor 1920 geraamd op *f* 3 000 000.

No. 32, c. Vertieningsbelasting in de afdeeling Oeloe Soengei van de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

In de afdeeling Oeloe Soengei van de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo wordt de vertieningsbelasting niet met 1920 vervangen door de algemeene inkomstenbelasting, maar t.z.t. door de landrente met daarnaast eene bedrijfsbelasting voor andere dan uit den landbouw verkregen inkomsten. Zie in deze memorie de toelichting bij onderafdeeling 134 der uitgaven in Indië.

In verband daarmee is voor de genoemde afdeeling op *f* 150 000 ontvangsten ter zake van de vertieningsbelasting in 1920 gerekend.

No. 33. Voorloopig gehandhaafde pachten en belastingen in het landschap Lingga (Riouw en Onderhoorigheden).

De raming berust op eene opgave van den Resident van Riouw en Onderhoorigheden.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

No. 42. Bijdragen aan de Landsmiddelen uit niet onder rechtstreeksch bestuur gebrachte landschappen.

Tegenover eene hogere raming der bijdragen in de gewesten Soerakarta, Westerafdeeling van Borneo, Celebes en Onderhoorigheden en Timor en Onderhoorigheden

- staat eene lagere raming der bijdragen in sommige andere gewesten.
- De hoogere raming voor Soerakarta is een gevolg van de overbrenging naar dezen post van een bedrag van f 27 381, zijnde de „bijdrage van den Soesoehoenan in de voedingskosten van gevangen gezette onderdanen in zijn gebied”, in de vorige begroting opgenomen onder No. 10 van de raming der middelen.
- Zie voorts de toelichting op No. 18 van de raming der middelen.
- No. 45. Bijdragen van het personeel der gewapende politie in de voeding. In het belang van een zuivere boekhouding wordt het wenschelijk geacht voor de hier bedoelde ontvangsten, welke tot dusver in mindering der uitgaven werden gebracht, in de raming der middelen een afzonderlijk hoofd op te nemen.
- Bij gemis aan juiste gegevens wordt deze post voor „Memorie” uitgetrokken.
- No. 46. Boeten en vergoedingen opgelegd aan personeel der politie. Tot dusver werden deze ontvangsten verhandeld onder het hoofd: „Alle andere ontvangsten”.
- Het wordt wenschelijk geacht eveneens daarvoor in de raming der middelen een afzonderlijk hoofd op te nemen, wordende ook deze post bij gemis aan gegevens voor „Memorie” uitgetrokken.
- No. 47. Hoofdgeld. De raming is gesteld naar den aanslag over 1918, bedragende f 9 539 869 of afgerond f 9 540 000.
- No. 49. Afkoop van heerediensten in de gewesten buiten Java en Madoera. De ontvangsten hebben bedragen in 1916 f 191 326, in 1917 f 164 068 en in 1918 f 207 455.
- In verband met de uitkomst over 1918 wordt de raming gesteld op f 208 000.
- No. 51, a. Landrente. De ontvangsten hebben bedragen in 1915 f 19 966 578, in 1916 f 20 065 529, in 1917 f 20 647 372 en in 1918 f 20 920 588, terwijl de aanslag bedroeg over 1915 f 20 987 553, over 1916 f 21 373 563, over 1917 f 21 718 065 en over 1918 f 21 903 333.
- In verband met de uitkomst over 1918 en met het oog op de geleidelijke invoering van de landrente in het gebied der voormalige particuliere landen wordt de raming gesteld op rond f 21 000 000.
- No. 51, c. Belasting op de sawahs en de tegelvelden en tuinen in de residentie Bali en Lombok. De hoogere raming houdt in hoofdzaak verband met het onder daadwerkelijk rechtstreeksch bestuur brengen van het „gouvernementslandschap” Karangasem der afdeeling Zuid-Bali.
- In verband hiermede is ook de omschrijving van den post gewijzigd.
- No. 51, e. Eentiende van het rijstgewas in het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden. De ontvangsten bedroegen in 1916 f 273 140, in 1917 f 394 735 en in 1918 f 327 579, terwijl de aanslag bedroeg over 1916 f 318 610, over 1917 f 311 944 en over 1918 f 295 786.
- In verband met de uitkomsten over die jaren wordt de raming voor 1919 (f 308 000) behouden.
- No. 55. Verhuur van vischvijvers. De raming is gesteld voor Java en Madoera (Krawang en Tangerang, residentie Batavia) naar de voor 1918 vastgestelde huur en voor de gewesten buiten Java en Madoera (Maros en Makassar) naar den voor het tijdvak 1916—1930 vastgestelden jaarlijkschen huurschat.
- No. 57, c. Terugbetaling van voorschotten, verstrekt aan desaloemboengs, desabanken en negaribanken. Voor „Memorie” uitgetrokken, aangezien de credietinstellingen in Kandanghauer en Indramajoe-West gedurende 1920 vermoedelijk niet in staat zullen zijn terugbetalingen te doen, als een gevolg van de maatregelen, welke aldaar genomen zijn in het belang van de voedselvoorziening.
- No. 60. Inkomsten uit bestuurstelefoonetten. In verband met de stijging der ontvangsten is de raming gesteld naar de uitkomst in 1918.
- No. 62. Encyclopaedisch kantoor. Onder dit nieuwe hoofd zullen worden geboekt de opbrengsten, verkregen uit den verkoop van door het encyclopaedisch kantoor uitgegeven werken.

Tot dusver werden deze ontvangsten verantwoord onder het hoofd „Alle andere ontvangsten”.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

No. 81. Verkoop van de voortbrengselen van den zaadtuin voor koffie te Bangelan.

Gerekend is op den verkoop van:	
2 400 pikol marktkoffie tegen <i>f</i> 32 per pikol.	<i>f</i> 76 800
100 pikol zaadkoffie tegen <i>f</i> 160 per pikol.	16 000
diversen	2 200
	<hr/>
	<i>f</i> 95 000

No. 82. Verkoop van de voortbrengselen van den proef- en zaadtuin voor overjarige gewassen in de Lampongsche Districten.

Lager geraamd, omdat niet meer gerekend kan worden op den verkoop van klappernoten aan het kolonisatieterrein in de Lampongsche Districten.

No. 83. Koffieverkoop op Java.

Voor de 10 000 pikols, bestemd om in Indië te worden verkocht (zie toelichting middelen in Nederland), is gerekend op een prijs van *f* 40 per pikol.

No. 87. Opbrengst van voortbrengselen van het caoutchoucbedrijf.

Dit hoofd kwam vroeger onder de middelen betreffende het Boschwezen voor. Het caoutchoucbedrijf is sedert van het Boschwezen afgescheiden.

Gerekend is op den verkoop van:	
5 000 kilogram citronella-olie tegen <i>f</i> 2 per kilogram	<i>f</i> 10 000
22 900 kilogram lemongrasolie tegen <i>f</i> 4 per kilogram	91 600
455 pikol robustakoffie tegen <i>f</i> 30 per pikol	13 650
900 kilogram chenopodiumolie tegen <i>f</i> 40 per kilogram	36 000
plantmateriaal	18 000
	<hr/>
	<i>f</i> 169 250

Zie verder toelichting middelen in Nederland.

No. 88. Boschwezen.

De hoogere raming houdt voornamelijk verband met de uitbreiding van den aankap in de wildhoutbosschen en van het aantal houtvesterijen, zoomede met de stijging der houtprijzen.

No. 100. Vergunningen tot het jagen met vuurwapens op paradijs- en aanverwante vogels en kroonduiven in de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea der residentie Amboina.

Het is gebleken, dat met de jacht op paradijs- en aanverwante vogels en kroonduiven in de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea der residentie Amboina, waarvoor een licentierecht wordt geheven van *f* 35 per geweer en per jaachtijd (Staatsblad 1916 No. 197), groote winsten worden gemaakt. Met het oog hierop bestaat er geen bezwaar tegen bedoeld recht tot *f* 50 per geweer en per jaachtijd te verhoogen. Rekening houdende met de aantallen in de jaren 1916, 1917 en 1918 uitgereikte vergunningen kan de raming van den betrekkelijken middelenpost met rond *f* 5 000 verhoogd worden.

No. 102. Opbrengst der uitgaven van de afdeeling Handel.

De hoogere raming houdt verband met de toeneming van het aantal abonné's op de „Korte berichten” en de uitbreiding der publicaties.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

No. 107. Verkoop en verhuur van huizen en andere gebouwen, zoomede inhoudingen op bezoldiging bij aanwijzing van een ambtswoning.

Op grond van de voortdurende stijging der ontvangsten wordt voor dit middel *f* 550 000 of *f* 143 000 meer dan volgens de vorige raming opgebracht.

No. 114. Ontvangsten voortvloeiende uit het bedrijf der haveninrichtingen in Nederlandsch-Indië.

Voor 1920 wordt de raming van dezen post op *f* 6 401 500 of *f* 2 901 500 meer dan die voor 1919 gesteld.

De hoogere raming houdt verband met het te verwachten meerdere vertier van scheepvaart en handel als gevolg van den te sluiten vrede en het achtereenvolgens invoeren van verschillende opslag- en ligplaatsreglementen.

No. 117. Verrekeningen ten bate van den baggerdienst.

Het uitgetrokken bedrag van f 4 343 000 is te splitsen als volgt:

1. Verbetering vaarwaters door middel van slibzuigers	f	700 000
2. Werken in het belang der gezondheid...		150 000
3. Bevloeiingswerken		300 000
4. Diverse bagger-(uitbreidings)werken		1 700 000
5. Onderhoud verschillende havens, kanalen enz.		1 493 000
6. Diverse ontvangsten		memorie

f 4 343 000

In het bedrag van f 4 343 000 is begrepen de vergoeding van de niet-rechtstreeksche kosten van den baggerdienst als de rente en de afschrijving van de boekwaarde van het materieel en de reserve voor groote herstellingen.

No. 118. Verrekeningen wegens uitgaven voor onderhoud en herstelling van en vernieuwing en nieuwe werken aan gebouwen en werken ten behoeve van den post-, telegraaf- en telefoondienst.

Het opgebracht bedrag is gelijk aan dat, hetwelk bij onderafdeeling 310 van Hoofdstuk II der begrooting van uitgaven is uitgetrokken.

No. 120. Verrekeningen wegens uitgaven voor onderhoud en herstelling van en vernieuwing en nieuwe werken aan gebouwen en werken ten behoeve van de Landsdrukkerij.

Het opgebracht bedrag is gelijk aan dat, hetwelk bij onderafdeeling 312 van Hoofdstuk II der begrooting van uitgaven is uitgetrokken.

Departement der Marine.

No. 160. Vergoeding door andere departementen van de kosten voor het gebruik van vaartuigen en andere goederen, behoorende tot onder het departement der Marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten.

In het geheel wordt de hierbedoelde vergoeding geraamd op f 710 000, welk bedrag is te verdeelen als volgt:

<i>a. Vaartuigen:</i>	
Binnenlandsch Bestuur	f 630 200
Oorlog	79 800
<i>b. Andere goederen:</i>	
Alle departementen	Memorie.

De omschrijving van het middel is gewijzigd ten einde verrekening met andere landsdiensten mogelijk te maken in gevallen, waarin thans nog niet is voorzien.

No. 161. Door andere departementen terug te betalen kosten voor het gebruik van de ter beschikking van die departementen gestelde vaartuigen, behoorende tot onder het departement der Marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten.

Gerekend wordt op de verrekening van de bedrijfskosten van:

de vaartuigen der gouvernements-marine, bestemd voor den toegang van den opiumsluikhandel ter zee	f	172 200
de gewestelijke vaartuigen, bestemd voor den dienst der douane in de residenties Djambi en Palembang		2 300
het gewestelijk vaartuig, bestemd voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen te Semarang		2 400
het gewestelijk vaartuig, bestemd voor den dienst der douane te Bagan Si Api-Api ..		1 600
de gewestelijke vaartuigen bestemd voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen te Soerabaja		9 000
het vaartuig der gouvernements-marine voor het zeevisscherij-onderzoek		70 800
de sleepboot ten behoeve van den dienst van het boschwezen in den Kangean-Archipel.		6 400
het gewestelijk vaartuig bestemd voor den dienst van het boschwezen te Tjilatjap ..		2 000
het gewestelijk vaartuig bestemd voor den dienst van het boschwezen te Singkel ..		2 600
het Gouvernementskabelschip „Telegraaf”.		185 000

Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.

No. 175. Alle andere ontvangsten.

De raming is ter afronding met f 3 000 verhoogd. Zie voorts in deze Memorie de toelichting van No. 62 van de ontvangsten in Indië.

VOLKSRAAD.
1e GEWONE ZITTING 1919.
ONDERWERP 1 — STUK 6 A.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

BIJLAGE A VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

OPGAVE VAN DE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN IN DUIZENDTALLEN VAN
GULDENS OVER HET TIJDVAK 1867—1911.

JAAR.	ONTVANGSTEN			UITGAVEN				VERSCHIL gewone ontvangsten en gewone uitgaven.	
	te zamen.	wegens uit- keeringen uit de overschot- ten van dienstjaren tot het tijd- vak 1867—1911 behoorend.	gewone.	te zamen.	wegens bij- dragen aan de Rijks- middelen.	buitenge- wone.	gewone.	voordeelig.	nadeelig.
a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.	i.	j.
1867	(*) 137 538	—	137 538	110 411	14 856	—	95 555	41 983	—
1868	115 234	—	115 234	108 382	10 771	340	97 271	17 963	—
1869	115 627	—	115 627	111 681	10 350	—	101 331	14 296	—
1870	123 525	—	123 525	115 765	10 458	11	105 296	18 229	—
1871	135 531	—	135 531	115 836	10 649	156	105 081	30 500	—
1872	138 208	5 497	132 711	127 945	16 243	78	111 024	21 087	—
1873	146 431	11 880	134 551	142 897	20 427	305	122 165	12 386	—
1874	146 843	2 420	144 423	137 039	10 545	248	126 246	18 177	—
1875	165 786	18 118	147 668	154 250	25 160	1 275	127 815	19 853	—
1876	150 660	10 764	139 896	158 519	2 700	4 527	151 292	—	11 396
1877	162 649	7 807	154 842	159 081	2 300	10 667	146 114	8 728	—
1878	149 473	5 043	144 430	148 729	—	7 996	140 733	8 697	—
1879	144 516	—	144 516	156 043	—	11 190	144 853	—	337
1880	146 838	—	146 838	146 936	—	11 833	135 103	11 735	—
1881	137 802	—	137 802	151 232	—	10 973	140 259	—	2457
1882	130 315	—	130 315	149 583	—	12 510	137 073	—	6758
1883	141 627	—	141 627	149 964	—	9 234	140 730	897	—
1884	142 266	—	142 266	143 574	—	8 030	135 544	6 722	—
1885	133 981	—	133 981	130 873	—	9 715	121 158	12 823	—
1886	131 259	—	131 259	128 885	—	7 220	121 665	9 594	—
1887	143 351	—	143 351	117 896	—	4 564	113 332	30 019	—
1888	121 690	2 000	119 690	128 349	—	8 066	120 283	—	593
1889	132 332	1 500	130 832	129 133	—	6 586	122 547	8 285	—
1890	137 789	1 500	136 289	127 737	—	7 883	119 854	16 435	—
1891	116 397	730	115 667	130 639	—	10 920	119 719	—	4 052
1892	127 319	550	126 769	135 339	—	11 046	124 293	2 476	—
1893	136 101	450	135 651	127 949	—	9 331	118 618	17 033	—
1894	128 419	450	127 969	138 684	—	9 998	128 686	—	717
1895	131 243	400	130 843	139 459	—	11 632	127 827	3 016	—
1896	133 084	400	132 684	143 702	—	10 363	133 339	—	655
1897	130 385	400	129 985	148 626	—	9 959	138 667	—	8 682
1898	132 432	400	132 032	150 709	—	15 027	135 682	—	3 650
1899	142 600	400	142 200	144 372	—	6 556	137 816	4 384	—
1900	151 809	—	151 809	146 115	—	8 682	137 433	14 376	—
1901	149 380	—	149 380	149 903	—	9 837	140 066	9 314	—
1902	146 617	—	146 617	160 675	—	11 000	149 675	—	3 058
1903	151 365	—	151 365	167 111	—	12 256	154 855	—	3 490
1904	152 617	—	152 617	166 537	—	10 905	155 632	—	3 015
1905	155 646	—	155 646	166 228	—	8 915	157 308	—	1 662
1906	169 331	—	169 331	167 543	—	7 427	160 116	9 215	—
1907	185 804	—	185 804	173 576	—	5 120	168 456	17 348	—
1908	190 050	—	190 050	191 321	—	6 808	184 513	5 537	—
1909	197 488	—	197 488	200 863	—	9 561	191 302	6 186	—
1910	221 516	—	221 516	231 427	—	17 757	213 670	7 846	—
1911	248 519	—	248 519	249 790	—	16 506	233 284	15 235	—
Te zamen per kolom	6 629 393	70 709	6 558 684	6 681 303	134 459	353 013	6 193 831	415 375	50 522

(*) Hieronder is begrepen het bedrag van f 14 926 000, dat op 1 Januari 1868 in 's Lands kassen voorhanden was aan overschotten van aan 1867 voorafgaande dienstjaren en op grond van de 2de zinsnede van art. 98 (oud) der Indische Comptabiliteitswet onder de middelen van 1867 is opgenomen.

Het zuiver overschot op de gewone middelen en de gewone uitgaven bedroeg alzoo f 415 375 000 —
f 50 522 000 (verschil der kolommen i en j) = f 364 853 000

Bovendien werden gelden opgenomen tot een gezamenlijk bedrag van f 138 994 090
(de geheele opbrengst van de geldleeningen van 1883 en 1898, onderscheidenlijk van f 45 157 000 en f 55 359 000, benevens f 38 478 000 van de opbrengst der geldleening van 1905, zie de wet in *Nederlandsch Staatsblad* 1916 n°. 451).

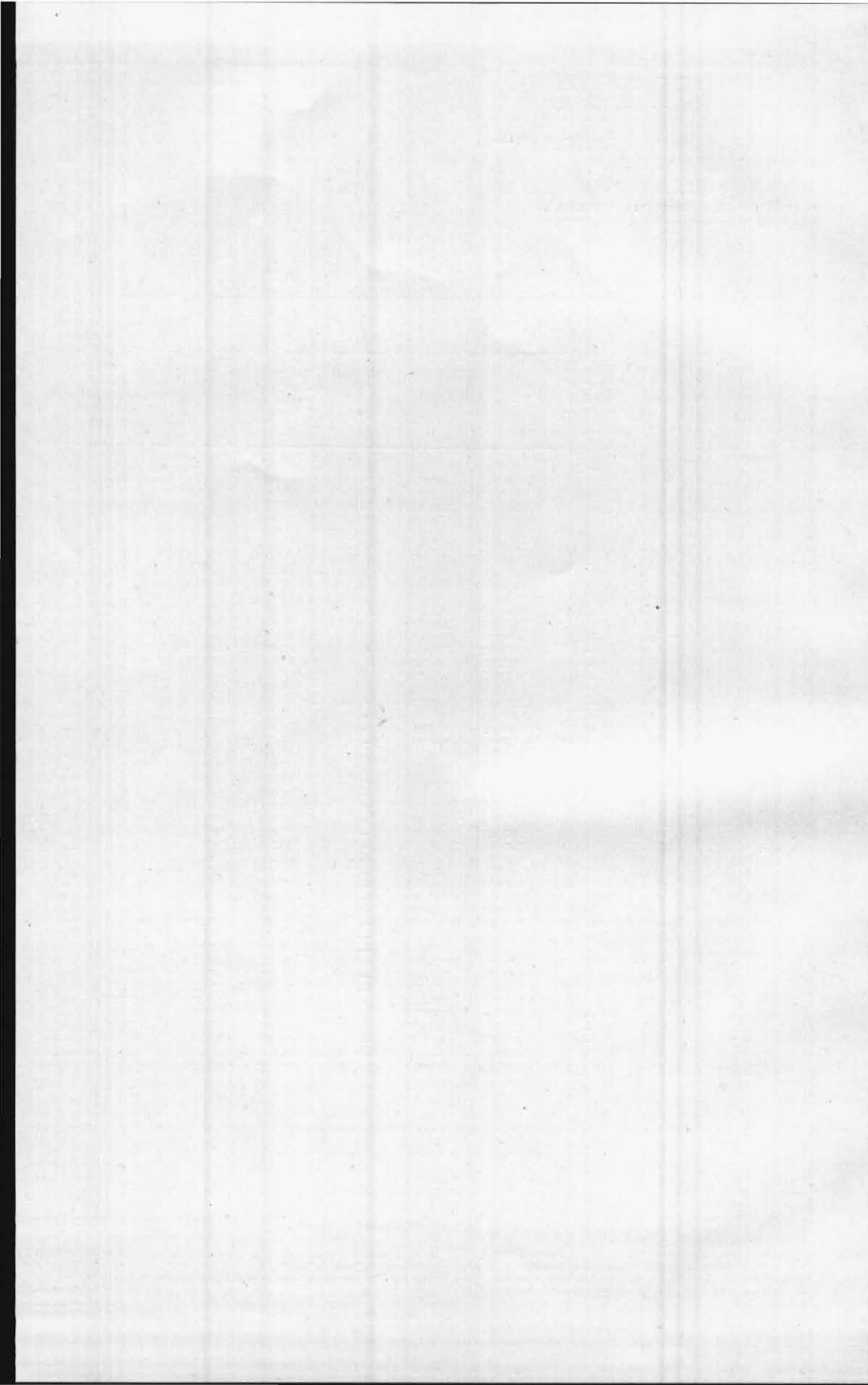
Te zamen f 503 847 000

Van laatstgenoemd bedrag is:
a. rechtstreeks toegevoegd aan de Rijksmiddelen f 16 375 000
(zie de wetten in *Nederlandsch Staatsblad* 1868 n°. 182, 1869 n°. 212 en 1872 n°. 3).

b. bijgedragen aan de Rijksmiddelen door verevening ten laste van de Indische begrotingen (zie kolom f) 134 459 000

c. besteed aan buitengewone uitgaven (zie kolom g) 353 013 000

Te zamen f 503 847 000



VOLKSRAAD.
1e GEWONE ZITTING 1919.
ONDERWERP 1 — STUK 6 B.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

BIJLAGE B DER MEMORIE VAN TOELICHTING.

II. BEREKENING VAN DE SLOTEN DER INDISCHE BEGROOTINGSREKENINGEN NA 1911.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

Jaar.	ONTVANGSTEN.			UITGAVEN.				Slot gewonnen dienst.		Slot geheelen dienst.	
	Gewoon.	Vlootuitbreiding.	Totaal.	Gewoon.	Buiten-gewoon.	Vlootuitbreiding.	Totaal.	Voor-deelig.	Nadeelig.	Voor-deelig.	Nadeelig.
1912	270 549 955	—	270 549 955	247 795 524	21 229 788	—	269 025 312	22 754 431	—	1 524 643	—
1913	311 354 200	—	311 354 200	287 835 671	39 235 616	—	327 071 287	23 518 529	—	—	15 717 08
1914	281 403 431	—	281 403 431	295 323 083	48 619 681	—	343 942 764	—	13 919 652	—	62 539 33
1915	309 733 984	—	309 733 984	306 334 438	41 552 501	—	347 886 939	3 399 546	—	—	38 152 96
1916	342 967 892	—	342 967 892	330 621 289	41 677 734	899 800	373 198 823	12 346 608	—	—	30 230 98
1917	360 758 665	—	360 758 665	365 951 855	51 452 096	1 870 800	419 274 751	—	5 193 190	—	58 516 08
1918	381 694 066	3 000 000	384 694 066	425 784 442	64 505 015	569 564	490 859 021	—	44 090 376	—	106 164 95
	2 258 462 193	3 000 000	2 261 462 193	2 259 646 302	308 272 431	3 340 164	2 571 258 897	62 019 109	63 203 218	1 524 643	311 321 34
									1 184 109		309 796 70

Tot dekking van tekorten is beschikbaar:

- 1°. van de opbrengst van de geldleening, aangegaan krachtens de wet van 18 Maart 1905 (Nederlandsch Staatsblad No. 97, Indisch Staatsblad No. 304), zie art. 2 der wet van 22 September 1916 (Nederlandsch Staatsblad No. 451)..... f 1 514 042,1
 - 2°. de opbrengst van de geldleening, aangegaan krachtens de wet van 5 Maart 1915 (Nederlandsch Staatsblad No. 127, Indisch Staatsblad No. 309)..... „ 59 375 000,—
 - 3°. de opbrengst van de geldleening, aangegaan krachtens de wet van 27 Mei 1916 (Nederlandsch Staatsblad No. 208, Indisch Staatsblad No. 413)..... „ 79 600 000,—
 - 4°. de opbrengst van de geldleening, aangegaan krachtens de wet van 3 Augustus 1917 (Nederlandsch Staatsblad No. 502, Indisch Staatsblad No. 679)..... „ 49 500 000,—
- f 189 989 042,1



VOLKSRAAD.

1e GEWONE ZITTING 1919.

ONDERWERP 1 — STUK 6 C.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

BIJLAGE C DER MEMORIE VAN TOELICHTING.

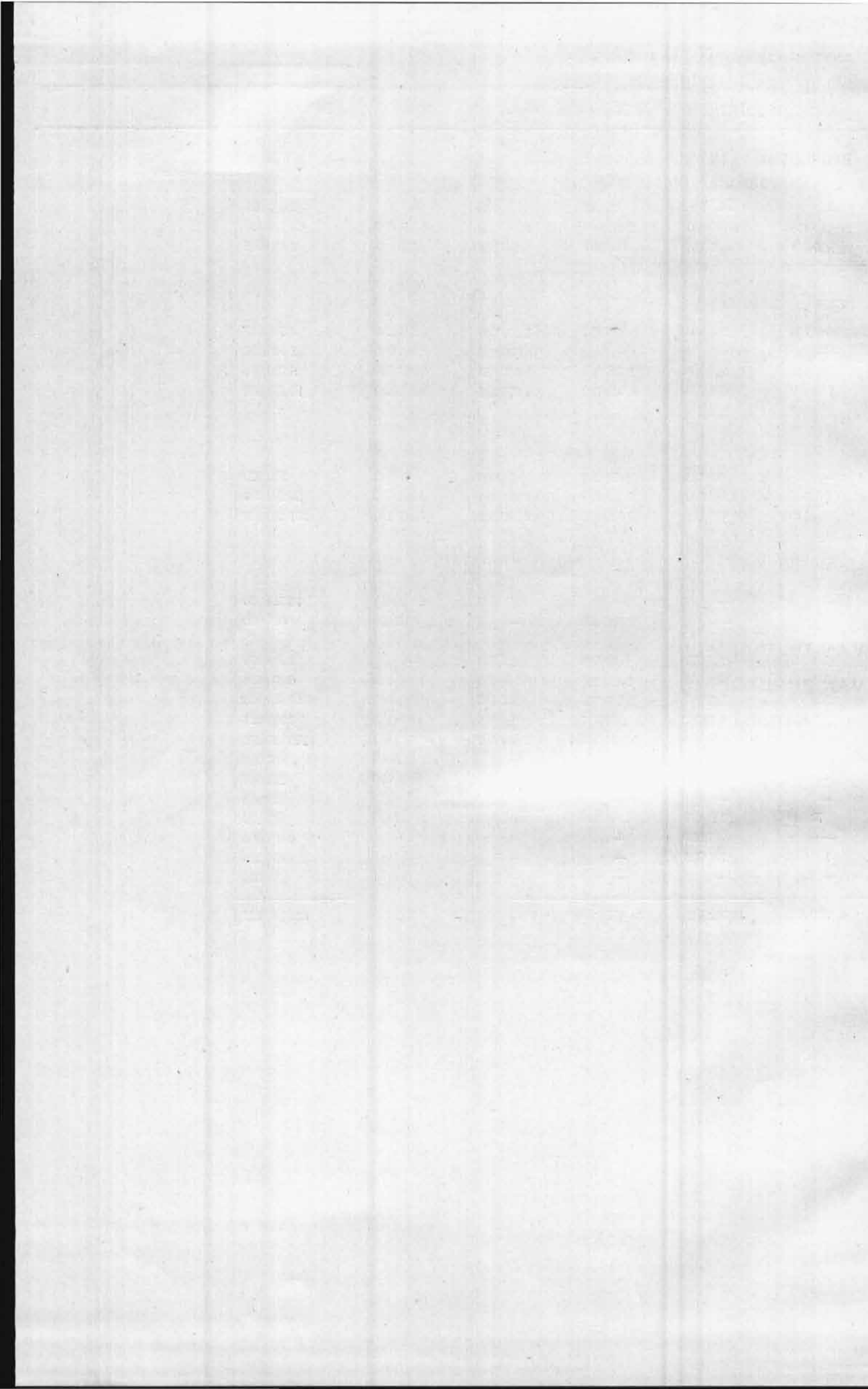
OVERZICHT VAN DE GEDANE BUITENGEWONE UITGAVEN IN DE
JAREN 1867 TOT EN MET 1918.

Alle bedragen zijn in guldens uitgedrukt.

	1867 tot en met 1911.	1912.	1913.
Monopolies:			
Opiumfabriek.....	3 881 410	—	—
Landspandhuizen.....	15 131 907	4 282 829	2 444 289
Zoutbriketteering.....	1 792 307	319 000	448 783
Producten:			
Caoutchouconderingen.....	84 785	12 252	10 176
Goudwinning.....	—	—	—
Tinwinning.....	2 196 100	360 000	855 384
Steenkolenontginning.....	2 800 852	330 000	3 575 300
Bedrijven:			
Landsdrukkerij.....	—	—	—
Post-, telegraaf- en telefoondienst.....	10 416 866	1 846 000	3 886 278
Spoor- en tramwegen (w. o. Atjehtram) alsmede automobioldiensten...	219 578 135	9 686 230	18 404 569
Bestuursuitgaven:			
Terugbrenging van particuliere landen tot het Landsdomein.....	7 000 000	—	—
Voorschotten aan zelfbesturende landschappen.....	—	—	—
Kapitaalverstreking aan de centrale kas voor het volkscredietwezen en aan bijzondere banken.....	—	—	448 066
Voorschotten woningverbetering in het belang der pestbestrijding.....	—	—	—
Bevloefings- en andere waterwerken.....	38 126 065	309 513	292 836
Werken in het belang der gezondheid..	2 390 230	—	—
Havens en vaarwaters.....	46 318 845	3 633 964	7 971 083
Baggerdienst.....	—	—	—
Mijnwezen.....	—	—	—
Dienst voor waterkracht en electriciteit.....	—	—	—
Vervoerdiensten.....	—	—	70 699
Dokken.....	3 345 344	445 000	695 114
Marine-etablisement.....	—	—	123 084
Andere uitgaven.....	—	—	—
Te zamen.....	353 012 696	21229 788	39 235 61

BEDANE BUITENGEWONE UITGAVEN.

1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	Te zamen.		
—	—	25 643	928	—	3 907 981		
6 510 255	1 755 000	2 672 000	4 986 000	6 388 000	44 170 280		
820 308	655 726	854 565	689 103	650 895	6 290 692		
898 796	542 950	862 258	1 190 600	821 200	4 367 967		
—	—	—	608 252	557 000	1 165 252		
698 550	547 000	1 738 340	1 365 856	953 364	8 723 994		
803 119	884 789	1 043 732	1 878 321	3 165 350	14 481 463		
—	44 533	14 287	21 166	92 393	172 379		
1 947 023	1 888 659	2 377 209	4 895 214	3 505 490	30 262 739		
22 074 115	20 821 495	19 325 685	24 380 264	27 419 130	361 689 623		
—	—	—	784 889	8 926 611	16 711 500		
—	—	590 000	—	35 000	625 000		
784 710	235 070	99 500	23 930	—	1 591 276		
578 105	818 556	1 420 145	2 348 075	1 129 210	6 294 091		
169 398	161 067	195 756	240 416	364 317	39 859 368		
32 967	332 827	135 917	129 235	902 145	3 923 321		
13 038 301	13 023 826	10 231 053	7 804 397	7 883 004	109 909 473		
—	—	—	—	867 000	867 000		
—	90 000	—	—	151 000	241 000		
—	—	—	—	278 215	278 215		
73 948	133 497	91 644	105 950	392 140	867 878		
—	7 500	—	—	—	4 492 958		
195 086	110 006	—	—	—	428 126		
—	—	—	—	23 51	23 551		
48 619 681	41 552 501	41 677 734	51 452 096	64 505 015	661 285 127		



VOLKSRAAD.
1e GEWONE ZITTING 1919.
ONDERWERP 1 — STUK 6 D.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIE
VOOR HET DIENSTJAAR
1920.

BIJLAGE D DER MEMORIE VAN TOELICHTING.

OVERZICHT

VAN DE BEDRAGEN, WELKE TEN BEHOEVE VAN DE VERSCHILLENDE GROEPEN
VAN BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN IN ELK DER JAREN 1915 TOT EN MET
1918 ONDERSCHIEDENLIJK OP DE BEGROOTING UITGETROKKEN EN IN WERKE-
LIJKHEID UITGEGEVEN ZIJN.

		1915.	
		Raming.	Uitkomst.
I.	Gebouwen voor den burgerlijken dienst voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken.		
	Onderhoud en herstelling.		
a.	Uitgaven voor onderhoud en herstelling van gebouwen.....	f 1 057 800	f 839 300
	Vernieuwing en nieuwe werken.		
b.	Woningen voor burgerlijk personeel.....	940 200	640 868
c.	Gevangeniszen.....	530 500	325 600
d.	Gebouwen voor gewapende korpsen onder burgerlijk bestuur.....	451 100	364 241
e.	Gebouwen voor de opiumregie.....	67 900	28 196
f.	Scholen voor Europeesch onderwijs.....	291 900	467 670
g.	" " Hollandsch-Chineesch onderwijs.....	114 400	64 260
h.	" " Inlandsch onderwijs.....	409 200	835 999
i.	" " landbouw-, ambachts- en visscherijonderwijs.....	—	—
j.	Gebouwen ten behoeve van den burgerlijken geneeskundigen dienst.....	472 700	582 721
k.	Andere gebouwen dan die vermeld in de voorgaande artikelen.....	957 000	1 182 853
l.	Werken, verband houdende met gebouwen.....	18 300	94 363
		f 5 311 000	f 5 428 071
II.	Gebouwen en werken ten behoeve van den post-, telegraaf- en telefoondienst.		
a.	Onderhoud en herstelling.....	(1)	(1)
b.	Vernieuwing en nieuwe werken.....	(2)	(2)
		—	—
III.	Gebouwen en werken ten behoeve van den dienst van het zout.		
a.	Onderhoud en herstelling.....	(1)	(1)
b.	Vernieuwing en nieuwe werken.....	f 373 300	f 440 465
		f 373 300	f 440 465
IV.	Gebouwen en andere werken ten behoeve van de Landsdrukkerij.		
a.	Onderhoud en herstelling.....	(1)	(1)
b.	Vernieuwing en nieuwe werken.....	(2)	(2)
		—	—
V.	Gebouwen en andere werken behoorende tot het departement der Marine.		
	Onderhoud en herstelling.		
a.	Gebouwen voor den algemeenen dienst, woningen en andere werken.....	f 11 150	f 15 463
b.	Steenkolenpakhuisen met de daarbij behorende laad-, los- en aanlegplaatsen en steigers, zoomede gebouwen, behoorende onder „Scheepvaart”, met uitzondering van kustlichtinrichtingen en woningen.....	7 550	6 140
	Vernieuwing en nieuwe werken.		
c.	Gebouwen voor den algemeenen dienst, woningen en andere werken.....	65 650	27 305
d.	Steenkolenpakhuisen met de daarbij behorende laad-, los- en aanlegplaatsen en steigers, zoomede gebouwen behoorende onder „Scheepvaart”, met uitzondering van kustlichtinrichtingen en woningen.....	Memorie.	6 592
		f 84 350	f 55 492
VI.	Bruggen, wegen en daarmede verband houdende waterstaatswerken.		
a.	Onderhoud en herstelling.....	1 222 100	1 641 120
b.	Vernieuwing en nieuwe werken.....	3 981 000	4 525 073
		f 5 203 100	f 6 166 193
VII.	Bevloeings-afwaterings- en waterkeeringswerken.		
	Onderhoud en herstelling.		
a.	Bevloeings- en afwateringswerken.....	975 600	874 099
b.	Waterkeeringswerken.....	171 200	137 011
c.	Werken in het belang van de vischteelt.....	—	—
	Vernieuwing en nieuwe werken.		
d.	Bevloeings- en afwateringswerken.....	3 782 700	4 728 341
e.	Waterkeeringswerken.....	266 000	771 387
f.	Opnemingen en werken in het belang der vischteelt.....	—	—
		f 5 195 500	f 6 510 844

(1) Begrepen in de uitgaven voor onderhoud en herstelling van gebouwen

(2) " " " " " onder k voor andere gebouwen dan die vermeld in de voorgaande artikelen.

1916.		1917.		1918.	
Raming.	Uitkomst.	Raming.	Uitkomst.	Raming.	Uitkomst.
<i>f</i> 1 057 700	<i>f</i> 1 047 956	<i>f</i> 1 053 400	<i>f</i> 1 035 940	<i>f</i> 1 064 600	<i>f</i> 751 654
970 000	808 286	970 000	1 241 800	970 000	1 320 831
527 500	525 208	727 500	1 071 655	970 000	1 655 412
483 000	354 328	679 000	739 020	679 000	802 822
33 950	47 259	33 950	61 150	33 950	91 751
460 750	727 817	615 950	700 750	703 250	886 985
145 500	142 389	145 500	309 120	145 500	217 096
746 900	1 891 926	1 261 000	2 175 985	1 940 000	4 524 427
—	—	77 600	3 065	77 600	77 440
811 300	1 193 510	1 202 100	1 063 910	1 302 100	1 350 637
1 115 500	1 429 689	790 500	975 775	790 500	867 277
48 500	93 357	48 500	40 540	48 500	97 519
<i>f</i> 6 400 600	<i>f</i> 8 261 705	<i>f</i> 7 605 000	<i>f</i> 9 418 660	<i>f</i> 8 725 000	<i>f</i> 12 643 851
(1)	(1)	33 000	36 820	33 000	35 198
(2)	(2)	773 400	544 885	970 000	895 690
—	—	<i>f</i> 806 400	<i>f</i> 581 705	<i>f</i> 1 008 000	<i>f</i> 930 888
(1)	(1)	63 000	17 230	63 000	16 561
<i>f</i> 242 500	<i>f</i> 204 940	194 000	163 785	237 600	132 071
<i>f</i> 242 500	<i>f</i> 204 940	257 000	<i>f</i> 181 015	<i>f</i> 300 600	<i>f</i> 148 632
(1)	(1)	(1)	(1)	1 900	—
(2)	(2)	(2)	(2)	87 300	—
—	—	—	—	<i>f</i> 88 200	—
<i>f</i> 11 500	<i>f</i> 9 835	<i>f</i> 11 500	<i>f</i> 6 955	11 500	10 507
12 300	11 528	6 500	7 825	16 600	3 306
63 050	70 282	48 500	20 330	100 000	111 576
Memorie.	6 070	25 500	2 535	91 200	40 111
<i>f</i> 86 850	<i>f</i> 97 715	<i>f</i> 91 800	<i>f</i> 37 645	<i>f</i> 219 300	<i>f</i> 165 500
1 302 900	1 719 590	1 343 500	1 983 000	1 662 500	2 080 979
4 304 500	4 878 860	4 693 500	5 844 820	5 526 400	5 058 425
<i>f</i> 5 607 400	<i>f</i> 6 598 450	<i>f</i> 6 037 000	<i>f</i> 7 827 820	<i>f</i> 7 188 900	<i>f</i> 7 139 404
1 206 700	1 464 743	1 390 000	1 489 850	1 509 000	1 652 478
235 700	277 715	261 000	413 500	322 000	666 957
—	—	—	—	Memorie.	—
3 982 000	5 476 677	4 008 000	6 997 850	4 870 000	7 803 065
503 500	795 785	665 000	894 530	731 000	2 003 755
—	—	—	—	48 000	4 500
<i>f</i> 5 927 900	<i>f</i> 8 014 920	<i>f</i> 6 414 000	<i>f</i> 9 795 730	<i>f</i> 7 480 000	<i>f</i> 12 135 755

